

ἀποθήσεως τῶν ὀφφικιαλίων ἐν ταῖς
παραλεχθείσαις ἡμέραις ἀνύεσθαι.

μ'. Ιουδαῖος κτ' ἔστω τὸ ἐν τῇ Ιου-
δαίᾳ μηδὲν ἡμάρτηκώς, μὴ παροικί-
αυ ποῖς βουλομένοις, εἰς ὕβριν, δια-
μύην πλὴν θρησκείαν αὐτῶν. μηδὲ ἀ-
συνάγωγαι τῶν Ιουδαίων, ἢ καὶ ταῖς οἰ-
κήμασι αὐτῶν κατέσταν, ἢ παρο-
ικίαις ἀνδρῶν λογισμοῦ βλαβεί-
σι. Καὶ μηδεὶς αὐτοὺς ἐαυτῷ πλὴν
καὶ ἐκείνων ἐκδίκησιν ἐπιτρέπτω.
ἀλλ' ὥσπερ ἐν ταῖς ταῖς Ιουδαίων
ἐπισημασίαις παροικίαν οὕτως ἐκεί-
νο αὐτοῖς ὑπομνήσκοντες, ἵνα μὴ
ποτε ὁ Ιουδαῖος ὑπερηφανοῦνται,
καὶ παροικίαις τῇ οἰκείᾳ φρονήσει,
παροικίαις κτ' τῆς τῶν Χριστιανῶν θρη-
σκείας ἡμάρτανωσιν.

μα'. Εἴπερ μετὰ τὸν Χριστιανὸν καὶ Ἰου-
δαίου ὅτι φιλονεικία καὶ δίκη, αὐτῇ
κρίσει ὅτι ὄντος τεμνέσθω, καὶ μὴ δο-
κιμασία τῶν πρεσβυτέρων τῶν Ιουδαίων.

μβ'. Οἱ Ιουδαῖοι καὶ δημεύεσθω-
σαν, καὶ διωκτέαι ὁμοίαι καὶ ἀδικα-
ζέσθωσαν, εἰ Χριστιανὸν ἀνέθετον
παρατέμενον, ἢ ἔστω ἐν ἑτέροις ἐντεί-
λαιντο.

μγ'. Πᾶσιν Ιουδαίοις καὶ πᾶσι Σα-
μαρείταις, πᾶσαι διοικήσεις καὶ πᾶσαι
αἰπὰ ἀπαγορεύεσθω καὶ μηδὲ ἐκδίκαι
πόλεως, μηδὲ πατέρες γίνεσθαι πολ-
μάχων, ἵνα μὴ ὡχυροί πο-
τὶ τῶν ὀφφικίων καὶ Χριστιανῶν
ἐπισημασθῶν, ὥσπερ ἐπισημασθῶν τῇ
ἡμετέρᾳ πίστι, τὸ δικάζειν ἢ ἀπο-
φαίνεσθαι.

A interpellatione officialium
præfatis diebus aliquam susti-
neant molestiam.

XL. Iudæus hoc ipso tan- L. 14
tūm quod Iudæus si nullius
criminis reus sit, ne expona-
tur volentibus, ad contume-
liam, religionem ipsius per-
seuerare: non synagogæ Iu-
dæorum, vel habitacula eo-
rum concrementur, vel per-
peram sine ulla ratione ledan-
tur. nec quisquam sibi ipsi
permittat ultionem: sed sicut
in his Iudæis voluimus esse
prouisum: ita id quoque mo-
nemus, ne Iudæi forsitan in-
solescant, elatique suâ securi-
tate quicquam temerarium
contrâ Christianorum reli-
gionem admittant.

XLI. Si qua inter Christia- L. 15
num & Iudæum sit contentio,
& lis, non à senioribus Iudæo-
rum, sed iudicio magistratus
dirimatur.

XLII. Iudæi bonorum pro- L. 16
scriptione, & perpetuo exilio
dānēntur, si Christianum
hominem circumciderint,
aut illud alteri mandauerint.

XLIII. Omnibus Iudæis, & L. ult.
omnibus Samaritanis omnis
administratio, & dignitas in-
terdicta sit, nec defensoris
ciuitatis, neque patris hono-
rem arripere audeant: ne hoc
officio muniti aduersus Chri-
stianos Episcopos veluti insult-
antes fidei nostræ, iudicandi
vel pronuntiandi habeant po-
testatem.

L. i. C. de
his qui
ad ec-
clesiā
fug.

XLIV. Iudæi qui rei criminis alicuius, vel ære alieno obruti simulant se Christianæ legi velle coniungi, vt ad ecclesias confugientes accusationes cuitare possint, vel pondera debitorum, arceantur, nisi debita vniuersa reddiderint, aut fuerint innocentia demonstrata purgati.

Nou. 37.

XLV. Hæretico baptizandi licentia denegetur: néve ad Rempublicam gerendam accedat, nec cuiuscumque ciuilibis officij particeps fiat.

XLVI. Qui rebaptizatus est, militia tantum arceretur.

L. i. ne
Chri.
manc.

XLVII. Iudæus Christianum mancipium ne habeto: néve catechumenum circumcidito.

d. No-
ucl. 37

XLVIII. Nulla omnino hærefis domum, aut locum orationis habeat.

Nou. 131. C.
14.

XLIX. Iubemus vt nullus omnino hæreticus, emphyteuseos, emptionis, aut quo alio titulo rem immobilem accipiat à quacumque sanctissima ecclesia: ipsam enim restituit, & quod pro ea dedit amittit, si verò rem illam alienauerit, à possessore vindicatur.

L. Orthodoxus rem immobilem hæretico, aut de fide malè sentienti ne donet: alioquin dominio eius excidit, & Ecclesiæ addicitur.

LI. Qui sciens hæretico donauit rem immobilem venera-

A μολ'. Οἱ Ἰουδαῖοι οἵτινες ἐγκλήμα-
τα ἴναι ἢ χρεὶ κατεχόμενοι, πρὸς-
ποιούμενοι ἑαυτοῖς τῷ χριστιανικῷ
νόμῳ θέλῃ συναρμοδιῶσαι, ὥς
αὐτοὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας καταφύγον-
τες ἐκφυγεῖν διωκτῶσι τὰς ἐγκλή-
σεις, ἢ τὰ βάρη τῶν χρεῶν, κωλύ-
σωσαν, εἰ μὴ τὰ χρεὶ πάντα ἀποδώ-
σουσιν, ἢ χρησόνται κηκοδόμητοι ἢ
B ἀβλαβείας διαθήσεως.

με'. Αἵρετικὸς μὴ βαπτίζεται,
μήτε πολιτεύεται, μήτε μετελ-
δέτω οἰονδήποτε πολιτικὸν ὄφφί-
κιον.

μς'. Ο ἀναβαπτιθεὶς στρατείας μθ-
νης κωλύεται.

μζ'. Ἰουδαῖον, χριστιανὸν δούδρα-
ποδον μὴ ἔχω, μήτε κατηχού-
C μενόμενον.

μη'. Μὴ ἔχω οἰαδήποτε αἵρεσις
οἶκον ἢ τόπον προσευχῆς.

μθ'. Κελεύομεν ὅτι μηδένα αἵρετι-
κόν, μηδὲ κτ' μίσωσιν, μηδὲ κατ'
ἐμφύτῳσιν, μηδὲ κτ' ἀγροασίαν,
ἢ ἄλλῳ οἰονδήποτε ὅπως πρὸς ἁμα-
ρτία ἀκίνητα λαμβάνειν ἀφ' οἰαδή-
ποτε ἀγνοίας ἐκκλησίας ἀναδίδω-
D σι γὰρ αὐτὸ ἀπολλύων ὃ δέδωκεν ὑπὲρ
αὐτοῦ. εἰ ὅτι ὁξέποιήσεν αὐτὸ, ἐκδικεῖ-
ται ἀπὸ τοῦ λαμβάνοντος.

ν'. Μὴ δίδωτω ὁρθόδοξος αἵρε-
τικῷ ἢ ἄλλῳ κακοδόξῳ ἀκίνητόν τι,
ἐπεὶ ἐκπύθει τῆς δεσποτείας αὐτοῦ, καὶ
τῇ ἐκκλησίᾳ προσκυροῖται.

να'. Ο ἐν εἰδήσει δίδους αἵ-
ρετικῷ ἀκίνητον κτήσιν θύαζοις
οἴκου,

οἴκου, προσκυροῦτω τῷ τόπῳ τῆς
 τῆς καμροῦ τῆς ἐκδοσεως καρπῶν. εἰ
 γὰρ ἀγνοῶν τὸ ποῖός, οὐδὲν ζη-
 μιόται· πλὴν ὁ λαβὼν αἰρετικὸς
 τὴν κτῆσιν, ἐκβάλλεται αὐτῆς; καὶ
 ἡδὲ, καὶ ἡγνοῖ ἐν ἐκαστῇ ἐξ
 μακρῶν. Επειδὴ δὲ δώκαμεν τὸν νό-
 μῳ τῆς γυναικὸς τῆς ἐκδοσῆς, B
 ὥστε καὶ τὸν γυναικὸς δανείων
 ἐκδοσῆς, καὶ βελτίῳ τῶν ἐχόντων
 οὐ μὴν τῆς ἐκδοσῆς δωρεῶν
 τὸν τῆς ἐκδοσῆς, ὅτι τὰς σιωπη-
 ρὰς ἐκδοσῆς δὲ δώκαμεν τῆς ὁρ-
 δοσῆς τὰς γὰρ καὶ ἐκδοσῆς τῆς
 ποιούτων τῶν ἐκδοσῆς τοῦ βουλε-
 ρῆς μετέχοντες· εἰ δὲ καὶ τὴν ὁρ-
 δοσῆς πῶς βουλεῖται ἀσπασθῆαι, C
 ἀπολαύσωσαν ὅτι ποιούτων τῶν
 ἐκδοσῆς.

γλ. Θεοσιζομένη μὴ κληρονομεῖν
 Σαμάρειτας ἐκ διαθηκῶν, ἢ τούτων
 γυναικῶν, μηδὲ πρεσβεία λαμβάνειν,
 ἢ καὶ δωρεῶν ὑποκρίσιν τῶν ἐκ-
 δοσῆς ἀλλὰ μηδὲ καὶ τὴν ὁρ-
 δοσῆς κτῆσιν, διαδοχῆς ἐχόντων Σαμάρει-
 τας, ἢ ὅλως αἰρετικοί.

νδ. Θεοσιζομένη ἀδελφῶν τῶν βου-
 λομένων Εβραίοις καὶ τὰς σιωπη-
 ρὰς αὐτῶν, καὶ ὅν Εβραῖοι ὅλως
 τὸν τοῖς, διὰ τῆς Ἑλληνίδος φωνῆς
 τὰς ἱερὰς βίβλους ἀναγνώσκοντες τῶν
 σιωποῦσιν, ἢ ἐκ τῆς πατρῴου, Ἰταλῆς
 φωνῆς.

A rabilis domus, ei fructus à
 tempore traditionis restituere
 compellatur: si enim igno-
 rans id fecerit, nullum ex eo
 damnum sustinebit. hereticus
 tamen qui rem accepit, posses-
 sione deicitur, siue scierit, si-
 ue ignorauerit in utroq; casu.

LII. Quia, mulieribus, do-
 tium, privilegium dedimus, ^{Nou.}
 ut etiam, anterioribus credi-
 toribus præferantur, & potio-
 re ordine sint, non etiam ra-
 tione donationis propter nu-
 prias: hoc privilegium, & ta-
 citam hypothecam dedimus
 orthodoxis mulieribus: eas
 enim, quæ non rectè de fide
 sentiunt, eius privilegij nolu-
 mus esse participes. si autem
 rectam, veramque fidem am-
 plectantur, utantur huiusce-
 modi privilegiis.

LIII. Sancimus ut Samarita-
 ni neque ex testamenti tabu-
 lis, neque sine iis heredes
 fiant, neque legata capiant,
 aut donationis titulo rem ali-
 quam ferat. Sed neque Sama-
 ritani, aut in uniuersum hære-
 tici ab intestato succedant.

LIV. Sancimus, ut liceat He-
 bræis, si velint, in synagogis ^{Nou.}
 suis, quocumque loco sint, li-
 bros sacros Græca lingua le-
 gere, vel etiam patria, siue
 Romana. ^{146. cap. 1.}

*Edictum de fide, Constanti-
nopolitane.*

Nou.
132.

LVXO. Primum & maximum omnibus hominibus bonum esse credimus, rectam veram & immaculatam Christianorum fidei confessionem, ut per omnia confirmetur, & omnes orbis terrarum sacerdotes in unum consentiant, & uno ore rectam Christianorum fidem profiteantur, & prædicent, & omnis ab hæreticis excogitata occasio adimatur, id quod ex diuersis à nobis promulgatis scriptis, & edictis ostenditur, eos vero qui parasynaxes contrahunt, qui ve apud eos conueniunt constitutionum poenis affici modis omnibus iubemus.

SCHOL.

Lxi. Neque Monachus. J. Huic autem constitutioni causam dedit terræ motus, qui Emesæ contigit: ciues enim vehementer territi coacti fuerunt reliquias sanctorum Martyrum, & crucem in amphitheatro collocare, & ibi sacra peragere.

Α. Ιδικτον ωει πίσεως, Κωνσταντινου-
πολίταις.

νέ: Πρῶτον ἐπὶ ἡμῶν μέγιστον ἀγαθὸν πᾶσιν ἀνθρώποις πιστεύομεν πρὸς τῆς ἀληθείας ἡμῶν χριστιανῶν πίσεως ὁρθὴν ὁμολογίαν, εἰς τὸ διὰ πάντων αὐτῶν κρατυῖσθαι, καὶ πάντας τοὺς τῆς οἰκουμένης ὁποῖοις ἱερέας εἰς ὁμόνοιαν συναφθῆναι, καὶ ὁμοφώνως πρὸς ὁρθὴν τῆς χριστιανῶν πί-
B σιν ὁμολογεῖν τε καὶ κηρύττειν. Ἐπὶ πάντων περὶ φασὶν τὴν αἵρετικῶν ἐφθελ-
σκομένην ἀφαιρεθῆναι, ὅπως δείκνυται ἐν τῇ ἡμῶν γραφέντων δια-
φόρων λόγων καὶ ἰδικτων. τοῖς δὲ πα-
ρασυναξαῖσι, καὶ πρὸς αὐτοὺς συνα-
γμῶν τοῖς ἐν τῇ διατάξεων ποινὰς ἐπαχθῆναι πᾶσι τοῖς καλῶς ὁμῶν.

ΣΧΟΛ.

Αἱ τοὺς ἐν νόμῳ θεοῦ τὸ ποσὸς τοῦ γὰρ πο-
τε ἡγομένης ἐν ἐμῇ, ἐκ δὲ ματαίνοντες οἱ πα-
λταὶ σφόδρα, κατεπλάκησαν ἐν ταῖς κυ-
νησίαις τε λέγειν, καὶ τῶν ἀγίων μάρτυρων καὶ
τὸν σωτῆρα κατεπλάσαι, ἔαυτοὶ λήπουργεῖν.

ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ

BIBLION ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΤΙΤΛΟΣ Α.

Περὶ δικαιοσύνης, καὶ νόμου, καὶ μακρᾶς συνηθείας.

ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS I.

De Iustitia & Iure, & longa consuetudine.

α. Οὐλ- ΠΑΝ. ΝΟΜΟΣ Δὲ

δικαιοσύνης ὡς νόμασαι ἐστὶ γρ νόμος τέχνη τῆ καλῆς ἐΐσου. δια-
ρεῖται δὲ εἰς δημόσιον καὶ ἰδιωτικόν.
καὶ τὸ μὲν δημόσιον πρὸς πᾶσι πολι-
τείαν ὁρᾷ, ἐ σωίσταται ἐν ἰσότητι καὶ
δύσχοις. τὸ δὲ ἰδιωτικόν πρὸς τὸ ἐνα-
σῶ χρησίμους. ἐ συγκρίνεται ἢ δὲ φύ-
σικος νόμος, ἢ δὲ ἐθνικός, ἢ πολι-
τικός. καὶ φυσικός μὲν ὅτι νόμος, ὃ
τενὶ πάντα τὰ ζῶα, ἐ ἐκ ἀνθρώπων
μόνον καὶ χελωνῶν. ὡς ἢ τὸ ἄρρεν
ἐ τῆ θήλειᾳ συνάφεια. καὶ ὁ θεός
ἐ ἀναγωγὴ τῶν περὶ δυνάμεων.

β. ΠΟΜΠ. Τοῦ ἐθνικοῦ δὲ νό-
μου ὅτιν ἢ πρὸς τὸ θεῖον ἀρεσκεία,
Basil. Tom. I.

I. VL-
PIAN.

VS à Iustitia L. r. d.
de iust. & I.

 appellatur : & I.
est enim ius
ars^b æqui &
boni. diuiditur autem in pu-
blicum & priuatum. & publi-
cum quidem ad Remp. spe-
ctat, & consistit in sacris & sa-
cerdotibus. priuatum verò
ad singulorum vtilitatem. &
collectum est ex iure natu-
rali, gentium, aut ciuili.
Et naturale quidem ius est,
quo omnia animalia, non
homines tantum vtuntur: ve-
luti maris & feminae coniu-
ctio, liberorum procreatio,
& educatio.

II. POMPON. Ex iure gen- L. 2.
tium est, erga Deum religio^d;

C ij

& vt parentibus, & patriæ A
parcamus.

L. 3. III. FLORENT. Et vt vim
atque iniuriam propulsemus:
nam quidquid ob tutelam
corporis sui quis facit, iure
facit.

L. 4. IV. VLP. Manumissionem
quoque ius gentium introdu-
xit: natura enim omnes ab
initio liberos produxit.

L. 5. V. ERMOGEN. Et contra-
ctus, & obligationes ferè om-
nes iuris gentium sunt: quas-
dam enim ius ciuile instituit:
vt eam quæ veterem obliga-
tionem in nouam transfert,
& emphyteusim.

L. 6. VI. VLP. Ius autem ciuile
neque in totum recedit à iu-
re naturali, & gentium, nec
per omnia ea sequitur. & vel C
scriptum est, vel non scriptum.

L. 7. VII. PAPIAN. Venit autem
ex lege duodecim tabularum,
aut plebiscitis, aut Senatus-
consultis, aut decretis princi-
pum, aut auctoritate pruden-
tium.

L. 8. VIII. MARCIAN. Et ius
prætorium viua vox est iuris
ciuilis.

L. 9. IX. CAI. Ius ciuile est, quod
quæque ciuitas ipsa sibi con-
stituit, & ipsius proprium est.

L. 10. X. VLP. Iustitia est con-
stans^f, & perpetua voluntas
ius suum cuique tribuens. 1.
Iuris præcepta^s sunt hæc, ho-
nestè viuere, alterum non læ-
dere, suum cuique tribuere.
2. Iurisprudentia est diuina-

καὶ τὸ πείθεσθαι γονεῦσι, καὶ πα-
τρίδι.

γ'. Φλορ. Καὶ τὸ ἀποδείδαι πλὴν
ἀπιφερομένην ὕβριν. ὅσα γὰρ πρὸς
εἰς φυλακὴν τῆς ἰδίας σώματος
ποιεῖ, νομίμως ποιεῖ.

δ'. Οὐλπ. Καὶ τὸ ἐλθεῖν ὁ ἐθνι-
κὸς εἰσηγήσατο νόμος. πάντας γὰρ ἐξ
ἀρχῆς ἡ φύσις ὕβριτος προήγαγεν.

B
ε'. Ερμολ. Καὶ τὰ σωμαλλήματα,
καὶ αἰενοχαί, πάντα σχεδὸν τῆς ἐθνικοῦ
ἔστι. ἵνα ὅ καὶ ὁ πολιτικὸς ἐφύ-
ρην· ὡς πλὴν ἀγωγῶν πλὴν μεταπεί-
σαν παλαιὸν χρόνον εἰς καιρὸν· καὶ
πλὴν ἀλλομενείας.

ς'. Οὐλπ. Τὸ ὅ πολιτικὸν νόμιμον
οὔτε τελείως ἀπ' αὐτῆς τῆς φυσικοῦ καὶ
τῆς ἐθνικοῦ, οὔτε τελείως αὐτοῖς ἐπι-
ταί. καὶ ἐστὶν, ἢ ἐγγράφον ἢ ἀγρα-
φον.

ζ'. Παπ. Εἰσέχθη ὅ ἢ ἀπὸ τῆς δυο-
δεκατέλτου, ἢ τῆς τῆς δήμου δογμα-
των, ἢ τῆς τῆς συγκλήτου διαπι-
σμάτων, ἢ βασιλικῶν δογμάτων, ἢ
τῆς αὐθεντίας τῆς σοφῶν.

η'. Μαρκιαν. Καὶ τὸ πρᾶτ' ὅσον νό-
μιμον ζῶσα φωνὴ τῆς πολιτικοῦ ἔστι.

D
θ'. Γαι. Πολιτικὸν νόμιμον ἔστιν ὅπρ
ἐκαστὴ ἡ πόλις ἐαυτῇ ὁρίσῃ, καὶ ἐστὶν
αὐτῆς ἰδικόν.

ι'. Οὐλπ. Δικαιοσύνη ἔστι σταθερὰ
βέλησις ἐκ δίκης ἐκαστῶ τὸ ἴδιον
ἀπονέμειν δίκην. α'. ὅρα γὰρ ἐλμα-
τα ὅ ὅ νόμου τὸ κοσμίως ζῆν, ἄλλον
μὴ βλάπην, ἐκαστῶ τὸ ἴδιον ἀπονέ-
μειν. β'. σοφία ὅ νόμου τὸ εἰδέναι πε-

διὰ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ἃ
 ἐστὶ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον.
 ια'. Παῦλ. Δίκαιον λέγεται ἐστὶ
 αἰὲν καλὸν καὶ δίκαιον, ὡς τὸ φρο-
 νὸν νόμιμον. λέγεται δίκαιον ἐστὶ
 πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει, ἢ τοῖς πλείοσι
 χρησίμον ὄν, ὡς τὸ δίκαιον τὸ πο-
 λιτικόν. λέγεται δίκαιον καὶ ἡ τῆς
 δόξης ψήφος; καὶ ὡς φράνο-
 μος εἴη, καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ δικαιο-
 δοτεῖ σωζομένης τῆς μεγαλότητος
 τῆς δόξης, καὶ τῆς ἐδοῦς τῆς πα-
 τέρας.

ιβ'. Μαρκαν. Λέγεται δίκαιον καὶ
 ἐπὶ ἀρχιερείας ἐστὶ συγγενείας.

ιγ'. Παπιδ. Νόμος ἐστὶ κοινὸν
 ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ, φρονίμων ἀνδρῶν δό-
 γμα, ἐκκοιτίων καὶ ἀκοιτίων ἀνδρ-
 τημάτων ἐπιστροφῇ, πόλεως σω-
 θήκη κοινή.

ιδ'. Μαρκαν. Ἐστὶ καὶ θεῖον δι-
 ρημα.

ιε'. Πομπ. Τοῖς νόμοις δὲ τῆς
 ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαινόντων,
 οὐ μὲν τῆς ἀσπίδος εἰσαγάγει δεῖ.

ισ'. Κέλσ. Οὐδὲ δὲ τὸ δυνάμει
 ἐνὶ συμβίῳ.

ιζ'. Παῦλ. Παραβαίνοισι γὰρ
 νομοθετεῖται τὸ ἀπαξ ἢ δις συμβαι-
 νόν, ἐκ ἀξιοῦσι νομοθετεῖται ὡς
 αὐτῶν.

ιη'. Μοδестιν. Ἀρετὴ νόμου ἐστὶ δυνά-
 μεις, τὸ κελεύειν τρέφειν ὡς τὸ πα-
 τέρας τῶν παίδων, ἐστὶ τῶν πατέρων
 ὡς τῶν παίδων. τὸ κωλύειν γίνε-
 σθαι φόνους, ἀρπαγὰς, ἢ ἑτέρον τι.
 Basil. Tom. I.

rum; atque humanarum re-
 rum notitia, iusti atque iniu-
 sti scientia.

XI. PAVL. Ius dicitur, & quod semper æquum, ac bonum est, ut est ius naturale; dicitur & ius quod omnibus, aut pluribus in ciuitate utile est, ut est ius civile. Ius quoque dicitur quod magistratus decreuit, quamuis iniquum sit. & locus in quo ius reddit salua maiestate imperij, saluæque more maiorum.

XII. MARCIAN. Ius etiam dicimus pro affinitate & cognatione.

XIII. PAPIAN. Lex est commune præceptum, virorum prudentium consultum, delictorum voluntariorum & inuoluntariorum coercitio, communis ciuitatis sponsio.

XIV. MARCIAN. Est & inuentum Dei.

XV. POMP. Iura constitui oportet ex his, quæ ut plurimum, non quæ rarò accidunt.

XVI. CELS. Nō ex his quæ vno aliquo casu accidere possunt.

XVII. PAVL. Legislatores enim prætermittunt ea, quæ semel aut iterum eueniunt, & non dignantur de his iura constituere.

XVIII. MODESTIN. Legis virtus ac potestas est, imperare, verbi causa, ut parentes liberos alant, & liberi parentes prohibere, v. c. cædes fieri, rapinas, aut quod aliud

- delictum... permittere, v. c. ^A πλημμέλημα. ὃ ἐπιτρέπῃν ἑστὶ
quibusdam testamenta facere,
& contrahere: punire delin-
quentes.
- L. 8. XIX. VLP. Iura non in sin-
gulas personas, sed generali-
ter constituuntur.
- L. 9. XX. IDEM. Senatus quo-
que ius facit.
- L. 10. XXI. Non omnes casus lex ^B
comprehendit, sed ea quæ
plerumque^m accidunt.
- L. 11. XXII. Ea quæ primò consti-
tuuntur, si quid ambiguè
scriptum sit, Principem in-
terpretari oportet.
- L. 12. XXIII. Ex similibus decidi
debent ea, de quibus lata lex
non est.
- L. 14. XXIII. PAVL. Quod con-
tra regulas receptum est, non
trahitur in exemplum.
- L. 15. XXV. VLP. In his quæ con-
tra regulas introducta sunt,
non servamus rationem iuris.
- L. 16. XXVI. PAVL. Ius singulare
estⁿ, quod propter aliquam
utilitatem contra regulas in-
troducitur auctoritate
constituentis^o.
- L. 17. XXVII. CELS. Scire leges
est, non verba, sed vim ea-
rum^p tenere.
- L. 18. XXVIII. IDEM. Benignè le-
ges interpretari oportet.
- L. 19. XXIX. ID. In ambiguis in-
terpretationem, quæ vitio
caret accipimus.
- L. 20. XXX. Impossibile est, ut
omnium legum ratio redda-
tur.
- L. 21. XXXI. Et ideo rationes ea-
- ^A πλημμέλημα. ὃ ἐπιτρέπῃν ἑστὶ
διαπράττειν καὶ συνάλλασθαι. ὃ ὑ-
μωρεῖσθαι τοῖς ἡμωρεῖσιν.
- ιβ'. Οὐλπ. Οὐδὲν τῶ κατὰ ἐ-
καστον, ἀλλὰ κοινῶς ^Θ νόμοι πί-
θενται.
- κ'. Τοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἡ σύγκλητος
νομοθετεῖ.
- κα'. Οὐ πάντα τὰ κρίματα περὶ
λαμβάνει ὁ νόμος, ἀλλὰ τὰ ὡς ἐπὶ
τὸ πλεῖστον συμβαίνοντα.
- κβ'. Τὰ ἐν ποσίοις νομοθετοῦ-
μενα ^Θ βασιλεὺς δεῖ ἐρμηνεύειν,
εἰ ἀμφιβολὸν πᾶσι.
- κγ'. Ἐκ τῶν ὁμοίων τεμνέσθαι
δεῖ τὰ περὶ ὧν οὐ κεῖται νόμος.
- κδ'. Παῦλ. Τὸ δὲ πρὸς καὶ νό-
μας εἰσδεχθὲν οὐχ ἔλκει πρὸς ὑπο-
δείγμα.
- κε'. Οὐλπ. Οὐτε φυλάττομεν τὴν
ἐπὶ τοῖς πρὸς καὶ νόμας εἰσαχθεῖσι τὴν
λογισμὸν τῶ νόμου.
- κς'. Παῦλ. Ἰδικὸς νόμος ὅστις, ὃ
διὰ τὴν χρῆσιν ^Θ πρὸς καὶ νόμας εἰς-
αγόμενος, αὐθεντία τῶ νομοθε-
τωῦτι.
- κζ'. Κέλσ. Εἰδέναι νόμοις ὅστις, οὐ
γινώσκειν τὰ ῥήματα, ἀλλὰ τὴν δυνά-
μιν αὐτῶν.
- κη'. Τοῦ αὐτοῦ. Φιλαγάθως δεῖ τοὺς
νόμοις ἐρμηνεύειν.
- κθ'. Ἐν τοῖς ἀμφιβολοῖς πρὸς ἀνεπί-
ληπτον ἐρμηνείαν προσέμεθα.
- λ'. Οὐ δυνατὸν πάντων τῶν νόμων
ἀποδοῖναι λογισμὸν.
- λα'. Οὐδεὶς οὐκ αὐτῶν ζητεῖν

λογισμοῖς.

λβ'. Οὐλπ. Ο τε νόμος συγχωρεῖ π
παρελθόν, εἰς τ' ἑπιόντα χρόνον αὐτὸ
κωλύει.

λγ'. Παῦλ. Οὐ δεῖ μεταποιεῖν τὰ
πρόδηλον ἐρμηνεύειν ἔχοντα.

λδ'. Κέλσ. Οὐ δεῖ διαλέγειν, ἢ ἀπο-
κρίνεσθαι ἀπὸ προνομιστῆς μέροις
νόμου.

λε'. Μοδῆς. Τὰ ὑπὲρ ἡμῶν εἰσα-
χθέντα, κατ' αὐτὸ οὐχ ἐρμηνεύε-
ται.

λς'. Παῦλ. Οἱ προγενέστεροι νόμοι
καὶ εἰς τοὺς μεταγενέστερους ἔλκονται.

λζ'. Οὐδὲν κρατοῦσιν ἐπὶ τῶν ὁμοίων
προσώπων τε καὶ πραγμάτων.

λη'. Παῦλ. Καὶ ὁ μεταγενέστερος
ἔλκονται πρὸς τοὺς προγενέστερους, C
εἰ μὴ ἐναντίον εἰσιν.

λθ'. Εὐδωπίωσις νόμου ἐστὶ τὸ ἐναντι-
πιδιδῆναι τοῖς ῥήμασι τοῦ νόμου.
βλάβη δὲ τὸ περιελάττειν πλεονάζον-
των φυλακισμῶν ῥημάτων.

μ'. Περιελάττει. ὅς ὁ ποιῶν ὅπερ
ῥητῶς μὲν ὁ νόμος ἐκ ἐκώλυ-
σεν· οὐ μὲν αὐτὸ βούλεται γίνε-
σθαι.

μα'. Οὐλπ. Περὶ ὧν ἐπεγράφη οὐ
καίτοι νόμος, ὥρα φυλάττειν δεῖ τὸ
ἔθθος καὶ πλεονάζον. εἰ δὲ τὸ
ἐκλείπει, ἀκολουθεῖν τοῖς πλησιάζου-
σι πράγμασι, καὶ εἰκόσι πῶς ζητου-
μένων. εἰ δὲ μήτε ταῦτα διέλοιεν, τότε
τὸ νόμιμον ὡς ἡνιχὴ Ρώμη κέχρηται,
φυλάττειν δεῖ. α'. Ἡ παλαιὰ συνήθεια
ἀντὶ νόμου κρατεῖ καὶ φυλάσσεται.

A rum inquiri non oportet.

XXXII. V L P. Cum lex in L. 22.
preteritum quid indulget, in-
futurum illud verat.

XXXIII. P A V L. Non sunt L. 23.
mutanda, quæ certam inter-
pretationem habent ob.

XXXIV. C E L S. Non oportet L. 24.
iudicare, aut respondere

B parte aliqua legis proposita:

XXXV. M O D E S T I N. Quæ L. 25.
pro aliquo introducta sunt,
aduersus ipsum interpretari
non oportet.

XXXVI. P A V L. Priores le- L. 26.
ges etiam ad posteriores tra-
huntur.

XXXVII. Vnde obtinent in L. 27.
similibus personis & rebus.

XXXVIII. P A V L. Sed & po- L. 28.
steriores leges ad priores tra-
huntur, nisi contrariæ sint.

XXXIX. Contra leges facit, L. 29.
qui aduersus legis verba facit.
in fraudem. verò qui salvis
verbis legis sententiam eius
circumuenit.

XL. Circumuenit enim qui L. 30.
facit, quod nominatim qui-
dem lex non prohibuit, non
tamen fieri vult.

D XLI. V L P. De quibus scri- L. 32.
pta lex non est, in his morem
& consuetudinem custodire
oportet. si verò hæc deficiat,
sequi quod proximum est,
& conueniens ei de quo qua-
ratur. si nec id quidem appa-
reat, rursus ius, quo urbs Ro-
ma vitur, seruare oportet.
i. Inueterata consuetudo pro
lege obrinet, & custoditur.

C iij

2. Sicut lex scripto vel sine scripto constituitur, ita vel lege scripta, vel non scripta abrogatur, id est, per defuetudinem.

L. 33. XLII. VLP. Diuturna consuetudo pro lege obseruatur, in quibus lex scripta deficit.

L. 34. XLIII. IDEM. Tunc utimur consuetudine ciuitatis alicuius, aut prouinciæ, cum in dubium reuocata in iudicio firmata est.

L. 35. XLIV. ERMOGEN. Etiam ea quæ longa consuetudine comprobata sunt, ac per annos plurimos obseruata, non minus, quam ea quæ scripta sunt, tenent.

L. 36. XLV. PAVL. Quod in tantum probata sint, ut necesse non fuerit scripto ea comprehendere.

L. 37. XLVI. In legibus interpretandis attendenda est consuetudo ciuitatis, & quemadmodum in similibus perpetuò iudicatum sit.

L. 39. XLVII. Quod non ratione, sed errore & consuetudine obtentum, in similibus obtinere non debet.

L. 40. XLVIII. MODESTIN. Omne ius aut consensus, aut necessitas, constituit, aut firmavit consuetudo.

L. 41. XLIX. VLP. Ius consistit aut in adquirendo, aut in conseruando, aut in minuendo, ut puta in alienando, aut amittendo.

L. 1. C. quæ L. Præses prouinciæ quod

β'. Ωσπερ ἡ θέσις τοῦ νόμου ἢ ἐπὶ ἀφ' ὧν ἢ ἀρὰ φος, οὕτω καὶ ἡ ἀναίρεσις αὐτοῦ, ἢ δι' ἐπὶ ἀφ' οὗ γίνεται νόμου, ἢ δι' ἀρὰ φος, τὸ ἐστὶ τῆς ἀρὰ φος. μβ'. Οὐλπ. Ἡ μακρὰ συνήθεια ἀπὸ νόμου κρατεῖ, ἐν οἷς ἐκ' ἐστὶν ἐπὶ ἀφ' οὗ.

μγ'. Τοῦ αὐτοῦ. Τότε κερήματα τῆς συνήθειας τινὸς πόλεως ἢ ἐπαρχίας, ὅτε ἀμφισβητηθεὶς ἐν δικαστηρίῳ ἐβεβαίωθη.

μδ'. Ερμογην. Καὶ τὰ μακρὰ συνήθεια δοκιμαζέμενα, καὶ ἐπὶ πολλοῖς ἐνιαυτοῖς φυλαχθέντα, οὐχ ἡττοῦ τῶν ἐπὶ ἀφ' οὗ κρατεῖται.

με'. Παῦλ. Ὡς τοσοῦτον δοκιμαζέμενα, ὥστε καὶ μὴ δεηθῆναι ἐπὶ ἀφ' οὗ.

μς'. Ἐν τῇ τῶν νόμων ἐρμηνείᾳ, τῇ συνήθειᾳ δεῖ προσέχειν τῆς πόλεως, καὶ ὅπως ἐπὶ τῶν ὁμοίων διαπαντός ἐψηφίσθη.

μζ'. Τὸ μὴ μὲν λογισμοῦ εἰσενεχθέν, ἀλλὰ καὶ πλῶν καὶ συνήθειᾳ κρατῆσαι, οὐ δεῖ κρατεῖν ἐν τοῖς ὁμοίοις.

μη'. Μοδῆς. Πᾶς νόμος ἢ ἀπὸ συναιρέσεως ἐτέθη, ἢ ἀνάγκης, ἢ ἀπὸ συνήθειας ἐβεβαίωθη.

μβ'. Οὐλπ. Συνίσταται ὁ νόμος, ἢ τῶν ἐπὶ ἀφ' οὗ κρατεῖται, ἢ φυλάττειν τὰ ἴδια, ἢ μειοῦν αὐτά, ὡς ἐν τῶν ἐκποιεῖν, ἢ ἀπολύειν.

ν'. Ὁ δὲ ἔχων ὁ δῶρη συγχάζον.

ἐν πόλει ἐπὶ ἡγοῦ παράματ',
φυλάξει αὐτό. ἔξ' ἧς ἡ συνήθεια
ἢ παρὰ λαοοδία, ἢ ὁ λογισμὸς, ὁ εἰς-
αγῶν αὐτῶν φυλακτέα ἐστὶ, ἢ ἐκ
ἐάσεως ἢ παρὰ πλὴν μακρῶν συνήθων
γίνεσθαι.

να'. Τῆς συνήθειας ἔξ' ἧς χρήσεως ἢ
αὐθεντίας ἐκ ἐπὶ ποσὸν ἰσχύς, ὡς ἔξ'
τῷ λογισμῶν ἔξ' ἧς νόμον ὑπὲρ νικᾶν.

νβ'. Ἡ μακρὰ συνήθεια, καὶ δο-
κιμαθεῖσα λαμβάνει ἔξ' ἧς νόμον. καὶ
ὅτι τὰ παρὰ νόμα δοθέντα ὁφθαλ-
μολογίαις, ἢ πόλεσιν ἢ παρὰ δού-
σιν, ἢ συστήμασιν ἰσχυρὰ ἐστὶ καὶ βέ-
βαια εἰς τὸ διωκεῖν ἰσχύοντα.

ΣΧΟΛΙΑ.

Ἡ τῶν νόμων μελέτη, δικαιοσύνης περὶ
κεν ἀσκήσις. ὁ δὲ γὰρ ἐστὶν ἄλλο νόμων μα-
θησις ἢ τέχνη τῆς δικαιοσύνης. ὁ δὲ δικαίον ἐκάστῳ
νέμει ὁ δὲ δίκαιον. Ἀλλὰ τὸ δεῖν τὸ παρὰ νόμων με-
λετᾶν μαθεῖν, ἔξ' ἧς δικαιοσύνης μαθεῖν παρὰ
τῶν. ἔνθεν καὶ ὁ νομοθέτης παρὰ δικαιοσύνης
ἐπέγραψε παρὰ τὸν, εἴτα ἔξ' ἧς νόμον. ἢ γὰρ
ἀπλῶς δικαιοσύνη καθολικώτερά ἐστι νόμου
τυγχάνει, ἢ μᾶλλον ἐστὶν αἴτια καὶ μήτηρ τῶν νό-
μων. ὁ δὲ νόμος πάλιν τῇ συνήθειας εἰσέταξις
παρὰ τῶν νόμων. ἢ γὰρ ἐπὶ νόμῳ ἀρχαί-
φω παρὰ τῶν νόμων. νόμος δὲ καὶ συνήθεια πῶτα
ἀρχαίφωσι μόνον, τὰ δὲ μὴ νόμον ἔξ' ἧς ἀρχαί-
φω τυγχάνει. ὁ δὲ ἔξ' ἧς νόμον ἀρχαίφω.

Δικαιοσύνη δὲ ἐστὶν ἡ τῆς ἰσότητος ἔξ' ἧς καλῶς
κατ' ἀξίαν ἐκάστῳ ἀφαιρέσις. ὁ δὲ νόμος καὶ
αὐτὸς ἀπὸ τῆς νέμει, ὁ μελεῖται, πῶτα ὡς νό-
μασιν, ὡς παρὰ νόμων ἀφαιρέσις ἀπὸ τῆς μελε-
σιμῶς τῆς δικαιοσύνης.

Διαιρεῖται δὲ ὁ νόμος εἰς δημόσιον, ἔξ' ἧς ἰδιω-
τικόν. ὁ δὲ ἰδιωτικόν, εἰς φρεσίν, ἐπὶ τῶν, ἔξ' ἧς πο-
λιτικόν. ὅλον γὰρ τυγχάνει ὁ νόμος εἰς τῶν
τα παρὰ μέρη διαιρεῖται, εἰς δημόσιον, ὅσον οἱ Ρω-
μαῖοι πολίτικον λέγουσι καὶ εἰς ἰδιωτικόν, ὁ καὶ
παρὰ τῶν. καὶ δημόσιον μέρος ἐστὶ τῆς νέμει,

^A compererit frēquenter in op-^{fit lo.}
pido constitutum, id seruabit:^{conf.}
nam & consuetudo præce-
dens, & ratio, quæ ipsam
suasit, custodienda est. & non
permittet, vt quid contra lon-
gam consuetudinē agatur.

LI. Consuetudinis vsusque ^{L. 2.}
auctoritas tantum non valet,^{cod.}
vt rationem vincat, aut le-
gem.

LII. Diuturna consuetudo & ^{L. 3.}
probata vim legis obtinet. & ^{cod.}
priuilegia quæ officiis, ciui-
tatibus, principalibus, aut
collegiis præstita sunt, ra-
ta, firmæque in perpetuum
sunt.

SCHOLIA.

^a De Iustitia.] Legum studium iusti-
tiæ professio est: legum enim discipli-
na nihil aliud est, quàm ars iusti. Ius-
tum autem suum cuique tribuit: id-
circo iuri operam daturum, iustitiam
prius discere oportet. vnde etiam iu-
risconsultus priorem patrem tituli in-
scripsit, de Iustitiâ, posteriorem au-
tem de Iure. Iustitia enim per se la-
tius patet, quàm ius: vel potius,
legum origo & mater est. Rursus me-
rito prius agitur de iure, quàm de
consuetudine: iura enim quæ scripto
constant præstantiora sunt his, quæ
sine scripto. Lex autem & consuetu-
do in eo tantum differunt, quod lex
sit consuetudo scripta: consuetudo
autem lex non scripta.

Iustitia autem est æqui, & boni pro
cuiusque dignitate & merito distribu-
tio. νόμος autem (sive ius) à verbo νέ-
μω, quod est tribuo, appellatur, vt à
distributione iustitiæ denominationem
acceperit.

Ius autem diuiditur in publicum
& priuarum. priuarum autem in na-
turale, gentium, & ciuile: Nam
cùm nomen iuris generale sit, in has
partes diuiditur, in id scilicet, quod
Latini publicum appellant, & pri-
uatum. & publicum pars est iuris,

quod ad decus, & publicam vtilitatem spectat, vt lex Regia, quæ de imperio lata est. & quære Institut. libr. 1. Publica verò ea quoque iura sunt, quæ ad communem Romanorum statum pertinent; cuiusmodi sunt leges de consecratione Episcoporum, & sacerdotum, & diaconorum, vt lib. 1. tit. 1. & Nou. 137.

Præterea sciendum est iustitiæ simpliciter sumptæ naturalem notionem hominibus inesse, & præcipuè prudentibus: nam cum neminem lædere iustitiæ proprium sit, hoc à natura insitum hominibus bonum esse dignoscitur, quia neque nos ab aliis lædi volumus.

Quod autem priuatim vtile est, triperitum est: collectum est enim ex his, quæ natura præcepit, vel ex his, quæ homines per se introduxerunt, vel ex his, quæ ciuitas quælibet constituit.

^b *Est enim ius ars.*] Eleganter quæritur, cur Iurisconsultus ius artem appellauerit? & Patzus ait, meritò id & conuenienter factum: Nam artis nomine, quod æquiuocum est, vt nosti, non solum artem differendi, sed & fabrilem, & ærariam intelligimus: tamen eam definientes ita dicamus: Ars est collectio comprehensionum commeditatarum ad finem quemdam vitæ vtilem. Ius autem ex pluribus & variis causis ex facto contingentibus constat, quæ in scripturam & certos titulos redactæ sunt propter eorum vtilitatem. Rectè igitur, vt dictum est, ius artem vocauit.

^c *Educatio.*] Quid significetur educationis verbo dicitur lib. 33. tit. 1. dig. & them. vlt. Quære lib. 44. tit. 14. & lib. 1. tit. 2. cap. 11. & lib. 60. tit. 17. cap. 3.

^d *Erga Deum rel.*] Ius quidem naturale ad bruta quoque extenditur: Ius autem gentium inter homines solos obtinet, & versatur: ac in eo à iure naturali differt, tametsi quædam cum iure naturali communia habeat: nam religio erga Deum velut à natura hominibus insit, & honor erga parentes, & affectio erga patriam. Quod autem ait, ex hoc iure esse vt parentibus pareamus, ne referas ad potestatem, quam parentes in liberos habent, vel ad id quod dicitur, per libe-

A ὁπρ εἰς κοινὴν κόσμησιν καὶ χρησιμότητι δότ-
-ελέπει, ὡς ὁ Ρέγιος νόμος, ὅστις παρῶτον αὐτῇ
-βασιλείας ἐνομοθέτησεν. καὶ ζητεῖ Institut. βιβ.
-α'. δημόσιοι δὲ ἀκακῆνοι τῷ νόμῳ ἐπαρῶς
-κοινὴν κατέτασσιν τῷ Ρωμαίων ὁράντες, ὅ-
-σοι αὐτῇ χρηστονίας ὁπισκοπῶν, καὶ ἱερῶν
-καὶ ἀφαικόνων, ὡς βιβ. α'. πτ. α'. νεαρχ.
-ρλζ'.

B Ἔστι δὲ καὶ τὸ εἰπεῖν, ὡς αὐτῇ μὴ τ' ἀπλῶς
-διανοουμένης φεικτικῆς πρὸς πάντας ἐστὶ τοῖς ἀν-
-θρώποις, ἐπεὶ τὸ μάλιστα τοῖς ἐχέροισι. ὁ γὰρ
-μὴ βλάβην ἄλλον τῆς δικαιοσύνης ὄν, ἐκ
-φύσεως τοῖς ἀνθρώποις γνωρίζεται ἀγαθόν.
-ὅτι μὴδ' αὐτοὶ πρὸ ἑτέρων βλάπτεσθαι θέ-
-λουσιν.

Τὸ δὲ ἰσχυρὸν χρησίμῳ τεχνῶς διαφείνται.
-διείλετο γὰρ ἡ εἰς ὧν ἡ φύσις παρῶταξεν, ἡ
-εἰς ὧν κατὰ ἑαυτοὺς ἐφύκεισιν οἱ ἀνθρώ-
-ποι, ἡ εἰς ὧν ἐκάστη πολιτεία διώρῃσεν.

C Ἀξίον ἐρωτᾶσθαι, ἵνα πῶς καὶ τὴν τέχνην ὁ
-νομοθέτης τῷ νόμῳ ἐκάλεσε; καὶ φησὶν ὁ Γατ-
-ζος, καλῶς ἄρα καὶ ἐκ ἐξω τῷ δέοντος,
-τῇ γὰρ ὁμῶνυμία φωνῇ τῆς τέχνης, ὡς οἶδας,
-οὐ μόνον πλὴν λογικῶν, ἀλλὰ καὶ πλὴν τεκτο-
-νικῶν, καὶ πλὴν χαλκευτικῶν ὀνομάζουσιν.
-ὁμοῦς οὐλοῦσιν οὕτως οὕτως λέγουσιν. τε-
-χνη ἐστὶ σύστημα ἐκκαταλήψεων συγγεγραμ-
-μένων παρῶς τὴν τέλῃς ὁχρησθῶν τῷ ἐν παρ-
-βίῳ, ὁ γὰρ νόμος ἐκ πολλῶν καὶ ἀφαικόνων ὑπο-
-θέσεων πρὸς ἐμπειροῦσιν συνέστη γραφῶν, καὶ
-ὑποπληρωσῶν, διὰ τὸ ὁχρησθῶν τούτων κα-
-λῶς ἄρα, ὡς εἴρηται, τέχνην αὐτῶν ἐκάλεσεν.

D Τί δηλοῖ τὸ εἰπεῖν ἀναγωγή, εἴρηται βιβ.
-λγ'. πτ. α'. διγ. καὶ θεμ. τελευτ. ζητ. βιβ.
-μδ'. πτ. ιδ'. καὶ βιβ. α'. πτ. β'. κεφ. ια'. καὶ βιβ.
-ε'. πτ. ιζ'. κεφ. γ'.

Ο μὴ φεικτικὸς νόμος ἐστὶ τῷ ἀλόγῳ
-ἐπεκτείνεται ζῶν. ὁ δὲ ἐθικὸς νόμος πρὸ
-ἀνθρώποις μόνοις κατὰ τὴν πολιτεύεται.
-καὶ πούτω ἀφαιρῶν τῷ φεικτικῷ, καὶ εἰ κοι-
-νωνῇ τῷ φεικτικῷ. ὡς γὰρ ἐκ φύσεως
-τοῖς ἀνθρώποις ἡ αὐτῇ τὸ θεῖον ἀρροκεία
-ἐγκατέσπαραται, καὶ ἡ πρὸς τῷ γένει,
-καὶ ἡ φιλόπατρις ἀφαιρῶν. Τὸ πρὸ
-θεοῦ δὲ μὴ τῆς ὑπερσοφίας δι-
-καίον ὑπολάβῃς, ὅπρ ἐχρῆσιν οἱ πεπτε-
-ρες καὶ τῷ παίδων, ἡ τῷ παρῶταξεν.

ἐν αὐτοῖς. τὸ γὰρ τῶ πολιτικῷ νομίμῳ ἔστιν. Αἰσῶς τε οὐ πατρῶσιν εἶπεν, ἀλλὰ γονυ-
σι. τὰς δὲ τῶν γονέων ὀνόματι πέντε πατρῶσιν
πατρῶσιν, πατὴρ, πάππος, παππῶς, μητήρ,
καὶ μήμηρ.

Φησὶ βιβ. ι'. τίτ. β'. ἔξεσι βία τῶ βίαν
ἀπαρτῆσθαι, καὶ ὅπλα ὅπλοισι καὶ βιβ. ι'. τίτ.
γ'. Καὶ φησὶ δ' κεφ. τῷ γ'. τίτ. τῷ ε'. βιβ.
δ' μὴ ἐνδυνάμην σοι, ὅτι φυσικῶς ἐφθται τοῖς
κινδυνώουσιν ἑαυτοῖς ἐκδικῆν ἐοικε μὲν ἐν-
δυνάμην, τῷ ἐθνικῷ νομίμῳ ὅν. ἀλλ' ὅτι
ἔστιν ἐνδυνάμην. ὁ δὲ ἐθνικὸς νόμος καὶ ἄλλῃ
ἐθνικῶς καλεῖται φυσικὸς. καὶ ἀνὰ γὰρ ἰσότη-
α'. τίτ. α'. δ' αὐτὸ φησὶ καὶ δ' γ'. ἡμεῖς τῷ
μή. κεφ. καὶ τίτ. ι'.

Οὐδὲ τῶ δικαιοσύνης σαφὲς καὶ διη-
νεκῆ βούλησιν ἐκείνῳ. δ' ἴδον ἀπονέμουςιν
σαφὲς δὲ φησὶ τῶ δικαιοσύνης. οὐ γὰρ
οἰκονομικὴν τι δίκην ἐπαγγέλλεται, σήμερον
μὲν χρησιμεύον, αὐριον δὲ μὴ. δ' ἴδον ἐκείνῳ
δ' ἴδον ἀπονέμειν, οἷον δ' τῶ παροῦσιν
πᾶσι τοῖς γονυῖσιν ἀποδιδόναι τοῖς παῖδας,
δ' ἀποδιδόναι δ' ὁφθαλμοῖν ἀπὸ τοῖς ἀδικη-
θῆσι ἡγεμονίαν καὶ ζημίαν. ταῦτα ἔκ ἐν ὧδε μὲν
δ' χαρὶ εἰσὶν ἀγαθὰ, ἐν ὧδε τοῖς ἀντιπῶν, ἀλλ'
αἰεὶ ὡσαύτως καὶ διωκτικὰ ἀγαθὰ τοῖς ἀδικοῦσιν.

Βουλόμηνος ὁ νομοθέτης δεῖξαι, ὡς ὁδὸν
ἄλλο νόμος ἢ δικαιοσύνη, καὶ ὡς ἢ δικαιοσύνη
νόμος ἔστιν ἐς ταῦτον συνάγων τὸν τε νόμον καὶ τὴν
δικαιοσύνην, διότι τὰ νόμου φησὶ παρὰ τὴν ἡμέ-
ραν, μενονοῦχι λέγων οὕτως, ὡς ἢ δικαιοσύνη
ἔστι νόμος ταύτων. ἔτι δ' ἐνός εἰσι παρὰ τὴν ἡμέ-
ραν ἀμφοτέρων. δ' ὁσμίως ζῆν, καὶ ἐν ἄλλοις
μὲν μυελοῖς πολυτελεῖ, δ' ἀειρέτως, καὶ ἐν οἷς
βούλει μὴ ἀνέμιτον γὰρ τοῖς ἀνθρώποις, ὡς
βιβ. κη'. τίτ. α'. κεφ. με'. ἐνθα φησὶν ἐν τοῖς γά-
μοις δ' ὁ ἀνέμιτον, ἔτι δ' ἐν τοῖς γάμοις, καὶ
ὡς δ' ε'. βιβ. τίτ. λη'. ἐστὶ δὲ παρὰ
ἀνέμιτον νόμου, τῷ μὴ κλέπην, μὴ μοιχεύην.

Ὁ γὰρ σοφὸς παρὰ τοῖς νόμοις, οἷον μὲν ὅτι τὰ
γαῖα σέβασματός εἰσιν ἀξία, ἔστι τε πᾶσι
ταῖς, ἢ δωρεῖται, ἢ κοινῶνται: καὶ ἀνὰ γὰρ
βιβ. θ'. τίτ. α'. κεφ. κα'. καὶ βιβ. μγ'. τίτ.
α'. κεφ. πγ': καὶ τὰ ἀνθρώπινα ὅσα ἔστι
κοινῶνται ἐκποίησι, καὶ ἀδελφῶς συναλλάσσει.
ὡσαύτως γινώσκει καὶ δ' ἡμεῖς, ἔτι δ' δίκην,
καὶ δ' ἀδικον.

ros parentibus adquiri: hæc enim iu-
ris civilis sunt. Sed neque patribus di-
xit, sed parentibus. parentum autem
appellatione quinque personæ con-
tinentur, pater, avus, abavus, ma-
ter & avia.

[*Ei vim.*] Libro 10. tit. 2. dicitur,
vim vi repellere licere, & arma armis,
& lib. 50. tit. 3. & cap. quarto tit. 3.
lib. 60. dicitur (quod his quæ heic di-
cuntur, caue putes aduersari) naturali-
ter permissum esse aduersus pericu-
lum inferentes se defendere. viden-
tur quidem hæc diuersa esse, cum hoc
iuri gentium hoc loco tribuitur: sed
reuera non sunt, quia ius gentium
improprie naturale appellatur. & lege
Insti. lib. 1. Idem quoque ait thema
3. capitis 48. & tit. 10.

[*Iustitia est constantis.*] Iustitiam defi-
nit, constantem & perpetuam volun-
tatem suam cuique tribuentem. Con-
stantem autem dicit: non enim ius
quoddam distributivum promitti-
tur, hodie quidem utile, cras non
item: nam suum cuique tribuere,
verbi gratia, parentibus honorem
debitum reddere, aut quodcunque
debitum persolvere, aut damnum il-
latum sarcire, non alio quidem tem-
pore bona sunt, alio vero non, sed
semper eodem modo sese habent,
semperque bona sunt.

[*Iuris præcepta.*] Cum Iurisconsul-
tus docere veller, ius nihil aliud esse,
quam iustitiam, & iustitiā nihil aliud
quam ius, coniungens ius cum iusti-
tia, iuris præcepta statim proponit, his
ferè verbis utens, quasi iustitia, & ius
idem sint, & præcepta unius, alterius
etiam sint. Et quidem præceptum,
honestè vivere, in aliis innumeris
versatur, maximè autem in quibus
vetat iniustas nuptias contrahi, ut lib.
28. tit. 1. cap. 42. ubi ait: id quod de-
cer, ac honestum est, & naturā æ-
quum nos spectare. & ut lib. 60. tit.
38. est autem iuris præceptum furtum
non admittere, aut adulterium.

[*Iusti atque iniusti.*] Nam Iurisperi-
tus novit, facta veneratione digna
esse, eaque alienari non posse, nec do-
nari, aut in usus prophanos transferri.
& lege lib. 9. tit. 1. cap. 21. & lib. 43.
tit. 1. cap. 83. & omnia, quæ humani
iuris sunt, quæque alienari possunt,
licenter etiam permittat. Item scit
bonum, & iustum & iniustum.

Voluntariorum.] Non solum delicto-
rum quæ sponte, sed & quæ ignoran-
tia contrahuntur, vt lib. 60. tit. 1. &
lib. 9. tit. 2. & 60. tit. 3. & lex Cor-
nelia de sicariis cum, qui sponte oc-
cidit, coërcet, lib. 48. dig. tit. 8. &
is, qui lapidē proiecit in via, punitur.

k Inn. dei.] Demosthenes quidem
orator apud Græcos egregius legem
sic definit: Chrysippus tamen philo-
sophus summæ sapientiæ apud Stoi-
cos, sic incipit libro, quem fecit,
τῆς νόμου: Lex est omnium diuinarum
& humanarum rerum regina. Opor-
teret autem eam præsidem esse bonorū
& malorum, eorūque principem ac
ducem esse: ac per hoc eam regulā esse
iustorum & iniustorum; & eorum, qui
naturā ad ciuilem societate nati sunt,
præcipientem ea, quæ fieri debent, &
prohibentem ea, quæ fieri non debent.
Lex enim id quod bonū est imperat,
quod autem malum est, vetat: & ideo
malorum præses est. est & lex secun-
dum quosdam, communis ciuitatis
sponsio, id est, populi.

Vt plurimum.] Verbi gratia, libro 7: ait: Si quis decesserit relicto filio & uxore pregnante, filium qui in rebus humanis est, antequam mater enixa sit, quartam partem debitorum petere posse: nam fieri potest vt tergemini nascantur.

Plerumque accidit, ut vir inops res mobiles dotales obliget; aut alio modo alienet, ut nec diuortij tempore vxori eas restituere possit. Lex igitur lata est, ne vrgeretur vir, & confestim soluere res mobiles compelleretur, sed post annum duntaxat eamque legem generaliter posuit, & in commune. Si quis igitur fortè reperiat, qui tempore diuortij locuples sit, quique res mobiles possideat, non cogetur, confestim restituere. Necque lex generalis violabitur ex eo, quod vno casu accidere potest: per contrarium enim quod semel aut iterum accidit, legislator prætermittit.

In 3. quidem capite tit. 2. lib. 42. inuenies Iurisconsultum referentem, septem pariter editos esse, exque eis vnum ex superfoetatione post quadraginta dies. interim tamen donec mulier enixa sit, qui in rebus humanis est ex quarta parte heres est: sæpè enim tres nascuntur.

Οὐ μόνον τῶν ἐκκοσίαν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκου-
σίαν ἀμφοτέρων· ὡς βιβ. ξ'. πτ. α'. καὶ
βιβ. θ'. πτ. β'. καὶ ξ'. πτ. γ'. καὶ τὸν ἀκου-
σίως φονδύσματα ὅ ὅ σκέυεις πμωρται, β.
μη. διγ. τ. η'. καὶ ὁ ρίλας λίθον ἐν ὧν καλὰ (ξ').

Ο μὲν περ Ἑλλησι θαυμαζόμενος. Δημο-
 σθένης δ' ῥήτωρ, οὕτως εἰβὼς τὸν νόμον· ὁ μὲν τῆς
 Χρυσίππου ὁ φιλόσοφος, ἀχροτάτης ὢν σφίλας
 πρὸς τοῖς Σπικκοῖς, οὕτως παρομιμιάζει παρὰ
 νόμου. ὁ νόμος πρὸς τὴν ἐστὶ βασιλῆος. τίτων τε καὶ
 ἀνδροπίων παρομιμιάτων. δεῖ δὲ αὐτὸν παρο-
 μιμιάσειν τε καὶ τὴν καλὴν καὶ τὴν αἰσχρὴν, ὥς ἔρχον-
 ται καὶ ἡγεμόνα· καὶ τὴν καλὴν καὶ τὴν αἰσχρὴν
 ἀδικῶν· καὶ τὴν φύσιν πολιτικῶν, παρομιμιάσας μὲν,
 ὢν ποιητέον, ἀπαγορευτικὸν δ' ὢν· ποιητέον· ὁ γὰρ
 νόμος παρὰ φύσιν μὲν γίνεσθαι δοκῶν, ἀπαγορευτικὸν
 γίνεσθαι δ' αἰσχρὸν καὶ τὴν καλὴν καὶ τὴν αἰσχρὴν
 ἐστὶν καὶ ἀδίκας ὁ νόμος κοινὴ πόλεως σιωπῆται,
 ἥτοι καὶ χρυσοῦ δῆμου.

Οἶον ἐν παρ. ζ'. βιβ. Φησὶν, ὅτι εἰ ἐπε-
λάτῃσθε τις παιῶδα ζῶντα καὶ κοροσθύνον
ἐκκοῦν καὶ ἀλιπῶν, ὁ παῖς ὁ ἐν φύσει αὐτῶν, μὴ-
πω τῆς αὐτῆς μητρὸς ἀνηλεασίας, τοὺς χρεώ-
τας τέταρτον μέρος ἀπαγλήσῃ καὶ χρεοὺς εἰκὸς
καὶ ἑξήκοντα ἀνηλεασίας παιῶδας καὶ μητέρας αὐτῆς.

Συμβαίνει δὲ ὡς ὅτι ὁ πλεῖστον τὸν ἄνδρα
 ἐν ἀπορία ἡρόδοτος, τὰ κινήματα τῆς παροικίας ἢ
 ὑποτίθεσθαι, ἢ ἄλλω ἔστω, διδόναι, καὶ
 μὴ ἔχειν. ἐν ταῖς χαρῶν τῶν ἀφ' ἑξῆς ἀπο-
 δοῦναι πρὸς τὴν γυναικα. νόμον ἔθετο, ὥστε
 μὴ κατακρημνίζεσθαι τὸν ἄνδρα. ἐν ταῖς χα-
 ρῶν τῶν ἀφ' ἑξῆς ἀποδοῦναι, μηδὲ ἀναγκάζεσθαι διδόναι
 ἀπεντεύθεν τὰ κινήματα. ἀλλὰ μὲν ἐν αὐτὸν, καὶ
 τῶν τῶν νόμον ἡλικίᾳ ἔθετο, ἢ καὶ ὅλου. Ἐ-
 γωνίᾳ ὅπως ὑπέρβηται τῆς αἰῆς ὑποπρὸς ὧν ἐν ταῖς
 τῶν ἀφ' ἑξῆς ἀποδοῦναι, ἢ τὰ κινήματα τῆς παροικίας
 D πρὸς αὐτὰς ἔχων, ὥστε ἀναγκασθῆσθαι ἀπο-
 δοῦναι ἀπεντεύθεν. ὅθεν ὡς ἔλεγε (ὁ καὶ ὁ-
 λος νόμος ἀπὸ τῶν διωκτικῶν συμβαίνει ἐν ἡ-
 μάτῃ τοῦ αὐτοῦ γὰρ μάλλον ὡς ἔλεγε ὁ νο-
 μῶν τῆς ὁ ἀπ᾽ αὐτῆς ἢ δις συμβαίνει.

Εν μὲν τῷ γ'. κεφ. τῷ β'. πτ. τῷ μβ'. βιβ.
 δὴ ῥησὶς τὸν νομοθέτην λέγοντα, ὅτι καὶ ἐπὶ
 ἡμᾶς ἐπέλθοιτο, ὧν ὁ εἰς δὲ ἐπιχειρήσεως μὲν
 μ'. ἡμέρας. ἄλλ' ὁμως ἐλπιζομένης γα-
 ρὸς τεκεῖν, ὃ ἐν φύσει ὅ· δι. κληρονομίᾳ
 πολλὰς γὰρ τῆς γένεσιν.

Οὐτε

D

sed accurata diligentia de singulis iudicare, & ei actionem ad exhibendum dare, qui dicat sua interesse tabulas testamenti sibi exhiberi, ut probet legarum sibi relictum esse, aut debiti liberationem.

¶ *Custoditur.*] Nam quid interest suffragio suo populus voluntatem suam in lege ferenda declaret, an rebus ipsis? Quare rectissime & illud placuit, ut leges non solum suffragio legislatorum, sed etiam silentio ac consensu per solam defuetudinem abrogentur. In his autem diuturna consuetudo pro iure & lege obseruatur, in quibus nulla scripta lex est.

¶ *Obseruatur.*] Hoc intellige si consuetudo, quæ obtinuit, non sit iuri contraria.

ENANTIOPHAN. Noli existimare hoc aduersari ei, quod dicitur in fine capitis præcedentis: ibi enim de defuetudine loquens ait, consuetudinem ius nouum non inducere, si lex proferatur: Nam fieri quidem potest, ut per defuetudinem iure scripto non viamur, non etiam ut consuetudine contra legem utamur. Nora igitur hoc, quod scitu dignum sit, & frequens.

Consuetudine ciuitatis alicuius aut prouinciæ tunc viamur, cum in iudicio confirmata est, quod dubitationem haberet.

¶ *Firmata est.*] STEPHAN. Cum quis consuetudinem ciuitatis, aut prouinciæ profert, qua vti vult, primum explorare oportet, an etiam aliquando in dubium reuocata iudicio confirmata fuerit.

Cum de consuetudine alicuius ciuitatis, aut prouinciæ quis confidit, illud primum explorare conuenit, an contradicto aliquando iudicio consuetudo firmata sit.

¶ *Etiam ea.*] Et ea quæ longa consuetudine confirmata sunt, ac per annos plurimos obseruata, velut tacita conuentione & consensu ciuium, non minus quam leges scriptæ feruantur: quatenus scilicet scriptis legibus non aduersantur, nec contra rationem introducta sunt, ut dig. 39.

¶ *In legibus interpr.*] ANONYM. Lege const. II tit. 14. lib. 1. cod. & tit. 6.

ENANTIOPHAN. Cum de iure

A Ἀλλὰ μὲν πάσις ἀκρίβειας κρίνῃ ἕκαστον, καὶ ἐκείνῳ διδόναι πλὴν πῶς ἐστατικῶν, τὰς λέγοντι ἀφαιρῶν μοι πῶς ἐστὶν αἱ ἀφαιρήσεις, ἵνα δείξω δὲ αὐτὸν ληγὰν καὶ ἀληθεύει μοι, ἢ ἐλάττειν χρεῖς.

Ποία γὰρ ἀφαιρῶν εἴτε ψήφοις οἰκείαις ὁ δῆμος πλὴν ἐαυτοῦ γνώμῃ φαίνεται, τοῖς ἐλθράφοις νόμοις πῶς εἴτε δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων; ὅθεν ὁ ῥόπατα ἐκείνῳ ἤρεσεν, ἵνα μὴ ψήφῳ μόνῃ τῶν ὑπάρχοντων τοῖς νόμοις, ἀλλὰ καὶ τῇ σωπῇ πόλιν τε καὶ σωμαίνεσθαι, ἀφ' ἑκείνης ἀχρηστίας ἀμαρτωλοῦται οἱ νόμοι. ἐν ἐκείνοις ὅν ἡ σάθησθαι σιμῆσθαι αὐτὴν τὴν δικαίαν ἐκ τῶν νόμων φυλάττεται, ἐν οἷς μὴ ἐλθράφοις φέρεται νόμος.

Τὰ εἰρημόδια νόμῳ, ἐὰν ὁ κρατὺς ἔσθαι ἐκείνῳ πῶς ἐστὶν ὁ νόμος.

Τοῦ Ἐναντ. Ἐναντίον εἶναι τῶν τὰς τέλει τῶν πραγμάτων κεφαλαίου μὴ νομίζει. ἐκείνῳ μὲν γὰρ πῶς ἀσυνήτῃας λέγων, φησὶν, ὅτι διώκει αὐτὴν νόμον ἀνελθόν. ἐν αὐτῇ δὲ πῶς σιμῆσθαι λέγει, καὶ φησὶν, ὅτι καὶ ἐν ἐκείνῳ νόμον ἢ σιμῆσθαι, εἰ πῶς ἀλλοιᾶται νόμος διωκτὸν μὲν γὰρ ἐκ τῆς ἀσυνήτῃας μὴ κρατὺς ἀσυνήτῃας, οὐ μὲν ἐναντίως κρατὺς ἀσυνήτῃας. σιμῆσθαι οὐκ αὐτὸ ὡραῖον ὅν ἐκ συγχρότου.

Τότε κρατὺς τῇ σιμῆσθαι ἑκείνῳ πόλεως, ἢ ἐκείνῳ, ὅτε ἀμφισβητήσῃ ἐν δικαστείᾳ ἐκείνῳ.

Στέφ. Ὅτε τις σιμῆσθαι πόλεως ἢ ἐκείνῳ ἀλλοιᾶται, βουλόμηνος τῇ κρατὺς κρατὺς, καὶ πῶς ἐπὶ τῇ κρατὺς, εἰ φιλονεικίας ποτὲ ἀσυνήτῃας πῶς ἐκείνῳ τῇ σιμῆσθαι, ψήφος δικαστικὴ τῇ κρατὺς ἐκείνῳ.

Ἡνίκα πῶς σιμῆσθαι πόλεως ἢ ἐκείνῳ ἀλλοιᾶται ἀφαιρῶνται τις, ἐκείνῳ πῶς τῇ ἀλλοιᾶται κρατὺς κρατὺς, εἰ ἀντὶ τῆς ποτὲ ἀσυνήτῃας ἐκ δικαστείᾳ, ἢ σιμῆσθαι ἐκείνῳ.

Καὶ τὰ βεβαιώματα τῇ κρατὺς σιμῆσθαι, καὶ ὅτι πολλοὶ ἐν αὐτοῖς φυλάττενται, ὡς μὲν σωπῆρας σιμῆσθαι τε καὶ σωμαίνεσθαι τῇ πολιτείᾳ, οὐχ ἡ τῇ ἐλθράφων φυλάττεται νόμον, ἐν ᾧ δηλονότι καὶ αὐτὸ μὴ ἐλθράφοις ἀφαιρῶνται νόμοις, μὴτε ἀλόγως πλὴν ἐκείνῳ εἰσάγειν, ὡς ἐν τῇ λαβ. διγ.

Τοῦ Ἀνωνύμου. Ἀναγν. πλὴν ἰα'. ἀφαιρῶν τῇ ἰδ'. τ. τ' α'. β. τ' κώδικος, καὶ τ. γ'.

Τοῦ Ἐναντιοφ. Ὁ μὴτε κρατὺς νό-

μος, ὅλ' ἐν τῇ σωτηρίᾳ ὡς νόμος ἀμφι-
βαλλόμενος, τὰ βασιλεῖ ὀφείλει ἀναφέρειν,
καὶ πλὴν ὧν δέχεται.

Ὡς δὲ διδόναι ῥάπισμα τὰ ἐλδοθευ-
μῶν· ὅπως ἀλόγιστον ἐχέλασεν ἐκ βασιλικῆς
ἀφ' αὐτῆς. τότε γὰρ κρατεῖ δ' ἔθος ὡς ἔθος, ὅ-
που ἐστὶν ὁ λόγος· καὶ ὡς περὶ τὸν πόν-
τον πᾶσι πᾶσι ἀνὰ δεφενσίονος, ὡς βιβ. ἰθ'.

Τοῦτο φησὶν, ὅτι τότε κρατεῖ ἡ σωτήριος, ὅτε
ὁ νόμος ἐκείνος, καὶ ἐκείνη ἡ λογισμὸν ὁ-
λόν, ἡτοι ἐν δικαστηρίῳ βεβαιωθεῖσα.

Ὡς ὅτε φάκτου μηδὲ ἵνους πᾶσι πᾶσι, οὕτως
πᾶσι πᾶσι ἐν νομοθεσίᾳ οἱ νομοθεταί,
τοῦτο φησὶν ὡς ἐὰν τὸδε πᾶσι πᾶσι, δεῖ κρί-
νεσθαι τοιαύτως.

Ἀνάγκης. ὡς αἱ ἀφ' αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἀφ' αὐ-
τῆς ἀνάγκης, καὶ ἐκ τῆς ἀπὸ τῆς ἀνάγκης ἵ-
νους δεωμῶν. ὁποῖον ἐστὶ δὲ ῥητ. κεφ. τ' α'. ἡτ.
τ' μδ'. βιβ.

Ὡς δὲ ἐμμένει τῆς συμπεφωνημένων, ἵνα
μὴ πέσῃ παρὰ τὴν.

A quod nondum consuetudine stabili-
tum est, dubium emergit, ad Principem
referri oportet, & decisionem
eius expectare.

x. *Quod non ratione.*] Ut pulsari rapif-
mate emancipandum, quod princi-
pali constitutione sublatum est: tunc
enim consuetudo ut consuetudo ob-
tinet, cum eam ratio commendat. &
ut tutor rem pupilli sine defensione
alienare possit, ut lib. 19. tit. 1.

γ. *Et consuetudine.*] Hoc ait, quia
tunc consuetudo obtinet, cum lex
deficit, vel cum eam ratio suavit, vel
B cum iudicio firmata est.

z. *Aut consensus.*] Ut puta cum legisla-
tores nulla etiam facti quaestione
emergente quid constituunt eo ani-
mo, ut cum ex facto inciderit, ita iu-
dicetur.

a. *Necessitas.*] Ut sunt constitutiones
necessariè emissæ, & ex suggestio-
ne quorundam preces offerentium,
cuiusmodi est caput 157. tit. 1. libro
44.

Ut pacta servari, ne pœna com-
mittatur.

ΤΙΤΛΟΣ Β'.

ΠΕΡΙ ΡΗΜΑΤΩΝ ΣΗΜΑΣΙΑΣ.

TITVLVS II.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

α'. Οὐλπ. **Τ**ὸ πῆς, καὶ ἄρρε-
νας καὶ θηλείας
σηλοῖ.

β'. Παῦλ. Ἡ τῆς πόλεως περι-
γραφή, τοῖς τείχεσι περιερίζεται. ἡ
τῆς πόλεως, τοῖς οἰκήμασιν ὀρί-
ζεται· ὅπως πλατύνει ὡς ὡς. με-
ζον μέρος τῆς ἡμέρας, εἰσὶν αἱ περι-
ταί ἐξ ὧραι, οὐ μὴν αἱ ὑστεραί.

γ'. Οὐλπ. Τὰ πρὸς ὁδοποιεῖαν
ἀφωρισμένα καὶ ἡμέραν εἰκοσιμί-

Basil. Tom. I.

C I. VLP. **V**ERBVM, si l. i.
quis^a, tam ma-
sculos, quam feminas signifi-
cat.

II. PAVL. Urbis^b appella- L. 2.
tio muris circumscribitur.
Romæ autem ædificiis fi-
nitur, quod latius patet. 1.
Maior pars diei est horarum
sex primarum, non suprema-
rum.

III. VLP. Itinere faciendo L. 3.
viginti millia passuum in dies

D ij

peragenda sic accipimus, ut si minùs, quàm viginti millia supersint, integrum diem occupent: hoc est, viginti vnum millia biduum sumunt. hæc autem ita demùm locum habent, si de die certa non conueniat. 1. Captiui substantia non dicitur hereditas, si in seruitute decesserit.

L. 4. IV. PAVL. Cautionis appellatione res debita significatur.

L. 5. V. Rei appellatio latior est, quàm pecuniæ. quia etiam ea quæ extra computationem patrimonij nostri sunt, continet: cùm pecuniæ significatio ad ea referatur, quæ in patrimonio sunt. 1. In operis locatione corpus perfectum inspicitur.

L. 6. VI. Nominis & rei appellatio ad omnem contractum & obligationem spectat. 1. Qui dicit, ex legibus, tam ex legum sententia, quàm ex verbis legum dicere videtur.

L. 7. VII. Sponsio omnem stipulationem, promissionemque significat.

L. 8. VIII. Verbum oportebit, tam præsens, quàm futurum tempus significat. 1. Actionis verbo non continetur exceptio.

L. 9. IX. Verbo, perisse, & scissum, & fractum, & vi raptum significatur.

L. 10. X. Creditor est, cui debe-

λια, οὐτὼ νοοδιδῶν, ἵνα ἐδῶτε τὰ τελευ-
τῶνα μὴ ὥσιν εἴκοσι, καὶ οὕτως ὁλό-
κληρον ἡμέρα αὐτοῖς ὀρεαθῇ. τῆς
ἐστὶ τὰ καὶ μίλια, δύο ἡμέρας λαμ-
βαίνοισι. τότε ὃ παῦτα λέγομεν,
ὅτε μὴ ὀρεαθῇ ἡ ἡμέρα ῥητή. Ἡ
τῆς αἰχμαλώτου οὐσία οὐ λέγεται
κληρονομία, τελευτήσαντος αὐτοῦ ἐν
δουλείᾳ.

Δ'. Παῦλ. Τὸ ὀνόματι τῆς χρημα-
τείου, τὸ κεχρηωτημένον πρᾶγμα ση-
μαίνεται.

Ε'. Ἡ τῆς πράξεως προσ-
γροία πλαυτέρη ἐστὶ τῆς χρημα-
των. Ἰππ' καὶ τὰ ἐξω τῆς ψήφου τῆς
οὐσίας ἡμῶν ὄντα περιέχεται ὁπότε
ἡ τῆς χρημάτων σημασία εἰς ταῦτα
τὰ πράγματα ἀναφέρεται τὰ ἐν τῇ
οὐσίᾳ ὄντα. Ἐν τῇ τῆς ἔργου μεθώσῃ
τὸ ἀποτελεσμα θεωρεῖται.

Σ'. Ἡ τῆς χρηματείου ἐστὶ τῆς πρά-
ξεως προσγροία εἰς πᾶν συν-
αλλαγμα, καὶ πᾶσαν ἐνοχλῶ ὀρεᾶ. ὁ
λέγων ἐκ τῶν νόμων, ἐκ τῆς ἐννοίας
ἐκ τῆς ῥημάτων δοκεῖ λέγειν τῆς
νόμου.

Ζ'. Ἡ συνθήκη, πᾶσαν ἐπερώτησιν
ἐκ ὁμολογίας δηλοῖ.

Η'. Τὸ ὁπορτέστι ῥῆμα, ἐκ τῆς ἐνε-
στῶτα καὶ μέλλοντα δηλοῖ. τὸ ἀνω-
γῆς τὸ ὄνομα οὐ δηλοῖ πλὴν ὡρα-
γραφή.

Θ'. Τὸ ῥῆμα τῆς ἀπολέσθαι, καὶ τὸ
χαθεῖν, καὶ τὸ κλαθεῖν, καὶ τὸ βία ἀρπα-
γῆν δηλοῖται.

Ι'. Δανειστής ἐστίν, ὁ ἐξ οἰασιῶν

αἰτίας ἡρεωσύμῳ, ἔχεις δι-
 λωκοῖς ὡραγεφῆς, πολιτικῶς ἢ
 πραιτωρίως. Οὐ μὲν ὁ φυσικῶς
 κεραιωσύμῳ.

ια. Οὐ γὰρ μόνον οἱ δανείσαντες,
 δανείσαι λέγονται, ἀλλὰ ἔ πάντες,
 οἱ ἀπὸ συναλλάγματῳ, ἢ ἀμδρπῆ-
 ματος ἡρεωσύμῳ. καὶ ἀπὸ δημο-
 πικῆς ἀγωγῆς μὲν πορκατάρξιν οὐ
 μὲν πρηνὴ πορκατάρξεται. ἢ τὸν
 κατὰβάλλει καὶ ὁ βραδύτῳ κα-
 τὰβάλλον.

ιβ. Τῷ ὀνόματι τῷ γυναικὸς καὶ ἡ
 ἐφηβῳ ὡρδένῳ δηλοῖται. πορ-
 γματα ἀπεινῶν δοκεῖ καὶ ἐκεῖνα ὦν
 τὸ μὲν σῶμα μῦναι, ἢ ἡ μορφὴ ἐν ἡλ-
 λακται. διὰ τῆτο, ἐὰν διεφθορό-
 τα ἀποδοθῇ, ἢ μετὰπλασθέντα, δο-
 κεῖ ἀπεινῶν. ὅτῳ ὡς ὅτῳ τὸ πλεῖ-
 σον, πλεονέχει τῶν χειρὶ τῆ τιμή-
 ματῳ, ἢ πρὶ ἐν τῷ ποργματι παύε-
 σθαι ἢ ἀπεινῶν τὸ ποργμα τότε δο-
 κεῖ, ὅταν οὕτως ὑποστρέφῃ εἰς πλεῖ-
 ὑπεξοισιότητα, ὡς μὴ διωάσθαι
 ἡμᾶς ἀπολύειν τὴ νομὴν αὐτῶν, διὰ τὸ
 κλοπμαῶς ποργμῳ ὑφῆρῃσθαι.
 Απειτὶ ἢ ἔ τῆτο τὸ ποργμα, τὸ μὴ
 ὄν ἐν τοῖς ἀνθρώποις ποργμασιν. D

ιγ. Εἰδὼ ἢ ἡμάπον ὡρδένῳ, ἢ ποργμα
 διεφθορὸς ἀποδοθῇ, οἷς σκύφοι συν-
 τειθέντες, ἢ σενίς ξεαδεῖσαι πλεῖ-
 γεραφίαν, δοκεῖ τὸ ποργμα ἀπεινῶν,
 ὅτῳ τὸ ἡμῆμα τῶν τῶν πορ-
 γμάτων ἐκ ἐν ὑποστάσει, ἀλλ' ἐν τῇ
 τέχνῃ κεῖται. ὁμοίως ἐὰν δεσπότης τὸ
 ποργμα τὸ κλοπμαῶν αὐτῶν ἀπὸν

Basil. Tom. I.

A tur ex qualibet causa, & si-
 ne perperua exceptione, iu-
 re ciuili, vel pratorio: non
 etiam cui naturaliter debe-
 tur.

XI. Non enim tantum qui L. 11.
 pecuniam crediderunt, cre- L. 12.
 ditores dicuntur, sed & om-
 nes, quibus ex contractu, vel
 ex delicto debetur, & expo-
 pulari actione post litis con-
 testationem, non etiam an-
 tequam lis^p contestetur. 1. Mi-
 nus soluit^q, qui tardius soluit.

XII. Mulieris appellatione L. 13.
 etiam virgo viripotens signi-
 ficatur. 1. Res abesse videntur
 etiam hæ, quarum corpus
 manet, forma autem mutata
 est: & idcò si corruptæ reddi-
 tæ sint, vel transfiguratæ, vi-
 dentur abesse. quoniam ple-
 rumque plus est in manus
 pretio^r, quàm in re. 1. Desi-
 nere^r autem abesse res tunc
 videtur, cum sic redit in po-
 testatem, vt amittere eius
 possessionem non possimus,
 ob hoc quòd furto^r pridem
 subtracta est. 2. Abest^u & ea
 res, quæ in rebus humanis
 non est.

XIII. Si verò vestimentum L. 14.
 scissum^x, vel res corrupta
 reddatur, veluti scyphi colli-
 si, aut tabula rasa pictura, vi-
 detur res abesse, quoniam ea-
 rum rerum pretium non in
 substantia, sed in arte posi-
 tum est. similiter si dominus
 rem, quæ furto sibi aberat,

D iij

ignorans emerit, rectè dicitur res abesse, etiam si postea id ita esse scierit: quia videtur res ei abesse, cui pretium abest. Rem autem amisisse videtur & qui aduersus nullum eius persequendæ actionem habet.

L. 15. XIV. Bona ciuitatis abusiue publica sunt: sola enim ea publica sunt, quæ populi Romani sunt.

L. 17. XV. Inter publica non habentur sacra, religiosa, vel quæ publicis vñibus destinata sunt: sed si qua sunt ciuitatum velut bona: sed peculia seruorum ciuitatum proculdubio publica sunt.

L. 16. XVI. Eum qui vectigal populi Romani conductum habet, publicanum appellamus: nam publica appellatio in compluribus causis ad populum Romanum respicit: ciuitates enim priuatorum loco habentur.

§. 1. XVII. Publica autem vectigalia intelligere debemus ex quibus vectigal fiscus capit: quale est vectigal portus, vel venalium rerum, item salinarum & metallorum, & piscariarum.

L. 18. XVIII. VLP. Munus tria significat, donum, onus, officium.

L. 19. XIX. LABEO definit, quod quædam agantur, quædam gerantur, quædam contrahantur. & actum quidem generale verbum esse ait, siue

A ἀγνοῶν ἀγοράσῃ, ὁρθῶς λέγεται τὸ πρᾶγμα ἀπείναι· καὶ μὴ ταῦτα τὸ οὕτως εἶναι ἐγνώ· ὅπῃ δὲ δοκεῖ τὸ πρᾶγμα ἀπείναι, ὥς ἔστιν τὸ τιμῆμα ἀπεσι. Πρᾶγμα δὲ ἀπολωλεμέναι δοκεῖ, καὶ ὁ κατ' οὐδενὸς ἐνεκα τὸ ἀπαίτησεως αὐτῷ ἀγωγὴν ἵνα ἔχῃ.

ιδ'. Η οὐσία τῆς πόλεως κατὰ χρηστικῶς δημοσία ἐστὶ· μόνον γὰρ ταῦτα δημοσία ἐστὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων ὄντα δημόσια.

ιε'. Εν τοῖς δημοσίοις οὐ παρέχεται, οὔτε τὰ ἱερά, οὔτε τὰ μνημεῖα, οὔτε τὰ τῆς δημοσίας χρήσεων ἀφορμήματα. ἀλλ' εἰ ἵνα ἐστὶ τῶν πόλεων, οἷς τὰς οὐσίας. τὰ δὲ πεκούλια τῶν δούλων τῶν πόλεων ἀναμφιβόλως δημοσία ἐστὶ.

ισ'. Τὸν δὲ μισθωσάμενον ἡγοῦν τὸ τέλος, ἐκ τῶν Ῥωμαίων δήμου ἐν μισθωσθέντων, δημοσίον καλοῦμεν. ἢ γὰρ δημοσία πρᾶσις ἐστὶ πολλῶν αἰπῶν, εἰς τὴν Ῥωμαίων δῆμον ὁρᾷ. καὶ γὰρ αἱ πόλεις ἐν τάξει ἰδίῳ τῶν ἐνέχοντων.

ιζ'. Δημοσία δὲ τέλη νοεῖν ὁφείλομεν· ὅς ὢν τὸ τέλος ὁ δημόσιος λαμβάνει· ὁποῖον ἐστὶ τὸ τέλος τῶν λιμνῶν, ἢ τῶν πρᾶσιμων πρᾶσιμων· ὁμοίως δὲ τῶν ἀλικῶν ἐκ τῶν μετὰλλων ἐκ τῆς ἀλείας.

ιη'. Οὐλπ. Τὸ μόνον τέλη σημαίνει, δωρεάν, καὶ βάρος, καὶ ὁφθαλμῶν.

ιθ'. Οὕτως ὁ Λαβίων οὐκ εἶναι, ὅπῃ γὰρ μὴ πρᾶσθαι, ἵνα δὲ χρεῖζεται, ἵνα δὲ συναλλάσθαι. καὶ τὸ μὴ ἀκούειν γρῆκόν φησιν εἶναι λόγον· εἴτε

διὰ τῶν βέρβις, εἴτε διὰ τῶν ῥῆ ἢ ποτε
 παρρησιαστέως. ὥσπερ ἐπὶ ἐπρωτήσεως,
 ἢ ἀπορριμμήσεως. τὸ δὲ κοντράκτον,
 πῶς ἐξ ἐμαυτοῦ ἐνοχλῶ, ὅπερ οἱ ἑλ-
 λῆνες συνάλλαγμα καλοῦσι· οἷον ἀ-
 γροασίδου ἢ παρρησιαστέως, μίσθωσιν, ἐκ-
 μίσθωσιν, κοινωνίδου. (Ϟ) ὁ χειρισμὸν,
 παρρησιαστέως σημαίνει, ἢ διὰ ῥημάτων
 γεγονός.

κ'. Τὰ ῥήματα ταῦτα, συνήλ-
 λαζον, ἐνεχέουσιν οὐ συντείνει εἰς
 τὸ δίκαιον (Ϟ) τῆς διαδέσθαι.

κα'. Ο βασιλεὺς παραχωρεῖ τὰ
 παρρησιαστέα, καὶ τὰς ἀγωγὰς παρα-
 χωρεῖ.

κβ'. Γαι. Παρισῶν, ὅτι τὸ παρρησιαστέον
 τὸ ἐπιζητούμενον (Ϟ) παρρησιαστέον. ἀπο-
 καθιστᾷ δὲ ὅτι τὸ πῶς νομῶ παρα-
 δοῦναι, καὶ τοῖς καρποῖς τῆς παρρησιασ-
 τεῖας καὶ ἄλλα πολλὰ τῷ ὀνόματι τῆς
 ἀποκαταστάσεως περιέχεται.

κγ'. Οὐλπ. Τῇ τῆς παρρησιαστέας
 παρρησιαστέας, ἢ αἱ αἰτίαι, καὶ τὰ δι-
 κάματα περιέχονται.

κδ'. Η κληρονομία ὅτι διαδοχὴ εἰς
 ὁλόκληρον (Ϟ) δίκαιον (Ϟ), ὅπερ ὁ τελευ-
 τήσας εἶχεν.

κε'. Εξ ὁλοκληροῦ παρρησιαστέου μου
 ὅτι, καὶ οὐ ἔχουσιν χρῆσιν ἢ δουλείαν.
 μέρ (Ϟ) παρρησιαστέου ὅτι, καὶ τὸ ἐξ ἀ-
 διαιρέτου, καὶ τὸ διηρημένον (Ϟ).

κς'. Ο Τυκτὸς τῆς κλοπῆς δού-
 λης, ἐκ ἐστὶ μέρ (Ϟ) αὐτῆς.

κζ'. Αγορὴ λέγεται ὁ χωρὶς τῆς κώ-
 μης, ἢ τοῖς οἰκημάτων τόπος. σπέν-
 διον λέγεται διὰ τὸ ἀπὸ λεπιδίων ἄρ-

A verbis, siue re quid agatur, ut
 in stipulatione, vel numera-
 tione. Contractum autem ul-
 trò citròque obligationem;
 quod Græci συνάλλαγμα vo-
 cant: veluti emptionem, ven-
 ditionem, locationem, con-
 ductionem, societatem. Ge-
 stum verò rem significare si-
 ne verbis factam.

XX. Verba hæc, contraxe- L. 10.
 runt², gesserunt, non perti-
 nent ad testandius.

XXI. Princeps bona conce- L. 21.
 dendo, obligationes etiam
 concedit.

XXII. GAI. Exhibere² est L. 22.
 rei, qua de agitur, præsentiam
 præstare. restituere verò est
 possessionem rei fructusque
 reddere. pleraque præterea
 restitutionis verbo continen-
 tur.

XXIII. VLP. Rei appella- L. 23.
 tione & causæ^b & iurâ conti-
 nentur.

XXIV. Hereditas est succēs- L. 24.
 sio in vniuersum ius^c, quod
 defunctus habuit.

D XXV. Res tota nostra est, L. 25.
 cuius quis vsumfructum ha-
 bet, aut seruitutem. i. Pars rei
 est tam pro indiuiso quàm
 pro diuiso^d.

XXVI. Partus furtivæ ancil- L. 26.
 læ non est pars eius^e.

XXVII. Ager dicitur^f locus L. 27.
 sine villa, seu ædificiis. i. Sti-
 pendium dicitur, quod per
 stipites, id est argenteos num-

D iiij

mulos colligatur. Idem hoc etiam tributum appellatur, ab intributione, siue indicatione (quod indicatur solventibus) aut quod militibus tribuatur, siue distribuatur.

L. 18. XXVIII. Rem alienat & qui patitur quem usu suam facere, vel qui non utendo servitutes eius amittit. Qui verò non acquirit, non videtur alienare: veluti qui hereditatem omittit, vel qui non utitur optione sibi concessa. 1. Oratio quæ coniunctionem, vel disjunctionem habet, ex mente pronuntiantis, vel disiuncta, vel coniuncta intelligitur.

L. 19. XXIX. Coniunctio enim nonnunquam pro disjunctione accipitur: ut cum stipulor dari mihi heredique meo, aut daturum me heredemque meum.

L. 30. XXX. Silva cædua est, ut quidam aiunt, quæ in hoc habetur, ut cæderetur. Servius autem ait, eam esse, quæ succisa rursus ex stirpibus, aut radicibus renascitur. 1. Stipula illecta est spicæ in messe deiectæ, & nondum lectæ, quas rustici cum vacauerint, colligunt. 2. Noualis est terra præcisa, quæ anno cessavit, quam Græci νέασιν vocant. 3. Integra autem est, in quam nondum dominus pascendi gratia pecus immisit. 4. Glans cæduca est, quæ ex arbore cecidit. 5. Pascua sylva est, quæ

γυρίων συνάγεσθαι. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ περιόδοτον λέγεται, ὅτι τὰ ἑπικλάσθαι τοῖς καταβάλλουσιν, ἢ ἑπιμερίζεσθαι τοῖς εὐραπώταις.

κη'. Εκποιεῖ πρᾶγμα ἢ ὁ ἀνέχον αὐτὸ ἐκ τῆς χρήσεως δεσποθεῖναι, ἢ τῇ ἀχρησίᾳ πολλῶν τὰς δαλείας αὐτῶν. ὁ δὲ μὴ ἑπικτώμενος, ἐδοκεῖ ἐκποιεῖν, ὡς ἐπὶ τῇ ἀπαγορεύσαντος κληρονόμου, ἢ μὴ χρωμένου τῇ καταληφθείσῃ αὐτῷ ἑπιλογῇ. ὁ λόγος ὁ ἔχων συμπλοκὴν ἢ διάλυξιν, ὅτι τῆς διαδέσεως τὰ εἰπόντος, ἢ διαλυκτικὸς, ἢ συμπλεκτικὸς νοεῖται.

κθ'. Εστὶ δὲ ὅτε καὶ ὁ συμπλεκτικὸς ἀντὶ διαλυκτικοῦ νοεῖται, ὡς ὅταν ἐφ' ὧτά δοθῇ αἱ μοῖραι, καὶ τῷ κληρονόμῳ μου, ἢ δοθῇ αἱ μοῖραι, καὶ τῷ κληρονόμῳ μου.

λ'. Ὑλη τεμνομένη ὅταν, ὡς τινὲς φασιν, ἢ ἐπὶ οὐτῷ οὐσῇ, ἵνα τέμνοιτο. ὁ δὲ Σέρβιος φησιν, ἐκείνῃ ἐπὶ ἥσπερ ὑποτμηθεῖσα; πάλιν ἐκ τῆς ῥίζων, ἢ κλάδων ἀναχρυσάται καλὰ μὴ ἢ ἀνέκλεκτός ὅταν, οἱ σάχυνες οἱ ἐν τῷ δέντρῳ ἐρριμμένοι, ἢ μήπω ἐκλεχθέντες. ἔσπερ οἱ γεωργοὶ ὅταν χράζουσι, ἀχρορίζουσι. Νεατὴ δὲ γῆ ὅταν ἢ παροτμηθεῖσα, ἢ ἐπὶ ἐνιαυτὸν ὄρησασα, ὡς οἱ Γραικοὶ νέασιν καλοῦσιν. Αἰέρας δὲ ὅταν, εἰς ὡς οὐτῷ ὁ δεσποτὴς χαρίν τῇ νέμειν, δρέμματα ἐνέβαλε. Βάλανος δὲ πῖπλον αὐτῶν ὅταν ἢ ὅτι δένδρου πεσοῦσα. Νομαία ὕλη ὅταν ἢ

τῇ βοσκή τ' ἀρεμμάτων ἀφοριθεῖσα. ^A λα'. Λειμών ἐστίν, ἐν ᾧ εἰς τὸ λαβεῖν καρπὸν, ἀρεπαίου μόνον ἐστὶ χρεία.

λβ'. Ἡ πον καταβληθεὶς λέγεται, καὶ τὸ μὴδὲ ὅλως καταβληθέν.

λγ'. Φανερόν ἐστι τὸ ἐνώπιον πολλῶν.

λδ'. Ταῦτ' ὀνόματι τ' ἀγωγῆς ἐπερ- ^B σωπικῇ περιέχεται ἀπαίτησις.

λε'. Εκείνῳ δὲ ποκατιστῇ, ὁ διδοὺς οὕτω τῷ ἐνάγοντι ὥς ἡμῶν αὐτὸ ἔχον καμρὸν περὶ ἀρξέως. τὸ τ' ἐστὶν ἵνα ἐκ τούτου καρπὸς, ἐκ τ' αἰπῶν τ' διατρήσεως δεσποτείας ἀποκαταστήσῃ.

λς'. Ταῦτ' ὀνόματι τῆς δίκης πᾶσα ἀγωγὴ περιέχεται.

λζ'. Τὸ ῥῆμα τ' χελῶναι ἐκ εἰς τ' ἀρχε- ^C ρειαν τῆς δικαστοῦ σιωπῆναι, τ' διωκα- μὲν εἰς πλεονὴν ἢ εἰς ἡπὶον καταδικάσαι· ἀλλ' εἰς τ' ἀλήθειαν ἀναφέρεται.

λη. Τέρας οὐκ εἶναι ὁ λαβερὸν ἀπαντὸν ὡρὰ φύσιν ἐκείνου περὶ αἵματος ἄνθρωπον ἐκ γενεῆς. Δύο δ' εἶδη τεράτων εἰσὶν, ἐν, ὅσα καὶ πρὸς ὡρὰ φύσιν πικτεται· τελεσὶ χερσὶ τυχόν, ἢ ποσὶν, ἢ ἄλλῳ πρὶν μέρει τ' σώματος, ἐναντίως τῇ φύσιν ὅντι πεπλασμένῳ. ἔτερον δ', ὅταν πρὸς περὶ αἵματος ἐστὶν, ὅπως οἱ ἐλλίως φάντασμα καλοῦσιν.

λθ'. Ὑποσημανθέν λέγεται, τὸ ὑφ' ἐτέρου ὑπογραφομένου. οἱ γὰρ παλαιοὶ τῷ τῆς ὑποσημειώσεως ὀνόματι, διὰ τῆς ὑπογραφῆς κεχρησθαι εἰώθησαν. ὅσα ἐστὶν ἡ μὲν παλαιά.

pastui pecudum destinata est.

XXXI. Pratum est in quo ^{L. 31.} ad fructum percipiendum falce duntaxat opus est.

XXXII. Minus solutum di- ^{L. 32.} citur, etiamsi nihil esset solutum.

XXXIII. Palam est coram ^{L. 33.} pluribus.

XXXIV. Actionis verbo ^{L. 34.} etiam in personam actio continetur.

XXXV. Is restituit, qui acto- ^{L. 35.} ris creditur ut habiturus erat litis contestatae tempore, id est, ut fructus & usucapionis causam restituat.

XXXVI. Litis nomine ^{L. 36.} omnis actio continetur.

XXXVII. Verbum oportere ^{L. 37.} non ad facultatem iudicis pertinet, qui potest vel pluris, vel minoris condemnare, sed ad veritatem refertur.

XXXVIII. Ostentum Labeo ^{L. 38.} definit omne contra naturam cuiusque rei genitum factumque. duo genera autem sunt ostentorum: unum quotiens quis contra naturam nascitur: tribus manibus fortè, aut pedibus, aut qua alia parte corporis, quæ naturæ contraria est. alterum verò, cum quid prodigiosum videtur, quod Græci φάντασμα vocant.

XXXIX. Subsignatum ^{L. 39.} dicitur, quod ab aliquo subscriptum est: nam veteres subsignationis verbo pro subscriptione uti solebant. 1. Bona sunt deducto ære alieno.

2. Detestari est absenti denun-
tiare. 3. Incertus possessor est,
qui ignoratur.

L. 40. XL. VLP. Detestari est de-
nuntiare cum testatione. 1.
Serui nomen etiam ancillam
significat. 2. Familiæ appella-
tione liberi quoque conti-
nentur. 3. Vnicus seruus aut
duo familiam non faciunt.

L. 41. XLI. Armorum appellatione
etiam fustes & lapides conti-
nentur.

L. 42. XLII. Probrum & oppro-
brium idem est. probra au-
tem quædam natura turpia
sunt, quædam ciuilitate, &
quasi more ciuitatis, ut puta
furtum, adulterium, natura
turpe est. tutelæ autem dam-
nari, hoc non natura pro-
brum est, sed more ciuitatis: C
nec enim natura probrum est,
quod potest etiam in homi-
nem idoneum incidere.

L. 43. XLIII. Victus nomine con-
tinentur esculenta & poru-
lenta, & vestis, quæque ad
uiuendum homini necessaria
sunt:

L. 44. XLIV. Et quæ ad tuendum
curandumve corpus apta
sunt.

L. 45. XLV. Stratus verbo omne
vestimentum continetur, &
stragula & pallia, & omne
quod circumiicimus. Victus
autem nomine vestis, non
stragula continetur.

L. 46. XLVI. Pronuntiare & sta-
tuere idem significant. 1.
Matrem familias accipe-

A Διαμάρτυρατά ἐστι τὸ ὄρασειλαι
τῷ ἀπολιμπανομένῳ. Ἀδελφὸς νο-
μίζει ἐστὶν ὁ ἀγνωστὸς μὲν.

μ'. Οὐλπ. Διαμάρτυρατά ἐστι τὸ
ἐπὶ μάρτύρων ὄρασειλαι. τὸ ὄνομα
τῷ δούλῳ ἐπὶ τῷ δούλῳ δηλοῖ. τῇ
φαιμλία ἐπὶ οἱ ἐλδύθεροι φειέχον-
ται. εἰς δὲ ἡ δούλοι δύο φαιμλίας
οὐ ποιοῦσιν.

B μα'. Ταῖς ὀνόμασι τῶν ὀπλων καὶ
τὰ ξύλα, καὶ ὁ λίθοι φειέχον-
ται.

μ'. Ονειδος ἢ ὀνειδισμα ταύτων
ἐστὶ. πᾶς ὃ ὀνειδῇ, φύσας ἐστὶν αἰσχρά·
ὡς πᾶς πολιτικῶς, ἐπὶ ὡς αὐτὸν ἐπὶ τῷ πολι-
τείας. οἷον ἡ κλοπή, ἐπὶ μοιχεία, φύσας
αἰσχρόν ἐστι. τὸ ὃ τῇ πούτελας κατὰ
δικαιοσύνην, τῷ οὐ φύσας αἰσχρόν
ἐστὶν, ἀλλ' ἐπὶ τῇ πολιτείας. οὐτε
ἂν φύσας ὀνειδος ἐστὶ δυνάμενον
καὶ εἰς ἐπιτήδεον ἀνθρώπον ἐμ-
πεσεῖν.

μγ'. Ταῖς τῆς ἱσοφῆς ὀνόμασι, ἢ
τὰ βεβόσιμα, ἢ τὰ πόσιμα φειέ-
χεται, ἢ τὸ ἐνδυμα, καὶ τὰ πρὸς τὸ
ζῆν ὁ ἀνθρώπον ἀναγκαῖα ὄντα.

μδ'. Καὶ τὰ πρὸς φυλακὴν,
ἢ φροντίδα τῷ σώματος ἐπιτή-
δεα

μ'. Ταῖς ὀνόμασι τῆς σεωμῆς πᾶσαι
ἐσθῆς φειέχεται, ἐπὶ σεαυγία, ἢ τὰ
παλλία, ἐπὶ πᾶν ὃ φειβαλόμεθα. τῷ δὲ
ὀνόμασι τῆς σεωμῆς, ἢ ἐσθῆς, οὐ μὲν
τὰ σεαυγία φειέχεται.

μς'. Τὸ ψήφισασι ἐπὶ ὁρίσασθαι τὸ
αὐτὸ δηλοῖ. Ματrem φαιμλίας, ἢ ποι

σεμνῶ γυναικα νοεῖν ὁφείλομεν, ἢ ἂν
μὴ ἀπρεπῶς ζήσασαν· ἢ γὰρ σεμνῶ
γυναικα ἐν τῇ λοιπῶν γυναικῶν
Θύποι διακρίνοισι καὶ χωρίζουσιν.
ἀμέλει, οὐδὲν διαφέρει πότμον γε-
γάμηται, ἢ χήρα ὅτιν· εἴτε δούλης
ὅτιν, εἴτε ἀπελευθέρω· οὔτε γὰρ γά-
μος, οὔτε γέννησις ποιεῖ τιτὶ σεμνῶ
γυναικα, ἀλλὰ Θύποι χηροί.
μζ'. Τὸ δ' ἐλευθερίας ὄνομα ἢ αὐ-
τῷ δυνάμειν ἔχει τῷ τῆς καθ' ἑαυτοῦ
ὀνόματι.

μη'. Οὐκ ἀπολέλυται ὁ χεὶρ δε-
σμών χεὶρ κατὰ μέτρον, ἢ ἐν δη-
μοσίῳ τόπῳ φυλαττόμενος.

μβ'. Εν τῇ φιλοστομίᾳ ἡμῶν ὅτι, ἐ-
ὅσα πῖσι καλῇ νεμέσθια, ἐπὶ τοῦ
πρὸ φίλου, καὶ τοῦ ἐν ἀγωγῇ.

ν'. Τῷ ὀνόματι τῆς νύμφης, καὶ ἡ
πατρὶς νύμφη, καὶ ἡ πατρὶς ἀδελφότης.

να'. Τῇ πατρὶς γένεσιν τῶν γονέων
πάντες Θύποι αἰόντες ἀρρένες καὶ θή-
λειαι δηλοῦνται.

νε'. Τῇ πατρὶς γένεσιν τῶν πατέρων
καὶ ἡ πατρὶς γένεσις πατρίσιν.

νζ'. Ο συμπελεκτικός ἐστὶν ὁ διαζυ-
γικός ἐστὶν ὅτε ἀπὸ ἀλλήλων ἀφρα-
γαμίζονται, καὶ ἀφραγίζονται τὰ πα-
ραδείγματα, ἐν οἷς φησιν, ὅτι ἐπὶ
τροπῇ χεὶρ οὐσίας οὐ δίδωμι, καὶ
ὅτι ἐπὶ τῆς κλοπῆς ὁ ἀποδιδάσκων ἐκ
ἀδικεῖται, εἰ μὴ κακοδελεῖ συμβου-
λίῳ ἔχον. οὔτε ἡ συμβουλή βλά-
πτει, εἰ μὴ καὶ φάκτον ἀφρακολουθήσῃ.

νη'. Αἰρετικοὶ δανείσθαι λέ-
γονται, καὶ οὗτοι, οἷς οὕτω

re debemus eam, quæ non in-
honestè vixit : matrem enim
familias à cæteris feminis mo-
res discernunt, atq; separant.
proinde nihil interest nupta
sit, an vidua, ingenua sit, an
libertina : nam neque nuptiæ,
neque natiuitas faciunt ma-
trem familias, sed boni mo-
res.

XLVII. Liberationis ver-
bum eandem vim habet,
quam solutionis.

XLVIII. Solutus non est, qui
sine vinculis manibus rene-
tur, aut in loco publico ser-
uatur.

XLIX. In bonis nostris sunt
etiam quæ bona fide à nobis
possidentur, & superficialia,
quæque in actionibus sunt.

L. Nurus nomine etiâ pronu-
r, & quæ ultra est significatur.

LI. Appellatione parentis
omnes adscendentes tam ma-
sculi, quàm feminae conti-
nentur.

LII. Patroni appellatione &
patrona continetur.

LIII. Coniuncta pro disjun-
ctis, & vicissim disiuncta pro
disiunctis accipiuntur. &
exempla adponit, in quibus
ait, tutorem separatim sine
pecunia non dari : & in qua-
stione furti, ope non videri
fecisse, nisi consilium mali-
gnum habuerit : nec consi-
lium nocere, nisi & factum
secutum fuerit.

LIV. Conditionales creditores
dicuntur & hi, quibus nondū

competit actio, est autem competitura, vel qui spem habent, ut competat.

L. 55. LV. Creditor autem is est, qui exceptione perpetua summoueri non potest. qui autem temporalem exceptionem timet, similis est conditionali creditori.

L. 56. LVI. Cognoscere instrumenta, est relegere & recognoscere. dispungere autem instrumenta, est conferre accepta & data. i. Liberi dicuntur, & qui sui iuris sunt, & qui sunt in potestate: & qui ex virili & qui ex feminino sexu descendunt.

Deest folium in Regio Cod. quod continebat reliqua huius tituli, & tit. de reg. iur. usque ad legem 145. quae ex Græcorum commentariis, quantum potuit, suppleuimus.

L. 57. LVII. Magistri appellantur, per deriuationem à magistratibus, qui magis, quàm cæteri diligentiam & sollicitudinem rebus, quarum cura eis commissæ est, debent, & cuiuslibet disciplinæ magistri.

L. 59. LIX. Portus est conclusus locus, quò importantur merces, & inde exportantur. dicitur & statio.

L. 60. LX. Locus est portio fundi. fundus autem integrum aliquid est, & plerumque sine ædificiis. potest autem ex affectione possidentis, & locus esse fundus: veluti cum ipsum

ἀρμόζει ἀγωγῇ, μέλλει δὲ ἀρμόζειν, ἥτοι ④ ἐλπίδας ἔχοντες ἵνα ἀρμόσῃ.

νέ. Διαιτητὴς δὲ ὅστις ὁ μὴ διωκόμενος διὰ διωκεῖν ὡς ὁρατὰ φησὶ δόποινεῖσθαι. ὁ δὲ περὶ σκοπῶν παρὰ τὸν ἀντιδικῶν δέδωκεν, εἰσὶν αὖτε αἰρετικῶν δεικνύει.

νς. Γινώσκων δικαίωματά, ὅτι τὸ ἀναγινώσκων, καὶ καταγινώσκων. διατίθεν δὲ δικαίωματά, ὅτι τὸ ὁρίζων τὰς δόσεις & τὰς λήψεις. πᾶν δὲ λέγονται & ④ αὐτεξούσιοι, καὶ ὁ αὐτεξούσιοι & ④ ὅς ἀρρενογονίας & ④ ἐκ θυλυγονίας καπόντες.

νζ. Μαγιστροὶ λέγονται, διὰ μεταφορὰς ἀρχόντων, ④ πλέον τῶν ἄλλων θεωροῦν ὀφείλοντες τῶν ὑποταγμένων αὐτῶν πραγμάτων, & ④ διδασκαλοὶ οἷας δὴ ποτε ὑποστήμης.

νθ. Λιμὴν ὅστις τόπος περικλειόμενος, εἰς ὃν εἰσάγονται τὰ φορτία, & ὅς οὐ ἐκείνους. τὸ αὐτὸ καὶ σταθίων λέγεται.

ξ. Ο τόπος μέγας ἀγρός ὅστις, ὅς ἀγρός ὁλόκληρον ὅστις, & ὡς ὑπάρχον χωρὶς τῶν οἰκημάτων. διώκεται ὅς διὰ τῆς διαδοσεως τῶν κλημάτων καὶ ὁ τόπος ἀγρός εἶναι, ὡς ὅταν αὐτὸς ἀγρός

ἀγρὸν ᾧ ἀδῶμεν αὐτὸν καὶ ὁ ἀγρὸς ἔστι τόπος, ὡς ὅταν αὐτὸν ἑτέρῳ παραδῶμεν ἀγρῷ. Ὁ δὲ τόπος ἐστὶν ἐπὶ πολιτικῶν καὶ ἀγροικικῶν λέγεται. Καὶ ὁ ἀγρὸς ἰδίῳις ὁροῖς περικλείεται ὁ δὲ τόπος δυνάται λανθάνειν μέχρι που διήκει.

Ξα'. Τῇ περιουσίᾳ τῆς ἰκανοδοσίας ἔστι ὅτε καὶ ὁμολογία περιέχεται.

Ξβ'. Τῇ περιουσίᾳ τῆς ξύλου πάντα ὅλη πρὸς οἰκοδομὴν ποιῶσα δηλοῦται.

Ξγ'. Τὸ ᾧ ἀδῶμεν πλέον ἐστὶν πρὸς σέ. πρὸς σε γὰρ ἐστὶν, ὅπως αὐτὸν ὑποκρατοῦμεν ᾧ ἀδῶμεν δὲ ἐστὶν ὅπως ἐνὶ νεμόμεν.

Ξδ'. Αδιάθετος ἐστὶν οὐ μόνον ὁ μὴ διαδέμεν, ἀλλὰ καὶ ὁ μὴ κληρονομούμεν ἐκ διαθήκης.

Ξε'. Κληρονόμος λέγεται, οὐ μόνον ὁ πρῶτος, ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς κληρονομίας κληρονόμος, ἐξ ἧς.

Ξς'. Ἡ τῆς φορτίου περιουσία, μόνον τὰ κινητὰ περιέχει.

Ξζ'. Τὸ πρᾶν καὶ ὃν ᾧ ἀδῶμεν πῶς πρᾶν, οὐ λέγεται ἐμπονην, ἀλλὰ πρᾶν.

ο'. Ἡ κληρονομία περιουσία εἰς τὸν πορώτερον ἐκτείνει. σαφῶς δὲ ὁ πρῶτος δηλοῦται, ὡς ἐπὶ τῆς ἀνήρου ὑποκατάστασεως. ἐὰν γὰρ εἴπω, κληρονόμον ἐστὶν ἀνήρου ἡ νόμος μου κληρονόμον, οὐ περιέχεται ὁ τῆς κληρονομίας μου κληρονόμος.

Basil. Tom. I.

A pro fundo tradiderimus: nec non & fundus locus: veluti cum eum alij adiunxerimus fundo. Locus autem tam de urbanis quàm rusticis prædiis dicitur. & fundus suis finibus circumcluditur: locus verò latere potest quatenus peringat.

LXI. Satisfactionis appellatione interdum etiam re promissio continetur. L. 61.

LXII. Tigni appellatione omnis materia ad ædificandum apta significatur. L. 62.

LXIII. Penes te amplius est, quàm apud te: nam apud te est quomodocumque à te teneatur: penes te est, quod quodammodo possidetur. L. 63.

LXIV. Intestatus est non tantum qui testamentum non fecit, sed etiam cuius ex testamento hereditas adita non est. L. 64.

LXV. Heres dicitur non solum primus, sed & heredis heres, & cæteri deinceps. L. 65.

LXVI. Mercis appellatiores mobiles tantum continet. L. 66.

LXVII. Venditum quod apud venditorem est, non dicitur alienatum, sed venditum. L. 67.

LXX. Heredis appellatio ad ulteriores producit. raro autem primus significatur, veluti in substitutione impuberis: nam si dixero, impuberis heredem fore, qui mihi heres fuerit, heres heredis mei non continetur. L. 70.

E

LXXI. Aliud est capere, aliud accipere. capere cum effectu intelligitur. accipere verò etsi quis non accepit ut habeat: ideoque non videtur quis capere quod erit restitutus: sicut peruenisse propriè illud dicitur, quod est remansurum. i. Hæc verba, in his rebus rectè præstari promisit, significant, ne quod periculum vel damnum ex ea re stipulator sentiat.

L. 72. LXXII. Appellatione rei, pars etiam continetur.

L. 73. LXXIII. Stipulari, rem rectè restitui, significat cum fructibus, rectè enim verbum pro viri boni arbitrio est.

L. 74. LXXIV. Signatorius annulus inter ornamenta non refertur.

L. 75. LXXV. Restituere is videtur qui reddit actori quod habiturus erat, si controuersia facta non esset.

L. 77. LXXVII. Frugem pro reditu appellari placuit, non solum quod ex frumentis, aut leguminibus, verum & quod ex vino, vel syluis cædvis capitur.

L. 78. LXXVIII. Interdum quoque verbo possessionis proprietas significatur: sicut in eo qui possessiones suas legat.

L. 79. LXXIX. Impensæ necessariae sunt, quæ si factæ non sint, res aut peritura, aut deterior futura sit. i. Vtiles impensas esse placuit, quæ meliorem dotem

οα'. Ἐπὶ τῷ λαβεῖν ἢ ἐπὶ τῷ δέξασθαι. καὶ λαβεῖν, ἐνδυνάμως νοεῖται. δέξασθαι δὲ καὶ οὐχ οὕτως πρὸς ἐδέξασθαι ἵνα ἔχη. διὰ τὸ οὐ δοκεῖν εἰς λαβεῖν, ὅτι μὴ δόποια δισκῶν. ὡς πρὸς ἐλκλυσθῆναι κυρίως ἐκείνο λέγεται, καὶ δόποια μὴ μὴ. ταῦτα τὰ ῥήματα. ὅτι τούτοις τοῖς πράγμασι ὁρθῶς φραγεῖναι ὁμολογήσεται, τὸ σημαίνει, ἵνα μὴ πᾶσι κίνδυνον ἢ ζημίαν ἐκ τούτου τὰ πράγματα ὁ ἐπρωτῆσαι ὑπομνή.

οβ'. Τῇ προσήρῃ τὰ πράγματα, καὶ μέρῃ διελέχεται.

ογ'. Τὸ ἐπρωτῆσαι, πράγμα ὁρθῶς δόποια εἰναι, δηλοῖ μὴ τὸ καρπῶν. Τὸ γὰρ ῥήμα, καὶ ὁρθῶς, ἀπὸ δόποιας ὅτι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ.

οδ'. Ο σφραγιστὴρ δακτύλιος ἐκ ἐστὶ κοσμίων.

οε'. Αποκαθιστῶν δοκεῖ, ὁ διδοὺς τῷ ἐνάροντι, ὅτι ἡμῶν ἔχον μὴ δικασμῶν.

οζ'. Τὸν καρπὸν ἀπὸ προσόδου καλεῖσθαι ἤρεσεν, οὐ μόνον τὸ ἀπὸ πρεσβίων ἢ ὁσπερίων, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ οἴνου, ἢ ὑλῶν τεμνομένων.

οη'. Εἰς ὅτε δὲ καὶ τῷ ὀνόματι τῆς νομῆς ἢ δεσποτείας δηλοῖται. ὡς ἐνταῦθα τὰς νομαὶς αὐτῶν λεγέται.

οθ'. Δαπάναι εἰσὶν ἀναγκαῖαι, αἵτινες μὴ χροῖντο, πράγμα ἢ ἀπὸ λύου μὴ λει, ἢ χροῖν γίνεσθαι. Χρησίμοις δὲ δαπάναις ἤρεσεν, τὰς βήπῳ ποιούσας

πλὴν παροῖκα, οὐ μὲν οὐ συγχωροῦ-
 σαις ἐπὶ αὐτῷ χεῖρω, ὅς ὢν παρο-
 σος τῇ γυναικὶ παροσείζεται· οἷ
 ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλοις φιλοκαλίας πα-
 οὐ ἐπ' ἀνάγκης μὲν· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῇ
 διδασκῆς τῶν παιδῶν, ὡς ἐνεκα βαρύ-
 νεσθαι πλὴν γυναικὶ ἀγνοοῦσαν· ἢ ἀ-
 κουσαν οὐ χεῖρ, ἵνα μὴ ἀναγκάσθῃ
 τῶν ἀγροῦ, ἢ τῶν ἀνδραπόδων σερῆ-
 σθαι. ἐν ταύταις δὲ ταῖς δαπαναῖς,
 καὶ τὸ δροσκοπεῖον, καὶ τὸ ὠρεῖον τὸ πῶ
 παροικῶν οἴκῳ παροσείδεν, ὡς ἐπὶ
 πολὺ λέξομεν. ἐπὶ περπεῖς δὲ δαπα-
 ναίεισιν, αἱ τὸ εἶδος μόνον κοσμοῦσαι,
 οὐ μὲν καὶ τὴν καρπὸν αὐξάνουσαι. ὡς ἐστὶ
 τὰ χλοηφόρα γήδια, καὶ τὰ ἀνὰ βρυτα
 ὕδατα, ἢ αἱ μὲν δροσῶς, καὶ αἱ λω-
 εῖα πῶνες, ἢ αἱ ζωγραφίαι.

π'. Τῇ γυναικὶ τῶν λεγάτων ἐ-
 παναλήψα, καὶ ἐλθούσας παροσεί-
 ζονται.

πα'. Οὐτε διακαλεῖται δόποκατα-
 σῆναι κτήνη καὶ τὴν συμβᾶσαν ζῆμιν
 λαμβάνει ὁ ἐνάγων. τῶν γὰρ ῥήματι
 τὸ δόποκατασῆσθαι, ἢ χρησιμότης τῶν
 ἐναγόντων παροσείζεται.

πγ'. Κυρίως οὐσία λέγεσθαι οὐ
 εἶναι, ἢ πλεον βλάβη, ἢ ὀφέ-
 λος ἔχουσα.

πδ'. Τῇ τῶν ὑποδ' παροσείδεται,
 πάντα τῶν παιδῶν νοοῦμεν.

πέ'. Τρεῖς σύστημα ποιοῦσιν.

πε'. Τα δίκαια τῶν ἀγρῶν αὐ-
 τοῖς ἀγροῖς, τούτῃσιν ἢ καλλοῖν,
 ἢ ὑγίαι καὶ τὸ μέγεθος.

πη'. Σχεδὸν ποσῶνται ἐνα-

Basil. Tom. I.

A faciant, non deteriorem esse
 non sinant, ex quibus reditus
 mulieri acquiritur: sicuti ar-
 busti pastinatione, vltra quàm
 necesse fuerat: item doctrina
 puerorum, quorum nomine
 onerari mulierem ignoran-
 tem vel inuitam non oportet,
 ne cogatur fundo, aut man-
 cipiis carere. in his impensis
 & pistrinum, & horreum
 domui dotali adiectum plc-
 rumque dicemus. 2. Volupta-
 riæ verò impensæ sunt, quæ
 speciem duntaxat ornant,
 non etiam fructum augent, vt
 sunt agelli virentibus herbis
 consiti, & aquæ salientes, in-
 crustationes, loricationes,
 picturæ.

LXXX. In generali repeti- L. 80.
 tione legatorum etiam liber-
 tates continentur.

LXXXI. Cum interdicitur; L. 81.
 vt opus factum restituatur,
 etiam damnum datum actor
 consequitur: nam verbo re-
 stitutionis utilitas actoris con-
 tinetur.

LXXXIII. Proprie bona dici L. 83.
 non possunt, quæ plus incom-
 modi, quàm commodi ha-
 bent.

LXXXIV. Filij appellatione L. 84.
 omnes liberos intelligimus.

LXXXV. Tres collegiū faciūt. L. 85.

LXXXVI. Iura prædiorum L. 86.
 sunt ipsa prædia, hoc est
 bonitas, salubritas & am-
 plitudo.

LXXXVIII. Tantum feret L. 88.

E ij

quisque pecuniæ relinquit, quantum ex bonis eius colligi potest. sic dicimus centiens aureorum habere, qui tantum in prædiis, cæterisque rebus habeat.

L. 89. LXXXIX. Boues magis armentorum, quàm iumentorum sunt. 1. Hoc sermone, dum nupta erit, primæ nuptiæ significantur. 2. Differt dicere, reddere rationes, & edere: nam qui reddere iussus est, non reddit reliqua.

L. 90. XC. Qui in tradendis ædibus dicit, vti optimæ, maximæque sunt, non declarat, feruitutem illis deberi, sed nulli feruire.

L. 91. XCI. Meorum & tuorum appellatione actiones quoque continentur.

L. 93. XCIII. Hæc, mouentia, & mobilia idem significant: nisi si proberur testatorem mouentium nomine intellexisse animalia.

L. 94. XCIV. Verbum reddere etiam dare significat.

L. 95. XCV. Reliquorum appellatione & vniuersum significatur.

L. 96. XCVI. Litus est quousque maximus fluctus maris excurret.

L. 97. XCVII. Si abs te stipuler: quanta pecuniâ ex hereditate illius ad te peruenerit, res ipsas videor stipulari, non pretia earum.

L. 98. XCVIII. Siue priore, siue posteriore bisexti die quis na-

σος χεήματα κατὰ λιμπανή, ὅσα ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ ἀξιοθλεύει δυνάμει. ἔγω λέγω μὲν ἑκατοντάκις ἑκατὸν χευστὸς ἔχον τὸ μόνον ἐν κτήμασι, ἃ τοῖς λοιποῖς πράγμασιν ἔχοντα οὐσίᾳ.

πθ'. Οἱ βόες τῶν βουκολίων εἰσὶ μάλλον, ἢ τῶν ὑποζυγίων. τὸ εἰπεῖν, ἕως οὗ γαμῇ, τὸ πρῶτον δηλοῖ γάμον. Διαφέρει τὸ εἰπεῖν, ἀποδοῦναι λόγους ἢ ἐκδοῦναι· ὁ γὰρ κελεύει ἐκδοῦναι, οὐ δίδωσι τὰ λοιπαζόμενα.

ζ'. Ο ἐν τῷ πατρὶδι δόναι οἶκον λέγων, ὡς κάλλιστος, ἢ μέστος, οὐ δηλοῖ αὐτὸν δουλεύεσθαι, ἀλλὰ μὴ δουλεύειν.

ζα'. Τῇ παροψηφείᾳ τῶν ἐμῶν, ἢ τῇ παροψηφείᾳ τῶν σῶν ἢ αἱ ἀγῶναι φερέχονται.

ζβ'. Τὸ, κινῆται καὶ κινούμενα, τὸ αὐτὸ δηλοῖ, εἰ μὴ ἄρα δεχθῇ ὁ διαδέμενος τὰ κινούμενα νοήσας ὅτι τῶν ἐμψύχων.

ζγ'. Αναδοῦναι καὶ πλὴν δόσιν δηλοῖ.

ζε'. Τὸ ὀνόματι τῶν λοιπῶν καὶ τὸ πᾶν σημαίνεται.

δ ζς'. Αἰγιαλὸς ἐστὶ μέγας οὗ τὸ μέγιστον τῆς θαλάσσης ἐκτερέχον κύμα.

ζζ'. Εὖν ἐπρωτήσω σε, ὅσα χεήματα εἰς σε φερέλθῃ, ἀπὸ τῆς κληρονομίας· ἔδε, αὐτὰ τὰ πράγματα δοκῶ ἐπρωτᾶν, ἔμην τὰ πηρήματα αὐτῶν.

ζη'. Εἴτε ἐν τῇ περὶ τῆς ἡμέρας τῆς βισέξτου, εἴτε ἐν τῇ β'. πε-

χθ' ης, ἀδιάφορόν ἐστιν: ὅξ ἐκείνου
 ὅς ῥ' εἰκοσὸν ἐ. ἔτος ψηφίζεται, ὡς
 ἦν δύο ἡμερῶν, αὐτὴ μίας ὥρα-
 λαμβανόμεν.

40'. Γνωσιν νοεῖν δυνάμει, & ἔ
 διάγνωσιν, καὶ πλεονεξιοδοσίαν. Συν-
 ημιδύας ἐπαρχίας λέγομεν, τὰς
 πλησιάζουσας τῇ Ἰταλίᾳ. Δικαιώ-
 ματά ἐστι, καὶ τὰ πρὸς ἀποδίδειν τῆς
 δίκης συμβαλλόμενα πρὸς ὅσα.

ρ'. Ἐπίσημα πρὸς ὅσα λέγεται,
 τὰ τῶν λαμπροτάτων ἀνδρῶν τε καὶ
 γυναικῶν.

ρα'. Μεταξὺ φθορᾶς καὶ μοιχείας
 τίς το διαφέρειν τινὲς δοξάζουσιν, ὅτι
 ἡ μοιχεία εἰς πλεονεξιοδοσίαν, ἡ δὲ
 φθορά εἰς πλεονεξιοδοσίαν πλημμελεῖ-
 ται. ὁ δὲ πρὸς μοιχείας νόμος ἀδια-
 φόρος ὅτι λόγῳ χρῆται. Διαίσιον
 μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γαμετῆς, γίνε-
 σθαι λέγεται. διαζύγιον ὅ τῇ μνήσῃ
 πέμπεται δοκεῖ, ὅτι εἰς πρὸς ὅσα
 τῆς γαμετῆς ἐκ δυνάμεως πίπτει.
 Ἀληθὲς ἐστὶ ὅ, νόσον ἐστὶ πλεονεξιο-
 καιρον τῆς σώματος ἀδυνείδω παῖδος
 δὲ ἐστὶ διωκενὲς τῆς σώματος ἐμπόδιον.
 οἷ ἐστὶ ἀσθένεια ὅξ ἐξέβαλε πρὸς
 καὶ ὅξ ὁ ἐπὶ ὀφθαλμὸς ἐμπάθης
 ἐστὶν. Δούλων λεγατέοντων καὶ
 δοδλαί κεχρεώσονται.

ρβ'. Ἀπομειοδῶν νόμον πῇ ἀποδα-
 πανταί. ἀπομειοδῶν, ὅταν μέρ-
 ἀφαιρείται. ἀποδαπαναίται, ὅταν
 παντελῶς ὁ νόμος ἀφαιρείται.

ργ'. Τὰ κεφαλικά, θάνατον δη-
 λαοῖ, καὶ πολιτείας ἐκπύωσιν.

Basil. Tom. I.

A tus sit, nihil refert: ab eo enim
 quintus & vicesimus annus
 computatur, cum biduum
 pro vno die accipitur.

XCIX. Notionem accipere L. 99.
 possumus, & cognitionem,
 & iurisdictionem. i. Conti-
 nentes provincias dicimus,
 quæ Italiae proximæ sunt. 2.
 Instrumenta sunt etiam per-
 sonæ, quæ ad instruendam li-
 tem profunt.

C. Speciosæ personæ dicun- L. 100.
 tur clarissimorum virorum &
 feminarum.

CI. Inter stuprum & adul- L. 101.
 terium hoc interesse quidam
 putant, quod adulterium in
 nuptiâ, stuprum verò in vi-
 duam committitur. sed lex de
 adulteriis hoc verbo indiffe-
 renter utitur. i. Diuortium
 inter virum & uxorem fieri
 dicitur. repudium verò spon-
 sæ remitti videtur, quod &
 in vxoris personam non ab-
 surdè cadit. 3. Verum est,
 morbum esse temporalem
 corporis imbecillitatem. vi-
 tium verò perpetuum corpo-
 ris impedimentum: veluti si

D talium quis excussit: nam &
 luscus vitiosus est. 4. Seruis
 legatis etiam ancillæ debent
 ei. Derogatur quid legi, L. 102.
 aut abrogatur. derogatur
 cum pars detrahitur. abroga-
 tur cum lex prorsus tollitur.
 CIII. Capitalia mortem si- L. 103.
 gnificant, & amissionem ciui-
 tatis.

E iij

- L. 104 CIV. Liberorum appella-
rio & ad nepotes extendi-
tur.
- L. 105 CV. Hæc verba, libertos
meos, non significant & li-
bertorum libertos.
- L. 109 CIX. Bonæ fidei emptor esse
videtur, qui ignorauit cam
rem alienam esse, aut putauit
eum qui vendidit ius venden-
di habere, puta procurato-
rem, aut tutorem esse.
- L. 110 CX. Sequester est apud quem
plures rem, de qua contro-
uersia est, deponunt.
- L. 111 CXI. Censeri est, constitue-
re ut aliquid fiat, & semet
aliquid censuisse, inde cen-
soris nomen videtur esse tra-
ctum.
- L. 112 CXIII. Morbus soliticus est;
qui cuique rei nocet.
- L. 115 CXV. Fundus est omne
quidquid solo tenetur.
- L. 116 CXVI. Filij appellatione
etiam filia continetur.
- L. 118 CXVIII. Hostes sunt qui no-
bis, aut quibus nos publi-
cum bellum decernimus. cæ-
teri latrones, aut prædones
sunt.
- L. 121 CXXI. Usura pecuniæ fructus
non est.
- L. 123 CXXIII. Verbum, erit, in-
terdum etiam præteritum
tempus designat, quod est no-
bis necessarium scire. & cum
codicilli ita confirmati testa-
mento fuerint, quod in codi-
cillis scriptum erit, utrumne
futuri temporis demonstra-
tio erit, an etiam præteriti,

ρδ'. Η ἴκενων περσηγορία εἰς
τὸ ἐκ γόνους ἐκτείνεται.
ρε'. Τὸ εἰπεῖν, τὸν ἀπελευθέρους
μου, οὐ δηλοῖ εἰς τὴν ἀπελευθέρου
τὸν ἀπελευθέρους.
ρθ'. Καλῇ πίστι ἀγοραστὴς εἶναι δο-
κεῖ, ὁ ἀγνοήσας τὴν τοῦ περσηγορία δλ-
λόττειν εἶναι, ἢ νομήσας τὴν πωλή-
σαντα δίκαιον ἔχον τὴν πωλεῖν οἷον
φροντιστὴν, ἢ ἐπιτροπὴν εἶναι.
ρί'. Μεσεπληθὴς ὅστις, ὡς ὁ πολ-
λοῖ ἐπιδικον ὡράδωνται περση-
γορία.
ρια'. Κενσεῖ, ὅστις τὸ διατάττειν π
ποιῆσαι, καὶ τὸ κατὰ ἑαυτὸν π ποτε κε-
κριμένα. ἐκείθεν τὸ τὴν κένσωρ ὀνο-
μα δοκεῖ εἰληκῶσαι.
ριγ'. Νόσος ὀλεθρία ὅστις, ἢ ἐκαστῶ
C περσηγορία πλυμανομήνη.
ριε'. Φουῶδος ὅστις πᾶν ὁποῖοτε
ὑπὸ τῆς ἐδάφους κρατεῖται.
ρισ'. Τῇ τῆς ὑποδ. περσηγορία, καὶ
ἢ θυγάτηρ περσεύεται.
ριθ'. Εὐλέμοι εἰσιν, ὅτι περσεύεται ἡ-
μας, ἢ περσεύεται οἱς ἡμεῖς δημόσιον ψη-
φίζομεθα πόλεμον. ὅτι δὲ ἄλλοι λη-
σαι ἢ κλέπται εἰσιν.
ρκα'. Ο πόκος τῆς ἀργυρίων ἐκ
D εἰς καρπός.
ρκγ'. Τὸ ῥῆμα, τὸ εἶναι, ἐνίοτε καὶ
τὸν παρῶν χρόνον δηλοῖ. ὅπως ἀναγ-
καῖόν ὅστις ἡμῖν εἰδέναι. εἰ ὅταν κω-
δικέλλοι οὕτω βεβαιώσωσιν ἐν δια-
θήκῃ, ὅπως ἐν τοῖς κωδικέλλοις γρα-
φέν εἶναι; πότῃ ὅν τῆς μνημονεύου χρόνου
δήλωσις εἶναι, ἢ εἰς τὴν ἀφελθόντων,

εἶγε· πρὸς τὰ φέροντας κωδικέλλοις^A τις καταλείπει, ὅπῃ ἐκ τῆς βουλήσεως τῆς γράψαντος ἐρμηνεύεται^Φ ὅτιν. Τὸ ὅτι, καὶ ^Φ ἐνεστὼτα καὶ ^Φ ὁρεληλυθότα σημαίνει, ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι.

ρκδ'. Τὸ εἰπεῖν, τὸ δὲ ἢ τὸ δέ· ἵνα γνῶται· ἢ δοθῇ, οὐ πάντως διαζυκτικὸν ὅτι, ἀλλ' ἐὰν ὅτε καὶ ὑποζυκτικὸν, καὶ δὲ τὰ δύο γνέσθαι, ἢ δοθῶναι.

ρκη'. Τῇ τῆς ἀπαίδων^Θ πρὸς τὴν γοῖα πατρὸς ἀνοδῶς δηλοῦται.

ρκθ'. Ο τεχθεὶς νεκρὸς οὔτε γυνάσθαι δοκεῖ, οὔτε πατρὶς λέγεται.

ρλ'. Νόμιμος λέγεται κληρονομία, ὅτι ἐκ διαθήκης.

ρλα'. Εἴθ' ὅτι βλάβος, καὶ ἕτερον ποινὴ βλάβος^Θ μὲν γὰρ διὰ ποινῆς δυνάται^Ε· ποινὴ δὲ διὰ βλάβος, οὐ δυνάται^Θ· ποινὴ ὅτι ἀμρτήματος ἐκδικήσεως βλάβος, καὶ τὸ ἀμρτήμα λέγει, καὶ ὥσπερ ποινῆς πρὸς παρασκευῇ πρὸς. Μεταξὺ δὲ τῶν πρὸς μου^Ε τῆς ποινῆς, πολὺ διαφέρει.

ρλβ'. ἢ ποινὴ γνῶκόν ὅτιν ὄνομα, ἢ πάντων τῶν ἀμρτημάτων κόλασις, καὶ τὸ πρὸς σιμον, ἰδικὸς ἀμρτήματος δείγμα, οὐ πῦν^Θ· ἢ τῆς γραφῆς σήμερον· χρηματικὴ ὅτιν. ἢ δὲ ποινὴ οὐ μόνον χρηματικὴ ἐνάγκῃ εἰσφέρειν, ἀλλὰ καὶ ἐγκληματικὴ, καὶ τὸ μὲν πρὸς σιμον, ἀδικημάτων ἐρχεται^Θ λέγοντος τὸ πρὸς σιμον· ποινὴ δὲ ἐκ ἐπάγει, εἰ μὴ δὲ ἐκ

siquidem ante scriptos cōdicillos quis relinquat, quod ex voluntate scribentis interpretandum est. i. Verbum est, tam præsens, quàm præteritum tempus significat, sicut & verbum erit.

CXXIV. Hæc verba, illud, aut illud, fieri aut dari, non continuò disiunctiua sunt, sed interdum & subdisiunctiua, & vtrumque fieri, aut dari oportet.

CXXVIII. Spadonis appellatione omne genus spadonum continetur.

CXXIX. Qui mortuus nascitur, neque procreatus videtur, nec filius appellatur.

CXXX. Legitima hereditas dicitur, & ea quæ ex testamento defertur.

CXXXI. Aliud est fraus, aliud poena: fraus enim sine poena esse potest: poena verò sine fraude esse non potest: poena est delicti vindicta: fraus verò & ipsum delictum dicitur, & quasi poenæ quædam præparatio. i. Inter multam autem & poenam multum interest: cum poena generale sit nomen, omnium delictorum coercitio: multa verò specialis peccati, cuius animaduersio hodiè pecuniaria est: poena autem non tantum pecuniaria, verum & capitis irrogari solet, & multa quidem ex arbitrio eius venit, qui multam dicit. poena verò non irrogatur, nisi quæ qua-

que lege, vel speciali iure, specialiter delicto imposita est.

L. 132. CXXXII. Anniculus mori videtur, qui extremo anni die moritur: cum enim dicimus, ante diem decimum Kalendarum, vel post diem decimum Kalendarum, undecimum diem non designamus. 1. Non dicitur peperisse, cui filius exfectus est.

L. 134. CXXXIV. Annum ciuilitate non à momento ad momentum, sed de die in diem numeramus.

L. 137. CXXXVII. Ter parit etiam quæ tres vno edidit vtero.

L. 138. CXXXVIII. Bonorum quoque possessio hereditas appellatur.

L. 141. CCLI. Videtur ea mulier, cum moreretur, filium habere, cuius exciso vtero infans editus est.

L. 143. CXLIII. Rem habere videor, de qua actio mihi competit.

L. 144. CXLIV. Pellex est, quæ cum aliquo in eius domo legitime viuit sine nuptiis, paulò verò honestior, amica dicitur.

L. 145. CXLV. Virilis portionis appellatione interdum etiam tota hereditas significatur.

L. 146. CXLVI. Soceri appellatio pro socerum quoque significat.

L. 148. CXLVIII. Liberos nomine etiam vnus continetur.

L. 152. CLII. Hominis appellatione tam masculus, quam femina significatur.

L. 153. CLIII. Etiam qui in vtero est,

σου νόμου, ἢ ἰδικοῦ νομίμου, ἰδικῶς τῷ ἐγκλήματι ὀπιτεθεῖσα.

ρλβ'. Ενιαυσιαῖος δοκεῖ τελευτᾶν, ὁ ἐν τῇ ὑστερᾷ τῇ ἐνιαυτῆς ἡμέρᾳ τελευτᾷ. Ἐπεὶ γὰρ λέγομεν πρὸ δεκάτης καλῶδων ἢ μὲν δεκάτιω τῇ καλῶδων, οὐ δηλοῦμεν τὴν ἐν δεκάτιω ἡμέραν. Οὐ λέγεται γυνή-σας ἀνατρυφεῖσα.

ρλδ'. Τὸν ἐνιαυτὸν κατὰ νόμον ἐκ δὲ τοῦ ῥοπῆς εἰς ῥοπὴν, ἀλλ' ὅξ ἡμέρας εἰς ἡμέραν θειθμοδ-μεν.

ρλζ'. Τεῖτον γυνᾶ ἔῃ τρεῖς ἐν μιᾷ γαστρὶ γυνήσασα.

ρλη'. Καὶ ἡ διακατοχή, κληρονομία λέγεται.

ρμα'. Δοκεῖ γυνὴ ἢ ὄν ἔχον ἐν τῷ τελευτᾶν, ἥς ἀνατρυφεῖσθαι ὅξ ἡλθε τὸ βρέφος.

ρμγ'. Ἐχον δοκῶ τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ᾧ ἀρμόζει μοι ἀγωγή.

ρμδ'. Παλλακή ὅστις, ἢ συζῶσα πνί, ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ νομίμως χωεῖς γάμου. ἢ δὲ ἡπτον πμωτέρα, φίλη λέγεται.

ρμέ'. Τῇ τῆς ἀναλογισμῶτος μέροις πρῶτη, ἔστι ὅτε ἡ πᾶσα κληρονομία δηλοῦται.

ρμς'. Ἡ τῆς πενδεροῦ πρῶτη, ἔστι ὅτε τῇ πρῶτῃ πενδεροῦ δηλοῖται.

ρμη'. Ταῦ ὀνόματα τῇ πᾶσι καὶ ὁ εἰς μόνον φερέχεται.

ρνβ'. Τῇ τῆς ἀνδρόπου πρῶτη, ἔστι ὁ ἀνὴρ, καὶ γυνὴ δηλοῦται.

ρνγ'. Καὶ ὁ ἐν γαστρὶ ὢν,

δοκεῖ καταλειφθαι ἐν καιρῷ τε-^A
λευτῆς.

ρνέ. Εἰς τὴν λέγει καὶ ὁ μόνος ὢν.
ρνζ. Τοῖς ὅσιν, εἴτε πλείονος,
εἴτε θριγκός.

ρνη. Ταῦτα αὐτῶν γένους ὄντα,
διωκτὸν καὶ πολλὰ ὄντα ἐνικῶς
ἐκφωνεῖσθαι, ὡς ὅταν λέγωμεν,
πολις ἀνδρῶν, πολις ἰχθῆς, ἢ
ὅτε ἐμοὶ καὶ τῷ κληρονόμῳ μου
ἐπρωτήσω. καὶ πολλοὶ γὰρ πλεί-
οντες.

ρνη. Καὶ τὰ νομίσματα νοῦμ^Θ
λέγεται.

ρξα. Οὐ λέγεται ἀνὴρ^Θ, ὁ ἐν γασ-
τρὶ ὢν.

ρξβ. Καὶ ἐνὸς μόνου ὑπὸντ^Θ,
καλῶς ὑποκαθιστῶμεν λέγοντες,
τῷ τελευτῶνι δότῃσιν. καὶ ὁ
μόνος γὰρ συγγενής, πλησιάζων
λέγεται. Τὸ εἰπεῖν, ἐδὼ συμβῆναι τῷ
ἐμῷ μου πῶποτε θάνατον δηλοῖ.

ρξδ. Τῇ τῷ θυγατέρι προση-
γορία, καὶ αἱ κωφοροῦμεναι δη-
λουῦνται. Οὐ λέγων μέρ^Θ καὶ μὴ
προσθεῖς ποῖ^Θ, τὸ ἡμισυ δηλοῖ.

ρξε. Οὐ δοκεῖ πλεονάζειν εἰς
κληρονόμ^Θ, εἰ μὴ τὸ μὴ τὰ
ἀλλότρια.

ρξη. Οἱ παλαιοὶ καὶ κομποί,
τοῖς ἐργασίμοις ξύλοις, οὐ μὲν τοῖς
καυσίμοις πλεονάζοντες.

ρο. Τῇ τῷ κληρονόμῳ προ-
σηγορία πάντες δὲ διάδοχοι κα-
λουῦνται.

tempore mortis relictus fuisse
viderur.

CLV. Proximior dicitur, L. 155.
etiam qui solus est.

CLVII. Paries est, siue murus,
siue maceries est.

CLVIII. Quæ sunt eiusdem L. 158.
generis, etiam cum plura
sunt, singulari appellatione
enuntiari possunt: veluti
cum dicimus, multum ho-
minem, multum piscem: vel
cum mihi, heredique meo
stipulatus fuero: nam & plu-
res continentur.

CLIX. Etiam aureos num- L. 159.
mos æs dicimus.

CLXI. Pupillus non dicitur, L. 161.
qui in utero est.

CLXII. Etiam cum vnicus L. 162.
superstes est, rectè substitui-
mus his verbis: ei qui supre-
mus morietur: nam & solus
adgnatus proximus dicitur.
Hæc verba: si quid filio meo
acciderit, mortem significant.

CLXIV. Nomine filiarum, L. 164.
etiam postumæ significantur.

I. Qui portionem dicit, nec
adiicit quotam, dimidiam
significat.

CLXV. Venisse ad heredem L. 165.
nihil videtur nisi deducto æ-
re alieno.

CLXVIII. Pali, & perticæ L. 168.
in numero lignorum, quæ
ad fabricandum apta sunt;
non etiam in lignis coctis
continentur.

CLXX. Heredis appellatione L. 170.
ne omnes successores signifi-
cantur.

L. 171. CLXXI. Peruenire videtur etiam id, quod per acquisitionem peruenit.

L. 172. CLXXII. Liberti appellatione etiam liberta continetur.

L. 174. CLXXIV. Aliud est promittere furem non esse, aliud furto, poenâque solutum. qui enim dicit, furem non esse, de hominis proposito loquitur. qui furto, poenâque solutum, nemini esse furti obligatum promittit.

L. 175. CLXXV. Faciendi verbo reddendi etiam causa continetur.

L. 177. CLXXVII. Sorites dicitur falsa ratiocinatio, siue cauillatio.

L. 178. CLXXVIII. Pecuniæ verbum non solum numeratam pecuniam complectitur, verum omnia corpora: nam corpora quoque pecuniæ appellatione contineri, nemo est, qui ambigat. 1. Hereditatis nomen iuris est, quod & accessionem & decessionem in se recipit. hereditas autem maximè fructibus augetur.

L. 180. CLXXX. Tugurium appellatur omne rusticum ædificium.

L. 181. CLXXXI. Verbum pertinere ea quoque significat, quæ dominij nostri sunt, & quæ possidemus, vel quæ speramus nos adquisituros, vel possessuros.

L. 183. CLXXXIII. Taberna dicitur omne ædificium.

CLXXXV. Instructa taber-

ροά. Περιέρχεται δοκεῖ καὶ τὸ διὰ περσπορισμοῦ κτήνη.

ροβ'. Τῇ προσηγορίᾳ ἔπελιδε-
ρου, ὅτι ἡ ἀπελιδερα δηλοῦται.

ροδ'. Ἐπὶ τὸν ὅτι ὁμολογεῖν κλέ-
πῳ μὴ εἶναι, καὶ ἔπὶ τὸ κλοπῆς
καὶ ποινῆς ἀφίσταται. ὁ γὰρ λέγων,
κλέπῳ μὴ εἶναι, οὐδὲ προσαιρέσεως
τῆς αἰτίας ποιοῦ λέγει. ὁ δὲ ποινῆς καὶ
κλοπῆς ἀφεδὲς, οὐδενὶ εἶναι κλοπῆς
ἐνοχον ὁμολογεῖ.

ροε'. Τὰ ῥήματα τῆς ποιήσεως,
καὶ ἡ τῆς ἀποδοῦναι αἶψα διε-
χεται.

ροζ'. Σωφίης λέγεται ὁ ὠφελ-
λογισμὸς, ἢ τοῖς ἢ εἰρωνεία.

ροη'. Τὰ ὀνόματα τῶν χρημάτων
οὐ μόνον τὰ δυνάμει διελαμ-
βάνοντα, ἀλλὰ πάντα τὰ σώματα. ὅτι
γὰρ καὶ τὰ σώματα τῇ τῶν χρημάτων
προσηγορίᾳ διεύχονται, οὐδέ τις
ὅστις ὁ ἀμφιβάλλων. τὸ δὲ τῆς κλη-
ρονομίας ὄνομα, δικαίου ὅστις, ὅπως
ἢ προαθήκῃ, ἢ μείωσιν, καὶ αὐτὸ
ἐπιδέχεται. ἡ δὲ κληρονομία, ἀπὸ καρ-
πῶν μάλιστα αὐξεται.

ρπ'. Καλύβη καλεῖται παῦν ἀ-
γροικὸν οἰκοδῶμα.

ρπα'. Τὸ διαφέρειν δηλοῖ καὶ τὰ
ὄντα τῆς δεσποτείας ἡμῶν, καὶ ἂν
τινα νεμόμεθα, ἢ ἐλπίζομεν κτῆσθαι,
ἢ νέμεσθαι.

ρπγ'. Σκηνὴ λέγεται πᾶσαι
οἰκησεις.

ρπε'. Εὐτρεπομένῳ ἐργασθῆναι.

ειον, τὸ δὲ πρῶτον, ἔστι ἀνθρώποις, ὡς πρὸς ἀνθρώπους ἐπιμένει.

ρπζ'. Τὸ ῥῆμα τῆς ἀπαγγελίας των χρημάτων οὐ μόνον εἰς καὶ τὸ βολύω ἀναφέρειται, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκταξιν.

ρπθ'. Τῇ τῆς ποιῆσαι σημασίᾳ, καὶ τὸ μὴ ποιῆσαι τὰ προσήκοντα περιέχεται.

ρρ. Εὐχρηστικῶς εἰσὶν αἱ πλὴν οἰκιστὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἔχοντες, οὐ μὴν αἱ ἐν αὐταῖς τεχθέντες.

ρρβ'. Τὸ προσδεμένον ἐν τοῖς συμβολαίοις δέκα ἢ πλεον, ἐκ εἰς ἀμέτρον, ἀλλ' εἰς ἐλαχίστην ἀναφέρεται ποσότητα.

ρργ'. Τὸ εἰπεῖν, ὅσον φανῇ τὸ πρῶτον, οὐ πρὸς τὸ διαφέρειν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων διατήρησιν φέρεται.

ρρδ'. Τα λεγόμενα περὶ ἀρρενῶν, ὡς ὅτι τὸ πλεῖστον καὶ περὶ θηλείας λέγεται. Ἡ φιλία καὶ πρῶτον δηλοῖ ὡς ὅταν ὁ νόμος λέγῃ, ὁ ἐγγύτερος συγγενὴς πρὸς τὴν φιλίαν ἔχων. δηλοῖ καὶ τὰ προσώπα, ὡς ὅταν λέγῃ περὶ τῶν πατρῶν, ἔστι τῆς ἀπελευθέρου. λέγεται καὶ φιλία κοινῶς ὅτι παντὸς τῶν γένους. λέγεται καὶ περὶ τῶν ἐκείνων ὅτι ἐνός προσώπου. Πater γὰρ φιλίας λέγεται ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ μὴ ἔχει παῖδας. ἡ δὲ γυνὴ καὶ κεφαλὴ, καὶ τέλος τῆς φιλίας

A na, quæ & rebus & hominibus ad negotiationem est parata.

CLXXXVII. Verbum, exa- L. 187
ctē pecuniæ, non solum ad solutionem referre oportet, verum etiam ad delegationem.

CLXXXIX. Verbo facere, continetur etiam ne quid contra conventionem fiat.

B CXC. Prouinciales sunt, qui L. 190
in prouinciis domicilium habent, non ij, qui in eis nati sunt.

CXCI. Quod in instrumen- L. 192
tis adiicitur, decem, plurive, non ad infinitam sed minutulam summam refertur.

CXCII. Hæc verba, quan- L. 193
ti parebit rem esse, non ad id quod interest, sed ad rei æstimationem referuntur.

CXCV. Quæ de masculo L. 195
dicuntur, plerumque & de femina intelliguntur. 1. Familix appellatio & rem significat: vt cum lex dicit: agnatus proximus familiam habeto. significat & personas: vt cum de patrono & liberto loquimur. familia quoque dicitur communiter corpus vniuersum eorum qui sunt ex eodem genere. Item de iis, qui sunt sub vnius personæ potestate. Pater enim familias appellatur, qui in domo dominiū habet, quamuis liberos non habeat. mulier autem familix suæ & ca-

put & finis est.

L. 196. CXCVI. Cum sui iuris sit, & liberos in potestate non habeat: patrem enim sequuntur.

L. 197. CXCVII. Indicasse, est detulisse, arguisse, accusasse, & conuicisse.

L. 198. CXCVIII. Urbana prædia ædificia accipimus, non solum ea, quæ sunt in oppidis, sed & si fortè stabula sint, vel alia meritòria in villis, & in vicis, vel si prætoria voluptati tantum deferuientia, quia urbanum prædium non locus facit, sed materia. proinde hortos quoque, si qui sunt in ædificiis constituti, dicendum urbanorum appellatione contineri. planè si plurimum horti in reditu sunt, vinearum fortè, vel etiam olitorum, magis hæc non sunt urbana.

L. 199. CXCIX. Absens est, qui non est eò loci in quo petitur, & qui non est intra urbis continencia. qui verò in continentibus est, non abest, si non latitet. 1. Qui ab hostibus captus est, non abest: sed qui a latronibus detinetur, abesse videtur.

L. 201. CCI. Appellatione filij, & filiorum familias, etiam nepotes comprehenduntur. 1. Et patris nomine auus.

L. 202. CCII. Qui iussus est in sepultura, aut funere aureos centum expendere, minus quidem expendere non po-

A αὐτῆς ἐῖ) δυνάται.

ρ' 45'. Ως ἐ αὐτεξοισία, ἐ μὴ έχουσα παῖδας ὑπεξοισίους· τῷ πατρὶ γὰρ ἀκολουθοῦσιν.

ρ' 46'. Μεμινυκέναι, ὅτι τὸ προσηγνηκέναι, τὸ ἐλέγξαι, τὸ κατηγορήσαι, καὶ τὸ σιωελέγξαι.

ρ' 47'. Ασυκὰ κτήματα τὰ οἰκήματα δεχόμενα, οὐ μόνον τὰ ἐν πόλεσιν ὄντα, ἀλλὰ ἐ εἰ τυχὸν σταθμοὶ εἶεν, ἢ ἄλλα ἐργαστήρια ἐν ταῖς χώραις ἐ ἐν ταῖς κώμας. ἢ ἐδὴ ἐπαυλίας τέρψις μόνον δορυλεύοντα. ὅτι τὸ ἀσυκὸν κτήμα, οὐχ ὁ τόπος ποιεῖ, ἀλλ' ἡ ὕλη, ἀμέλει ἐ ἐστὶ κήποις, οἱ τινὲς εἰσιν οἱ κήμασι κατὰσαντες, λεκτέον τῇ τῇ ἀσυκῶν προσηγνοία περὶ ἐχέσθαι. δηλαδὴ δὲ καὶ εἰ τὸ πλεον οἱ κήποι ἐν προσόδῳ εἰσιν, ἀμπελικοὶ τυχὸν ἢ λαχανικοὶ ὄντες, μάλλον ἐκ εἰσιν ἀσυκὰ.

ρ' 48'. Ἀπείν, ὁ μὴ παρὼν ἐνθάδε ἀπαγγέται, ἐ ὁ μὴ ὢν ἐν τῇ περὶ οὐκιδί. ὁ δὲ ἐν αὐτοῖς ὢν, ἐκ ἀπείν, εἰ μὴ λανθανεῖ. Ο αἰχμαλῶτ ἐκ ἀπείν. ὁ δὲ ὑπὸ ληστῶν κρατούμενος, ἀπειναι δοκεῖ.

ρ' 49'. Τῇ τῇ ὑποδ' προσηγνοία, ἐ τῇ τῇ ὑπεξοισίῳ, ἐ ὁ ἐῖπον ἐ περὶ ἐχέται. Καὶ τῇ τῇ πατρὸς, ὁ πατὴρ ἐ.

ρ' 50'. Ο κελευθεὶς εἰς ταφῶν, ἢ πένθος δαπανῆσαι ρ'. νν'. ἢ τῷ μὲν οὐ δυνάται δαπανῆσαι.

σαι. πλέον δὲ δυνάται.

σδ'. Ἡ τῆ παιδὸς προσηγορία
τρεις ἔχει σημασίας, μίαν, ὅταν
πάντας ὑδούλους, παῖδας προσαγο-
ρεύομεν· ἑτέραν, ἐπεὶ δὲ παῖδα τῷ
ὀνόματι ἐνδύω τῆς κόρης λέγο-
μεν. τρίτην ὡς καὶ ἐκαστὸν παῖ-
δικὴν ἡλικίαν δηλοῦμεν.

σε'. Οἶνηρά σκεύη λέγομεν, τὰ
οὐκ ἔχοντα ὕδωρ. ④ δὲ πῖσι καὶ αἰ βούτ-
της, καὶ ④ κέραμοι ἕως οὗ μόνον
ἔστιν ἐν αὐτοῖς ὁ οἶνος. ⑤ ἢ μὴ τὸ
κενῶν εἶναι ⑥ οἶνον, εἰς ἄλλω
χρεῖαν μετὰ τὴν αὐτὰ δυνάμειν.

ση'. Τῇ τῆ φορτίου προσηγορία
οὐ φερέονται ④ ἀνθρώποι. ὅθεν
④ σωματέμποροι οὐ λέγονται ἐμ-
ποροι, ἀλλὰ σωματέμποροι.

ση'. Τὸ ὄνομα τῶν παρμαίων,
ὡς περ τῆς κληρονομίας, ἐκ τῆς δια-
δοχῆς, τὴν ὀνομάδα δηλοῖ, ἐπεὶ οὐ τὸ
καὶ ἐκαστον.

σια'. Φουῶδες καλεῖται ἐπεὶ τὸ οἶκη-
μα, καὶ ὁ ἀγρός. αἱ δὲ οἰκοδομαὶ ἐν
μὲν τῇ πόλει οἰκίαι λέγονται. ἐν δὲ τοῖς
χωείοις, βίλαι. ὁ δὲ χωεὶς οἰκοδο-
μῆς τόπος, ἐν πόλει μὲν ἐδαφος λέ-
γεται· ἐν χωρίῳ δὲ ἀγρός προσα-
γορεύεται.

σιγ'. Τὸ παραχωρεῖν τὴν ἡμέραν ση-
μαίνει τὸ δέχεσθαι χρεωστέως τὰ χρη-
ματά. τὸ δὲ ἔρχεσθαι τὴν προθεσμίαν, δη-
λοῖ τὸ πάντῃ τὴν ἡμέραν ὑψηλῶς εἶναι,
καθ' ἣν τὰ χρήματα ἀπαιτεῖσθαι δύναται.
ἐν δὲ τῷ χωρίῳ αἰρέσεως τις ἐπιρρώτῃσθαι,
καὶ προεχώρησθαι, καὶ ἢ λαθεῖν ἢ προθεσμίαν.

Basil. Tom. I.

A test. amplius verò potest.

CCIV. Pueri appellatio tres L. 204
habet significationes. vnam
cùm omnes seruos, pueros
appellamus. alteram, cùm
puerum contrario nomine
puellæ dicimus. tertiã quum
quamlibet ætatem puerilem
significamus.

CCVI. Vinaria vasa appel- L. 206
lamus vasa torcularia. dolia
autem & cupæ & amphoræ;
quatenus vinum in eis est.
quia cùm inania & vacua
sunt, ad alium vsum transfer-
re possumus.

CCVII. Mercis appellatio L. 207
ne homines non continen-
tur, vnde mangones non di-
cuntur mercatores, sed ve-
naliciarij.

CCVIII. Bonorum appel- L. 208
latio sicut hereditatis & bo-
norum possessionis vniuersi-
tatem, non res singulares si-
gnificat.

CCXI. Fundus appellatur L. 211
& ædificium, & ager. ædifi-
cia verò in vrbe quidem ædes
dicuntur; ruri autem villæ.
locus verò sine ædificio, in
vrbe area, rure autem ager
appellatur.

CCXIII. Cedere diem si- L. 213
gnificat incipere deberi pec-
cuniam. venire autem diem
statutum, significat, eum
diem venisse, quo pecu-
nia peri possit. vbi verò
purè quis stipulatus fue-
rit, & cessit, & venit dies.

F

vbi in diem certum, cessit quidem dies, sed nondum venit. vbi verò sub conditione, neq; cessit, neque venit dies pendente adhuc conditione. Lata culpa est nimia negligentia, id est, non intelligere quod omnes intelligunt.

L. 214. CCXIV. Munus propriè dicitur, quod necessario lege, aut more, aut magistratu iubente obimus.

L. 215. CCXV. Potestatis verbum plura significat. imperium magistratum, parentum in liberòs, dominorum in seruos.

L. 216. CCXVI. Qui simpliciter in carcere clusus est, non videtur vinctus.

L. 217. CCXVII. Hic sermo, *cum* *fari potuerit*, differt ab eo, *postquam fari potuerit*: nam in priori existit conditio, cum primum fari potuerit. 1. Qui dicit, facito in diebus, nec adiicit, quot diebus, intra biduum dicit.

L. 218. CCXVIII. Verbum facere omne factum, complectitur: dare, solvere, numerare, iudicare, ambulare.

L. 219. CCXIX. In conuentionibus non verba, sed mentem contrahentium spectamus. vnde si à municipio ea lege conduxero, vt ad heredes meos conductio transeat, transit & ad legatarios.

A ἐνθα δὲ ὑπὸ προθεσμίου ἐπιρροῇ, προεχώρησε μὲν ἡμέρα, οὐπω δὲ ἦλθεν. ἐνθα δὲ ὑπὸ αἵρεσιν, οὐπω προεχώρησεν, ἕτε ἦλθεν ἡ ἡμέρα, ἡρτη μὲν ἐπὶ τῇ αἵρέσεως. Πλατεῖα ῥαθυμία ὅσῃν ἡ σφοδρά ἀμελεῖα, πούτεστι, τὸ μὴ νοεῖν ὁ πάντες νοοῶσιν.

B σιδ'. Μουνοῖς κυρίως μὲν, τὸ εἰς ἀνάγκης νόμου ἢ ἔθους, ἢ ἔχοντος γινόμενον λέγεται.

σιέ. Τὸ τῆς ἐξουσίας ὄνομα πολλά σημαίνει. τὸ τῇ δυνάμει κερὰν. τῇ πατέρων εἰς τὸν παῖδα, τῇ δεσποτῇ εἰς τὸν δούλῳ.

σις'. Ο ψιλῶς ὦν ἐν φυλακῇ, οὐ δοκεῖ δεδῶσθαι.

C σιζ'. Διαφέρει τὸ, ὅτε δυνῆται λαλῆσαι, τῷ μὲν ὃ δυνῆται λαλῆσαι ἐπὶ ᾧ τῷ πρὸς τὸν ἐκβαίνει ἡ αἵρεσις, ὅτε πρὸς τὸν λαλῆσαι δυνῆται. Ο λέγων ποιήσῃ εἰσὼ ἡμερῶν, καὶ μὴ προσιδεῖς πόσων, εἰσὼ δύο ἡμερῶν ὁ τοιοῦτος δοκεῖ λέγειν.

σιη'. Τῷ ῥήματι τῷ ποιῆσαι πάντα τὰ ποιητὰ παρέχεται, δοῦναι, καταβαλεῖν, ἀριθμῆσαι, δικάζειν, πορεύεσθαι.

σιθ'. Εν τοῖς σιναλλαγμασι οὐ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ τῇ σιναλλασσόντων προσέχοντι. ὅθεν εἰς ἀνὰ πόλεως μεθώσωμαι, ἐφ' ᾧ διαβῶμαι πρὸς μεθώσιν εἰς κληρονομίαις μου; διαβαίνει καὶ εἰς λεγατελείαις.

σκέ. Τῇ τῷ παίδων προσηγορία, καὶ τῇ τῷ ἐπεξοισίῳ, ἐκγονοὶ καὶ ἀπέκγονοι, ἔ πάντες ④ ἔξ αὐτῶν δηλουῦται. Ὡς ἐπὶ πολὺ δὲ καὶ τῇ τῷ υἱοῦ προσηγορία, καὶ ④ ἐφόνοι περιέχονται· ἐὰν γὰρ ληγατεύσω ἀρχὸν μὴ τῷ οἰκονόμου ④ τῷ υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ④ ἐφόνοι περιέχονται, εἰ μὴ ἐνδοποδοται ἢ βουλή μου. Καὶ οὐ λέγομεν ἀπαρὰ τελευτῶν, ④ κατὰ ληπόντα κληρονόμον ἐφόνον· τῇ γὰρ τῷ υἱοῦ προσηγορία, ἅπαντες ④ ἔξ αὐτοῦ δηλουῦται.

σκά. Πλασὸς ἐπίτροπος ὅστις, ὁ μὴ ὢν ἐπίτροπος, ④ πλασὴ διαθήκη, ἢ μὴ οὕσα διαθήκη, ④ πλασὸς μὴ δι④, ὁ μὴ ὢν μὴ δι④.

σκέ. Τῷ ὀνόματι τῷ χρημάτων οὐ μόνον τὰ χρήματα, ἀλλὰ ④ πάντα τὰ κινητὰ, καὶ τὰ ἀκίνητα, καὶ τὰ σωμάτια, καὶ τὰ δίκαια δηλοῦται.

σκέ. Δεσμιὰ λέγεται ④ τὰ ἰδιωτικά, καὶ τὰ δημόσια. Φυλακὴ δὲ μόνῃ ἢ δημοσίᾳ.

σκέ. Κλέπτειν καὶ φυγάδα, ④ ῥέμβ④, καὶ μοιχόν, καὶ κοπίστῃν, ④ ἐκ δὲ τῆς προδοτικῆς αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς προδοτικῆς λέγομεν.

σκέ. Ἡ μεγάλη ἀμύγδα, κοδλὰ, εἴπω ῥαθυμία ὅστις ἢ δὲ μεγάλη ῥαθυμία, δολ④ ὅστις.

σκέ. Τὰ διαλυθέντα, ἢ πληρωθέντα νοεῖν ὀφείλομεν, οὐ μόνον οἷς ἀμφισβήτησις, ἀλλὰ καὶ τὰ δίχα ἀμ-

Basil. Tom. I.

CCXX. Liberatorum & suorum appellatione nepotes, & pronepotes, & omnes, qui ex eis descendunt, significantur. Sed & filij appellatione sæpè nepotes continentur : nam si prædium cum villico & filiis eius legauero ; nepotes quoque continentur, nisi voluntas mea refragetur. & non dicimus sine liberis defunctum, qui nepotem suum heredem reliquit : filij enim appellatione omnes, qui ex eo descendunt, significantur.

CCXXI. Falsus tutor est, qui tutor non est : & falsum testamentum, quod testamentum non est, & falsus modius, qui modius non est.

CCXXII. Pecuniæ nomine non solum numerata pecunia, sed etiam omnes res tam mobiles, quàm immobiles, & corporales, & iura significantur.

CCXXIV. Vincula dicuntur tam priuata, quàm publica : custodia verò tantum quæ publica.

CCXXV. Furem, fugituum, erronem, adulterum, aleatorem, non secundum propositionem eorum, sed ex actu dicimus.

CCXXVI. Magna negligentia, culpa est. magna autem culpa dolus est.

CCXXIX. Transacta, finitæ intelligere debemus non solum quibus controuersia fuit, sed etiam quæ sine con-

F ij

trouersia possessa sunt.

L. 132. CCXXX. Vt sunt iudicio dirempta, vel potiùs terminata, transactione composita, & longioris temporis silentio finita.

L. 131. CCXXXI. Qui in vtero est, priusquam nascatur, sibi soli, non aliis prodest.

L. 133. CCXXXIII. Telum dicitur non solum quod ab arcu, sed etiam quod quocumque modo mittitur.

E. 134. §. 1. CCXXXIV. 1. Locuples est, qui satis & idoneè habet pro magnitudine rei, quam actor restituendam esse petit. 2. Verbo viuere, cibus, vestimentum & stramenta continentur.

L. 135. CCXXXV. Ferri propriè dicimus, quæ corpore nostro baiulantur. portari verò per iumenta. agi quæ animalia sunt. 1. Fabros lignarios dicimus, non solum qui ligna dolarent, sed omnes, qui ædificarent.

L. 136. CCXXXVI. Veneniam, nomen medium est, & adicere oportet, bonum, aut malum. 1. Glandis appellatione, omnes fructus continentur. D. similiter nomine ἀκροδρύων omnes fructus significantur.

L. 138. CCXXXVIII. Plebs est, cæteri ciues sine iis qui in dignitate positi sunt. 1. Propriè pignus de re mobili dicitur, quod in manum tradatur. 2. Noxæ appellatione omne delictum continetur.

A Φιλοβητήσεως κτηθέντα.

σλ'. Ως ὅτι, τὰ ἐν δικαστείᾳ τμηθέντα, ἢ μᾶλλον ὀρειθέντα, καὶ τὰ ἐν διαλύσει τεθέντα, καὶ τὰ ὑπὸ σιωπῆς μακροτέρου χρόνου πληρωθέντα.

σλα. Ο κυοφορούμενον, ἐαυτῷ μόνῳ πρὶν τεχθῆναι, καὶ οὐχ ἑτέροις, συμβάλλεται.

σλγ'. Ακόντιον λέγεται οὐ μόνον τὸ ὑπὸ τόξου, ἀλλὰ καὶ τὸ ὁπωσοῦν βαλλόμενον.

σλδ'. Πλούσιός ἐστιν, ὁ ἱκανῶς, καὶ ὀπτηθείως ἔχων πρὸς τὸ μέγεθος τῆς περιουσίας, ὅπως ὁ ἐνάγων, ὡς ὀφείλων ἀποκαταστῆναι ἀπατεῖ. τῷ ῥήματι τῆς ζῆν, καὶ ὕφῃ, καὶ ἐσθῆτι, καὶ σκεύεσιν περιέχεται.

σλε'. Κυεῖως φέρεται λέγομεν τὰ τῷ σώματι ἡμῶν βασιζόμενα. κομίζεσθαι δὲ, διὰ τῆς ὑποζυγίων. ἀγεσθαι δὲ, τὰ ἐμψυχα ὄντα. τέκοντες ξύλων λέγομεν, οὐ μόνον οὗτοι τὰ ξύλα πελεκοῦντας, ἀλλὰ πάντας οὗτοι οἰκοδομοῦντας.

σλς'. Τῶν μέσων ἐστὶ τὸ ὄνομα τοῦ Φαρμάκου, καὶ δεῖ περιεσθῆναι, καλὸν ἢ κακόν. Τὰ ὀνόματα τῆς βαλανοῦ, πάντες ὁ καρποὶ δηλοῦνται. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀκροδρύων ὁμοίως πάντες ὁ καρποὶ δηλοῦνται.

σλη'. Πληθὺς ἐστὶν, ὁ λοιπὸς πολῖται, χωρὶς τῶν ἀξιωματικῶν. Κυεῖως ἐνέχυρον τὸ κινητὸν λέγεται, διὰ τὸ ἐν χειρὶ δίδοσθαι. Τὰ ὀνόματα τῆς νόξης πᾶν αἰμώδημα περιέχεται.

σλθ'. Πούπυλλός ἐστιν, ὁ ἀνήλικος ἄτεξοῦσι. Σέρβοι δὲ τῶν φυλάττεσθαι καὶ μὴ φονεύεσθαι ἐκκλητήσαν. Ινκολάς ἐστιν, ὁ λεγόμενος παροίκος, ὃς ἀλλοτρίᾳ ἐν πόλει ἢ χωρίῳ πλὴν οἰκίῃσιν ἐκτίσεται. Οὐρβς ἢ πόλις λέγεται, ἀπὸ τῆς οὐρβάρε, τοῦτέστιν ἀεράτρω περιχαράττει μιλύοντα πολίτιστα πόπον. Οπιδυμ, ἀπὸ τῆς ἔργου τῆς τοιχῶν κατασκευῆς. Τερίτιοριον, πάντες ὑπὸ πλὴν πόλιν ἀγροί.

σμβ'. Προϊκτούμι ἐστὶ, τὸ ἐξέχον, ὥστε ἐπιπείθεσθαι αὐτῷ ἐξῴσι. Ἰμμίασιον λέγεται, ἡ ἐμβαλλομένη πρὸς τὴν τοίχον δοκός. Χήρα λέγεται οὐ μόνον διαζευγθεῖσα, ἀλλ' ἡ μηδὲ ὅλως ἀνδρα ἐχρηκῆσα. Αἰκάρδιος καὶ αἰκάρδιος λέγεται, ὁ μὴ ἔχων καρδίαν ἢ ὑγίαν.

σμεδ'. Ἐπὶ τῆς ποινῆς ἐκ ἐστὶν ἐκκλητος, ἀλλ' εἴπερ τις κατὰ δικαστῆν, ὑποκείται τῇ ἀπὸ τῶν νόμων ποινῇ. ὦρεσθαι δὲ ἡ ποινὴ ἀπὸ τῆς νόμου ἐφ' ἑκάστῳ ἀμεινότητι. Ἐπὶ δὲ τῆς ποινῆς καὶ ἐκκαλεῖσθαι δυνάμετον, καὶ ἐκ ἐρώτα, εἰ μὴ ὁ πορτοφόριος ψηφίσεται ἢ ἐφισυχάσῃ τις, ἢ ἐκκαλεσάμενος ἡγήσῃ. κατ' οἰκίαν δὲ γινώσκιν ὁ δικαστὴς ἐπιφέρει τὸ πορτοφόριον, εἰ μὴ ἰδικῶς ὑπὸ τῆς νόμου ὦρεσθαι.

σμετ'. Αποκαθίσταν δὲ καὶ ὁ μὴ μόνον τὸ σῶμα τὸ ζῆτορ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλῳ

Basil. Tom. I.

CCXXXIX. Pupillus est impubes sui iuris constitutus. 1. Serui quod seruentur, nec occidantur, dicti sunt. 2. Incola est, quem παροίκον vocant, qui aliunde in oppido, vel agro domicilium adeptus est. 3. Vrbs dicitur ab vrbare, quod qui urbem aliquo loco conditurus erat, aratro eum circumduceret. 4. Oppidum ab opere constructionis moenium. 5. Territorium, vniuersitas agrorum sub quaque ciuitate.

CCXLII. Proiectum est, quod eminet, ut ei moenianum imponatur. Immissum dicitur trabs, quæ parieti immittitur. 1. Vidua dicitur non solum viro soluta, sed etiam ea, quæ omnino virum non habuit. Vecors, & vefanus dicitur, qui sine corde, vel sanitate est.

CCXLIV. De poena prouocatio non est, sed si quis condemnatus sit, poenæ legitimæ subiicitur: est autem cuique maleficio poena à lege statuta. at de multa prouocare licet, nec aliter valet (debetur) quam si iudex competens eam dixerit, & ei quis acquiescat, aut prouocator victus sit. iudex autem aestimat quantam multam dicturus sit, nisi quæ specialiter à lege imposita sit.

CCXLVI. Restituere videtur qui non solum corpus petiit, sed etiam qui omnem

F iij

corporis causam cōditio-
nēinque præstat: omnis enim
restitutio, non solūm corpo-
ris, sed etiam iuris est.

S C H O L.

^a *Si quis.*] Si quis pactum in hæc
verba conceperit: si quis hoc fecerit,
ei decem aureos dabo: hoc autem fa-
cere mulier occupauerit, non potest
dicere, se his verbis, si quis, videri de
masculo sensisse. Et si quis in testa-
mentō suo dixerit: Si quis corpus
meum sepulturæ tradiderit, anima
mea sibi habeto, & femina sepelierit,
arma consequetur: nam & ipsa potest
ea vendere, sicut masculus.

^b *Vrbis.*] Qui urbem metropolim di-
cit, ad muros vsque intelligit. Qui
verò Romam dicit, cum muris con-
tinentia ædificia Romæ appellatione
complectitur: nam vrbis appellatio
latius pater. Hoc autem dicere vult:
eum qui in vrbe præsto esse promisit,
intra muros sensisse: qui verò Romæ,
extra urbem in continetibus ædifi-
ciis.

^c *Captivi.*] Si quis post conditum re-
stamentum captus sit ab hostibus, in-
terim testamentum eius irritum est:
& si reuersus fuerit, conualefcit pro-
pter postliminium: sin autem ibi de-
cesserit, propter legem Corneliam,
lib. 39. tit. 2. cap. 6.

^d *Rei appellatio.*] Quia si rem quam-
piam tibi donauero, ac instrumentum
tibi tradidero, rem ipsam tradidisse
videor. Hoc ait Iurisconsultus, quia
rei significatio latior est, quàm pe-
cuniæ.

^e *In patrimonio sunt.*] Vt actiones
pœnales & populares: nisi enim con-
testatæ fuerint, non computantur,
vt cap. 11.

Actio enim personalis, quæ à nobis
non cœpit, ad heredes non transit.

^f *In operis.*] Ait lex: Quamuis re-
demptor certa mercede opus condu-
ctum fecerit, si nō exædificarit ac per-
fecerit, non viderur aliquid fecisse:
nam in locatione operis consum-
mationis effectus siue opus consum-
matum spectatur, lib. 20. tit. 1. cap.
51. th. 2.

^g *Rei appellatio.*] Rei appellatio ad om-

^A πὺν τῷ σώματος αἰτίῳ, καὶ πύχλω
διδούς· πᾶσα γὰρ ἀποκαταστάσις, οὐ
μόνον τῷ σώματος, ἀλλὰ καὶ τῷ δι-
καίου ὄντι.

ΣΧΟΛ.

Εὰν συμφωνῶν ὡς εἶπη, ὡς εἰ ποιήσῃ τις
ταῦτα, πρὸς τὸν ν. δέκα· φθάσῃ δὲ γυνὴ ταῦ-
τα ἐργάζεσθαι, οἱ διώσκει λέγειν, ὡς ἐγώ
πισ, εἰπὼν, πρὸς ἀνδρὸς ἐδόξα λέγειν. καὶ
^B εἰ τις ἀφαιρέσῃ εἰπὼν, εἰ τις με θά-
ψῃ, λαμβανέτω τὰ ὄπλα μου, καὶ θάψῃ
τὸν γυνή, λήψεται τὰ ὄπλα· διώσκει γὰρ
καὶ αὕτη πωλῆσαι αὐτὰ, ὡς περ καὶ ὁ ἀνὴρ.

Ο μητρόπολιν οὐρεν λέγων, τὰ μέγιστα
τῶν τοιχῶν σημαίνει. ὁ δὲ λέγων Ρώμῳ, καὶ
τὰ μὲν τοιχῶν ὑπόμνητα οἰκοδομήματα τῇ
προσηγορίᾳ τῆς Ρώμης περιλαμβάνεται·
πλατύτερον γὰρ ὄντι εἰπεῖν τὸ ῥῆμα τῷ
οὐρεῖ. τὸ δὲ βούλει λέγειν, ὡς ἐπαρωτηθεὶς
παραστῆναι ἐν τῇ πόλει, εἶσω τῶν τοιχῶν εἰ-
^C ρῆκεν. ὁ δὲ ἐν τῇ Ρώμῃ εἰπὼν, ἔξω τῆς
πόλεως ἐν τοῖς οἰκήμασι.

Εἰ τις ἀφαιρέσῃ ἀχμαλώτῃ, ἀκρεῖον
ἐν τῇ μέσῃ πύλῃ ἀφαιρέσει. καὶ εἰ
μὴν ὑποστρέψῃ, πάλιν ἐρρώται διὰ τὸ ποσλι-
μίνιον. εἰ δὲ ἐκεί τελευτήσῃ, ἀφ' ἧς Κορ-
νέλιον, βιβ. λβ'. τίτ. β'. κεφ. ε'.

Οπὲρ εἰς δωρησόμεναι σοι παρῶν καὶ πα-
ραδόντι τὰ δικαίωματα, ἐκείνῳ δὲ παρῶν
δοκῶ παρῶν δοκῶ. τὸ δὲ φησὶν ὁ νομοθέτης,
ὅτι ἡ σημασία τῷ παρῶντος πλείονα σημαί-
νῃ παρῶν τῷ χρημάτων σημασίαν.

^D Ὡς αἱ ποιναλῆαι ἀγωγαὶ καὶ δημοτικαὶ εἰ
γὰρ μὴ προκαταρτῶσιν, οὐ φησὶν οὕτως, ὡς
κεφ. ια'.

Αγωγή γὰρ προσωπική ἀφ' ἡμῶν μὴ ἐρ-
ξαμένη ὅσῃ εἰς κληρονόμους ἀφαιρείται.

Φησὶν ὁ νόμος, ὅτι καὶ ποσούτου ποσούτῳ
ἔργον ποιήσῃ ὁ ἐργολάβος, οὐπω δὲ πληρώ-
σας αὐτὸ, οὐ δοκεῖ ἡ ποιήσας· ἐν γὰρ τῷ
ἔργῳ πληρώσεως μεθώσῃ τὸ ἀποτελε-
σμα θεωρεῖται, βιβ. κ'. τίτ. α'. κεφ. ια'.
γ. ε'.

Καὶ τὸ πρὸς λεγόμενον εἰς πᾶν

πα πὰ σίναλλαγματα, καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν ἀνοχὰς ἀναφέρει. Ζητεῖ βιβλ. β'. τ. ιδ'. κεφ. κη'.

Οὐ μόνον σιναλλήκη λέγεσθαι ἀλλὰ τῆς ἐπερωτήσεως, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἐρωτήσις καὶ ὁμολογία.

Τουτέστι, τὸν ἐπιτηδὸν τῆς χρόνου. σημήνη δὲ τὸν ἐφεστῶτα καὶ τὸν μνησκόντα. θεματίσων δὲ αὐτὸ ἐπὶ μισθώσεως· ὅτι ἐὰν σοι μισθώσω οἶκον ἐπὶ πενταετία, καὶ πρὲλθῶσι δύο ἐνιαυτοὶ, εἴτα ἐφερωτήσω σε πᾶσι τῶν μισθώματων, ὅτι ὁμολογεῖς δοῦναι μοι ὁ χρεωστὴς μισθώματα, δοκῶ σε ἐφερωτήσω πᾶσι τῶν μισθώματων τῶν πρὲλθόντων δύο ἐνιαυτῶν. Εἰ δὲ εἴπω οὕτως, ὅτι ὁμολογεῖς δοῦναι μοι εἴ τι σε χρηθι δοῦναι καὶ χαίρην ἐπιτηδόν, οὐ μόνον πᾶσι τῶν μισθώματων τῶν πρὲλθόντων δύο ἐνιαυτῶν δοκῶ σε ἐφερωτᾶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τῶν μνησκόντων.

Τὸ τῆς ἐναγόμενης ὀνομαζομένης ἐναγόμενον· τῇ γὰρ ἀγωγῇ ἀπὸ τῆς ἐναγόμενης ἐχρήσατο. εἰκότως· ὅπου γὰρ ἀγωγή, ἐκεῖ καὶ ἐναγόμενον· ὅπου δὲ πρῶτα γραφὴ, ὅς ἀνάγκης ἐναγόμενος ἔστιν.

Γίνωσκε, ὅτι ὁ ἐναγόμενος οὐκ ἀναγκάζεται παρεγκομίσαι καὶ ἐαυτὸν δικαίωματα. Γίνωσκε δὲ καὶ τῆς ἐναγόμενης ἐν τῇ πρῶτῃ γραφῇ ἐναγόμενος ἔστιν. τῆς γὰρ προῶν ἐχθρὸς οὐκ ἐστὶν ἐπὶ τῇ οὐχ ὡς ὁ κυρίως ἐναγόμενος οὐκ ἀναγκάζεται τὸν ἐναγόμενον παρεγκομίσαι καὶ ἐαυτὸν δικαίωματα· οὕτως καὶ ἀπὸ πρῶτα γραφῆς ἐναγόμενος.

Εἶχον ἐγὼ διοικητὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων· τελευτῶν εἶπον, ὅτι οὐκ ἐναγόμενος εἶμι· ὑπὸ τῷ ἀπελευθέρων των πραγμάτων μου πρὸ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ συμπεριέλαβον ὅσα ὁ διοικητὴς ἀπώλεσε, καὶ ἔχρεισε, καὶ διέρρηξε, καὶ ὅσα βιαίως ἤρπασεν.

Εκίνησέν τις πρὸς ἐαυτὸν λέγων, ὅτι ἀπώλεσας πλὴν ἐμὴν ἐσθῆτα, καὶ ζητῶ λαβῆναι τὴν ἀποφύεσθαι. ἤνιωκ' εἰς ὑποδύξιν παρεκόμενος πλὴν ἐσθῆτα ἐκείνην διέρρηγμένην πρὸς. ἔλεγε δὲ αὐτῷ ὁ ἀντίδικος αὐτοῦ. σὺ πρὸς ἀπωλείας ἐσθῆτος δέδωκας μοι τὸ λίβελλον, νῦν δὲ παρεγκομίζεις ἐν τῷ δικαστηρίῳ πλὴν ἐσθῆτα διέρρηγμένην. φησὶν οὖν αὐτῷ ὁ τῷ νόμῳ ῥητόν· ὅτι ὁ τῶν λέγων οὐκ ἀκούσθησεται τῷ ῥήματι γὰρ τῷ ἀπολέσθαι καὶ τὸ διέρρηγμένον δηλοῦται. ἔλαβε οὖν πρῶτα δόγμα ἔπος, καὶ εἰς τὸ καυτεῖν, καὶ τὸ βία ἀρπάξαι.

nes contractus & obligationes ex his pertinet. Quare lib. 19. tit. 14. c. 28. *Sponsio.* Sponsio appellatur non solum quæ per sponsum fit, sed omnis stipulatio, promissioque.

Futurum. Hoc est tempus opportunum. significat autem præsens & futurum. propone me tibi ædes in quinquennium locasse, & biennio transacto ita à te stipulatum: promittis mihi dare pensionem, quam mihi debes, videor à te stipulatus pensionem duorum annorum. si vero ita dixero: promittis mihi dare, si quid te dare oportet tempore opportuno, non solum præteritorum annorum pensionem, sed etiam futurorum videor stipulari.

Actionis. Actoris nomine non continetur reus: nam actionis verbo usus est pro actore. & merito: ubi enim actio est, ibi & actor est, ubi autem exceptio est, necessario & reus est.

Exceptio. Scias, reum non compelli instrumenta aduersus se edere. Scias & hoc: reum in exceptionibus actorem esse. Hoc igitur docere vult, non sicut qui proprie actor est reum non compellit, ut aduersus se instrumenta edat: ita & qui propter exceptionem actor est.

Perisse. Habebam administratorem rerum mearum. decedens dixi: nolo eum conueniri earum rerum nomine, quæ apud eum perierunt. eo verbo comprehendi quæcumque administrator perdidit, & scidit, aut fregit, & quæcumque per vim rapuit.

Egit quis vestis nomine dicens: perdidisti vestem meam: peto id quod mea interest. & ad probationem eius vestem protulit valde scissam. aduersarius autem eius ei dixit: tu in libello vestem petis, quæ apud me petit: in iudicio autem profers scissam. Ait. igitur lex, eum audiendum non esse: nam verbo periisse, & scissum significatur. Hoc igitur exemplum trahe ad vltimum, & vi raptum.

ⁿ *Creditor.*] Quære librum 23. tit. 1. A Creditores dicuntur, quibus debetur ex quacumque actione sine vlla exceptionis perpetuæ remotione. Qui autem exceptionem temporalem veretur, similis est ei, cui sub conditione debetur, libro 26. tit. 2. cap. 2.

^o *Pupillari.*] Glossa interlinearis: populari.

^p *Antequam lis.*] Tutores enim post litis contestationem pupillaris actionis domini sunt. & si quid pœnæ nomine aduersarij præstiterint, ipsi consequuntur, lib. 26. tit. 1. lib. 48. tit. 7. cap. 29.

Hoc ait: quia pupilli, quibus ex pupillari actione aliquid à tutore debetur, creditores dicuntur. Creditores autem dicuntur postquam litem contestati fuerint: tunc enim & hereditibus & in heredes actio datur. pupillarem autem actionem intellige, quæ litis contestatione indiget, lib. 38. tit. 3.

^q *Minus soluit.*] Hoc lex dicit de foliis contractibus bonæ fidei, non etiam de contractibus strictis: nam solutionem spectamus, vt lib. 10.

^r *Manus pretio.*] Hoc ait: verissimile esse, artis & operæ æstimationem superare materiæ pretium: nam manuum artificium dicit.

^s *Desinere.*] Non enim redire videtur propter necessitatem restitutionis.

Si enim rem tibi commodatam restitueris, quam alius vfuceperit, licet præsens sit, abesse viderur, quoniam alius eius persequendæ actionem habet.

^t *Quòd furto.*] Nam si res furto sublata reddita sit, desinit abesse, quia nullus eius persequendæ actionem habet. nec vfucapitur.

Si enim per quem res mihi abesse cœpit, in aliquem translata sit, qui eam deinde mihi custodiendam dederit, iure depositi eam persequitur. Ego verò obnoxius sum ad restitutionem eius, ac per hoc possessionem amittere videor, quia eius reddendæ necessitate adstringor.

^u *Abeſt.*] Veluti, quod desit esse in rebus humanis, vel furto subtractum est. interdum autem damnum quod ex ea re secutum erit, sarciri debet.

^x *Scissum.*] Labeo & Sabinus dicebant: Si vestimenta scissa reddantur,

Ζήτει βιβ. κγ'. τίτ. α'. Κρεδῖτωρες κελούται ὅξ οἱ αὐτὸ ποτε ἀγωγῆς ἐποφύλῃται, μὴ διωδύμῃται ἀλλὰ διωκεῖται παρὰ τὸν ἀποκινεῖσθαι. ὁ δὲ παρὸς καὶ ἐν τῷ ἀποκινεῖσθαι, εἰς τὸν αἰρετικῶν δαμνείη. βιβ. κγ'. τίτ. β'. κεφ. β'.

Δημοτικῆς.

Οἱ γὰρ ἐπιτροποὶ μὲν παρὰ τὸν ἀποκινεῖσθαι κελούται τῆς ὀρφανικῆς ἀγωγῆς, καὶ εἴη δὲ αὐτὸν παρὰ τὸν ἀποκινεῖσθαι οἱ ἀποκινεῖσθαι, αὐτὸν λαμβάνουσι. βιβ. κγ'. τίτ. α'. βιβ. μη'. τίτ. ζ'. κεφ. κθ'.

Τούτῳ φησὶν ὅτι καὶ οἱ ἀποκινεῖσθαι παρὰ τὸν ἀποκινεῖσθαι ἀγωγῆς ἀποκινεῖσθαι, ἀποκινεῖσθαι ἀγωγῆς παρὰ τὸν ἀποκινεῖσθαι, τότε γὰρ καὶ κληρονόμοις καὶ κληρονόμων ποιοῦσι τὴν ἀγωγὴν παρὰ τὸν ἀποκινεῖσθαι. ἀγωγῆς δὲ ὀρφανικῆς νόμῳ, παρὰ τὸν ἀποκινεῖσθαι. βιβ. λη'. τίτ. γ'.

Τούτῳ λέγει ὁ νόμος ἐπὶ μόνων τῶν καλῶν πρὸς σωμαλαγαμάτων ἐπὶ γὰρ τῶν ἐρίκτων ἐκείνη τῇ γὰρ καὶ ἀποκινεῖσθαι παρὰ τὸν ἀποκινεῖσθαι, βιβ. ι'.

^C Τούτῳ λέγει, εἰκὸς εἶη πλείονος τὴν τέχνην πρὸς τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν ἀγωγὴν γὰρ τὴν ἀγωγὴν φησὶν.

Οὐδὲ γὰρ δοκεῖ παρὰ τὸν ἀποκινεῖσθαι ἀποκινεῖσθαι τῆς ἀποκινεῖσθαι.

Εἰ γὰρ ὁ χρησθεὶς σοὶ ἀποδώσει, ἐτέρου δεσποσύνης αὐτὸν ἀποκινεῖσθαι, τῶν ἀποκινεῖσθαι, ἀποκινεῖσθαι λέγειται, ἀποκινεῖσθαι ὁ ἐτέρου καὶ αὐτὸν κτήσασθαι ἀγωγῆς.

Τὸ γὰρ κληρὸν ἀποκινεῖσθαι, παρὰ τὸν ἀποκινεῖσθαι, ἀποκινεῖσθαι, ἀποκινεῖσθαι λέγειται, ἀποκινεῖσθαι αὐτὸν ἀγωγῆς. οὐδὲ γὰρ ἀποκινεῖσθαι ἀποκινεῖσθαι.

^D Εἰ γὰρ μετῴληται εἰς τινὰ ἀπὸ τῆς κληρὸν ἀποκινεῖσθαι, εἴτα δέδωκε μοι εἴη αὐτὸ εἰς ἀποκινεῖσθαι, ἀποκινεῖσθαι καὶ ζητεῖται αὐτὸ ἀποκινεῖσθαι τῆς ἀποκινεῖσθαι. ἐγὼ δὲ ἀποκινεῖσθαι εἰς τὸ ἀποκινεῖσθαι τῶν ἀποκινεῖσθαι, καὶ ἀποκινεῖσθαι εἰς τὸ ἀποκινεῖσθαι τῶν ἀποκινεῖσθαι, ὡς ἀποκινεῖσθαι αὐτὸ ἀποκινεῖσθαι.

Ὡς ὁ ἀποκινεῖσθαι, ἢ κληρὸν. εἴη δὲ ἀποκινεῖσθαι αὐτὸν τὴν ἀποκινεῖσθαι. εἴη δὲ.

Λαβὼν καὶ Σαβῖνος ἔλεγον, εἴη ἀποκινεῖσθαι ἀποκινεῖσθαι ἀποκινεῖσθαι, ἢ ἀποκινεῖσθαι.

γμα ἀφάρτην, οἷον σούφος ὁξύνειος κα-
 ὤη, ἢ σάρις γεγραμμένη ξεοδεῖσα ἢ γρα-
 ρεῖσα, δοκεῖ καὶ ταῦτα πᾶσι περὶ τὰ ἀ-
 πείναι. ὅτι τῶν ποιούτων περὶ τὰ ἀ-
 μήματα ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν, καὶ τῆς ὕλης,
 ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῆς τέχνης ἀποκείται. Εἰ δὲ
 καὶ περὶ τὰ κλαπέντα πρὸς ἐμοὶ ἀγνοῶν ἀγο-
 ράσω, ὁρθῶς λέγεται ἀπείναι μου τὸ τοιοῦτον ἀ-
 γμα, εἰς μὲν ταῦτα μάλιστα πλὴν αὐτῶν ἀ-
 λήθειαν. ὅτι τῶν ἀμηνήτων τῶν περὶ τὰ ἀ-
 μηνήτων, ὅσα αὐτὸς δέδωκε, ἀπέστειλόν μου.

Βούλεται ὁ νομοθέτης γινώσκοντι πᾶσι διδα-
 σκαλίσαν καὶ διαίρεσιν ἡμῖν περὶ τὰ ἀ-
 πείναι, ὅτι ἐκ τῶν οἱ ἀνθρώποι
 ἀλλήλους ἐνοχοὶ γίνονται. καὶ φησι. τῶν περὶ
 τὰ ἀμηνήτων ὅσα ἐκ τῶν ἐνοχῶν γίνονται ἴσως, πᾶσι μὲν
 περὶ τὰ ἀμηνήτων μόνον. ὡς ὅταν σκεπῶ δανείζον-
 τος ἀριθμῆται ἡ ἴσως. ἢ γὰρ περὶ τὰ ἀμηνήτων
 καὶ μὴ δανείζοντος, τὸν δανείζοντα συνεστήσαντο
 κοινῇ κρίσει. ἀλλὰ δὲ φησι συναλλάττεσθαι,
 ὡς ὅτε δύο ἴσως περὶ τὰ ἀμηνήτων καὶ ἀγοράσαν ἐκ κοι-
 νῆς ὁξύνειος συνεστήσαντο. συναλλάττεσθαι γὰρ
 οὗτοι λέγουσιν. ἐνόησε δὲ καὶ χρεώσιν, ἐνοχόν
 οἶδα ποιεῖν τὸν χρεώσαντα. Εἰ γὰρ ἀπόντος Γε-
 τρου, τὰ περὶ τὰ ἀμηνήτων ἐκείνου διοικήσεως δε-
 δωκεν αὐτοῖς ἐν τῇ διοικήσει θελήσω, ἐνοχὸς
 γίνωμαι αὐτῶν τῇ νεχρῶσιν γενομένη, ἢ τοι τῇ
 περὶ τὰ διοικήσεως περὶ τὰ ἀμηνήτων ἀγωγῇ. οὕτως ὁ
 περὶ τὰς ἐξουσίας τῆς διαίρεσεως καὶ φησιν, ὅτι
 τὸ ἀκρον ἢ τοι περὶ τὰς γινώσκον ἐστὶν ὄνομα, ἐ-
 περὶ τὰς καὶ τὰ λεγόμενα, καὶ τὰ περὶ τὰς με-
 να, ὅτι καὶ τὸ ἐκ τῶν τῶν, καὶ ὁ μολογῶν περὶ τὰς
 περὶ τὰς. ἐμὴς ἐρεῖ ὅτι καὶ τῶν τῶν λόγον, καὶ ἐκ
 ἐκ τῶν καὶ τὸ συνεστήσαντα περὶ τὰς περὶ τὰς.

Περὶ τῶν ἐνοχῶν περὶ τὰς. βέβαιος ἔστι, ἢ ὅσα ἐπε-
 ρωτήσεως ἐκ συμφώνου ἀποκρίσεως.

Εἴποι δὲ αὖ τις ἐκ οὕτως. ὅτι πολλὰ ἀφ-
 φορὰ τῶν συναλλάττεσθαι, καὶ χρεώσιν, καὶ ἀφ-
 ἡσθαι. ὅσα γὰρ ὅσα ἀφάρτην πᾶσι δύο περὶ τὰς,
 ἢ δὲ ἐκ ἀφάρτην αὐτῶν. ὁ ἀπὸ πωλεί
 μὲν καὶ ἀγοράζον, οὐ μὲν τοιοῦτον ἀφάρτην πᾶσι
 δυνάται. βιβλ. ζ'. τίτ. ιδ'. κεφ. ις'.

Ἡ οὖν ἀφάρτην ἐκ τῶν κινητῶν καὶ ἀφ-
 κινητῶν λαμβάνεται. ἢ δὲ ἀποκρίσεως, ὅτι
 ἀκρον. κεφ. περὶ τὰς τῶν τῶν τίτ. καὶ
 τὸ λε'. καὶ τὸ πα'.

Αἱ ἀφάρτην μὲν ὅσα ἐκ τῶν περὶ τὰς συν-
 ἡσθαι.

A vel res corrupta, veluti scyphi collisi,
 vel tabula picta rasa, aut inducta, vi-
 dentur & hæc res abesse: quoniam ea-
 rum pretium non in substantia earum
 & materia, sed magis in arte sit posi-
 tum. Sed & si tem, quæ mihi furto
 aberat, ignorans emero, rectè dicitur
 ea res mihi abesse, etiamsi postea id
 resciero, quia pretium harum rerum
 quod dedi mihi abest.

B y Labeo def.] Iurifconsultus genera-
 lem quandam doctrinam & diuifio-
 nem proponere vult, quæ omnia com-
 plectatur, quibus homines inuicem
 obligantur. & ait: Ex quibus obli-
 gatio inter aliquos nascitur, ea vel
 aguntur tantum: veluti cum animo
 mutui contrahendi quis alicui nume-
 rauerit: nam ipse actus, tametsi nihil
 dictum sit, actionem condictitiam cō-
 stituit. alia verò ait contrahi, veluti
 cum duo emptionem, venditionem
 communi consensu contraxerunt: hi
 enim contrahere dicuntur. Interdum
 etiam gestum cum qui gessit, obligat:
 C Nam si absente Petro negotia eius,
 quæ operam alicuius desiderabant,
 sponte gessero, negotiorum gestorum
 actione ei teneor. atque hic est triplex
 modus diuifionis. & ait, actum gene-
 rale verbum esse; & continere ea, quæ
 re aut verbis agantur: Nam & stipula-
 ri, & spondere agere est. & nemo di-
 cat hac ratione, contractum sponsio-
 nem habere & actu contineri.

D Res est obligatio, quæ re contra-
 hitur. verbis, obligatio, quæ ex inter-
 rogatione & congrua responsione.

Contraxerunt.] Rursus & quis di-
 cet hoc modo: multum inter se hæc
 differre, contrahere, gerere, & testa-
 ri: nam qui contrahere, aut gerere
 potest, non continuo testamentum
 facere potest. Infamis vendit quidem
 & emit: testamentum autem facere
 non potest, libro 60. tit. 54. cap. 16.

Exhibere.] Exhibitio igitur accipitur
 de mobilibus & se mouentibus: testi-
 tutio verò de immobilibus, cap. ult.
 hoc tit. & cap. 35. & 81.

Causæ.] Causæ ex quibus res con-

Ο γὰρ εἰπὼν· πωρᾶσκω σοι ἀγωγὴν, καὶ ἂν
αὐτὸς διέχων τῆς ἀπατητικῆς ἐδόξε πωλῆν,
καὶ εἰς τὸ ἀφάρετον ἐνέχετῃ.

Ενεπειγμένῳ γὰρ κινήσαι τὴν δίκην μου
καὶ τῷ δεινῷ. ἐνταῦθα οὖν πάντα ἀγωγὴ πε-
ριέχεται καὶ ἐγκληματικὴ καὶ πολιτικὴ.

Εἰ μὲν εἴποι ὁ δικαστής, χρεῖσθαι δοῦναι ῥ.
ἢ ἥπτον, μὴ ἐχούσης οὕτως τῆς ἀληθείας, οὐ
παρακρίματι τὸν καθ' ἑαδικαζόμενον.

Συμβεσιγμένα ἐκεῖνα καθ' ὅσον τὰ παλαιὰ
γυνῶν ὑπογεγραμμένα· οἱ γὰρ παλαιοὶ
τὰς τῆς συμβεσιγαπίου ὀνόματι ἀπὸ τῆς
ὑπογραφῆς εἰώθασιν κεχεῖσθαι.

Ββ. ια'. τίτ. β'. κεφ. η'. γ'μ. ε'. καὶ μὴ
σοι εἰανπωθῇ. ἐκεῖνο γὰρ ἀφ' οὗ φιλάγαθον
ἐδέχθη ὑπὸ τῶν οἷς καθ' αὐτοὺς ἀπαπο-
φύω.

Ἡτοι, οἶκον δεσποίνης δεχόμενα τὴν μὲν
τῷ συμβούλῳ βίου οὐδὲν.

Ἡ τῶν ἀρχόντων παρασηρεία ἢ φισικὴ
ἢ ἐννομὸς βεβ. καὶ φισικῶς ἀφ' οὗ τοῦ λέγε-
ται, ὅτι μακαρίζοις, ἢ τοι μακαρίους ἀφ'
τῶν πούτων κατόχων προῖοσιν. ἐννομὸς δὲ
ἀφ' οὗ τῆς οὐσυχαιπίου, ἢ ἀφ' οὗ χροῖας νο-
μῆς.

Τὰ παρονόμια πούτων καὶ ὅτι τοῖς ἄλλοις
ἀβδανῇ.

Τούτῳ λέγει, ὅτι τῶν αὐτῶν ἀπαραύοις
παρονόμιων καὶ μητέρες καὶ μάμμαι. καὶ ὡς
αὐτὸς πατεὶ χρεωστῆται ὁ τέκνον τῆς οὐ-
σίας καὶ ἀπαυδὸς παυδὸς. καὶ οὕτως καὶ τῇ μη-
τερί. καὶ ὡς αὐτὸς πατὴρ πύπου, καὶ τῇ
μάμμη.

Επὶ γὰρ τῇ κλοπῇ ἀμφοτέρων δεῖ σιωπῆ-
σθαι, καὶ τὴν ἀποδιδόναι, καὶ τὴν συμβουλῶν.

^h *Actionis verbo.*] Nam qui dicit, ven-
do tibi actionem, ipsum quoque ius
persequendi vendidisse videtur, & te-
netur in id quod interest.

ⁱ *Litis nomine.*] Mandaueram alicui,
ut aduersus aliquem actionem moue-
ret. heic igitur omnis actio contine-
tur tam criminalis, quam civilis.

^k *Oportere.*] Si iudex dixerit, centum
dari oportere, aut minorem sum-
mam, quam res sit in veritate, con-
demnato non praiudicat.

^k *Subsignatum.*] Subsignata dicimus,
quæ ab aliquo subscripta sunt: nam
veteres subsignationis verbo pro sub-
scriptione vti solebant.

Ad L. XLIII. *Videtur.*] Lib. II. tit.
2. cap. 8. them 6. Nec tibi huic ad-
uersari videatur: illud enim beni-
gnè receptum est fauore eorum, qui-
bus alimenta relicta sunt.

^l *Matrem familias.*] Id est, matrem
familias accipimus eam, quæ hone-
stè viuunt.

Ad L. XLIX. *Bonorum.*] Bonorum
appellatio aut naturalis, aut civilis
est. & naturaliter bona ex eo dicun-
tur, quod beant, hoc est, beatos
faciunt propter possessionem eorum.
civilis autem propter usucapionem,
sive temporalem possessionem.

^m *Tam masculi.*] Priuilegia eorum
ad alios etiam transeunt.

Hoc ait, quia eisdem priuilegiis
utuntur matres & auix. & sicut pa-
tri debetur triens bonorum filij, qui
sine liberis decessit: ita & matri. &
sicut auo eius, ita & auix.

ⁿ *Consilium malignum.*] In furto enim
& opem & consilium concurrere
oportet.

ΤΙΤΛΟΣ Γ'.

ΠΕΡΙ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΡΧΑΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.

TITVLVS III.

DE DIVERSIS REGVLIS IVRIS ANTIQVI.

L. 1. I. **R**EGVLA est com-
pendiosa rei enarra-
tio & coniunctio, quæ simul
cùm in aliquo vitiata est, rem
subiectam non enuntiat. re-
gula autem ex iure, non au-
tem ius ex regula sumitur.

L. 2. II. Feminae ab omnibus of-
ficiis ciuilibus & publicis ar-
centur: & ideò nec iudicant,
nec magistratum gerunt, nec
pro aliis intercedunt, nec pro-
curatores fiunt.

L. 3. III. Qui potest velle, potest
& non velle.

L. 4. IV. Velle non videtur, qui
obsequitur parri, vel do-
mino.

L. 9. IX. In obscuris quod mini-
mum est eligimus.

L. 10. X. Qui rei commodum siue
emolumentum percipit, &
incommodum, siue damnum
eiusdem agnoscit.

L. 12. XII. In testamentis plenius
defuncti voluntatem inter-
pretamur.

L. 13. XIV. In omnibus obliga-
tionibus, in quibus dies non
ponitur, præsentī die debe-
tur.

L. 15. XV. Qui actionem habet ad
rem reposcendam, ipsam rem

α'. **Κ**ΑΝΩΝ ὅστις συντόμος ἔ-
σται πραγμάτων ἀφήγησις καὶ
συνδεσμός, ὅστις ἅμα τῷ πρὶν π-
λαίσαι, οὐ σημαίνει τὸ ὑποκείμε-
νον. ὃ δὲ κανὼν ἐκ τῶν νόμων, οὐ μὲν
ὁ νόμος ἐκ τοῦ κανόνος λαμβάνεται.

β'. Αἱ γυναῖκες πάντων τῶν πο-
λιτικῶν καὶ τῶν δημοσίων ὀφφικίων
κωλύονται. καὶ διὰ τοῦτο οὐ δικάζου-
σιν, ἐκ δέχονται, οὐ παρεμβάλλου-
σιν ὑπὲρ ἄλλων, ἐγίνονται φροντισαί.

γ'. Ο δυνάμειος θέλει, δύνα-
ται καὶ μὴ θέλει.

δ'. Οὐ δοκεῖ θέλει, ὁ παιδαρχῶν
πατερί, ἐδραστή.

θ'. Ἐπὶ τῶν ἀσαφῶν, τὸ ἥτιον ἐπι-
λεγομένη.

ι'. Ὁ πρὶν ὠφέλειαν ἔχων τῶν
πραγμάτων, καὶ πρὶν βλάβην
αὐτοῦ ἔχει.

ιβ'. Ἐπὶ τῶν διαθηκῶν πλατύτε-
ρον ἐρμηνεύομεν πρὶν τῶν διαθε-
μίου νόμων.

ιδ'. Ἐπὶ πασῶν τῶν ἐνοχῶν ἐφ'
ὧν ἡμέρα οὐ τίθεται, τῇ παρούσῃ
ἡμέρᾳ χρεώσεται.

ιε'. Ο πρὶν πραγματος ἀγωγῆς
ἔχων εἰς ἀπώτησιν, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα
δοκεῖ

δοκεῖ ἔχειν. Οὐκ ἐστὶν εἰκονικὴ πωρᾶσις, κατὰ βαλλομένου τιμήματος.

ιβ'. Η τῆς δόλου πωραγραφῆς οὐ βλάπτει οἷς ἐκ ἐνθυποδότης ἢ τῆς διαθεμένου γνώμη.

κ'. Ὡσαύτως ἀμφίβολον ἐρμηνεία ἐλευθερίας εἴη, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀποκρίνομεν.

κβ'. Δοῦλος ἐκ ἐνέχεται, οὔτε ἐνδοχοποιεῖται.

κγ'. Ἐὰν ὅτε μόνος δοῦλος ἐν τοῖς συναλλάγμασι ὑπὸ ζήτηται, ὡς ὑπὸ τῆς πωρακαταθήκης, καὶ τῆς κτ' παρὰ κλησιν. Ἐὰν ὅτε ἔσθ' ὁ δόλος, ἔσθ' ἡ ἀθυμία, ὡς ὑπὸ τῆς ἐντολῆς, ἔσθ' ἡ εἰς χρῆσιν διδομένου, πωρᾶσεως, ἐνεχύρου, μιαινώσεως, πωροῦ, τῆς ὑπὸ ζήτητος, ἔσθ' ἡ διοικήσεως τῶν ἀλλοτελῶν πωραμάτων. ἐν τοῦτοις ὅς ἔστι μέλημα. ἢ δὲ κοινωνία δόλου ἔσθ' ἀμύγδαλον ἀπατεῖ. ἀλλὰ πάντα, ὅτε μὴ ἔξ ἑαυτοῦ συμφωνήσῃ πλέον, ἢ ἢ πον εἰσαγόν. Ἐὰν ὅτε ἐν ἑαυτοῦ συμφωνούμενα φύσιν διδοῖσι τοῖς συναλλάγμασι. Ἐξηρημένους ἢ μὴ δυνάσασθαι συμφωνεῖν ὑπὸ τῆς πωρακαταθήκης μὴ ἀπατεῖσθαι δόλον. Ἐὰν τυχερὰ ὅς τ' ἀλόγων, ἔσθ' ἡ χαλεῖς ἀθυμίας θάνατον, καὶ τ' φυγὴν τ' μὴ φυλάττειν εἰσδοτῶν δούλων, καὶ τ' ἀρπαγὴν, καὶ τ' θορυβόν, ἔσθ' ἡ ἐμπρησμόν, ἔσθ' ἡ πλῆθος ὑδάτων, καὶ τ' ἐπέλεισιν τ' ληστῶν, οὐδεὶς ὑπὸ γινώσκει.

κδ'. Ἀπὸ ἰδιωτικοῦ συμφώνου τὸ κοινὸν νόμιμον ἐκ ἐναλλάσσει, εἰ καὶ τὰ

Basil. Tom. I.

A habere videtur.

XVI. Imaginaria venditio L. 16. non est, quum pretium soluitur.

XIX. §. i. Exceptio doli non nocet his, quibus voluntas testatoris non refragatur. L. 19.

XX. Quoties dubia interpretatio libertatis est, pro libertate respondemus. L. 20.

XXII. Servus neque tenetur, neque obligatur. L. 22.

XXIII. In contractibus interdum dolus tantum consideratur, ut in deposito, & precario. interdum dolus & culpa, ut in mandato, commodato, venditione, pignore, locatione, dote, tutela, negotiis gestis. in his autem & dolum & culpam recipit. Sed hæc ita, nisi si quid vel plus, vel minus initio convenit: pacta enim quæ in ingressu contractus facta sunt dant naturam contractibus: nisi si conuenerit, ne dolus in deposito præstetur. Casus verò animalium; mortemque, quæ sine culpa accidit, fugam feruorum, qui custodiri non solent, rapinam; tumultum; incendium; aquarum magnitudines; impetus prædonum, nullus agnoscit. L. 23.

XXVII. Ius commune priuata conuentione non immutatur, quamuis obligatio

G

nes initio pactione immuten-
tur ipso iure, vel per pacti ex-
ceptionem.

L. 28. XXVIII. Qui ex liberalita-
te convenitur, quatenus fa-
cere potest condemnatur.

L. 29. XXIX. Quod ab initio non
valet, longo tempore non
confirmatur.

L. 30. XXX. Nuptias non concu-
bitus, sed consensus facit.

L. 31. XXXI. Neque pactis, ne-
que stipulatione quod semel
factum est, tolli potest. nec ex
eo pacto actio competit, aut
pactum.

L. 33. XXXIII. Duobus de lu-
cro certantibus deterior est
conditio petitoris.

L. 34. XXXIV. Et in stipulatio-
ne, & in cæteris contractibus,
si non appareat quid actum est
inter partes, sequimur morem
eius regionis, in qua contra-
ctum est. quod si mos non ap-
pareat, aut varius est, tunc id
quod minimum est, sequi-
mur.

L. 38. XXXVIII. Ex delictis de-
functi, heres non ad poenam,
sed in id quod ad eum perue-
nit, tenetur.

L. 39. XXXIX. In omnibus pro
facto intelligitur cum per
alium fiat, quo minus fiat.

L. 40. XL. Furiosus & prodigus
nullam habet voluntatem.

L. 41. XLI. Non debet actori lice-
re, quod reo non permittitur.
1. In re obscura melius est fa-

μάλιστα κατ' ἄρχας αἱ ἀγωναὶ ἀπὸ
συμφώνου ἐναλλάσσονται τῷ αὐτῷ
δικαίῳ, ἢ διὰ ὁραγραφῆς.

κη'. Ὁ ἀπὸ δωρεᾶς ἐναγόμενος,
μέχρ' ἐκ τῆς ἐκείνου δικάζεται.

κθ'. Τὸ ὅτι ἀρχῆς ἀνυπόστατον, οὐ
βεβαιούται τῇ χρόνιᾳ ὁραδρο-
μῇ.

B λ'. Τὸν γάμον ἔσθ' οὐ συγκατενοῦναι,
ἀλλ' ἡ συναίνεσις ἀποτελεῖ.

λα'. Οὔτε διὰ συμφώνων, οὔτε
δ' ἐπρωτήσεως δύναιται ἀναιρεθῆ-
ναι τὸ ἅπαρ γένους ὡς ὄργανον, οὔ-
τε ἐκ τούτου τῆς συμφώνου ἀγωνῆς,
ἢ πάντων ἀρμόζει.

λγ'. Δύο ὡς κέρδους ἀγωνιζομέ-
νων, χείρων ἐστὶν ἢ ἑνὰ γόντος αἵρεσις.

C λδ'. Καὶ ἐν τῇ ἐπρωτῇ, καὶ
ἐν τοῖς λοιποῖς συναλλάγμασιν, εἰ
μὴ δηλούται τὸ δοξάσαι τοῖς μέρε-
σιν, ἀκολουθοῦμεν τῷ ἔθ' ἢ κλί-
ματος, ἐν ᾧ γέρονε τὸ συναλλα-
γμα. εἰ δὲ καὶ αὐτὸ ἀδελφὸν εἴη, ἢ
ἀδιάφορον, τότε τῷ ἥτιον ἀκολου-
θοῦμεν.

λη'. Ἐπὶ τῷ ἀμύρτημάτων ἢ τε-
λευτήσαντος ἐκ εἰς πλὴν πονίῳ, ἀλλ'
εἰς τὸ ὡς ἐλθόν ὁ κληρονόμος ἐν-
έχεται.

λθ'. Ἐν πᾶσιν αὐτῇ ἢ γυομὸν νοεῖται
τὸ ὡς αἰπὸν ἄλλου μὴ γυομὸν.

μ'. Ὁ μεμηνώς, ἔσθ' ὁ ἄσωτος, οὐδε-
μῶς ἐχέει βούλησιν.

μα'. Οὐκ ὀφείλει τῷ ἐναγόντι ὅτι
να, ὅτι τῷ ἐναγόμενῳ ἐκ ἐπιβέβηται.
Ἐπὶ τῷ ἀσαφὶ ὡς ὄργανον κρείττον.

ἔστιν ὀνοεῖν τῇ ἀπατησί, ἢ πρὶ τῷ ἐπει-
σάκτω κέρδι.

μγ'. Ο δυνήσας μὲν ἡρώων, οὐ κωλύεται καὶ ἐτέρᾳ δικαιολογίᾳ χρῆσθαι, εἰ μὴ νόμος ἐμποδίζει. Πολλὰν ἀγωγὴν ποιεῖ τὸ αὐτὸ σω-
πρεχουσῶν, τῷ μὲν τις κινεῖν ὀφείλει.
μδ'. Τότε εἰς τὸ πλεονέκτην ὁ κληρο-
νόμος ἐνάγεται, ὅτε ἐκ τῆς οἰκείου
δόλου, ἀλλὰ τῆς τελευτήσαντος ἐνά-
γεται.

με'. Οὔτε ἐνέχυρον, οὔτε παρα-
καταθήκη, ἔτε παρακλήσις, ἔτε ἀρ-
ρασία, οὔτε μίσθωσις, ἐπὶ ἰδίῳ πω-
λησάτωρ. Τὸ ἰδιωτικὸν σύμ-
φωνον, ἐκ ἀναίρεϊ τὸ κοινὸν νόμιμον.
μς'. Ποινὴ κατὰ βληθεῖσα ἐκ
ἀναλαμβάνεται.

μζ'. Ἡ ἀδολγὴ συμβουλή, ἐκ
ἐνοχοποιεῖ. Ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ δόλον, ἀρ-
μόζει ἢ πλεονέκτην. Ο κοινὸν τῆς
κοινωνοῦ μου, ἐκ ἐστὶ μου κοινωνός.
μη'. Τὸ κατὰ ὀργὴν, ἢ θυμῷ
γινόμενον, ἢ λεγόμενον, ἐκ ἐστὶ βέ-
βαιον, εἰ μὴ τοῖς αὐτοῖς ἑταῖροι.
ὅθεν ἢ μετ' ὀλίγον, ὑποσχεῖσθαι
πρὸς τὸν ἄνδρα, οὔτε διαζυγισθῆναι
δοκεῖ.

μθ'. Ἄλλου πλεονέκτητος, ἀλ-
λὰ ἀγωγὴν ἐκ ἐχθρῶν.

ν'. Οὐ ποιεῖ πλάσμα, ὁ εἰδὼς
μὲν, κωλύεται δὲ μὴ δυνάμεναι.

να'. Οὐ δοκεῖ τις λαμβάνειν, ὁ-
πρὶ ἄλλῳ ὑποκαταστήσας ἀναγκά-
ζειται.

νγ'. Τὸ ἐν ἀγνοίᾳ, ἢ κατὰ πλάνην διδο-

Basil. Tom. I.

A uere repetitioni, quàm ad-
uentitio lucro.

XLIII. Qui negat se debere; L. 43.
non prohibetur etiam alia al-
legatione uti, nisi lex impe-
dit. i. Pluribus actionibus de
eadem re concurrentibus, v-
nam quis mouere debet.

XLIV. Tunc heres de eo L. 44.
B quod ad eum peruenit conue-
nitur, cum non ex suo dolo,
sed ex dolo defuncti conueni-
tur.

XLV. Neque pignus, neque L. 45.
depositum, neque precarium,
neque emptio, neque locatio
rei suæ consistere potest. i.
Priuata conuentio ius publi-
cum non tollit.

XLVI. Poena soluta non re- L. 46.
C petitur.

XLVII. Consilium non frau- L. 47.
dulentum non obligat. si verò
dolus intercessit, de dolo actio
competit. i. Socij mei socius,
meus socius non est.

XLVIII. Quod iracundia, L. 48.
vel calore fit, vel dicitur, ra-
tum non est, nisi quis in eis
perseuerauerit: ideoque bre-
ui ad virum reuersa vxor, nec
diuortisse videtur.

XLIX. Altero circumue- L. 49.
niente, alius actionem non
habet.

L. Culpa caret, qui scit, sed L. 50.
prohibere non potest.

LI. Non videtur quis cape- L. 51.
re, quod ei necesse est alij re-
stituere.

LII. Quod per ignoran- L. 53.
tiam, vel per errorem datur,

G ij

- reperitur. quod verò quis sciens dat, cum non debetur, donat.
- L. 54. LIV. Nemo plus iuris ad alium transferre potest, quam ipse habeat.
- L. 55. LVI. In dubiis quod benignius est, obtinet.
- L. 58. LVIII. Ex poenali causa in patrem actio de peculio non competit.
- L. 59. LIX. Heres idem cum defuncto ius habet.
- L. 60. LXI. Licet cuique domum suam reficere, dum non officiat inuito alteri, nisi ius habeat.
- L. 62. LXII. Hereditas est successio in vniuersum ius, quod testator habuit.
- L. 63. LXIII. Moram non facit, qui sine dolo malo ad iudicium prouocat.
- L. 64. LXIV. Ea quæ rarò accidunt non facile in agendis negotiis computamus.
- L. 66. LXVI. Qui iustam exceptionem habet, non est debitor.
- L. 67. LXVII. Si idem sermo bifariam intelligatur, id præualeat, quod iuri, & rei qua de agitur conueniens est.
- L. 68. LXVIII. Priuilegia personis concessa vnà cum eis extinguuntur. quæ verò ad actiones pertinent, ad omnes transeunt.
- L. 69. LXIX. Inuito beneficium non datur.
- L. 70. LXX. Ius puniendi vel alterius coercendi quod quis
- μῆρον, ἀπαρτεῖται. ὁ δὲ ἐν γνώσει διδόμενος, καὶ μὴ χρεωστούμῆρον, δωρεῖται.
- νδ'. Οὐ δυνάται πρὸς πλέον, οὐ ἐχθροδικαίου, μετέλθιν εἰς ἐπ' αὐτοῦ.
- νε'. Ἐν τοῖς ἀμφιβολοῖς καὶ φιλάδελφον ἴπικρατεῖ.
- νη'. Ἀπὸ ποινῆς αἰτίας οὐχ ἀρμόζει καὶ πατρὸς de peculio.
- νθ'. Ο κληρονόμος καὶ αὐτὸ δίκαιον ἔχει, ὅπῃ ὁ τελευτήσας.
- ξα'. Ἐξεστὶν ἐκάστῳ ἴδιον οἶκον ἀνακερῶν, ἐφ' ὅσον ἐπ' αὐτὸ ἀκοντα μὴ βλάβῃ, εἰ μὴ δίκαιον ἔχει.
- ξβ'. Κληρονομία ὅτιν ἢ εἰς ὁλόκληρον διαδοχὴν τοῦ δικαίου, ὅπῃ ὁ διαδέμενος εἶχεν.
- ξγ'. Μόραν οὐ ποιεῖ ὁ εἰς δίκην ἀδολῶς προσκαλούμενος.
- ξδ'. Τὰ σπανίως συμβαίνοντα ἐκ διχρώς ἐν τοῖς πραγματικοῖς συναλλάγμασι καταλογίζομεν.
- ξε'. Ο δικάων ἔχων πρᾶγμα φιλῶ, ἐκ ἐστὶ χρεώσης.
- ξζ'. Ἐὰν ἡ αὐτὴ φράσις διχῶς νοῆται, ἢ ἀρμόζουσα τῷ δικαίῳ καὶ κινουμένῳ πρᾶγμα ἴπικρατεῖ.
- ξη'. Τὰ προσώποις ὑπάρχοντα προνόμια, σβέννυνται αὐτοῖς· τὰ δὲ προσόντα τῆς ἀγωγῆς, πρὸς πάντας μετέρχεται.
- ξθ'. Ἀκοντὶ δὲργασία οὐ δίδεται. ὁ. Τὸ δίκαιον ὅπῃ ἔχει πρὸς τὴν πτωρεῖαν καὶ ἑτέροις κολά-

ζῆν, ἐκ ἐντέλλεταί ἄλλω. οὐδ'. Καρπὸς παροφθαλμίου ὅστις, καὶ
 τὸ δυνάσασθαι ἐνεχερᾶζεν αὐτὸν. οὐδ'. Ὅπου κληρονομία, ἐκεῖ καὶ ἡ ἐπι-
 τροπή, πάλιν γυναικός. Οὐδεὶς δύν-
 ναται ἐπιτροπὴν δοῦναι τῷ μὴ ὄντι
 ἐκτετακτῷ κληρονόμῳ. Ο μὲν τὸ
 κωλύειν ποιεῖν, βίβλιν ποιεῖ. ὁ δὲ
 παροφθαλμίου κωλύειν ποιεῖν, λα-
 θρα ποιεῖ. Τὰ ἐν διαθήκῃ μὴ νοου-
 μένα, ἀπὸ μὴ γεγραμμένων εἰσίν. Οὐδεὶς
 συμφωνῶν ἢ ἐπ' ὧν ἀ-
 σφάλειν ἑτέρῳ ποιεῖ. οὐδ'. Οὐδεὶς δὲ ἑτέρου ἀδικεῖ-
 ται. οὐδ'. Ὅτε παρὰ τὴν ἐπιτροπὴν, οὐ
 πολυπραγμονοῦμεν, ἀλλὰ ἐκείνῳ ὁ
 ἐναρμόνιος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐναρμό-
 νου γαῖαν ἐν ἐπιτροπῇ.
 οὐδ'. Ἡ ἀπάτη, ὅτι ἀποτέλεσμα ὁ
 σκέμμα ἐπιτροπῇ. π'. Τὰ εἰδικὰ τῶν γυναικῶν ἐπι-
 κρατέτερα. πα'. Τὰ διὰ τὸ ἀνελεῖν ἀμφισβή-
 τισιν ἐν τῇ ἐπιτροπῇ τοῖς συναλλαγμασι,
 ἐκ ἀναρμῆς τὸ κοινὸν νόμιμον. πβ'. Δωρεὰ ὅτι, τὸ χρεὶς ἀνάγ-
 κης διδοῦμεν. πγ'. Οὐ δοκεῖ τὸ παροφθαλμίου
 ἀπολλεῖν, ὁ μὴ ὢν αὐτῷ δεσπό-
 της. πε'. Ἐν τοῖς ἀμφιβολοῖς ὑπὲρ
 τῆς παροφθαλμίου ἀποκρινόμεθα. Τὰ
 ἐξ ἀρχῆς βέβαια ἐκ τῶν ἐπισυμ-
 βαίνοντων ἐκ ἀκυρότητας. Ἡνίκα
 τὸ τῆς αἰτιολογίας δίκαιον ὁ φρονη-
 σὶς

Basil. Tom. I.

A habet, alij non mandat. LXXII. Fructus rei est, et etiam eam pignori dare posse. LXXIII. Vbi hereditas, ibi & tutela, excepta muliere. 1. Nemo potest tutorem dare ei, qui suus heres non sit. 2. Vim facit, qui postquam prohibitus est, facit. qui verò putat se prohibutum iri si faciat, clam facit. 3. Quæ in testamento non intelliguntur pro non scriptis habentur. 4. Nemo paciscendo, vel stipulando alteri cauet. LXXIV. Nemo per alterum læditur. LXXV. Cum de fraude disputatur, non quid non habuerit actor, sed quid per aduersarium habere prohibitus sit, scrutamur. LXXIX. Fraus, & euentum & consilium desiderat. LXXX. Specialia generalibus potiora sunt. LXXXI. Quæ dubitationis tollendæ causæ contractibus inseruntur, ius commune non tollunt. LXXXII. Donatio est, quod citra necessitatem conceditur. LXXXIII. Non videtur rem amittere, qui dominus eius non fuit. LXXXV. In ambiguis pro dote respondemus. 1. Quæ ab initio rata sunt, ex his, quæ postea contingunt, non infirmantur. 2. Quoties æquitate postulationis naturalis

G iij

ratio, aut dubitatio iuris moratur, decretis magistratum res temperanda est.

- L. 86. LXXXVI. Per litis contestationem plerumque actoris conditio melior fit.
- L. 87. LXXXVII. Iam enim actio heredibus, & in heredes competit.
- L. 88. LXXXVIII. Non videtur mora fieri ubi nulla petitio competit.
- L. 89. LXXXIX. Quandiū valet testamentum successio ab intestato cessat.
- L. 90. XC. In omnibus quidem, maximè tamen in iure æquitas spectatur.
- L. 91. XCI. Si tabellio errauerit circa scripturam, nihilominus & reus, & fideiussor tenetur.
- L. 94. XCIV. Superflua non vitiant scripturam.
- L. 96. XCVI. In ambiguis orationibus sententia spectanda est eius, qui eas protulit.
- L. 98. XCVIII. Quotiens quidam de lucro certant, præfertur qui circa lucrum tempore præcedit.
- L. 99. XCIX. Non est improbus, qui ignorat quantum soluere debeat.
- L. 100. C. Quæ iure contrahuntur contrario iure tolluntur.
- L. 101. CI. Si lex duos menses dixerit, etiam dies sexaginta pro eis accipiuntur.

A λογισμός, ἢ ἡ τῆς νόμου ἀμφιβολία ὑπὲρ τίθεται; καὶ διὰ ψήφου τῶν δριγύτων τὸ πρᾶγμα συγκρίνεται. πρῶτον. Διὰ τὴν προκατάρξιν ὡς ἐπὶ πάντων κρείττων ἢ αἵρεσις γίνεται ἐναντιοντά. πρῶτον. Λοιπὸν γὰρ ἀρμόζει κληρονόμοις, ἐκ τῶν κληρονόμων.

B πῇ. Οὐ δοκεῖ γίνεσθαι ὑπὲρ τίθεται, ἐνθα μὴ ἀρμόζει ἀπαίτησις. πρῶτον. Ἐως οὗ ἡ διαθήκη ἐρρώται, δεχέται τὰ ἐξ ἀδιαθέτου.

4. Ἐν πᾶσι μὲν, μάλιστα δὲ ἐν τῷ νόμῳ, τὸ δίκαιον σκοπεῖται.

46. Ἐὰν ὁ ταβουλάριος πλανηθῇ πρὸς τὴν γραφὴν, οὐδὲν ἥτιον καὶ ὁ θεωπότυπος, καὶ ὁ ἐγγραφεὺς ἐνέχονται.

47. Τὰ πλεονάζοντα οὐ βλάπτει τὴν γραφὴν.

48. Ἐν ταῖς ἀμφιβολαῖς ἀφηγήσεσι, τῇ διανοίᾳ δεῖ προσέχειν τῆς ἀφηγησαμένου.

49. Ὅταν πρὸς κέρδους ἀγωνίζονται ἄνθρωποι, προσημαίνεται ὁ πρὸς τὸ κέρδος τῷ χρόνῳ προτεταμένος.

D 50. Οὐκ ἔστιν ἀναιδής ὁ ἀγνοῶν πόσον ὀφείλει καταβαλεῖν.

51. Τὰ νόμῳ συνιστάμενα, ἐναντίῳ νόμῳ ἀναιρεῖται.

52. Ἐὰν δύο μῆνας εἴπῃ ὁ νόμος, καὶ ἐξήκοντα ἡμέραι ἀπὸ τούτων προσδέχονται.

ρβ'. Κυρίως τῷ ἑδίκτον ποιῇ,
ὁ τὸ παρὶς κωλύοντος ποιεῖν.
ργ'. Οὐδεὶς ἐκ τῆς ἰδίου οἴκου ἐλ-
κεσθαι ὀφείλει.
ρδ'. Εάν δύο ἀγωγαὶ πρὸς κενταί,
ἡ μὲν ποσότητα μείζονα ἔχουσα,
ἡ δὲ ἀπμοποιός, παρῆται ἡ
ἀπμοποιός. εἰ δὲ δύο ἀπμοποιοὶ εἴ-
σι, καὶ διάφορῳ ἔχωσι πῶσον, ἴσαι
νόμιζονται.

ρς'. Η ἐλευθερία παρὰ γὰρ ἐστίν,
ἀδιαμήτον.

ρζ'. Δουλος ἐκ ἐνάγεται οἰαδή-
ποτε ἀγωγῇ.

ρη'. Σχεδὸν ἐν πάσαις ταῖς ποιναι-
λίαις ἀγωγαῖς, καὶ τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τῇ
ἀγνοίᾳ σωτρεῖται.

ρθ'. Οὐδὲ ἐν ἐγκλημα ὑπομνή, ὁ
μὴ διωκόμενος κωλύσαι, καὶ κω-
λύων.

ρι'. Ταῖς γυναιξίν εἰς τὸ ἐκδικη-
θῆναι σωτρεῖται, οὐ μὲν συγκο-
φαντούσας.

ρια'. Ο πλησιάζων τῇ ἡβῇ, ἔκ κλο-
πῆς ἔκ ὑβρεως ὅτι δεκτικός. Αἱ δὲ
ἀμδρτήματος ποινάλιαι ἀγωγαὶ οὐ
διαβαίνοισι καὶ κληρονόμων, οἷς ἡ
Φούρη, βι βονόρουμ, ραπτόρουμ,
ἰνιουεάρουμ, ἔκ ὁ Ακουίλι.

ριδ'. Εν τοῖς ἀσαφείοις τὸ πιθανόν,
ἡ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον γινόμενον
δεῖ σκοπεῖν.

ρις'. Οὐδὲν ἔπος ὑπερδύλον τῇ ἀγα-
θῇ πίστι, ὡς ἡ βία, καὶ ὁ φόβος. Ο πῶ
κοινῶ νομῶμενος ἐκ ἀπατῆς.

CII. Proprie aduersus edi- L. 102.
ctum facit, qui vetante Præ-
tore facit.

CIII. Nemo de domo sua L. 103.
extrahi debet.

CIV. Si duæ actiones pro- L. 104.
ponantur, una quidem maio-
rem summam habens, altera
infamiam irrogans, præponi-
tur famosa. si verò vtraque
famosa sit, etsi summam im-
parem habeant, pares existi-
mantur.

CVI. Libertas inæstimabi- L. 106.
lis res est.

CVII. Seruus nulla actione, L. 107
qualiscumque sit, conueni-
tur.

CVIII. Ferè in omnibus L. 108.
pœnalibus actionibus & ætati
& imprudentiæ succurrimus.

CIX. Nullum crimen pati- L. 109.
tur, qui prohibet, cum pro-
hibere non potest.

CX. §. 4. Mulieribus ut de- L. 110.
fendantur succurrimus, non
si calumnientur.

CXI. Qui proximus est pu- L. 111.
bertati, furti & iniuriæ ca-
pax est. i. Pœnales actiones
ex maleficio in heredes non
transeunt, veluti furti, vi bo-
norum raptorum, iniuria-
rum, Aquiliæ.

CXIV. In obscuris inspi- L. 114.
ciendum est, quod verisimile
est, aut quod plerumque fit.

CXVI. Nihil tam contrarium L. 116.
est bonæ fidei, quàm vis, at-
que metus. i. Qui iure com-
muni utitur, non decipitur.

G iiij

Qui errat, consentire non videtur.

L. 117. CXVII. Bonorum possessor in omni causa heredis locum sustinet.

L. 118. CXVIII. Qui in servitute est vscapere non potest, quia possidere non videtur.

L. 119. CXIX. Non alienat, qui duntaxat amittit possessionem.

L. 120. CXX. Nemo plus ad heredem suum transmittit, quam ipse habet.

L. 122. CXXII. Libertati magis, quam vlli rei fauimus.

L. 123. CXXV. Favorabiliores rei potius quam actores habentur.

L. 126. CXXVI. Non est malæ fidei possessor, qui pretium numeravit.

L. 127. CXXVII. Cum ex dolo defuncti heres convenitur de eo quod ad eum pervenit, sufficit si vel momento ad eum pervenit.

L. 128. CXXVIII. In pari causa potior est possessor. I. Qui in uniuersum successit, vice heredis est.

L. 130. CXXX. Nunquam poenales actiones de eadem re concurrentes altera alteram tollit.

L. 131. CXXXI. Qui dolo defuit possidere, velut possidens damnatur.

L. 132. CXXXII. Imperitia culpæ adnumeratur.

L. 133. CXXXIII. Per seruos melior fit dominorum conditio, non deterior.

A Ο πλανώμενος οὐ δοκεῖ σὺναινεῖν.

ρλζ. Ο διάδοχος ἐν πάσῃ αἰτίᾳ τὸ πον ἐπέχει τῷ κληρονόμῳ.

ρλη. Ο ἐν δουλείᾳ ὢν, οὐ διατρεῖται δεσποζέει, ὅτι νέμεται οὐ δοκεῖ.

ριβ. Οὐκ ἐμποεῖ, ὁ μόνος πῶ νομῶ ἀποβαλλόμενος.

B ρη. Οὐδεὶς πλεόν, οὐ ἔχει τῷ ἰδίῳ παραπέμπει κληρονόμῳ.

ριβ. Πλέον παντός πραγματος θάλαμον πῶ ἐλθούσαν.

ρκε. Θάλπονται μᾶλλον οἱ ἐναγόμενοι, ἢ πρὸς ἐνάγοντες.

ρκς. Οὐκ ἐστὶ κακῇ πίστι νομῶν, ὁ δεδωκὸς τὸ τίμημα.

C ρκζ. Οτε ἀπὸ δόλου τῷ τελυθῆσαντος εἰς τὸ πωλεῖσθαι ὁ κληρονόμος ἐνάγεται, δεκεῖ πρὸς ῥοπῶν πωλεῖσθαι εἰς αὐτόν.

ρκη. Ἐν ἴσῃ αἰτίᾳ, κρείττων ὅστις ὁ νεμόμενος. ὁ εἰς ὁλόκληρον διαδεξάμενος, ἀπὸ κληρονόμου ὅστις.

ρλ. Οὐδέποτε αἱ ποιναλῆς ἀγωγαὶ ὅτι τῷ αὐτῷ σὺνβέχουσιν πράγματι, ἀλλήλων γίνονται ἀναιρετικά.

ρλα. Ο δόλῳ πωσάμενος νέμεται, ὡς νεμόμενος κατεδικάζεται.

ρλβ. Ἡ ἀπειρία τῇ ἀμελείᾳ συναριθμεῖται.

ρλγ. Διὰ τὸ δούλων κρείττων ἢ αἰρεσις δεσποτῆς γίνεσθαι, οὐ μὴν χείρων.

ρλδ'. Οὐδεὶς ἐκ τῆς ἰδίου δόλου
κρείττονα ποιεῖ πλὴν ἰδίῳ αἵρεσιν.

ρλζ'. Ο κτ' κέλευσιν δρχονπ-
κλὺ ἀρρεσας, καλῇ πίστι νομεί-
δσιν.

ρλη'. Οτε δήποτε ὑπείσελευσθῇ
ἡ κληρονομία, ἐνοσται τῇ τελειῇ τῆς
διαδεύου. Εκ τῆς ἑπισυμβαινόν-
των ἐκ αὐξεί ἡ διατήρησις, ἢ παρ-
ελθόντ' ἀμύρηματ'.

ρμ'. Η ἀπορία τῆς δια τρεσμά
δήμοσι δπόντ', οὔτε αὐτῶ, ἔτε
ἀλλω γίνεται ἐπιζήμι'.

ρμα'. Τα ὧρὰ κανόνας νόμου
δεχθέντα οὐχ ἔλκεται εἰς ὑπό-
δγμα.

ρμβ'. Ο σωπῶν οὐ δοκεῖ ὁμολο-
γεῖν, ἀλλ' ὁμῶς ἐκ δρνείται.

ρμδ'. Οὐ πᾶν ὅπρ' ἐξέστιν, ἥδη
κὺ ὑπρεπείδσιν. Εν ταῖς ἐπρωθήσεσι
τῶ καρεσῶ παρεσέχου τῆ σωμαλ-
λάματ'.

ρμε'. Ο γνώσκων ἐ σωμαινῶν ἐκ
ἀπατᾶται.

ρμς'. Οὐκ ὠφελείται πς. ὅξ ὦν
ἐν δουλείᾳ πέπραχεν.

ρμζ'. Τα εἰδικὰ τοῖς χυκοῖς ἐνσι
πάντοτε.

ρμη'. Οἷς τὸ ἀποτελεσμα συμβάλ-
λεται, τοῖς αὐτοῖς κὺ τὸ κτ' μέρ'.

ρμβ'. Ο κέρδανων δια τιν',
ὀφείλει καὶ τὸ φάκτον αὐτ' εἰ-
δέναι.

ρν'. Ισος ὅστιν ὁ νεμόμεν', ἢ
ἔχων, καὶ ὁ δόλω παυσάμεν' νέ-
μεσται, ἢ ἔχων.

A CXXXIV. Nemo ex suo L.134.
dolo meliorem suam condi-
tionem facit.

CXXXVII. Qui iussu ma- L.137.
gistratus comparauit, bonæ
fidei possessor est.

CXXXVIII. Quandocum- L.138.
que adita sit hereditas, conti-
nuatur cum tempore mortis
testatoris. i. Ex his quæ postea
B accidunt non crescit præteriti
delicti æstimatio.

CXL. Absentia eius, qui L.140.
abest reipublicæ causa, neque
ei, neque alij damnosa est.

CXLI. Quæ contra regulas L.141.
iuris recepta sunt, non tra-
huntur ad exemplum.

CXLII. Qui tacet, non vi- L.142.
detur fateri, sed tamen non
negat.

CXLIV. Non omne quod li- L.144.
cet, continuo honestum est.
i. In stipulationibus tempus
contractus spectamus.

CXLV. Qui scit, & consen- L.145.
tit, non decipitur.

CXLVI. Quod quis dum L.146.
seruus esset, egit, ei non pro-
ficit.

CXLVII. Specialia ^b gene- L.147.
ralibus semper insunt.

CXLVIII. Quibus effectus L.148.
prodest, eisdem & eius partes
profunt.

CXLIX. Qui per alium lu- L.149.
crum capit ^c, eius factum
scire debet.

CL. Par causa est eius, qui L.150.
possidet ^d, vel habet, & eius
qui dolo possidere, vel habe-
re desit.

- L. 151. CLI. Nemo ^c damnum ali- ^A ρνα'. Οὐδεὶς ποιεῖ ἄλλοι ζημίαν, εἰ μὴ ὁ ποιῶν ὅπῃ ἐκ' ἐξέσιν αὐτοῦ. ρνβ'. Ο ποιήσας βίαν, ἢ τῷ πῶ πῶ βίας δημοσίας, ἢ τῷ πῶ πῶ βίας ιδιωτικῆς ὑποπίνει νόμῳ, ἐκβάλλει. Ἐν τοῖς ἀμφοτέρωσι ἢ τῶ πῶ πῶ γματ' ὁ δόποδοχὴ σκοπεῖται· εἰ καὶ ἢ ὁ δόποδοχὴ μανδάτω. Ἐν τοῖς συν- ^B ἀλλάγμασι τοῖς ἐχοῖσιν ἀγαθὴν πῖσιν, ἔβεβαιον τοῖς ἀπὸ δόλου, ὁ κληρονόμος εἰς ὅλον κληρ' ἐνέχεται. ρνγ'. Σχεδὸν οἷς ὑποπὶς ἐνεχόμε- ^C θα, ἢ κτῶμεθα π, τοῖς αὐτοῖς ἐκ τῆς ἐνδοπίων ἐλδιδερούμεθα, καὶ δόπο- κτῶμεθα· ὡς περ γὰρ οὐ δύνα- μεθα κτῶμεθα νομῶ, εἰ μὴ ψυ- χῇ καὶ σώματι νεμνηθῶμεν, οὐ- ^D πῶ οὐδὲ δόποκτῶμεθα, εἰ μὴ ψυχῇ καὶ σώματι πάντοτε νε- μεθα.
- L. 152. CLII. Qui vim facit, aut in legem de vi publica, aut de vi priuata incidit. 1. De- iicit & qui deiicere mandat. 2. In maleficiis rati habitio spectatur: mandato enim comparatur. 3. In contractibus, quibus bona fides, vel do- li præstatio inest, heres in so- lidum tenetur s.
- L. 153. CLIII. Ferè ^h quibus mo- dis obligamur, aut quid ad- quirimus, hisdem in contra- rium actis liberamur, & amit- timus. vt enim possessionem adquirere non possumus, nisi animo, & corpore possidea- mus: ita nulla amittitur, nisi animo & corpore desierimus ^C possidere.
- L. 154. CLIV. In pari delicto de- terior est conditio petitoris, & possessor melior est.
- L. 155. CLV. Factum cuique suum non aduersario nocet. 1. Non videtur vim facere, qui iure suo utitur, vel actione expe- ritur. 2. In poenalibus i causis benignè interpretamur.
- L. 156. CLVI. Inuitus nemo rem cogi- tur defendere. 1. Qui actionē ^k habet, idem & exceptionem habet. 2. Cū quis ^l in alterius locum succedit, ei non nocet, quod illi non nocebat. 3. Ple- rumque ^m emptoris eadē cau- sa est circa petendum ac defen- dendum, quæ fuit venditoris. 4. Quod pro me ⁿ mihi præsta-
- ^A ρνα'. Οὐδεὶς ποιεῖ ἄλλοι ζημίαν, εἰ μὴ ὁ ποιῶν ὅπῃ ἐκ' ἐξέσιν αὐτοῦ. ρνβ'. Ο ποιήσας βίαν, ἢ τῷ πῶ πῶ βίας δημοσίας, ἢ τῷ πῶ πῶ βίας ιδιωτικῆς ὑποπίνει νόμῳ, ἐκβάλλει. Ἐν τοῖς ἀμφοτέρωσι ἢ τῶ πῶ πῶ γματ' ὁ δόποδοχὴ σκοπεῖται· εἰ καὶ ἢ ὁ δόποδοχὴ μανδάτω. Ἐν τοῖς συν- ^B ἀλλάγμασι τοῖς ἐχοῖσιν ἀγαθὴν πῖσιν, ἔβεβαιον τοῖς ἀπὸ δόλου, ὁ κληρονόμος εἰς ὅλον κληρ' ἐνέχεται. ρνγ'. Σχεδὸν οἷς ὑποπὶς ἐνεχόμε- ^C θα, ἢ κτῶμεθα π, τοῖς αὐτοῖς ἐκ τῆς ἐνδοπίων ἐλδιδερούμεθα, καὶ δόπο- κτῶμεθα· ὡς περ γὰρ οὐ δύνα- μεθα κτῶμεθα νομῶ, εἰ μὴ ψυ- χῇ καὶ σώματι νεμνηθῶμεν, οὐ- ^D πῶ οὐδὲ δόποκτῶμεθα, εἰ μὴ ψυχῇ καὶ σώματι πάντοτε νε- μεθα.
- ^A ρνα'. Ἐν ἴσῳ ἀμφοτέρωσι χεῖρον ὅστις ἢ αἵρεσις τ' ἐνάγωντος, ἔο νε- μόμεν' ὁ κρείττων ὅστις.
- ^B ρνε'. Ἐκαστον ἀδικεῖ τὸ ἴδιον φάκτον, ἔμιν τ' ἀντίδικον αὐτῶ. ἔδοκεῖ βίαν ποιεῖν, ὁ τῷ ἴδιῳ δικαίῳ χρώμενος, καὶ ἐνάγων. Ἐν ταῖς ποιναλίσαις αἰ- ^C πῆσι τὸ καλοτελὲς ἐρμηνεύομεν.
- ^D ρνε'. Ἀκῶν οὐδεὶς ἀναγκάζεται διεκδικεῖν πῶμα. ὁ ἔχων ἀγω- γῆν, καὶ πῶμα φιλῶ ἔχῃ. ὁ εἰς τὸ πον- ἐπ' ἔχει ὑπείσιν, ἔβλάπεται ὅτι ὦν ἐκείνος ἐκ ἐβλάπεται. Εἰς τὸ ἀπατεῖν καὶ διεκδικεῖσθαι, πῶ αὐτῶ ὡς ὅτι τὸ πολὺ τῶν ἐξῆς, ὁ ἀγοραστὴς ἔχῃ τὸ πῶμα. Τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ δεδομένον,

μοι, ἐκόντι μοι δίδεται, οὐ μὲν ἢ ^A tur, volenti mihi tribuitur, non etiam inuito.

βιαζομένην. ^{ρλζ.} Ἐπὶ τοῖς μὴ-τραχέσιν ἢ μυσαρκοῖς ἀμφοτέροισι; συγγινώσκονται ^α δόδοι πενταρχοῦντες τοῖς δεσπόταις, ἢ τοῖς ἐν τάξει δεσποῦν, οἷ. Ἐπιτρόποις ^ε κούρατορσιν. ὁ δόλω χρησάμενος εἰς τὸ μὴ ἔχαι ἀντιέχοντος ὅτιν. Ἐν τοῖς συναλλαγμασιν ἀπὸ δόλου τῆς τελευτήσαντος ἐκ εἰς τὸ μετέλθον, ἀλλ' εἰς ὁλόκληρον ^ω ^α κληρονόμοι ἐνέχονται, πρὸς ἀναλογίαν τῆς ἰδικῶν μερῶν.

ρηνή. Ἐπιτρέπων ὁ δανειστὴς παραδιδῶναι τὸ ἐνέχυρον, ἐκπίνει αὐτό. ^{ρηνθ.} Οὐχ ὥσπερ τὸ αὐτὸ παραγματοῦ ἐκ πολλῶν αἰτίων ἡμῖν διώκεται κατὰ φέρεσθαι καὶ χρεωστῆσθαι, οὕτως τὸ αὐτὸ ἐκ πολλῶν αἰτίων διώκεται ἡμετέρας ^ω ^ε.

ρζ. Ἄλλο πωροσκειν, ^ε ἄλλο συναινεῖν τῷ πωροσκοντι. Πρὸς πάντας ἀναφέρεται τὸ δημοσίᾳ γινόμενον ^ω ὑπὸ τῆς μείζονος ^ω μερίδος. Ὁ λησάταρος ἐκ ἑαυτοῦ πλέον δικαίον τῷ κληρονόμῳ, ἢ τῷ διαδεμένῳ. ^D

ρζα. Εἰ ἐκείνῳ ἐμποδίσαι μοι πληροθῶναι πῶς αἴρεσιν, ὥς ἂν διαφέρει μὴ πληροθῶναι αὐτῷ, ἀντὶ πεπληρομένης ὅτιν. ὅπερ ὅτιν ἐπὶ ἐλδοθεσίαν, καὶ λεγάτων καὶ ἐνστάσεων, καὶ ἐπρωτίσεων.

ρζβ. Ταῦτα δι' ἀνάγκην πρὸς κατόνας εἰσδεχθέντα, οὐχ ἔλκεται εἰς ὑποδύγμα.

^A tur, volenti mihi tribuitur, non etiam inuito.

CLVII. In delictis, quæ ^{L. 157.} non habent atrocitatem facinoris, aut sceleris, ignoscitur seruis, si obtemperent dominis, vel his, qui vice dominorum sunt, veluti tutoribus, & curatoribus. 1. Qui dolo facit, quo minùs habeat, pro eo habetur, ac si haberet. 2. In contractibus successores ex dolo defuncti, non in id quod peruenit, sed in solidum tenentur, pro ea parte, qua heredes sunt.

CLVIII. Creditor qui per- ^{L. 158.} mittit pignus vanire, pignore excidit.

CLIX. Non ut eadem res ^{L. 159.} ex pluribus causis deferri, vel deberi potest: ita ex pluribus causis idem nostrum esse potest.

CLX. Aliud est vendere ^{P. L. 160.} aliud vendenti consentire.

1. Refertur ad vniuersos ^q, quod publicè fit per maiorem partem. 2. Legatarius plus iuris non habet, quàm heres, aut testator.

CLXI. Si per eum cuius in- ^{L. 161.} terest conditionem non impleri, fiat quo minùs à me impleatur, pro impleta habetur, quod obtinet in libertatibus, & legatis, & heredum institutionibus, & stipulationibus.

CLXII. Quæ propter ne- ^{L. 162.} cessitatem contra regulas recepta sunt, non trahuntur in exemplum.

L. 163. CLXIII. Qui rem donare^r A
potest, eandem vendere, &
concedere potest.

L. 164. CLXIV. Poenales actiones
si fuerint contestatae, trans-
mittuntur in heredes.

L. 165. CLXV. Qui alienare potest,
& consentire alienationi po-
test. Qui verò alicui donare
non potest, si donationi ei-
dem factae consentiat, ratum
non est.

L. 166. CLXVI. Qui rem alienam
defendit^f, locuples esse non
videtur.

L. 167. CLXVII. Non videtur da-
tum^t, quod eo tempore, quo
datur, accipientis non fit. i.
Qui iussu magistratus aliquid
facit, dolo non facit: nam pa-
rere necesse habet.

L. 168. CLXVIII. In obscuris beni-
gnè interpretamur.

L. 169. CLXIX. Qui iubet^u dam-
num mihi dari, damnum dat.
eius verò nulla culpa est, cui
parere necesse sit. i. Quod ad-
huc pendet^x, esse non vide-
tur.

L. 170. CLXX. Factum à iudice^y,
quod ad iurisdictionem eius
non pertinet, non valet.

L. 171. CLXXI. Nemo^z ob id tan-
tùm obligatur, quia recipere
ab alio potest, quod ab eo pe-
titur.

L. 172. CLXXII. Ambiguum pa-
ctum^a contra venditorem
est. §. i. Ambigua autem ac-
tio rem actoris non lædit^b.

ρξγ'. Ο ἔχων ἐξουσίαν δωρεῖσθαι
περὶ ἄλλα, ἢ πωρᾶσθαι, ἔτι ἐχων
ρεῖν αὐτὸ δυνάται.

ρξδ'. Αἱ ποιναλῆαι ἀγωγαὶ περὶ
καταρχθεῖσαι, ἀπαπέμπονται καὶ
κληρονόμων.

ρξε'. Ο δυνάμην ἐμποιεῖν,
δυνάται ἔτι πωρᾶσθαι τῇ ἐμποίᾳ.
ὁ δὲ μὴ δυνάμην δωρεῖσθαι ἔ-
τι, ἐὰν πωρᾶσθαι τῇ εἰς αὐτὸν γή-
μνη δωρεᾷ, ἐκ ἐρρώται.

ρξς'. Ο ἄλλοτερον περὶ ἄλλα
δικαστῶν, οὐ δοκεῖ δύνασθαι
εἶναι.

ρξζ'. Οὐ δοκεῖ δεδῶσθαι, τὸ μὴ
γινώμενον τῷ δεξαμένῳ καὶ τῷ
καρὸν τῆς δόσεως. Ο κελύσας δέ-
χωντος ποίαν, οὐ ποιεῖ δόλον· ἀνάγκη
κὼς ἢ ἔχει πειθαρχῆσαι.

ρξη'. Εν τοῖς ἀσαφεῖσι τὸ φιλά-
γαθον ἐρμηνεύομεν.

ρξθ'. Ο κελύσας με ζημιωθῆ-
ναι, ζημιῶ με· ὁ δὲ ἔχων ἀνάγκη
πειθεῖσθαι, ἔδεν ἀμδρτάνει. τὸ ἐπὶ
ἡρτημένον, οὐ δοκεῖ εἶναι.

ρο'. Τὸ ἐξω τῆς δικαιοδοσίας ἐπὶ
τῷ δικαστῇ γινώμενον, ἐκ ἐρρώται.

ροα'. Οὐδεὶς διὰ τὸ μόνον γί-
νεται ἐνοχος, διὰ τὸ δυνάσθαι ἄλλου
ἐτέρου λαβεῖν, ὅπῃ ἀπαιτεῖται ἄλλου.

ροβ'. Τὸ ἀμφίβολον σύμφωνον,
καὶ τῷ περὶ τοῦ ὄντος· ἡ δὲ ἀμφί-
βολος ἀγωγή, τὸ περὶ ἄλλα τῷ ἐν-
αγόντι οὐ καταβάλλεται.

ρογ'.

ρογ'. Οἱ μέγας ὑποείας καὶ
 δυναζόμενοι, ἐκ ἀπαυτούτων παύ-
 ῶσον ἐργασίν, ἵνα μὴ πτωχύνωσιν.
 Τὰ τῆς ἀποκαταστάσεως ῥήματα, ὅ-
 καρποι παρέχονται, καὶ μὴ τὸ το-
 ρητῶς ἐμφωνηθῇ. Καὶ ἐπὶ τῶν δύο
 ἐναζόμενων, καὶ ἐπρωτωμένων,
 ἑκάστον ἢ ἰδίᾳ ὑπέρδεσις βλάβη.
 Δόλῳ ποιεῖ τις ἀπατεῖν ὅπως ἀνα-
 δίδοναι μὴ.

ροδ'. Οὐ δυνάμεθα ἀεὶ τὸ
 παρασκυλᾶν αὐτὸν πληροῦ πῶ-
 αῖρεσιν δοκεῖ δυνάσασθαι. οὐδεὶς δὲ
 ναται παραιτεῖσθαι, ὅπως οὐδὲ βου-
 λόμεθα δυνάσασθαι δεῖσθαι.

ροε'. Τὰ ἑρᾶ τῶ νόμου ἐπι-
 τετιμμένα τοῖς ἐλδοτέροις ὀφεί-
 κια, δοδλοὶ ἀεὶ τὴν οὐ δυνά-
 νται. Οὐ λαβὼν πρᾶγμα ἑρᾶ ἔ-
 νει, ἐκ ἐστὶ κρείττονος αὐτῷ αἰ-
 ρέσεως.

ρος'. Οἱ ἰδίᾳ τὰ τῶν ἑρᾶν-
 των πρᾶγμα οὐ δυνάσασθαι. Αἰδια-
 πητος ὅστις ἢ ἐλδοτερία, καὶ ἢ
 συγχύστα.

ροζ'. Οὐ πῶ ἐπ' αὐτοῦ δεσποτέω
 ὑποεισῶν, ἢ τὸ δίκαιον, τοῖς αὐτῷ
 δίκαιοις ὀφείλει κεχεῖσθαι. Οὐ δὲ
 καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀπατεῖν ὁ ἀγνοῶν διὰ
 πᾶν ὀφείλει ἀπατεῖν.

ροη'. Τῆς ἀποτυχίας αἰτίας μὴ
 ἐρρωμένης, οὐδὲ τὰ ἑρᾶκολουθῇ-
 ματα ὡς ἐπὶ τὴν ἐρρωμένην.

ροθ'. Αἰδητοῦ τῆς γνώμης οὐσίας
 τῶ ἐλδοτέω, ἢ ἐλδοτερία
 ἀλλεπεται.

Basil. Tom. I.

A CLXXIII. Ab his qui in id L. 173
 quod facere possunt damnantur, totum quod habent non
 exigitur, ne egeant. §. 1. Re-
 stitutionis verbo etiam fructus continentur, licet ex-
 pressim de eo non conue-
 nerit. §. 2. In duobus reis, &
 duobus reis promittendi uni-
 cuique sua mora nocet d.

B §. 3. Dolo facit qui petit,
 quod redditurus est.

CLXXIV. Qui potest face- L. 174
 re, ut possit conditionem
 implere, posse videtur. §. 1.
 Nemo repudiare potest, quod
 si velit habere non potest.

CLXXV. Officia, quæ li- L. 175
 beris personis à lege commit-
 tuntur, serui exercere non
 possunt. §. 1. Qui rem ab ali-
 quo accepit, non est melioris
 conditionis, quàm is, à quo
 accepit.

CLXXVI. Quæ per magi- L. 176
 stratum fieri debent, priuatus
 facere non potest f. §. 1. Inæ-
 stimabilis est libertas, & ne-
 cessitudo.

CLXXVII. Qui in domi- L. 177
 nium, vel ius alterius succe-
 dit, iuribus eius uti debet s.
 §. 1. Dolo petere non vide-
 tur h, qui ignorat causam cur
 petere non debuit.

CLXXVIII. Cum princi- L. 178
 palis causa non consistit, ple-
 rumque nec ea, quæ sequun-
 tur, valent.

CLXXIX. Cum voluntas L. 179
 manumittentis obscura est,
 fauetur k libertati.

H

- L. 180. CLXXX. Quod iussu meo alteri datur, ego accipere videor.
- L. 181. CLXXXI. Si nemo hereditatem adeat, totum testamentum infirmatur.
- L. 182. CLXXXII. Inutiliter stipulamur, quod nullius esse potest: nulla enim in eo obligatio contrahitur.
- L. 183. CLXXXIII. Difficile quidem, tamen ubi æquitas poscit, solemnia mutamus.
- L. 184. CLXXXIV. Timor rationi non congruens, & vanus non proficit.
- L. 185. CLXXXV. Impossibile nulla est obligatio.
- L. 186. CLXXXVI. Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolui potest: nec prius quam tempus solutioni præstitutum præterierit.
- L. 187. CLXXXVII. Non videtur sine liberis decessisse, qui pregnantem uxorem reliquit.
- L. 188. CLXXXVIII. Quæ inter se pugnant in testamentis rata non sunt¹. §. 1. Quæ rerum natura prohibentur^m, nulla lege confirmantur.
- L. 189. CLXXXIX. Pupillus sine tutoris auctoritate nec velle nec nolle creditur.
- L. 190. CXC. Quod euincitur in bonis non est.
- L. 191. CXCI. Quod Princeps iam defuncto quasi viventi concesserit, ratum quidem non est, ipsi tamen est beneficii sui modum æstimareⁿ.
- Α ρπ'. Εγὼ δοκῶ λαμβάνειν, ὅπως καὶ κέλουσίν μου ἐπ' αὐτῷ δοθῇ.
- ρπα'. Εἰ μηδεὶς παροστήσεται τῷ κλήρῳ, πάντα ἡ διαθήκη ἀκυροῦται.
- ρπβ'. Ἀρχήτως ἐπ' αὐτῷ μὲν καὶ μὴ δυνάμει (ἐπὶ) τινός. οὐδεμία γὰρ ἐπὶ τούτῳ ἐνοχὴ συνίσταται.
- ρπγ'. Δυσχερῶς μὲν, ὅμως τῷ δικαίου ἀπατητοῦτος ἐναλλάσσομεν τὴν συνήθειαν.
- ρπδ'. Ο ἄλογος καὶ μάταιος φόβος, οὐ συμβάλλεται.
- ρπε'. Γεεὶ γὰρ ἀδυνάτων ἐδεμία ὅστις ἐνοχὴ.
- ρπς'. Οὐδὲν ἀπατεῖσθαι δυνάμει, καὶ τῷ καιρῷ, καὶ ὅν τῃ φύσει τῶν πραγμάτων δυνάται κατὰ βάλλεσθαι, οὐδὲ πρὶν ἢ παρέλθῃ ὁ ἐπὶ τῇ κατὰβολῇ ὁρεαυὲς καιρὸς.
- ρπζ'. Οὐ δοκεῖ ἄπαυς τελευτᾶν, ὁ κατὰ λυπὸν ἐγκυὸν γαμέτω.
- ρπη'. Τὰ ἐν διαθήκῃ ἀλλήλοις ἐναντιούμενα, ἐκ ἐρρώται. Οὐδὲν νόμῳ βεβαιούσθαι, καὶ τῇ φύσει γὰρ πραγμάτων κεκωλύμεν.
- ρπθ'. Οὔτε θέλειν, οὔτε μὴ θέλειν ὁ δυνάσθαι αὐτῆς αὐθεντίας τῷ ἐπὶ τῷ πνεύματι.
- ρῑ'. Τὸ ἐκδικούμεν, ἐκ ἐστὶν ἐν οὐσίᾳ.
- ρῑα'. Εἰδὼ ὁ βασιλεὺς τῷ ἡδὴ τελευτήσαντι ὡς θελόντι δωρήσεται, ἐκ ἐρρώται μὲν, αὐτὸς δὲ ὅστις τὰ θελῆς τῆς ἰδίας φιλοπρέπειας διακρίνειν.

ρζβ'. Εξ ολοκλήρου ἀπαυτωῦται
 α κληρονόμοι τὰ ἀδιάρετα. Εν τοῖς
 ἀμφιδόλοις τὸ ἰαλοτελές δεχόμεθα.
 ρζγ'. Οὕτω χροδὸν τὰ κληρο-
 νόμου δικαία νοεῖται, ὡς ἅμα τῷ
 τελευτῆσαι β διαδέμεν κληρο-
 νόμοσιν.

ρζδ'. Καὶ ὁ μὲν χρόνον κληρονό-
 μος, ὁμοίος ἐστὶ τῷ ἔξ ἄρχῃς κλη-
 ρονομήσαντι. ὁ κληρονόμος τῆς κλη-
 ρονόμου, β α ἐφεξῆς εἰς ἀπέραν-
 τον, κληρονόμοι εἰσὶ τῆς τελευτήσαντος.

ρζε'. Τὰ ἐκφωνούμενα βλάβη,
 τὰ μὴ ἐκφωνούμενα οὐ βλάβη.

ρζς'. Τὰ τοῖς πράγμασι διδόμενα
 παρόνομα, οὐ μὴ τοῖς παρῶποις,
 καὶ εἰς κληρονόμοις διαβαίνει.

ρζς'. Εν τοῖς γάμοις οὐ μόνον εἶπ
 ἔξεστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀναπρεπὲς ζη-
 τῆμεν.

ρζη'. Εἴτε ὑποπόρος ἐστὶν ὁ ἑπιπό-
 ρος, εἴτε ἀπορ, ὁ δὲ ἀντὶ τὸν
 ὀρφανὸν οὐ βλάβη.

ρζθ'. Δόλον ποιεῖ ὁ τῷ ἔχοντι
 μὴ πειθαρχῶν.

σ'. Οτε χροὶς βλάβης ἐκ ἐν-
 δέχεται γίνεσθαι π, τὸ ἥπτον ἀδικον
 ἑπιλεχόμεθα.

σα'. Τότε τὰ ἐν διαθήκῃ ἀποτελέ-
 σματα λαμβάνουσιν, ὅτε β πῶ
 ἔχων ἀνεπίφορον ἐρήκασιν.

σβ'. Πᾶς νομικὸς κανὼν σα-
 θεὸς ἐστὶν. ἀχρεὺς γὰρ ἀναπρε-
 πεται.

σγ'. Ο ἔξ οἰκείου ἀμδρτήματος
 ζημιούμενος, οὐ δοκεῖ ζημιόσθαι.

Basil. Tom. I.

α CXCII. Quæ diuidi non pos- L. 191.
 sunt, ab heredibus solida pe-
 tuntur. §. 1. In dubiis quod
 benignius est, admittimus.

CXCIII. Sic ferè heredis L. 193.
 iura accipiuntur, ac si conti-
 nuò sub tempus mortis here-
 ditatem adiisset.

CXCIV. Heres etiam post L. 194.
 tempus, similis est ei qui ab
 initio heres extitit. Heres he-
 redis, & sequentes in infini-
 tum heredes sunt defuncti.

CXCV. Expressa nocent, L. 195.
 non expressa non nocent.

CXCVI. Priuilegia; quæ re- L. 196.
 bus conceduntur, non etiam
 quæ personis, etiam ad he-
 redes transeunt.

CXCVII. In nuptiis non L. 197.
 solum quid liceat, sed & quid
 honestum sit, quærimus.

CXCVIII. Siue tutor sol- L. 198.
 uendo sit, siue non, dolus eius
 pupillò non nocet.

CXCIX. Dolo facit qui ma- L. 199.
 gistratui non paret.

CC. Quoties sine captione L. 200
 quid fieri non potest, quod
 minùs iniquum est eligimus.

CCI. Tunc ea, quæ ex testa- L. 201.
 mento profiscuntur euen-
 tum capiunt, quoties initium
 quoque sine vitio ceperint.

CCII. Omnis iuris regula L. 202.
 fragilis est: facilè enim sub-
 uertitur.

CCIII. Quod quis ex de- L. 203
 licto suo damnum sentit, sen-
 tire non videtur.

H ij

- L. 204 CCIV. Minus est ² actio- A σδ'. Ηπὸν ὅτι τὸ ἔχον ἀγωγίω,
nem habere, quàm rem.
ἢ πρὸ τοῦ πράγμα.
L. 205. CCV. Plerumque ^a ea quo- σέ'. Ως ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀπρὸ ἀποκ-
que quorum possessionem a- τᾶσαι μέλλομεν, οὕτως ἐχομεν
missuri sumus, sic habemus, ὡς μὴ μέλλοντα ἀποκταῖσαι. ὅθεν
quasi possessionem amittere ὁπρὶ ἐπεδμήθα τῷ δημοσίῳ ἑστὶ
non debeamus: & ideò quod ὅτε καὶ ἐκδικεῖν, καὶ ἐκποιεῖν, καὶ δοῦ-
fisco obligamus, interdum & λοβαρεῖν δυναίμεθα.
vindicare, & alienare, & serui-
tutē ^b ei imponere possumus.
L. 206 CCVI. Non debet quis cum B σς'. Οὐ δεῖ γίνεσθαι ἵνα πλου-
alterius detrimento locuple- σιώτερον ἐκ τῆς ἐτέρου ζημίας.
tior fieri.
L. 207 CCVII. Res iudicata pro σζ'. Τὸ κριθεὶν αὐτῇ ἀληθοῦς πα-
veritate accipitur. ραλαμβάνεται.
L. 208. CCVIII. Non creditur de- ση'. Οὐ νομίζεται παύεσθαι ἔ-
finere habere, qui nunquam χιν, ὁ μηδέποτε κτησάμενος.
possedit.
L. 209. CCIX. Servitus ^c morti fe- σθ'. Η δουλεία σχεδὸν ἔοικε τῷ
rè comparatur. θανάτῳ.
L. 210. CCX. Quæ ab initio irrita σί'. Η δὲ ἀρχῆς ἀκυρῶς ἐνστα-
fuit institutio, ex post facto ^d σις, οὐ βεβαιούται ἐκ τῆς μὲν τῶν
non confirmatur. τα γεγονότων.
L. 211. CCXI. Servus reipublicæ σια'. Δοδὸς οὐ δύναται διὰ τοῦτο
causa abesse non potest. γμα δημοσίον ἀπολιμπανέσθαι.

SCHOLIA.

^a *Consentit.*] Locum vicinum fundo meo habebas. Cum fundum meum venderem, tuum quoque vendidi: tu autem cum præsens esses, non contradixisti: fundum postea recipere non poteris: Nam qui rem suam alienari vider, nec contradicit, punitur. Si verò per errorem consenseris, sub-

^b *Specialia.*] Mutuam pecuniam à Petro quodam acceperam, & eo nomine agrum fortè, vel servum specialiter ei obligaueram. deinde pecunia mutuo etiam accepta à Paulo, generaliter ei omnia bona mea obligavi. His duobus creditoribus obnoxius, Petrum primum creditorem impleui, remque specialiter obligatam vinculo pignoris liberaui. Secundus, cui generaliter bona omnia obligaueram, persequetur etiam rem specialiter Petro obligatam, quàmque pignore liberaui.

ΣΧΟΛΙΑ.

Εἰς τὸν ἔμοδον ἀγροῦ πόπον εἶχες σύ. πωλῶν ἐγὼ τὸν ἐμὸν, συνεπώλουν τότε καὶ τὸν σὸν. σὺ δὲ πρῶτον ἐκὼς ἀντίλεγες, ἀλλὰ σιωπῆς. οὐ δυνήσῃς ὑπερὶ ἀναλαβεῖν τὸ σὸν κολλάσθαι γὰρ ὁ δὲ ἴδων βλέπων ἐκποιουμένην, καὶ μὴ ἀντιλέγων. εἰ δὲ καὶ πλανίως σιωπῆς, βοηθῇ.

Εἰς τὸν ἐμὸν ἀγρὸν πόπον εἶχες σύ. πωλῶν ἐγὼ τὸν ἐμὸν, συνεπώλουν τότε καὶ τὸν σὸν. σὺ δὲ πρῶτον ἐκὼς ἀντίλεγες, ἀλλὰ σιωπῆς. οὐ δυνήσῃς ὑπερὶ ἀναλαβεῖν τὸ σὸν κολλάσθαι γὰρ ὁ δὲ ἴδων βλέπων ἐκποιουμένην, καὶ μὴ ἀντιλέγων. εἰ δὲ καὶ πλανίως σιωπῆς, βοηθῇ.

Ο ἔχων χρῆσιν ἀγροῦ, δίδωσι καὶ τὰ τέ-
λη· καὶ ὁ ἔχων οἶκον, δίδωσι τὸ ἐμφύτευ-
μα.

Ο πατήρ ἢ ὁ δεσπότης κερδαίνοισιν ἀπὸ τῶν
ἐπιχορηγίων. εἰ δὲ καὶ ἀμύρτωσιν οἱ ἐπι-
χορηγιοὶ αὐτῶν, ἐπιγινώσκουσιν ἀλλήλοις τὴν ζημίαν.

Νεμόμενός ἐστιν, ὁ οἰκίῳ παροσώπων νε-
μόμενος, ἔχων δὲ ἀλλοτρίῳ ὀνόματι νεμόμε-
νος. Ζήτει βιβ. λθ'. τίτ. ιε'. κεφ. α'. θεμ. γ'.

Ο νεμόμενος κακῇ πίστι, ἢ ὁ ἔχων ἐξ
ἀγροετίας καὶ αὐτὸ κακῇ πίστι, καὶ ὁ ἐκ-
ποίησας δόλω, ὃν εἶχε δούλον, ἴσοι εἶσιν. Β

Οἰκίαν ἔχων τις ἐκπίπεν ἐν αὐτῇ, καὶ μὲν
πολὺ πρόρωθεν ὦν, ἐκάλυπεν ἀποψιν θα-
λάσσης, ὥστε ἐποίησεν ὥστε ζημίαν. εἰ δὲ ἐν-
τὸς τῶν ῥ'. ποδῶν ἐκπίπεν, ὅθεν ὥστε ἐξέλι-
ται, ζημίαν ἐποίησεν. βιβ. νη'. κεφ. ιζ'. τίτ.
α'. κεφ. ι'.

Εἰ γὰρ ἐξ ἐμῆς ἐντολῆς ἐκβαλεῖν σε τις
παύσῃ ἀπὸ νομῆς ἵκνος, ἐγὼ ἐν ἀγροσὶ ὁ
ἐντεταγμένος.

Εἰς τὰ ἀμύρτηματα τῶν ἀφαιρέτου βοή-
θεται ὁ κληρονόμος, οὐ μὲν εἰς τὸ σινάλα-
γμα. εἰ γὰρ πωλήσῃ πρὸς ἑνα χρυσόν,
καὶ εἴπῃ αὐτὸν καθαρόν, εἴπα ἀφαιρή-
θῃς, ἐν ἀγροσὶ ὁ κληρονόμος. Ζήτει κγ'.
ὑπερ'.

Τὸ σχεδὸν ἀφ' ἑαυτοῦ παρῶσκειται, ὅτι ἐν
ταῖς δόμοις οὐχ ὅτι ἔστω ἐνεχόμενα; ἀφ'
τῶν αὐτῶν ἐλθὺν ἐνεχόμενα. ἐνοχοποιούμενοι γὰρ
ἐν τούτῳ ἀφ' ἀφαιρέσεως, ἐλθὺν ἐνεχόμενα
ἀφ' ἀφαιρέσεως, ὥστε αὐτὰς τὰς νόμους, ἀλλὰ
ἀφ' ἀφαιρέσεως. Ζήτει δ' η'. θεμ. τδ' α'.
κεφ. γ' α'. τίτ. ν'. βιβ. .

Ὅταν γὰρ ὑπὸ τοῦ νόμου ποιηθῇ
τοῦτο ὥστε, καὶ μὴ τὸ εἶδος τῆς ὑμωρίας δεί-
ξοντα, τίς ἐλαφροτέρως ἐπιλεξόμενα κώ-
λειται ἀφ' ὅτου καλεστέας.

Εἰς ἀσπὶν μέν τις ποιῇται αὐτὰς χρῆ-
στας χρῆστας. ἀπαυτόμενος ἐγὼ τὰ ἐν ταῖς
χρῆστας, ἔχω παρῶσκειται τίς, εἰ μὴ
βία τῶν ἐπιπύσων. ἔχω δὲ καὶ ἀγροσὶ εἰς
τὰ ἀφαιρέτου χρῆστας, βιβ. ι'. τίτ. β'. κεφ. θ'.

Καὶ ὥστε ἐκάλυπτο ἔλκειν ὕδωρ, οὐ-
τως οὐδ' ὁ ἐκείνου ἀφαιρέτου. βιβ. νη'.
τίτ. γ'. κεφ. α'. καὶ βιβ. λθ'. τίτ. γ'.

Basil. Tom. I.

^c *Lucrum capit.*] Qui fundi vsumfru-
ctum habet, stipendia quoque præ-
stat, & emphyteuticarius canonem
emphyteuticum.

Pater & dominus lucrum capiunt
ex persona eorum, quos in potestate
habent. ex delictis igitur eorum &
ipsi damnum sentiunt.

^d *Qui possidet.*] Possidere dicitur, qui
nomine suo possidet. habere, qui
alieno. Quære librum 39. tit. 15. cap.
1. them. 6.

Qui mala fide quid possidet, qui-
ve ex causa emptionis rem mala etiam
fide habet, & qui seruum, quem
habuit, alienauit, pares sunt, lib.
59. tit. 13. cap. 24.

^e *Nemo*] Quidam in ædificanda dō-
mo in loco à mari remotiore obstru-
xit vicino prospectum maris, ei non
nocuit, lib. 58. cap. 17. tit. 1. cap.
10. Si verò intra pedes centum ædi-
ficauerit, quod ei iure non licebat,
ei nocuit, lib. 58. cap. 17. tit. 1.
cap. 1.

^f *Mandat.*] Nam si quis mandatu
meo te de possessione aliqua deice-
rit, ego qui mandaui, teneor.

^g *Heres in solidum tenetur.*] In deli-
ctis testatoris, heredi succurritur: in
contractibus non item: nam si quis
aurum pro puro alicui vendiderit,
quod esse adulterinum postea consti-
tit, heres eius conuenitur. Quære 23.
& 126.

^h *Ferè quibus.*] Particula, ferè, idèd
adiicitur, quia in mutuo non eodem
modo liberamur; quo obligamur:
Nam re, siue numeratione contra-
hitur: liberamur autem etiam remis-
sione: non ipso quidem iure, sed
per exceptionem. Quære th. 8. cap.
1. tit. 1. lib. 50.

ⁱ *In pœnalibus.*] Cum enim legem
inuenimus pœnam alicui irrogan-
tem, nec pœnæ genus specialiter de-
finientem; leuiorem coërcitionem
eligimus humanitatis ratione.

^k *Qui actionem.*] Per vim compulsus
chirographum mutux acceptæ pecu-
niæ dedi. si ageretur aduersus me actio-
ne, si certum peteretur de chirographis;
vtar exceptione, si non vi coactus
caui. Sed & chirographum condice-
re possum, lib. 10. tit. 2. cap. 9.

^l *Cum quis.*] . . . Et non prohibeba-
tur aquam ducere. Ita nec heres eius,
lib. 58. tit. 3. cap. 10; & lib. 19. tit.

H ii

19. cap. 26. & lib. 9. tit. 3. cap. 50.

^m *plerumque.*] Cum fundum habere, alius per fundum suum seruitutem mihi concessit. siquidem eiusmodi seruitus mei tantum contemplatione concessa sit, ad emptorem fundi non transit. sin autem fundo meo concessa sit, una cum fundo meo venit: Nam quæ personalia sunt, morte personæ expirant. quæ autem rei coherent, ipsam sequuntur. Ideo autem dixit, plerumque, quia cum seruitus rei conceditur, emptor eius nomine actionem habet.

ⁿ *Quod pro me.*] Si creditor debitori dixerit, Vende rem pignori obligatam, pignus soluitur: solam enim in personam actionem habet.

^o *Non ut eadem.*] Quare Instit. 2. tit. 20. Fortè professus es, te mihi fundum Gregorianum vendidisse: eundemque Petrus testamento suo mihi legauit. ecce, ex duabus causis fundus mihi debetur, & duæ actiones mihi competunt. Si igitur egero ex una causa remque consecutus fuero, eandem ab alio petere non possum: quod enim meum est, amplius meum fieri non potest.

^p *Aliud est rem vend.*] Qui rem alienam vendit, in duplum pretij tenetur. Qui verò rem suam distrahi videt, & vendenti consentit, ipsam amittit.

^q *Ad vniuersos.*] cæteri æstimationi eorum stare coguntur: nec enim æstimationem à pluribus factam improbare poterunt: Nam quod à maiore patte ciuium sit, ad vniuersam ciuitatem refertur.

^r *Qui rem donare.*] Qui in aliena potestate est, si liberam peculij administrationem habeat, vendere potest, non etiam donare.

^s *Defendit.*] Propone tibi regulam generalem, cum, qui actionem in rem habet, pro locuplete haberi, nec satisficere compelli. Nunquid igitur qui in rem agit, etiam alieno nomine locuplet esse intelligitur, vel committitur suæ promissioni? & dicimus, eum qui rem alienam defendit, non iuari supradicta regula, vt pro locuplete habeatur. Tutor ramen licet rem pupilli sui immobilem defendat, locuples ac idoneus esse intelligitur, lib. 7. tit. 14. cap. 15.

A β'. κεφ. κς'. καὶ βιβ. θ'. τίτ. γ'. κεφ. ν'.

Αγρὸν εἶχον ἐγὼ, καὶ πῶρεχώρησέ μοι ἄλλος πλὴν δουλείαν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. ἐπώλησα τὸν ἐμὸν ἀγρὸν· εἰ μὲν ἡ ποιάυτη δουλεία μόνω τῷ ἐμῷ προσώπῳ πῶρεχωρήθη, οὐ λήθεται πῶρς τὸν ἀγροεσάρτα τὸν ἀγρὸν. Εἰ δὲ πῶρεχωρήθη τῷ ἀγρῷ μου, συμπιπράσκειται ἔαυτῇ. ὅσα γὰρ ἔστι προσωπικά, σθένει τῇ τελευτῇ τῆς προσώπου· ὅσα δὲ πραγματικά, ἀκλουθεῖ τῷ πρῶτῳ. Λήθεται δὲ εἶπεν, ὡς ἔπειθ' ὁ πολὺ, δὲ ὅτι ὅτε ἔστι πῶρεχωρηθεῖσα δουλεία τῷ πρῶτῳ, ἔχει πλὴν πῶρς αὐτῆς ἀγωγὴν ὁ ἀγροεσάρτα.

B ρηθεῖσα δουλεία τῷ πρῶτῳ, ἔχει πλὴν πῶρς αὐτῆς ἀγωγὴν ὁ ἀγροεσάρτα.

Εὰν ὁ δαμότης εἴπῃ τῷ χρεώτῃ, πώλησον δὲ ἐνέχρον, εἰκέτι διώσκει αὐτὸ ἀπατεῖν· ἔχει γὰρ μόνῳ πλὴν προσωπικῶν ἀγωγὴν.

Ζήτει Ινς. β'. τίτ. κ'. τυρὸν ἐπηγείλω μοι πωλήσαι τὸν Γρηγοριανὸν ἀγρὸν. τὸν αὐτὸν ἐληγάτευσέ μοι Γέτρος. ἰδοὺ, χρεωστῆταί μοι ἀγρὸς ἐκ δύο ἀγρῶν, δέων καὶ ἀγωγῆς διῆται μοι εἰσιν. Εἰ μὲν οὖν ἐκ μιᾶς ἀγωγῆς λάβω τὸν ἀγρὸν μου, οὐ πῶρς ἄλλου διώσκει τὸν αὐτὸν ἀπατεῖν· δὲ γὰρ ἐμὸν πλέον ἐμὸν οὐ γίνεται.

Ο πρῶτος πωλῶν δὲ ἀλλότριον ὑπόκειται διώσκει διπλοῦν δὲ ἡμίμημα. ὁ δὲ ὁρῶν δὲ ἰδὼν πρῶτῳ ἐκποιούμενον, καὶ σιωπῶν, ἀπὸ λήθεται αὐτό.

... οἱ λοιποὶ τῇ τούτων ἀφαιρήσει, οὐ γὰρ διωθήσονται πλὴν τῆς πλειόνων καὶ μειζόνων ἀφαιρήσεων ἀνατέλλει· δὲ γὰρ πρῶτος τὸν μὲν ἀφαιρῶν μέρους τῆς πολιτῆς εἰς πᾶσαν πλὴν πόλιν ἀναφέρειται.

Ο ὑπερζούσιος ἔχων ὑποθήκην πεκουλίαν διοίκησιν, πιπράσκειν διώσκει, δωρεῖσθαι δὲ οὐχί.

Κεχαμόνισαί σοι παύλας, τὸν ἔχοντα ἀγωγὴν πρῶτῳ πωλῶν καὶ ἀπὸ τοῦ νοεῖσθαι, καὶ ἐλγίας μὴ ἀπατεῖσθαι, ἀρ' ἐν εἰ καὶ μὴ ἔπιδεικται πρῶτῳ, ἢ ἀγωγὴν ἐγγυμνάζων, δι' ἐκείνῳ τοῖς ὡς δι' ἄλλου λογισθῆσθαι, καὶ ἐξωμεία καὶ ἀπατεῖσθαι; καὶ φανερὸν ὡς ὁ δὲ τὸν ὑπὸ ἐτέρου ἢ πρῶτον ἀλλοτρίοντα ὡφελήσεν δὲ πρῶτῳ, εἰς δὲ αὐτὸν δι' ἄλλου λογισθῆσθαι. τῷ μὲν ποτὶ ἔπιδεικται, καὶ ἀν' αὐτὸν λαμβανόμενον εἶναι τὸν αὐτὸν δι' ἐκείνου ἀκίνητον, συμβαλεῖται ὡς εἰς δι' ἄλλου. βιβ. ζ'. τίτ. ιδ'. κεφ. ιε'.

Ο γὰρ διδούς τῇ οὐκ ἢ βιαίως ἀκίνητον, ἢ ἀκίνητον κλοπιμαῖον, οὐ ποιεῖ τὸν λαμβάνοντα δεσπότην· κακῶς γὰρ νέμετον αὐτῷ, καὶ οὐδὲν ὠφελὲς τὸν εἶς αὐτῷ λαμβάνοντα· ἢ γὰρ ἀγροῦτος ἐκείνους τῷ δὲ αὐτῷ ἔχοντα βλάπτει.

Ο κελύσσας με ζημιώσῃαι, ζημιῶσέ με. ὁ δὲ ἐκβιβαστὴς ἔχων ἀνάγκην πεισθῆναι τῇ τῷ ἀρξέντος παροχῇ, οὐχ ἀμείνων· ἀλλὰ τὸν δικαστὴν ὁρᾷ ἢ ζημία μου, ὡς αἴτιον.

Οτι παρὲς μνημόσης ἀγωγῆς δικαστήριον οὐ σωίσαται, βιβ. ζ'. τίτ. ε'. κεφ. λε'.

Βιβ. ζ'. τίτ. γ'. κεφ. κ'. καὶ βιβ. ε'. τίτ. α'. κεφ. λδ'. ὅσα γὰρ ποιεῖ ὁ δικαστής, μὴ καθ' ὃ ἐξουσίαν ἔχει, καὶ μὴ ἀνέκοντα παρ' ὀφφικίῳ αὐτοῦ, οὐκ ἔχει τὸ βέβαιον.

Σὲ τὸν Γαῦλον εἰλκον εἰς Βύζαντον, ἐνεκεν τῷ χρέους τῷ ἐποφθαρμένου μοι πατρὸς Γέτρου ὄντος ὑποπλὺν ἐπὶ χρέω, ἐν ᾧ σὺ διήγες ὁ Γαῦλος καὶ χρεῶν διωκτὴς ὢν, καὶ ἐλεῖν, δὲ μοι ἐν αὐτῷ τὸ χρέος ἐκδόν, καὶ λάβεσθαι τὸν ἀπὸ τῷ Γέτρου. ὅθεν γὰρ ἐνοχρῶς, δόπι ἰσχυρὸς ἀπαμνησθαι τὸν Γέτρον. βιβ. θ'. τίτ. γ'.

Ζήτει λγ'. καὶ βιβ. κέ. τίτ. δ'. κεφ. ιδ'. καὶ βιβ. ια'. τίτ. α'. κεφ. λθ'. καὶ βιβ. μγ'. τίτ. η'. κεφ. ξθ'. πωλήσας τις ἀγρὸν, συνεφώνησεν οὕτως, ἵνα ἀναλαμβάνω τὰ χρεώδη μου ἀπὸ τῷ ἀγροῦ. καὶ ὕστερον βούλεσθαι λαμβάνειν πάντα, ὅτι πάντα χρεώδη. ἀλλ' ὁ ἀγροῦτος οὐκ ἀνέξεται, καὶ ἐρᾷ, ὅτι μόνον τὰ λαχόμενα λήψαι, καὶ πλεον οὐδέν. καὶ νικᾷ τὸν παρὰ τῷ, δὲ πᾶσι ἢ ἀμφίβολος ἐρμηνεία κατ' αὐτὸ λέγεσθαι. ὡς βιβ. ζ'. τίτ. ε'. κεφ. ξζ'. καὶ βιβ. μγ'. θεμ. γ'.

Τί γὰρ εἰ εἶπον παρ' δικαστῆ, εἰ φαίνεται χρεωστῆς νομίσματα ρ'. ἀπαμνησθῆναι, καὶ δὲ μοι, ἰδοὺ ἐν αὐτῷ τῷ ἀγρῷ ἀμφίβολον εἶπον· οὐ γὰρ ἐδήλωσα τὸν χρεώστην, εἰ Γέτρος ἐστίν, ἢ Γαῦλος. τῷ οὖν οὐ βλάπτει με, ὡς βιβ. ζ'. τίτ. ε'. κεφ. ξα'.

Αποκαθιστῶν ἀγρὸν, εἰ καὶ παρὲς τῶν καρπῶν μὴ εἴπῃ, ὅμως καὶ αὐτοῦ ἀποκαθίστησιν· εἰ μὴ ῥητῶς εἴπῃ, χωρὶς ἀφ' αἰρέσεως καρπῶν.

Βιβλ. ζ'. τίτλ. β'. κεφ. λδ'. καὶ τίτλ. ιε'. κεφαλ. ζ'. Εγὼ καὶ σὺ ὁ Γέτρος

A Non videtur.] Nam qui rem immobilem vi possessam, aut mobilem furtivam alicui tradit, eam accipientis non facit: virtuosè enim possidebatur: nec quidquam prodest ei, qui ab eo accepit: nam vitium & turpitudine eius nocet ei, qui rem ab eo nactus est.

u Qui iubet.] Is damnum dat qui iubet dare. executoris autem, qui iussu iudicis derectare non potest, nulla culpa est: sed damnum mihi datum iudicem respicit, qui damno causam dedit.

B x Quod adhuc.] Quia de futura actione iudicium non consistit, lib. 7. tit. 5. cap. 35.

y Factum à iudice.] Lib. 7. tit. 3. cap. 20. & lib. 6. tit. 1. cap. 34. Nam quodcumque iudex facit, quod ad officium & iurisdictionem eius non pertinet, ratum non est.

z Nemo.] Duxi te Byzantium eius nomine, quod mihi à Petro debebatur, qui in prouincia erat, in qua tu, ὁ Παῦλε, debebas, & gratia ac opibus pollebas: & dicebam: Exsolue mihi heic debitum illud, idque à Petro repere. Non idè obligaris, quia potes perere à Petro, lib. 9. tit. 3.

a Ambiguum pactum.] Quare 36. & lib. 25. tit. 4. cap. 14. & lib. 11. tit. 1. cap. 39. & lib. 43. tit. 8. cap. 69. Cum quidam agrum venderet, ita pactus est: recipio, quæ mihi necessaria sunt. & postea omnia retinere vult, quoniam omnia ei necessaria sunt. emptor autem non patitur, atque eum nihil præter olera accepturum, & venditorem vincit: quoniam ambigua interpretatio aduersus eum accipitur, vt lib. 7. tit. 5. cap. 67. & lib. 43. h. em. 3.

b Non ladi.] Quid enim si dixi iudici: si paret centum mihi deberi, ea peto; eaque mihi dari iube. ecce actio ambigua est: nec enim nominatim expressi, an Petrus mihi deberet, an Paulus. Hoc igitur mihi non oberit; vt lib. 7. tit. 5. cap. 61.

c Licet expressim.] Qui fundum restituit, etsi nihil specialiter de fructibus dictum est, tamen eos quoque restituit: nisi nominatim fructus excepti sint.

d Sua mora nolet.] Lib. 7. tit. 2. cap. 34. & tit. 16. cap. 7. Ego & Petrus

H iij

centum aureos mutuo à Paulo accepimus: eosque intra diem Paschæ soluturos stipulanti promissimus. si vero alter nostrum solus inueniretur, eum solidum soluturum. sin autem solutioni mora facta fuerit, eo nomine viginti nos soluturos. Tempore solutionis cum peregrè ageres solus præsto eram: & cum exigerentur à me centum, moram interposui. Postea iudicio conuentus à Paulo, centum ei persolui, & viginti propter moram, quam feci. Deinde partem dimidiam debitæ quantitatis, & decem à te petebam, quæ tu soluere recusabas, dicens: per te mora fuit, quod minus solueretur, ex quo damnum facere non videor: Nam factum cuique suum, & mora cuique sua nocet.

c Dolo facit.] Species extrat in them. 1. capitis 8. tit. 4. lib. 51. lib. 29. tit. 5. cap. 24. Solui quod Petro debebam. postea autem curator eius iterum petit. dolo facit: nam redditurus est.

f. Non potest.] Omnes qui iurisdictionem non habent, licet maior eorum dignitas sit, ea quæ magistratum sunt, facere non possunt.

g Vti debet.] Si fundum ab aliquo emero, iure eius vti debeo: nisi....

h Non videtur.] Si enim quod mihi debebas exsolueris, egoque ignarus solutionis à te petierim, conueniri non possum, quasi dolo fecerim, lib. 23. tit. 3. cap. 73.

i. Cum principalis.] Fundum Petri emi tibi, scienti eum alienum esse: & ideo nec principalis contractus consistit, neque fructus percepti eius sunt: omnia enim restituntur.

k Fauetur libertati.] Dixi moriturus, Ille liber esto, si quod volo fecerit. quoniam igitur voluntas mea incerta est, liber erit: in his enim fauetur libertati.

l. Rata non sunt.] Petrus in testamento suo dixit: illum, filium suum esse: & paulò post dixit: non esse filium suum. neutrum ratum est. sed qui se filium testatoris dicit, id probare debet.

m Prohibetur.] Quare lib. 33. tit. 1. cap. 52. ubi dicitur, castratos adoptare non posse: Nam quibus natura quærendorum liberorum facultatem negauit, nec ius hoc eis concessit.

A ἐδωκα σάμιθα ἀπὸ τοῦ Παύλου νομίματα ῥ. ἐφωτηθέντες, ἵνα ἀγρί τῷ πάχα δώσωμεν ταῦτα. εἰ δὲ εἰς εὐρεθῇ, δώσῃ τὸ πᾶν μόνος. εἰ δὲ μὴ γήνηται, ἵνα δώσωμεν ἐκ μέρους νομίματα κ'. ἐν τῷ πάχα. σὺ ἀποδημιῶντος, μόνος εὐρέθην ἐγώ: ἐζητήθην ἐγὼ τὰ νομίματα, ἐκ ὑποθέμεν. μὲν ταῦτα ὁ Παῦλος ἐναγαγὼν με, ἔλαβεν ἀπ' ἐμοῦ καὶ τὰ ῥ. καὶ τὰ κ'. δι' ὧ ἐποιήσαμην ὑποθέμεν. εἴτα ἀπήτην τὸ ἡμῖν τὸ χρεῖος καὶ τὸ κ'. σὲ τὸν Πέτρον, οὐ πῆρες, εἰπὼν, σὺ ἐποίησας πᾶν ὑποθέμεν, καὶ σὺ ἐζημιώθης, καὶ γὰρ οὐ βλάβησόμεν· ἔκασον γὰρ φησὶν ὁ νόμος ἀδικεῖ τὸ ἴδον φάκτον, καὶ ἡ ἰδίᾳ ὑποθέμεν.

Κεῖται ὁ θεματισμὸς ἐν τῷ α'. θέματι τῷ η'. κεφ. τῷ δ'. τίτ. τοῦ α'. βιβ. βιβ. κθ'. τίτ. ε'. κεφ. κθ'. ὅθεν ἐχρεώσωνται Πέτρον κατέβαλον. ὕστερον δὲ ἀπῆται με ὁ πύπου, κουράτωρ, καὶ ἀμύρταμ· δόλον. μὴ γὰρ ἀντιστρέφειν.

Πάντες οἱ μὴ ἔχοντες ὁμοιοῦσαν δικαιοδοσίας, καὶ μείζονος ὥσιν ἀξίας, τὰ τῷ δικαστῶν παρατίθενται οὐ διωκόμεν.

Εὰν ἀγροῦσιν ἀγρὸν ἀπὸ ἑνὸς, ὁφείλω κεχεῖν αὐτὸς αὐτῷ δικαίους. εἰ μὴ γε παρ'... οὐ ὑποήρχειν.

Εἰ γὰρ ὅθεν ἐχρεώσῃς μοι κατέβαλες, ἡγούουν δὲ ἐγὼ τὸ κατεβαλὼν, καὶ ἀπήτησά σε, ὅθεν ἐναγόμεν ὡς δόλον ποιῶν. βιβ. κγ'. τίτ. γ'. κεφ. ογ'.

Επώλησά σοι ἀγρὸν Πέτρον, εἰδὼτι αὐτὸν ἀλλοτρίον. καὶ ἀπὸ τῆς σὸς παρὸς τοῦτον ἐσυναλλάγματος ἔρρωσθαι· σὸς δὲ γίνου· αὐτὸς οἱ λαφθέντες κερτοί· πᾶντα γὰρ ἀποκαθίσταν.

Εἶπον μὴ γὰρ τελευτῶν· ὁ δεῖνα ἔσω ἐλευθερεῖς, εἰὰν ποιήσῃ ὅθεν βούλομαι. ἐπεὶ οὖν ἀδελφὸν ἔστιν ὁ βούλομαι, ἐλευθερωθήσῃ· θαλάπη γὰρ ἐν ὑούροις ἡ ἐλευθερία.

Ὁ Πέτρος ἐν τῇ ἀφαιρήσει εἶπε, τὸν δεῖνα ὑὸν αὐτοῦ εἶ. ἐ. παρὰ κειμένων, εἶπε, μὴ εἶ ὑὸν αὐτοῦ. οὐ δὲ ἕτερον ἕτερον ἔρρωσθαι. ἀλλ' ὁ λέγων ἐαυτὸν εἶ ὑὸν τῷ ἀφαιρέματι, δεῖν χρῆσθαι.

Ζήτην βιβ. λγ'. τίτ. α'. κεφ. ιβ'. ἐνθα φησὶ, ὅτι οἱ δυνούχοι οὐχ ὑποτέτθουσιν· οἷς γὰρ π φύσις ἡρνήσατο παιδοποιεῖν, τοῦτοις καὶ ὁ νόμος.

Τὸν βασιλέα δεῖ ἐρμηνεύειν τὰ μὴ παρὰ τὸν βασιλέα ἐρμηνεύειν ἔχοντα.

Καὶ συμβάλλεται αὐτοῖς ἡ νομὴ τῆς ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ὁ μέσος μὴ ἐνεμήθη, ὡς βιβ. ν'. τίτ. δ'. κεφ. β'. γ' κεφ. ιθ'.

Ζήτει τίτ. β'. κεφ. ο'. σ', διδόντων οἱ κληρονόμοι μου νομίσματα ε'. καὶ τὸ τοιοῦτον οἱ κληρονόμοι τῶν κληρονόμων ἀπαυσιάζονται ποιεῖν.

Ζήτει βιβ. μδ'. τίτ. ιθ'. κεφ. να'. καὶ βιβ. μγ'. τίτ. α'. κεφ. ιθ'. ριέ'. καὶ βιβ. λζ'. τίτ. ζ'. κεφ. ε'. ἐπηρώτησά σε ὁμολογεῖν διδόναι μοι τὸ βιβλίον σου. Εἴπας, ὁμολογῶ. ἰδὺ ἐπεὶ ὠμολόγησας καὶ ἐξέφώνησας, ἐλάβες. Εἰ δὲ σὺ ἐξέφώνησας, σὺ ἐλάβες.

Ζήτει κεφ. ξη'. βιβ. νη'. τίτ. γ'. κεφ. δ'. λγ'. βιβ. νδ'. τίτ. γ'. κεφ. α'. ἔχων οἶκον, ἐλάβον σιγillάρια, ἵνα ἐξουσιάζωμαι· εἰ πωλήσω σοι τὸν οἶκον, οὐχ ἔξω· τὸ αὐτὸ παρὰ τὸν οἶκον· ἀφ' οὗ τὸ ἐμὸν παρὰ τὸν οἶκον τὸν οἶκον.

Ἐξεστὶ γαρμειν τοῖς δύο ἀδελφοῖς τὰς δύο ἀδελφάς, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὁμογενεῖς· ἡ γὰρ ἀδελφὴ τῆς γυναικὸς μου, γαρμερὴν με ὀνομάζει, ἡ ἀνδρὸς ἀδελφόν.

Ἐπιλογίζω γὰρ ἔχῃ, εἴτε τὸ ἴδιον ἐκδικεῖν, εἴτε καὶ τὸ ἐπιτρέπου χωρεῖν.

Εἰ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ δαμνῶσι τὰ δαμνῶντα, οἷος ἀνὰ παρὰ τὸν οἶκον, ἀδικεῖ ἀδικεῖσθαι. ἡ τὸν οἶκον ἀδικεῖν ἐστὶ τὸ βοηθῆσαι τὸν δαμνῶντα.

Ὁ συμβολαιογράφος οὐ δυνάσκει γράφειν ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ ἀφ' ἑαυτοῦ ἑαυτῶν ληγάτα· εἰ δὲ τὸ τοιοῦτον ποιῇ, ὡς πλαστογράφος ἐν ἑαυτῷ, καὶ οὐδὲ τὸ λοιπὸν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ τοιοῦτον ἐρῶν.

Ὁ κληρονομικός χρημῶν λέγει, ὅτι πᾶς δαμνῶν ἀπολαμβανέτω τὸ ἴδιον. ἀλλ' ἕτερος νόμος λέγει, ὁ δαμνῶν τῶν ὑπεξουσιῶν, ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ ἀνέχεσθαι τὸ ἐκείνου.

Ὁ ἔχων παρὰ τὸν οἶκον ἀγωγὴν, ἡ τὸν οἶκον ἔχων, ἡ τὸν οἶκον ἐν ἑαυτῷ· μείζων γὰρ ἐστὶν ἀσφάλεια ἐν τοῖς ἐνεχέουσιν, ἢ ἐν τοῖς παρὰ τὸν οἶκον.

Ὡς ὅτι τὸ πολὺ ὅτι δούλου ὑπὸ ἡμέραν ἐλθόντος ἐκείνου γὰρ βλάβος οὐκ ὅτι τῆς αὐτοῦ δυνάμει.

Assimare.] Principis est, ea interpretari, quæ dubiam interpretationem habent.

Sic ferè.] Et testatoris possessio eis pròdest: quamvis medius heres possessionem nactus non sit, ut lib. 50. tit. 4. cap. 2. them. 19.

Heres heredis.] Quare tit. 2. cap. 70. verbi gratia: Heredes mei autem quinque præstent. heredes heredum ad præstationem eorum compelli possunt.

Expressa nocet.] Quare lib. 44. tit. 19. cap. 51. & lib. 43. tit. 1. cap. 99. 115. & lib. 37. tit. 7. cap. 5. Stipulatus sum à te mihi dari librū tuum, & promissisti: ecce, quia promissisti & te daturum expressisti, damnum pateris. si verò non expresseris, non pateris.

Quæ personæ.] Quare cap. 68. & lib. 58. tit. 3. cap. 4. 36. & lib. 54. tit. 6. cap. 1. Habebam domum: accepi sigillaria, ut excusaretur. si eam tibi vendidero, idem privilegium habiturus non es: nam personæ meæ conditio locum faciebat privilegio.

In nuptiis.] Licet duobus fratribus duas consobrinas ducere: sed honestum non est: nam soror uxoris meæ vocat me maritum: sororis, vel maritum consobrinæ.

Non nocet.] Nam pènes cum electio est, an malit suum repeteret, vel aduersus tutorem agere.

Eligimus.] Si minor minori pecuniam crediderit, & consumpta sit, utriusque subueniatur, alteri iniuriæ fieri videtur. Minus igitur iniquum est ei succurri, qui perdidit.

Initium quoque.] Tabellio in alieno testamento legatum sibi adscribere non potest. si autem aduersus ea fecerit, tanquam falsarius conveniatur: & idè nec postea utile est.

Omnis.] Regula generalis ait: omnis qui pecuniam credit, suam recipiat. Verum alia lex ait: Qui filios familias pecuniam credit, eam perdit: & hæc illam subvertit.

Minus est.] Qui actionem personalem habet, minus habet, quam is, qui & pignus habet: Nam tutius est rei incumbere, quam in personam agere.

Plerumque.] Plerumque non pertinet ad servum, cui libertas in diem vel tempus statutum data est: ei enim onus imponi non potest.

^b *Servit.*] Interim possumus quasi A domini servitutem prædio imponere, quod alienari debet.

Qui fiscale officium accipit, tacite omnia bona sua fisco obligat: & tamen ei quoque vendendi ius est.

^c *Servitus.*] Servus & captus ab hostibus ipso iure decessisse creduntur: naturaliter autem vivere.

^d *Ex post facto.*] Impubes enim & captus ab hostibus inutiliter restatur: nec proderit, quod postea pubes, aut cuius decesserit.

Εν τῷ μέτῳ δυνάμει ὡς διασώται δουλείαν ἐπιπέναι τῷ ἀγρῷ τῷ μόνοντι ἐκποιήσῃ.

Ὁ δημοτικὸν λαβὼν δουλείαν, σωπηρεῖς ὑποτίθῃσι τὰ ἑαυτῶν πρῶτα τῷ δημοσίῳ· ἀλλ' ὅμως ἐχρ' ἔξοσίαν καὶ πωλῆν.

Επὶ τῷ δούλῳ τῷ ἀγκυλώτου αὐτῷ τῷ νόμῳ τεθῆναι δοκεῖ· φύσιν δὲ ζῆν.

Ὁ γὰρ ἀνὴρ ὃν ἡ ἀγκυλώτος, ἀκέρως ἀφαιρήσῃ. καὶ ἐπελῶται ἐφ' ἑῷ, ἢ ἐν πολιτείᾳ, ὅθεν εἰσακουσθήσῃ.

ΤΙΤΛΟΣ Δ΄.

ΠΕΡΙ ΦΑΚΤΟΥ ΑΓΝΟΙΑΣ, ΚΑΙ ΝΟΜΟΥ.

TITVLVS IV.

DE IVRIS ET FACTI IGNORANTIA.

L.I.D. I. **I**GNORANTIA vel facti, vel iuris est ^a: nam si quis nesciat decessisse cognatum suum, bonorum possessionis tempus non cedit ^b. sed si sciat, quidem eum defunctum esse, aut se scriptum heredem, nesciat autem bonorum possessionem ab intestato, vel ex testamento sibi competere, cedit ei tempus: quia in iure errat. Idem est si frater consanguineus defuncti matrem potiore esse credat.

s.2. Si quis nesciat se cognatum esse ^c, si quidem sciat ex quibus natus sit, & liberum se esse, nesciat autem se ius cognationis habere, in iure errat. At si quis expositus & serviens quorum parentum sit ignoret, in facto errat.

B α'. **Η** Αἰγνοια, ἢ φάκτου, ἢ νόμου ὅστιν. εἰ γὰρ τις ἀγνοῇ τελευτῆσαι τὸν συγγενῆ αὐτοῦ, οὐ πρέχῃ ὁ χρόνος τῆς διακατοχῆς. εἰ δὲ γινώσκει μὲν αὐτὸν τελευτῆσαι, ἢ καὶ τυχὸν διαδέσθαι εἰς αὐτὸν ἀγνοεῖ δὲ ἀρμόζειν ἔξ ἀδιαδέτου, ἢ ἐκ διαθήκης διὰ καποχλῆν, πρέχῃ ὁ χρόνος· καὶ γὰρ τῷ νόμον πλανᾶται. ὃ αὐτὸ ὅστι καὶ ὁμοπάτερος ἀδελφὸς νομίζῃ προσημαῖναι αὐτῷ πλὴν μητέρα.

Εἰ τις εἰαυτὸν ἀγνοῇ συγγενῆ, εἰ μὲν ἐπίσταται, καὶ τοῦ ἰδίου γονεῖς, καὶ εἰαυτὸν ἐλδύειν, ἀγνοεῖ ὃ δίκαιον ἔχῃ συγγενείας, καὶ νόμον πλανᾶται. εἰ δὲ τις ἐκτεθεὶς καὶ δουλεύων, ἀγνοεῖ τοῦ γονεῖς καὶ φάκτον πλανᾶται.

Καὶ ὁ γνώσκων ἄλλω διακατο-
χῇ ἀρμόζειν, **Φ** δὲ καιρὸν ἀγνοῶν
παρελθεῖν, **ω**εὶ φάκτον πλανᾶται,
ὥσπερ εἰ νομίζει αὐτὸν καταδέξα-
σθαι. εἰ δὲ οἶδεν αὐτὸν μὴ κατα-
δέξασθαι, **ε** τὸ καιρὸν παρελθεῖν,
ἀγνοεῖ δὲ αὐτὸν ἐν τῇ ἐπαναβά-
σει ἀρμόζειν πῶς διακατοχῇ,
ωεὶ νόμον πλανᾶται, καὶ τρέχει ὁ
χρόνος **Θ**.

Ὡσπερ ὁ εἰς ὀλοκλήρου ἕξα-
φεῖς κληρονόμος, εἰ νομίζει μὴ δύ-
νασθαι διακατοχῇ αἰτεῖν **ω**εὶ ἀ-
νοίξεως τῆς διαθήκης. εἰ δὲ ἀγνοεῖ
διαθήκῃ ὑπεῖναι, **ω**εὶ φάκτον
πλανᾶται.

β. Οὐχ ἡ αὐτὴ ἐστὶ νόμου καὶ φά-
κτου ἀγνοία. ὁ μὲν γὰρ νόμος ὡρεῖται,
ἡ δὲ τῆς φάκτου ἐρμηνεία καὶ τοῦ
φρονίμου ὡς ἐπιπαῦ ἀπατᾷ.

γ. Πῶς τῆς φάκτου ἀγνοίᾳ, τῆς
ἀπολλυμένης, καὶ τῆς λίαν ἀμυνοῦς, οὐ
παραδεχόμεθα.

δ. Ἐν ταῖς διὰ χρήσεως δεσποτείας
ἡ τῆς φάκτου ἀγνοία συμβάλλεται,
οὐ μὲν ἡ τῆς νόμου.

ε. Ἡ ἑτέρου εἰδήσις ἑτέρου οὐ βλά-
πτει **ε** ἡ ἄλλου ἀγνοία, ἀλλ' **ω** ἐκ
ὠφελεί.

ς. Ἐπὶ τῆς ἀγνοίας τῆς φάκτου
οὔτε πῶς ἄν ἀκρίβειαν **ε** ἐπιμέ-
λειαν ἀπατημένην, οὔτε πῶς μεγα-
λὴν ῥαθυμίαν παραδεχόμεθα.

ζ. Ἡ τῆς νόμου ἀγνοία, τοῦ μὲν
ἀπατωῦντας τὰ ἴδια οὐ βλάπτει.
ἐπὶ δὲ κέρδι οὐ συμβάλλεται.

A Item si quis sciat alij com-
petere bonorum possessionem; nesciat autem ei tem-
pus præterisse, in facto errat;
sicut & si putet eum bonorum
possessionem accepisse. Sed si
sciat eum non accepisse, tem-
pusque ei præterisse, ignoret
autem sibi ex successorio ca-
pite competere bonorum
possessionem, iniure errat, &
cedit ei tempus.

Idem est, si ex asse heres
institutus putet se bonorum
possessionem petere non posse
ante apertas tabulas^d. quod
si nesciat esse testamentum, in
facto errat.

II. Non eodem loco est iuris
& facti ignorantia. ius enim
finitum est; facti autem inter-
pretatio plerumque etiam
prudentes fallit.

III. Facti ignorantiam non
accipimus deperditi, & ni-
miū negligentis.

IV. In usufructuibus^e facti
ignorantia prodest, non etiam
iuris.

V. Scientia alterius^f alij non
nocet: & ignorantia alterius
alteri non prodest.

VI. Nec exigimus nimiam
& scrupulosam diligentiam,
nec summam negligentiam
factum ignorantis admitti-
mus.

VII. Iuris ignorantia suūm
petentibus non nocet^g: in lu-
cro verò non prodest.

- L. 8. VIII. Ob ignorantiam fa-
cti tam maribus, quam femi-
nis subuenitur in lucro &
damno. iuris autem ignora-
tia in lucro quidem nec femi-
nis succurrit: in damno au-
tem nemini nocet. suum pete-
re volenti.
- L. 9. IX. Regulariter, facti igno-
rantia nemini nocet. iuris au-
tem ignorantia omnibus, ex-
ceptis minoribus, & feminis
in quibusdam causis, ubi non
est delictum, sed iuris igno-
rantia: si enim minor viginti
quinque annis, filiofamilias
crediderit, subuenitur ei.
- §. 1. Si filiusfamilias miles à com-
militone heres institutus, pu-
tet se hereditatem sine patre
adire non posse, ius ignorat,
& ei tempus aditionis here-
ditatis cedit.
- §. 2. Homini negligentissimo
factum ignorantem non igno-
scitur: omnes enim in ciuitate
sciunt, quod ille solus ignorat.
Scientiam autem non exigi-
mus diligentissimi hominis;
sed quam quis rem diligenter
inquirendo notam habere po-
terat.
- §. 3. Iuris ignorantia tunc non
prodest, cum quis iurisconsul-
ti copiam habuit, vel ipse sua
prudentia instructus fuit:
nam ei, qui scire potuit detri-
mento est iuris ignorantia*,
quod raro accipimus.
- §. 4. Plus valet quod in veritate
est, quam quod in opinione:
& ideo qui emit à domino do-

η'. Η τῆς Φάκτου ἀγνοία, καὶ ἀν-
δράσι καὶ γυναιξὶ βοηθεῖ ἐπὶ κέρ-
δοις καὶ ζημίας. ἡ δὲ τῆς νόμου ἀ-
γνοία, ἐπὶ μὲν κέρδοις, οὔτε γυ-
ναιξὶ βοηθεῖ, ἐπὶ δὲ ζημίας οὐ-
δένα βλάβη, δέλοντα τὸ ἴδιον ἀ-
παρτῆσαι.

θ'. Κανονικῶς, ἡ μὲν τῆς Φάκτου
ἀγνοία οὐδένα βλάβη. ἡ δὲ τῆς νό-
μου πάντα, πλὴν τῶν ἀφελίκων,
καὶ ἐν ποί τῶν γυναικῶν, ἐνθα μὴ
ᾖ ἀμάρτημα, ἀλλὰ νόμου ἀγνοία·
ὁ γὰρ ἀφελὶξ δανείσας ὑπεξου-
σίῳ, βοηθεῖται.

Εὰν ὑπεξούσιος στρατιώτης νό-
μιζῇ μὴ δυνάσθαι χωρὶς τοῦ πατρὸς
κληρονομεῖν πλὴν ἐκ διαθήκης κλη-
ρονομίαν τῆς στρατιώτου, νόμον ἀ-
γνοεῖ· καὶ τρέχει ὁ χρόνος τῆς κληρο-
νομίας.

Επὶ τῆς παντὶ ἀμφοῖς ἡ τῆς Φάκτου
ἀγνοία, οὐ συγγινώσκεται· πάντες
γὰρ ἐν τῇ πόλει γνώσκοισιν, ὅπῃ
αὐτὸς μόνος ἀγνοεῖ. εἴδῃσιν γὰρ ἐκ
ἀπαρτῆδου ἐπιμελεσάτου ἀνθρώ-
που, ἀλλ' ὡς ἐπιμελῶς ζῶν ἡδύ-
νατο γινώσκειν.

Ἡ τῆς νόμου ἀγνοία τότε οὐ συμ-
βάλλει, ὅταν τις εἴχῃ τοὺς ὀφείλοντας
ἐροτηθῆναι τὸν νόμον· ἢ αὐτὸς διὰ τὴν
οἰκείας φύσεως ἐγίνωσκεν. ὁ γὰρ εἰδέ-
ναι δυνάμην, ἐκ τῆς ἀγνοίας τῆς νόμου
βλάβη. ὅπῃ σπανίως δεχόμεθα.

Ἡ δὲ πλεονεξία ἰσχυρὰ τῆς ὑπονομίας.
ὁ δὲ ἀπορᾶζων πρὶν ἀδεσποτέρως γί-
νεσθαι

νεταί

νεταμ δεασότης; καὶν ὑπολαμβάνει
αὐτὸν μὴ εἶναι δεασότῃν.

Εἰ δὲ ὁ κληρονόμος εἰς ὅλον κλη-
ρὸν καταβάλλῃται τὰ ληγὰτα, μὴ
χρησάμενος τῷ Φαλκιδίῳ, μὴ-
τε λαβὼν τὴν ὑπὲρ τὸ πλεόν ἀσφα-
λῶν. εἰ μὲν γὰρ Φακτὸν πλανη-
θεὶς ἐνόμισε χωρὶν μὴ ἔχῃν τὸ
Φαλκιδίον, ἀναλαμβάνει. εἰ δὲ
γὰρ νόμου ἐπληρώσῃ, ἐκ ἀναλαμ-
βάνει, καὶν ἐδαπανήσῃ, καὶν σὺν-
ταί τὰ χρήματα. καὶ ἡ μὲν γὰρ τοῦ-
του διατάξις ἐτέθη διὰ Φιδεικό-
μιστὸν καταλφεῖν πολλὰ εἰς ποίη-
σιν ὅλον. ὅτι δὲ χρηματὶ ἔχῃ ρή-
ματα. Φησὶ γὰρ εἰ μὴ καὶ πλῶν
τὸ μὴ χρησάμενος Φιδεικόμισ-
τον κατεβλήσῃ, ἐκ ἀναλαμβάνει-
ται, χρηματὶ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ Φι-
δεικόμιστὰ ἐλθέται.

Ι. Οἱ ἀνήθοι χωρὶς τῶν ὀπίσ-
θων παρατηρόντες, οὐδὲν δοκοῦσι
διδάσκειν, ἢ γινώσκουσιν.

ΙΑ. Ο ἄλλος τῶν κ. ἐτῶν, ἀπο-
ταξάμενος τῇ μητρὶ κληρονο-
μία, τῇ τῷ νόμου ἀγνοίᾳ οὐ συγνώ-
σεται.

ΙΒ. Οὐχ ἕξ τῶν τῷ νόμου ἀ-
γνοῶν εἰς βοήθειαν, εἰδὼν αὐτεξου-
σία οὐσα, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ τελευτή-
σας πατρὸς τὴν διακατοχὴν ἐκ ἡπτοσας.

ΙΓ. Μὴ γνωρίζω, ἢ ἀρ-
σως γνωρίζω τὴν διαθήκην
ἀποδοκνῶ, καὶν ἐτύχῃς ὡς ἔξ
αὐτῆς διελόμενος, μηδὲν πα-
σὼν πρὸς κείνους, τὸ παῖν ἔξ

Basil. Tom. I.

A minus efficitur; tamen si exi-
stimet eum non esse domi-
cium.

Si heres omīssa lege Falcidia
solida legata praestiterit, nec
cautionem exegerit, ut quod
amplius legatarij cepissent,
quam per legem Falcidiam li-
cuisset, redderent, si quidem
in facto errans putauit non
esse locum Falcidia; repetit.
B si verò in iure errauerit, non
repetit, licet pecunia con-
sumpta sit, vel exstet. & con-
stitutio quidem loquitur de
fideicommissis relicto muni-
cipio ad opus aquæductus:
quia tamen verba eius gene-
ralia sunt: ait enim, si non
per errorem fideicommissum
C solutum sit, non repetitur;
generaliter & ad reliqua fidei-
commissa trahuntur.

X. Impuberes sine tutore
agentes, nihil posse aut scire
videntur.

XI. Maiori annis viginti
quinque iuris ignorantia ma-
tris hereditati renuntianti
non subuenietur.

D XII. Non proderit tibi iu-
ris ignorantia, si emancipa-
ta intra annum à morte pa-
tris bonorum possessionem
non petiisti.

XIII. Si ostenderis vel nul-
lum extare testamentum, vel
inutiliter, & non iure factum,
etiamsi diuisio velut ex testa-
mento facta sit, nullum ex eo
præiudicium passus, solidam

- successionem ab intestato possidebis.
- L. 5. XIV. Si falsum per errorem dixeris, non officiet tibi.
- L. 6. XV. Si non transactionis causa, sed errore facti amplius quam deberes promissisti, superflui liberationem habebis.
- L. 7. XVI. Ignorantia facti negotiis decisis non prodest.
- L. 8. XVII. Si in testamento, quod iure non valet, heres scriptus eos, quibus in eo libertas relicta est, liberos per errorem professus fuerit, non impiedetur, quominus eos ad servitutem redigere possit ab intestato succedens.
- L. 9. XVIII. Velut liberi domino erranti pecuniam credentes, nullum ex eo circa statum suum commodum sentient.
- L. 10. XIX. Ad repetitionem indebiti soluti sola ignorantia facti, non iuris prodest.
- L. 11. XX. Feminis minoribus in compendiis iuris ignorantia non obest.
- L. 12. XXI. Nullus constitutiones ignoret, vel dissimulet.
- XXII. In quibus causis mulieribus per ignorantiam iuris damnum passis subveniebatur à veteribus, & nunc in eisdem succurratur.

S C H O L.

^a Vel iuris est.] Hominum quidam factum ignorant, quidam autem ius, & his quidem qui factum ignorant plerumque ignoscitur, non etiam his qui ius ignorant.

ἀδιαδέτου κληρονομήσει. ἰδ'. Ἐπρόν τι παρὰ τὴν ἀλήθειαν ἐκ πλάνης εἰπὼν, οὐ βλαβήσῃ. ιε'. Ἐάν τις πλάνῳ, καὶ οὐχ ὡς διαλυόμενῳ πλέον ἐπηροπῆσῃ τῶν ἡρώων, ὅτι τοῖς περὶ τῆς ἐρωτηθείσης ἐλδοδεῖαν ἔξῃς. ις'. Ἡ τοῦ Φάκτου ἀγνοία τοῖς τιμηθεῖσιν οὐ συμβάλλεται Φάκτοις. ιζ'. Ἐν ἀδενείῃς διαθήκῃ κληρονομῶντες, καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ τιμηθέντος ἐλδοδεῖαν, ἐλδοδεῖροι καὶ πλάνῳ ἀπογραφεύμεν, οὐχ ἔξῃ περὶ κεῖμα περὶ τὸ κατὰ δουλεύειν τοῖς οἷς ἀδιαδέτου κληρονομῶν. ιη'. Ὡς ἐλδοδεῖροι πλανώμεν τῷ δεσποτῇ δανείσαντες, οὐδὲν ἐντεῦθεν περὶ τῷ πύχῳ ὡφελήσονται. ιθ'. Εἰς ἀνάληψιν τῆς μὴ κεχρησμένων, μόνῃ ἢ τοῦ Φάκτου, ἢ οὐχ ἢ νόμου συμβάλλεται ἀγνοία. κ'. Ταῖς ἐλάττωσι, μηδὲ κερδαῖναι βουλομέναις ἀντικείδω ἢ τοῦ νόμου ἀγνοία. κα'. Μηδεὶς ἢ ἀγνοεῖτω, ἢ ἀποπροποιεῖτω διατάξας. κβ'. Ἐν οἷς αἱ γυναῖκες ἐκ τῆς παλαιᾶν ἐβουλοῦντο, καὶ νόμου ἀγνοίαν βλαβεῖται, ἐν αὐτοῖς ἐνὶ βοηθείᾳ τῶσαν.

Σ Χ Ο Λ.

Τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν Φάκτον, οἱ δὲ νόμον ἀγνοοῦσι· καὶ οἱ μὲν Φάκτον ἀγνοοῦσιν, οὐ γινώσκοντες, ὡς ὅτι τὸ πλείον. οἱ δὲ νόμον ἀγνοοῦσιν οὐ γινώσκοντες.

Οπὶ ἐπὶ τῷ ἀφαιροχῶν, χρόνος τούτους
 αἰεταί. οἷ, ἐπὶ μὲν ἀνέκτων καὶ καλόντων,
 ἐνιαυτός. ὅπῃ δὲ τῷ ἄλλων, ρ'. ἡμέραι μό-
 νον. καὶ εἰς ἐντὸς τούτης τῆς περικοπῆς,
 τῷ ἐνιαυτῷ λέγω, ἢ τῷ ρ'. ἡμεράν, μὴ αἰτή-
 ση τις πλὴν ἀρμότουσθαι αὐτῷ ἀφαιρο-
 χῶν, ἀπὸ πολλῶν τούτων.

Τὸ δ' ἐνδικοφ. ἀνάγνωθι πλὴν νεαρὰν πε-
 εὶ δ' ὄρεονογίας, ἢ τοι ρη'. σήμερον δὲ ἀφ' ἧς
 νεαρὰς ἐπεκτείνεται ἡ ἀφαιροχὴ τῷ
 ἀνέκτων καὶ καλόντων μέχρι λ'. ἐνιαυτῷ.

Εἰς τις ἀγνοῖ εἰ αὐτὸν συγγενῆ, εἴτ' πῇ μ'
 νόμον ἀγνοεῖ, καὶ οὐ συγγινώσκειται. πῇ δὲ φά-
 κτον ἀγνοεῖ, καὶ συγγινώσκειται. Εἰ γὰρ ἐλθ-
 ῃσιν ἡδὲ εἰς αὐτὸν, εἰ δὲ οἷον περὶ ἡλθε γο-
 νείων, ὅς τ' εἰς αὐτὸν οὐ νομίζῃ τῆς συγγενείας,
 εἴτ' νόμον ἀγνοεῖ, καὶ οὐ συγγινώσκειται. Εἰ δ'
 συγγενῆς εἴτ' ἐτυχεῖν ἐκτεταῖς πρὸς γο-
 νείων, καὶ ἡγρόν τινων γέρονε πατέρων, ἴσως δὲ
 καὶ ἐδούλυνε τινι βόνα φίδε πλὴν τούτῳ ἀ-
 γνοῦν. εἴτ' ὅπῃ φάκτον καὶ οὐ νόμον ἡγνόη-
 σε, συγγινώσκειται.

Τὸ δ' ἐνδικοφ. βιβ. λζ'. τίτ. ια'. διγ.
 δ'. θέμα γ'. ἐν ᾧ φησὶν, ὅπ' εἰς τὸ αἰτή-
 σαι ἀφαιροχῶν, οὐ δεόμην τῆς ἀναισθησίας.
 ζῆται πλὴν α'. ἀφ' ἧς τῶν τῶν α'. τίτ. τῷ γ'.
 βιβ.

Ἡ τῷ φάκτου καὶ τῷ νόμου ἀγνοῖα συμ-
 βάλλεται πρὸς νεμομένην. ὁ μὲν γὰρ φάκτον
 ἀγνοῖσας, διώσκει οὐ συγκαπιτεύει· ὁ δὲ νό-
 μον ἀγνοῖσας, ἐκείνῃ. οἷ δ' ἡ τῷ παραδίονος
 λαβὼν περὶ ἡλθε πρὸς μὴ δεσποῦν, οἷα
 μὲν φάκτον ἀγνοῖσας, καὶ δεσποῦν ἐπὶ νομίσας
 τὸν παραδίονος, διώσκει αὐτὸ οὐ συγκα-
 πιτεύει. ὁ δ' ἡ περὶ παρὰ ἡλθε, καὶ νομίζῃ τὸν
 τούτης περὶ τὸν εἰς εἰς αὐτὸν ἀνέκτειν, καὶ βόνα φί-
 δε αὐτὸν νεμομένην, οὐ διώσκει οὐ συγκαπι-
 τεύει, οἷα δὲ νόμον ἀγνοῖσας.

Τὸ δ' ἐνδικοφ. βιβ. ιζ'. τίτ. α'. διγ. ζ'.
 καὶ βιβ. μα'. τίτ. α'. διγ. λζ'.

Τὸ δ' ἀνωτέρω. βιβ. μα'. τ. ιγ'. διγ. λα'.

Ἀποθανόντων πρὸς ἐλπίε δύο ἀδελφοί. ὁ μὲν ἐ-
 μαθε τὸν αὐτὸν θάνατον, ὁ δὲ οὐκ ἐμαθεν ἀπε-
 λιμπόμενος γὰρ. ἢ τῷ ἐνός τίνων εἰδήσεις τὸν
 ἄλλον οὐ βλάβη. καὶ ἢ τῷ ἐτέρου ἀγνοῖα
 τὸν ἑτερον οὐκ ὠφελεῖ. ζῆται τῷ γ'. τίτλου
 κεφ. οδ'.

Basil. Tom. I.

A^b *Non cedit.*] Quoniam petendis bo-
 norum possessionibus certa tempora
 prestituta sunt: verbi gratia, in ascen-
 dentibus, & descendantibus annus:
 in ceteris vero centum dies dunta-
 xat, & si quis intra prefini-
 tum tem-
 pus, annum inquam & centum dies,
 bonorum possessionem sibi compe-
 tentem non petierit, ipsam amittit.

ENANTIOPHAN. Lege Nouell.
 de agnatione, siue 118. Hodie vero ex
 Nou bonorum possessio ascen-
 dentium extenditur usque ad tricen-
 nium.

B^c *Se cognatum esse.*] Si quis nesciat
 se cognatum esse, interdum quidem
 ius ignorat, & ei non ignoscitur: in-
 terdum factum, & ignoscitur: Nam
 si liberum se esse sciat, & ex quibus
 parentibus natus sit, iura autem co-
 gnationis habere se non existimet, ius
 ignorat, ei que non ignoscitur. At si
 cognatus, forte expositus a parenti-
 bus, quorum parentum esset igno-
 rabat: fortasse & seruiebat alicui bo-
 na fide, conditionis suae ignarus, ei
 quia factum, non ius ignorauit, igno-
 scitur.

C^d *Ante apertas tabulas.*] ENANTIOPH.
 Lib. 37. tit. 11. dig. 4. item. 3. in quo
 dicitur ad petendam bonorum posses-
 sionem non esse necesse, ut aperian-
 tur tabulae. Quare 1. constitut. tit.
 51. lib. 6.

E^e *In usucapionibus.*] Facti, non iuris
 ignorantia possessori prodest: nam
 qui factum ignorat, usucapere potest:
 qui autem ius ignorat, non item.
 Verbi gratia, qui per traditionem rem
 a non domino accepit, cum factum
 ignoraret, ac eum, qui tradidit, do-
 minum esse existimaret, potest eam
 usucapere. Qui autem ancillam possi-
 det, quamvis partem eius ad se pec-
 tinere existimet, & a se bona fide pos-
 sideri, eum usucapere non potest,
 cum in iure erret.

ENANTIOPHAN. Lib. 17. tit. 1.
 dig. 7. & lib. 41. tit. 1. dig. 37.

ANONYMI. Lib. 41. tit. 13. dig.
 31.

F^f *Scientia alterius.*] Quidam decedens
 duos fratres reliquit: & alter quidem
 mortem illius sciuit, alter ignorauit:
 namque abierat. Alterius igitur scien-
 tia alteri non nocet: & alterius igno-
 rantia alteri non prodest. Quare tit.
 3. cap. 74.

I ij

g *Non nocet.*] Verbi gratia, quidam seruum dignum aureis viginti sibi dari stipularus est: seruo autem ante mortem mortuo, cum promissor existimaret, sed adhuc teneri actione ex stipulatu, viginti aureos soluit stipulatori: subuenitur ei, quia damno aureorum viginti sollicitus est, eosque reperere potest.

Excipe eos, qui ius ignorantes indebitum soluerunt, vt lib. 1. Codicis tit. 18. ANATOLIVS ait: Qui per errorem iuris indebitam pecuniam soluit, reperere non potest: sin autem per ignorantiam facti, repetit.

h *Negligentissimo.*] Error facti, si non stultus sit excusatur.

i *Instructus.*] Vel minor tutorem habet, prodigus curatorem.

k *Iuris ignorantia.*] ENANTIOPHAN. In constitutione 12. tit. 18. lib. 1. Codicis dicitur, neminem constituriones principum ignorare debere. In 1. autem constitutione tit. 17. lib. 1. ait, digesta vim & robur constitutionum obtinere.

l *In opin.*] Lib. 41. tit. 1. dig. 35. & lib. 29. tit. 1. dig. 15. in quibus opinionem veritate potiore esse receptum est.

m *Non repetit.*] ENANTIOPH. Lib. 29. tit. 2. dig. 15. Si quis ius ignorans Falcidiam non retinuerit, iuris ignorantia laeditur: idque dicit epistola diui Pij, & constitutio Seueri & Antonini.

ENANTIOPH Dig. 70. tit. 1. lib. 36. TEXTVS. Quod si ignorantia iuris Falcidia vsus non sit, non repetit.

n *Impuberes.*] Tenetur autem in quantum locupletior factus est, vt lib. 26. tit. 8. dig. 5. vt puta pupillo bonorum possessio delata est, non spectamus pupilli personam, vt currant dies admittendae bonorum possessionis, sed tutoris: & tunc currit tempus possessionis, cum ille mortem scierit, & bonorum possessionem petere potuerit.

o *Non subuenitur.*] Si intra triennium res hereditariae venditae non sint, eadem heres denuo capit, secundum constitutionem 6. tit. 31. lib. 6. Cod. Neque aduersari videatur constitutio 4. eiusdem tit. ea enim de extraneo accipienda est. & lege constitut. 57. tit. 20. lib. 1.

A Οἶον, ἐφρωτήθη τις οἰκέτιν ἄξιον ὄντα νομισμάτων κ'. τοῦτου δὲ τ' οἰκέτου πρὸς μὲν εὖς τελευτήσαντος, νομίζων ἐπὶ ἐνέχεσθαι τῇ εὖς σπουδαίου, ἀπελθὼν κατέβαλε τὰ ἐφρωτήσαντι τὰ κ'. νομίσματα· συγγινώσκεται δ' αὖ, ὅτι πρὸς ἐξήμιας τῆς κ'. νομισμάτων... ἔδωκεν αὐτὰ ῥεπεπιτεύειν.

Υπέξελε τοὺς ἀγνοῖα νόμου ἰνδίδειον κατεβάλλοντας, ὡς βιβ. α'. τῶ κώδικος, τίτ. ιη'. Φησὶν ὁ Ανατάλιος· ὁ κ' πλάγιον νόμου ἰνδιδίως κατεβαλὼν χρήματα, οὐ δυνάσκει ῥεπεπιτεύειν αὐτὰ· εἰ μὲν γὰρ κ' φάκτου ἀγνοῖαν, ῥεπεπιτεύει.

Η τῶ φάκτου ἀγνοία, εἰ μὴ δυνήθης ἦ, συγγινώσκεται.

Ητοι ὁ νέος ἔχει τὸν ὁπίτροπον, ὁ ἀσώρως τὸν κουράτωρα.

Τοῦ Εναντιοφαν. Ἐν τῇ β'. ἀφ' αὐτῆς τῆς ιη'. πίπλου τῶ α'. βιβ. τ' κώδικος, φησι, ὅτι ἀφ' αὐτῆς ἀγνοεῖν ὁδοὺς δυνάσκει. ἐν δ' τῇ α'. ἀφ' αὐτῆς. ιζ'. τίτ. τ' α'. φησὶν, ὡς ἀφ' αὐτῆς κρατεῖν τὰ διζέσα.

Βιβ. μα'. τίτ. α'. διγ. λε'. καὶ βιβ. κθ'. τίτ. β'. διγ. ιε'. ἐν οἷς ὁπίκρυπτεῖται τῆς ἀληθείας ἐδέξαντο πλὴν ὑπὸ νομῶν.

Τοῦ Εναντιοφ. Βιβ. κθ'. τίτ. β'. διγ. ιε'. Εὰν τις νόμον ἀγνοήσας μὴ ἀφ' αὐτῆς τὸν φασκίδιον, βλάπτειται ἐκ τῆς τ' νόμου ἀγνοίας. καὶ τῶ φησὶν ἡ ὁπίτροπὴ τῶ φασκίδιον Γίου, καὶ ἀφ' αὐτῆς Σιέβηρου, καὶ Ἀντωνίνου.

Τοῦ Εναντιοφ. Δίγ. ο'. τ' α'. τίτ. β'. λγ'. βιβ. Τὸ κείμενον. ὅτι ὁ ἐν ἀγνοίᾳ νόμου μὴ χρυσάμιδος φασκίδιον, οὐκ ἀναλαμβάνει.

Ενέχεται δὲ εἰς ὃ γέρονε πλοισιώτερος, ὡς βιβ. κγ'. τίτ. η'. διγ. ε'. οἷς ὁπί πούπιλλον κατελέγη δφκασχὴ, οὐ σκοποῦμεν ὅτ' πούπιλλον πρὸς ὅσον, ἵνα δράμῃ ἡ δφκασχὴ, ἀλλὰ ὅτ' ὁπί ὅπου. καὶ τότε ὁ χρόνος τρέχει δφκασχῆς, ὅταν οἶδεν ὅτι πλὴν τελευτῶν καὶ δυνάται αἰτεῖν πλὴν ἀφ' αὐτῆς.

Ἐν τῶς τριῶν ἐτῶν μήπω πρὸς τῶν τῶ ἐν αὐτῇ πρὸς αὐτῶν, λαμβάνει πάλιν αὐτὰ, καὶ πλὴν γ'. ἀφ' αὐτῆς τῶ λα'. τίτ. τῶ γ'. βιβ. καὶ μὴ ἐναντιωθῇ σοι ἡ δ'. ἀφ' αὐτῆς τῶ αὐτῶ λα'. τίτ. ὅτι γὰρ ἐξωπικὸς δέξαι αὐτῶν καὶ ἀγνοῖα πλὴν νζ'. ἀφ' αὐτῆς τ' κ'. τίτ. τ' α'. βιβ.

Ιστέον δὲ ῥηκῶς, ὅτι ὁ χτ' ἀγνοίαν φά-
κρυ, καὶ οὐ χτ' ἀγνοίαν νόμου κατὰ βολῶν
ῥεπεπτεύει. ὡς φησιν ἡ ι'. Διόταξις τ' πρὸν-
τος τίτ. εἴρηται δὲ ἐν τῷ δ'. βιβ. τίτ. ε'. διγ.
β'. ὅτι ὁ ἐν εἰδήσει κατὰ βολῶν οὐ ῥεπεπτεύει.

Ο φάκρυ ἀγνοίαν, συζηνώσκειται, ἐὰν
πρὸ τῆς τμήσης τ' φάκρυ πρὸ ἀγνοίαν πρὸ-
εβάλλεται. εἰ γὰρ μὲν πρὸ τῆς ἡγνόηκεν, οὐ
συζηνώσκειται.

Τότε ὁ φάκρυ ἀγνόησας συζηνώσκει-
ται, ὅτε μὴ τέλειον τι πέπρακται. εἰ γὰρ ἀ-
παξ ὁ πρῶτος ἐκ τῆς ἀγνοίας τ' φά-
κρυ τέτμηται, τῷ πρὸ καλύμματος τῆς ἀ-
γνοίας οὐκ ἀνανεοῦται.

Εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἡ τῆς νόμου ἀγνοία οὐ
βοηθεῖ ταῖς γυναιξὶ βουλομένης κερδάναι,
ὅμως χτ' πρὸ ἡλικίαν ἀπελθὲς τῆς τ' νόμι-
μον χώραν οὐκ ἔχει. οὐκ ἔτι δὲ ἐπὶ ταῖς τῶν
νεωτέρων βασιλείων, ἀλλὰ καὶ τῶν παλαιῶν
ἀναπαύσει νενομισται.

A P *Iuris ignorantia.*] Sciendum est
generaliter eum, qui per ignorantiam
facti soluit, solutum repetere, non
autem eum, qui per ignorantiam iu-
ris, ut ait constitutio 10. huius tit. di-
ctum quoque est lib. 4. tit. 5. dig. 9.
eum, qui sciens indebitum soluit, non
repetere.

¶ *Negotiis decisis.*] Ei qui factum ig-
norat, subuenitur, si ante decisio-
nem facti ignorantiam prætendat:
nam si post sententiam factum igno-
rauerit, ei non succutitur.

Ei qui factum ignorauit tunc sub-
uenitur, cum quid necdum finitum
est: Nam si semel res ex ignorantia fa-
cti decisa sit, velamento ignorantiae
non instauratur.

¶ *Feminis.*] Quamuis iuris ignoran-
tia non subueniat mulieribus lucrari
volentibus, tamen contra ætatem im-
perfectam hæc constitutio locum non
habet: idque non modò iuniorum,
sed & veterum principum constitu-
tionibus cautum est.

ΤΙΤΛΟΣ Ε΄.

Περὶ δεήσεων βασιλεῖ προσφερομένων, καὶ περὶ τινων πραγμάτων
ἰκεσίας ἔχει προσφέρειν.

TITVLVS V.

De precibus Imperatori offerendis, & de quibus rebus supplicare licet.

α'. Αἰτεῖται καὶ ἐφ' ἑαυτῷ
κινουμένου οἰκέτης βασι-
λέως ἐκδικῆσαι τὸν φόνον τῆς δε-
σπότης δοθῆναι ζητῶν.

β'. Μόνω πρὸς τιμωρίαν
ἀνατρέτω πρᾶγμα φησὶ ἡ τῆς βασι-
λέως ἀντιγραφὴ, μὴ μὲν διωκεῖν,
ἢ τὸ πᾶν καταλύετω τὸ πρᾶγμα.

γ'. Μηδεὶς αἰτεῖτω πρὸς τὸν δημό-
σιον, ἢ τὸ δίκαιον ἀδικοῦν.

Basil. Tom. I.

I. ETIAM seruo motu pro-
prio necem domini sui
vindictanti principi supplica-
re liceat.

II. Rescriptum principis so-
lam præscriptionem tempo-
ralem tollat, non etiam per-
petuam, aut totum nego-
tium perimat.

III. Nemo quid postulet
fisco, vel iuri damnosum.

I iij

- L. 4. IV. Rescriptum principis A dilationem debiti indulgens, non aliter valeat, quam si debitor fideiussorem dederit de soluendis sua die debitis.
- L. 5. V. Qui aduersus sententiam præfecti prætorio supplicauerit, nullam iterum supplicandi licentiam habebit.
- L. 6. VI. Vnicuique liceat tam per liberum hominem, quam B per seruum preces offerre.
- L. 7. VII. Valeat rescriptum contra ius elicatum si non lædat alium, vel si crimen supplicantibus indulgeat.
- L. 8. VIII. Instrumentorum de quibus quis supplicat, vistan- tum inferatur, nec necesse ha- beat ipsamet instrumenta precibus inferere: verbis quo- que inferendis, de quorum C sensu plerumque inter partes dubitatur, quæque indigent principis interpretatione.
- L. 1. IX. Libellus principi por- rectus tanquam lite contesta- ta perpetuam actionem red- dit, & efficit vt heredi & in heredem competat.
- L. 2. X. Rescriptum principis so- las prætorias actiones perpe- tuas reddat. D
- L. 1. C. XI. Si postquam quis sup- plicauit, priusquam rescri- ptum impetraret, Præses pro- vinciae pronunciauerit, re- scriptum ea, quæ decreto ter- minata sunt, non euertet, si à sententia non prouocauerit.
- L. 2. XII. Nemo causa penden- te Principi supplicet: nisi vel
- Δ'. Μὴ ἐρρώδω βασιλέως ἀντιγρα- φὴν ὑπερδραστὶν χαρίζομένην χρεώσις, εἰ μὴ ἐγγύας ὁ χρεωστὴν δῶν περὶ τῆς καταβολῆς καὶ περὶ τοῦ ποσὸς ἐ- σομένης.
- Ε'. Οὐ καὶ τὸ ἐπὶ ἀρχίας δεηθεὶς ἀπο- φάσεως, ἐπὶ πάλιν δεηθεὶς οὐχ ἔξει δευτέρως δεήσεως ἀδελφῶν.
- Σ'. Εξέσω παντὶ ἐπὶ ἐλδοτέρου, ἐπὶ δὲ οἰκέτου τὰς δεήσεις ἱπποδιδόνα.
- Ζ'. Ερρώδω παράνομος ἀντι- γραφὴν ἐξ ὧν ἐστὶν ἐκ ἀδικεῖν, ἢ ἐὰν ἐκλήμαται χαρίζεται πα- ραχώρησιν.
- Η'. Μόνω τὴν δυνάμιν ἐνδε- τῶ τῇ δικαιοματίᾳ, περὶ ὧν τις αἰτεῖ μὴ ἀναγκάζομεν αὐτὰ τὰ δικαιώματα ἐνδεῖναι τῆς δεήσεως. ἐπὶ αὐτὰ δὲ πολλάκις τὰ ῥήματα ἀμφισβητοῦμεν τοῖς μέρεσι, καὶ βα- σιλικῆς ἐρμηνείας δεόμεθα.
- Θ'. Διλωκεῖ ποιεῖ τὴν ἀγωγὴν, ὡς ἱπποδραστήριον, ἢ ποι- δεῖσα τὴν βασιλέως ἀντιγραφὴν, καὶ κληρονομίαν, καὶ καὶ κληρονομίων ἀρ- μόθειν ποιεῖ.
- Ι'. Μόνος διλωκεῖς ποιεῖ τὰς πραιτωρίας ἀγωγὰς ἢ τὴν βασιλέως ἀντιγραφὴν.
- ΙΑ'. Ἐδὼ μὲν τὸ δεηθῆναι ἵνα ἀπε- φλυῖται ὁ δόξαν πρὸς τὴν ἀντιγραφὴν αὐτῶν ἐκ ἀνάβασιν ἐκ τῆς ἀν- τιγραφῆς τὰ ἀποφανθέντα, μὴ ἐκ- καλεσάμεν αὐτῶν.
- ΙΒ'. Μηδεὶς δεήσῃ βασιλέως ἡρημένης τῆς δίκης· εἰ μὴ ὁ περὶ

τῶν ὑπομνημάτων, ἢ τὰ τῶν δια-
 λελών λαβεῖν κωλύμεν. πει-
 ρόμενός δέ τις πῶς εἴς ἀνγρα-
 φῆς, ἢ πῶς ὧς συνελύσεως δρ-
 γόντων τμηθεῖσαν δίκην δι' ἐπ' αὐ-
 τῆς ἀνγραφῆς διατρέψαι, εἰς τὸ πᾶν
 αὐτοῦ καταδικάζεσθαι τῆς δίκης.

ιγ'. Ο κατὰδικαδείς, εἰ μὴ ἐκ-
 καλεσάμενος, μὴ ἐπιδιδότω δεή-
 σης πρὸς τὴν ἀτυχίαν εἰς ἀπείραν ὑπο-
 βαλλόμενός.

ιδ'. Μενέτω δικαστὴς ὁ ὧς βά-
 σιλέως δοθεὶς, καὶ μὴ τὸ πᾶν ὁ δε-
 θεὶς τῆς ἀληθείας εἰδίδασκεν.

ιε'. Ο δοθεὶς δικαστὴς, μὴ τῇ διη-
 γήσει τῆς δεηθέντος, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ
 προσεχέτω τὸ πρᾶγμα.

ισ'. Ο δικαστὴς δεκά λιτρῶν ὑπο-
 κείτω πρὸς τὸν, τὴν ἀλήθειαν ζητή-
 σαι κωλύων.

ιζ'. Ἡ ἀλήθεια ζητείτω, καὶ ἐκ-
 βαλεῖται πρᾶγμα, καὶ οὐ διαγω-
 αλεῖται πρὸς τὸ πρᾶγμα.

ιη'. Εκπιπέτω τῶν ἀνυδέντων, ὁ
 ψευδῶς δεηθεὶς, καὶ νόμοις ἀκα-
 λούθον ἀνγραφήν ἐπορεύσθαι. ἀν-
 αιχμήν τὴν ὄντος ψεύδους, καὶ τῆς
 πρεπούσης ὑποβαλλέτω ποινῆς.

ιβ'. Ἀργεῖτω πᾶσι οἰαδήποτε πρὸς
 τὸν πρᾶγμα δικαστὴν ἀνγραφήν
 ὁρμητικῶς ἐναντιομενόμενος, ἢ τὴν δι-
 κήσιν καταβάλλουσα.

κ'. Ο πρὸς κοινὸν πρᾶγμα πα-
 ρετῶν δύο λίβελλος δοθεὶς πρὸς βα-
 σιλεῖ, καὶ ἐπὶ ἀνγραφήν, οὐ-
 δὲν ἡπὶ καὶ τὴν ἐπὶ ὧς φελεῖ.

A actorum, vel interlocutio-
 num editio denegetur. qui
 autem litem rescripto termi-
 natam, vel consultatione ma-
 gistratum, alio rescripto
 euertere conabitur, in om-
 nem litis æstimationem pro-
 tinùs condemnnetur.

XIII. Qui condemnatus L. 3:
 fuerit, nec appellauerit, ne
 supplicet. alioquin præter-
 quam quod repulsam patie-
 tur, ignominia notabitur.

XIV. Iudex permaneat qui L. 1. C.
 à principe datus est, licet in si cōt.
 precibus quædam ex gestis ius vel
 omissa sint. vtil. pub.

XV. Iudex datus non de- L. 2.
 precantis narrationem, sed
 rei veritatem inspiciat.

XVI. Iudex decem librarum L. 3:
 auri multa puniatur, qui ve-
 ritatem anquiri prohibuerit.

XVII. Veritas anquiratur, L. 4:
 licet executio, non cognitio
 mandata sit.

XVIII. Careat impetratis L. 5:
 mendax precator, etsi legibus
 consentaneum rescriptum tu-
 lerit. impudentia verò men-
 daci competentibus poenis
 subiaceat.

XIX. Irritum sit quodcum- L. 6:
 que rescriptum ad quem-
 cumque iudicem, quod ge-
 nerali iuri aduersum sit, vel
 vtilitatem publicam lædat.

XX. Libellus de communi L. 1. C.
 causa à duobus Principi datus, de di-
 uerf. rescr.
 quamuis ad vnum directum
 sit, vtrique tamen prodest.

- L. 2. XXI. Rescripta principum A κα'. Διωκεῖς κρατεῖν αἱ βασιλικαὶ ἀντρεαφαί, ῥητὲ μὴδὲ ὁρμωθέντος ἐπ' αὐταῖς ἰδικῶς ῥεο-
perennia sunt, si nullum in
eis certum tempus definitum
erit.
- L. 3. XXII. Nullus exempla re-
scriptorum principalium, sed
authentica ipsa, & originalia
principis manu subscripta of-
ferat.
- L. 4. XXIII. Irritum sit omne
personale rescriptum sine B
die, & consule.
- L. 5. XXIV. Qui quocumque
modo principali rescripto
obuiauerit, tanquam sacri-
legus puniatur.
- L. 6. XXV. Irritum sit principis
rescriptum, quod subscri-
ptum non erit manu princi-
pis, & sacro encauto: quod si
quis comparare voluerit tan- C
quam tyrannus, proscriptus
capite plectitur.
- L. 7. XXVI. Vniuersa rescripta
hæc verba omnino conti-
neant: si vera retulit. nec ali-
ter valeant, tam eo qui dicta-
uit, quàm iudice, qui susce-
pit, reprehensionem subitu-
ris, his verò qui scripserint
cingulum amissuris.
- L. 8. XXVII. Sacra verò pragmati- D
ca sanctio non proferatur ad
singulorum preces super pri-
uatis negotiis, sed tantum ad
corpus, aut aliud collegium,
vel ciuitatem, vel prouinciā,
vel aliam quandam vniuersi-
tatem hominum ob causam
publicam preces offerentem.
- κα'. Διωκεῖς κρατεῖν αἱ βασιλικαὶ ἀντρεαφαί, ῥητὲ μὴδὲ ὁρμωθέντος ἐπ' αὐταῖς ἰδικῶς ῥεο-
νου.
- κβ'. Μηδεὶς τὰ ἴσα τῷ βασι-
κῶν ἀντρεαφῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν
ὑπογραφῆς βασιλικῆς αὐθεντικῇ
προσφέρειτω.
- κγ'. Ἀργεῖτω πᾶσαι προσωπικῇ
ἢ ἀνδρὶ ὑπάτου καὶ ἡμετέρας ἀντ-
ρεαφῆς.
- κδ'. Οὐδὲν ποτε ἐναντιωθεὶς βα-
σιλικῇ ἀντρεαφῇ, ὡς ἱερόσυλος π-
μωρεῖσθαι.
- κε'. Ἀνίσχυρθ' ἔσω βασιλικῇ
χειρὶ οὖσα ἀντρεαφῇ ὑπογραφῆς
ἁρὸς βασιλικῆς, τῆς δὲ ἐξ ἐκταυτῆς
ἐκδύσας μὲν κόχλου, μὲν ὁ κτήσα-
ται βουλευθεὶς ὡς τυραννος, δη-
μευθεὶς δ' ἀποτέμενεται.
- κς'. Ἐχέτω πᾶσαι πάντως ἀντ-
ρεαφῆς, ὅ, εἰ ἀληθῶς ἐδίδασκε, καὶ
μὴδὲ ἄλλως ἐρρώσθαι τῆ μὲν ὑπα-
γροβύσαντος ἢ δεξασμένου δικα-
στοῦ ὑπὸ μέμψιν ὄντος. τῷ δὲ
γραψάντων ἐκπιπλόντων τῆς ζω-
νης.
- κζ'. Πραγματικὸς δὲ θεῖος τύπος
μὴ ἐκφωνεῖσθαι πρὸς ἰδιωτικῶν
ἑνὸς ἰδιωτικοῦ πράγματος θέσιν,
ἀλλὰ μόνον πρὸς σωματεῖον, ἢ ἐτε-
ρῷ σύστημα, ἢ πόλιν, ἢ ἐπαρχίαν ἢ
ἀλλοδαπὴν καὶ ἢ τῶν σκοποῦμεν.
ἢ ἄλλα ἑνὰ ὁμάδα ἀνδρῶν πε-
ρὶ δημοσίας αἰτίας δεηθείη.

Τὰ πρὸς βλάβει τῆς φύσεως, ἢ τῆς ἐν-
αντία τῶν νόμων ἐκ ἀπατείας τῆς βασιλείας.

Φησὶ γὰρ ἡ ἀφ' ἑαυτῆς τῆς πρόνοιας τίτ. ὅτι
ὁ ψευδὲς δεηθεὶς, καὶ τὴν τύχην νομίζον ἀντηγα-
φῆς, ἐκπύρην αὐτῆς· καὶ εἰ τὸ ἄνομον αἰτή-
σῃ, τιμωρεῖται.

^a Nemo.] Quæ fisco damnosa sunt, aut iuri contraria, ne quis à Principe postulet.

^b Omissa sint.] Nam constitutio 18. huius tit. ait, cum qui mendaces preces obtulerit, etsi legibus consentaneum rescriptum tulerit, carere impetratis, & si contra ius aliquid postulauerit, puniri.

ΤΙΤΛΟΣ 5.

Περὶ βασιλέων καὶ δεήσεων βασιλεῖ προσφερομένων, καὶ διατάξεων καὶ ἀντηγαφῶν αὐτῶν.

TITVLVS VI.

De Principibus, & precibus Principi oblatis, & constitutionibus & rescriptis eorum.

α'. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ τοῖς νό-
μοις οὐχ ὑποκείται. ἢ

Αὐτοῦσα ὑποκείται· δίδωσι γὰρ αὐ-
τῇ ὁ βασιλεὺς τὰ ἐαυτῆς πρὸς νόμια.

β'. Οπρὶν ἄρξῃ τῶν βασιλεῖ, νό-
μος ὅστις, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἐνυπο-

γράφου ὁρῶν· ἢ διαγινώσκων ἡ-
φίσταται, ἢ ἐξ ἐπιπέδου διαλαλή-

σθ, ἢ διὰ δόγματος προσεγγρόσθ. ^C

Ἐ λέγεται ταῦτα διατάξας. ἵνα γὰρ
πύτων πρὸς ὧν ὅτι, Ἐ οὐχ ἔλ-

κεται εἰς ὑπόδηγμα, εἴτε πρὸς φι-
λοπρίαν, εἴτε πρὸς ποινὴν ἡν

γ'. Προφάνης ὀφείλει εἶναι· ὅτι νεω-
στὶ νομοθετοῦντων ἡ χρησιμότης ὥστε

ἀναχωρῆσαι τὸν νόμον ὁ πρὸς πολὺν
ἄνθρωπον φανέντ' ἐδικαίου.

^B I. PRINCEPS ^a legibus non subiicitur. Augusta verò subiicitur. Princeps tamen ei sua priuilegia tribuit.

II. Quod principi placuit lex est, siue per epistolam à se subscriptam constituar, siue

cognoscens decernat, vel de plano inrerloquatur, vel edi-

cto præcipiat. & hæc dicuntur constitutiones. §. 2. Quæ-

dam autem ex his sunt per-

sonales, nec ad exemplum trahuntur, siue ad indulgentiam, siue ad pœnam alicuius

emissæ sint.

III. Eorum quæ nouè con-

stitiuntur, euident esse vri-

litas debet, vt recedatur ab

eo iure, quod diu æquum

visum fuit.

- L. 3. IV. Beneficia principum la-^A tius interpretari debemus.
- L. 4. V. Posteriores constitutiones potiores sunt prioribus.
- L. 1. C. de VI. Cum lex secundum ius legib. strictum, & secundum æquitatem interpretationem recipit, solus princeps eam dirimat.
- L. 2. VII. Imperialia rescripta^b, B quæ ex relatione, vel suggestione, vel occasione motæ litis emissa sunt, constitutio in eis duntaxat personis rara habet, pro quibus fuerunt promulgata: & eos coërcet, qui hæc subvertere aut non custodire audent. Et iudex siue dissimulaverit, & adimiculum præbuerit his, qui per subreptionem de quibusdam preces obrulerint, siue de opinionum ambiguitate ad principem retulerit, triginta librarum auri multa mulctetur.
- L. 3. VIII. Constitutio^c generalis habeatur, de qua oratio principis in Senatu recitata fuerit: aut quam edicti nomine princeps nuncupauerit, D quæve ubique iudicium programmate diuulgata fuerit: aut si sententia in cognitione prolata in similibus quoque causis obtinere iussa sit. Specialis verò habeatur, interlocutio, quam princeps in vno negotio iudicans protulit: aut si quid concessum sit ciuitati, vel prouinciæ, vel corpóri.
- Δ'. Τὰς βασιλικὰς φιλοτιμίας πλατύτρον ἐρμηνεύειν.
- Ε'. Αἱ μεταγενέστεραι διατάξεις, ἰσχυρότεραι πρὸς αὐτὰς εἰσὶν.
- Σ'. Ὅταν ᾧ πρὸς ἀκρίβειαν καὶ πρὸς δικαιοσύνην ἐρμηνεύηται νόμος, μόνον αὐτὸν τεμνέτω ὁ βασιλεὺς.
- Ζ'. Τὰς ἀπὸ ἀναφορᾶς, ἢ μίσους, ἢ κινουμένης δίκης ἐξενεχθεῖσας βασιλικὰς ἀντιγραφάς, κυροῖ ὁ πρὸς τῶν αὐτῶν τῶν προσώπων ἢ διατάξεις. ἢ ὑμωρεῖται τοῖς ἀναγνέσκειν αὐτάς, ἢ μὴ φυλάττειν περὶ τῶν αὐτῶν. Καὶ ὁ δικάστην δ', εἴτε ὡς ἀπροσπονήσεται, καὶ βοηθήσεται τοῖς κτ'. συναρπάγων πρὸς τῶν δεινέων, εἴτε δόξας ἀμφιβάλλει δεινῶν πρὸς τούτων εἰς βασιλέα, τειάκοντα χρυσίου λιτρῶν, πρὸς τῶν κατὰ δικάζοντα.
- Η'. Γενικὴ νομίζοντα διατάξεις πρὸς ἧς ὁρατὶ νόνα πρὸς τὴν σύγκλητον ἐποιήσατο βασιλεὺς, ἢ μνήμην ἔχουσα ἐδίκτον, ἢ πρὸς δεῖναι πανταχοῦ μὴ τὰ διατεταγμένα ὡς αὐτῶν ἀρχόντων, ἢ ἐν διαγνώσῃ ἐξενεχθεῖσα, καὶ ἰδικῶς κελευθεῖσθαι, καὶ ὅτι τῶν ὁμοίων κρατεῖν. ἰδικὴ δὲ ἢ ἐν διαγνώσῃ διαλαληθεῖσα βασιλικῇ, ἢ πόλει, ἢ ἐκκλησίᾳ, ἢ σωματείᾳ ὡς ἀρχεῖται.

θ'. Καὶ κτ'. βασιλέως οἱ γρῦκοι Ἀ
κρατεῖτωσαν νόμοι, & πᾶσα παρά-
νομος ἐκβαλλέσθω ἀπὸ γραφῆς.

ι'. Μηδὲν ὧσα πλὴν τῶν νό-
μων ἐγγόισιν ἀπαρτέτω· ἐρρώδω;
ἀλλ' ἀρχήσων ἔστω, καὶ μὴ τῷ ἰδι-
κόν· ὁ νομοθέτης ἐπὶ γὰρ γρ'. ἀλλ' οὐ-
τε ὄρκον ἐπενεχθέντα ἐκ τῆς τοι-
αύτης αἰτίας βουλόμεθα κύρω-
σθαι· ὁ δὲ τῆς διανοίας τῶν νόμου
μαχόμενος ἐκ ἐκφύξεως τὰς
ἐγκειμένους τῶ νόμῳ τιμωρίας.

ια'. Τὸ ὑπὲρ ἑνὸς ἐκφώ-
νησιν λεχθέν, μὴ βλαπτέτω αὐτὸν
ἐκ ὁμιλίσεως ἐν ἑνί.

ιβ'. Πᾶς νόμος ἢ διάταξις εἰς τὸ
ἐφ' ἐξῆς κρατεῖτω· εἰ μὴ ἰδικῶς
ὡς τῶν ἀπολαβόντων πὶ διηγή-
ρῶσιν.

ιγ'. Νομοθετεῖν μνησόντες, ἀπαρ-
τὸν τοῖς ἐξέχουσιν ἐν τῷ παλατίῳ,
καὶ ἐν τῇ συκλήτῳ τῶ νόμον ἀνα-
κοινούμενοι, οὕτω τε αὐτὸν σωμα-
ρέσαντα κοινῇ, πάλιν ἀνασκηπόμε-
νοι, καὶ μὴ πάντα βεβαιουῦντες, ἡμεῖς
ἐν τῷ ἡμετέρῳ βήματι ἀναγινωσκό-
μενοι ἐκφωνήσομεν.

ιδ'. Σαφεῖς εἰσφέρεισθωσαν ὁ
νόμοι· καὶ ἀσαφεῖς ἢ ἔχουσιν, ἐρ-
μηνεία τῷ σαφελὶ ζέσθω βασι-
λικῇ.

ιε'. Πᾶντες κτ'. νόμοις πολιτευέ-
σθωσαν· καὶ εἰ τῷ δέῳ διαφέρουσιν
οἰκῶ.

IX. Etiam principem le- L. 4.
ges generales teneant; & re-
scriptum omne illicitum re-
iiciatur.

X. Nihil quod contra le- L. 5.
gum sententiam fit ratum fir-
mumque sit, sed viribus ca-
reat, tametsi legislator specia-
liter non dixerit, inutile id
esse debere. Sed neque iustu-
randum delatum ex eiusmodi
causa firmitatem obtinere
volumus. Qui autem legis
sententiam obpugnabit, poe-
nas quæ legibus continen-
tur, non effugiet.

XI. Quod favore alicuius L. 6.
nominatim constitutum est,
quodam casu damnosum ei
non sit.

XII. Lex omnis, aut con- L. 7.
stitutio in futurum obtineat,
nisi nominatim de præteritis
aliquid constitutum sit.

XIII. Legem laturi, pri- L. 8.
mò in consilium adhibitis
proceribus palatij, & Sena-
tus, sicque omnium consen-
su comprobata, denuò re-
censentes, & demùm confir-
mantes, nos in nostro consi-
storio recitandam promulga-
bimus.

XIV. Perspicuæ leges fe- L. 9.
rantur, & si quid in eis ob-
scurum sit, imperatoria inter-
pretatione manifestius fiat.

XV. Leges omnes teneant, L. 10.
tametsi ad diuinam domum
pertineant.

- L. II. XVI. Ius quod usu comprobatum non est, quodque ambiguitatem præ se fert, suggestione iudicis, & principali auctoritate decidatur.
- L. VII. XVII. Imperialis sententia inter duos interposita, in omnibus quoque similibus obtineat, & legis habeat vigorem. Sed & regia legis interpretatio legum auctoritate censeatur.
- L. I. XVIII. Si quis cum quolibet secreto veniat, dicens sine scripto sibi à principe mandatum, ei fides non adhibeatur, cuiuscumque dignitatis sit, qui id asserit.
- L. I. XIX. Sancimus, ut nullus gloriosissimorum magistratuum nostrorum, siue maiores sint, siue minores, in suis sententiis adscribat, nos divino ore sine scripto iussisse, aliquem in ius deduci, aut exhiberi, aut quid aliud eorum, quæ apud ipsos fieri solent, decerni: excepta causa datorum iudici collegarum: rectè enim latæ sententiæ dicuntur, quæ meminerint divinæ iussionis nostræ in literas non relatæ, quâ certus iudex datur, aut iudici collega adiungitur. Si militèrque gloriosissimus quæstor sacri palatii nostri, & spectabiles referendarij pietatis nostræ sacram. iussionem sine scripto factam occasione eorum, qui principem adcunt, & iudicem, vel
- A 15. Τὸν μὴ κρατήσαντα νόμον ἐν σιωπῇ, καὶ ἀμφιβολίᾳ δεξιὰ μὲν, ἀναφορὰ δὲ δικαστοῦ, βασιλέως αὐθεντία τεμνέτω.
16. Ἡ μετὰ τοὺς δύο ἑνὶ τῷ βασιλέως ἀπόφασις, ἐπὶ τῇ παρὰ πλησίον κρατεῖται, καὶ νόμου τάξιν ἐχέτω. καὶ ὅπου αὐτὸς νόμον ἐρμηνεύων ὁ βασιλεὺς εἰσηγήσεται.
17. Εἴ τις ἐν οἰωδῇ ποτε σείρεται ἀπαγγέλλεται, λέγων ἀναφορὰν βασιλικὴν κέλευσιν πρὸς αὐτὸν γεγενῆσθαι, μὴ πεινέστω. καὶ οἰωδῇ ποτε ἀξίας εἴη ὁ τῷ διαβεβαιούμην.
18. Θεωσόμενοι μηδένα τῶν ἐν δόξοις τῶν δεξιῶν ἡμῶν, μεγίστων ἢ μέσων, τῆς οἰκείας ἐξουσίας ψήφοις, ὡς δεῖται ῥήματα πρὸς ταῖς ἀνάγκαις ἀγῶνιμον γινέσθαι ἢ διὰ τὸν νόμον, ἢ ἄλλο πᾶσι ψήφισιν τῶν, ὅσα πρὸς αὐτοῖς πάλιν ὅσον ἐν τῇ σιωπῇ δοθέντων ὁρῶν φέρεται ταῖς ψήφοις, ταῖς μνημονεύουσιν ἀναφορὰν ἡμετέραν γινέσθαι δεῖται κέλευσιν ὁ δικαστὴς, ἢ σιωπῇ διδοῦσαν ὡσαύτως καὶ ἐν δόξοις τοῦ κοινοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν παλατίου, καὶ τοῖς δεξιῶν ῥεφερονδάρτοις τῆς ἡμετέρας δισβεβείας, ὁρῶν πάλιν ἀναφορὰν ἡμῶν δεῖται κέλευσιν, πάλιν γινέσθαι ἐπὶ τοῖς πρὸς αὐτοῖς, καὶ δικαστῇ, ἢ πρὸς σιωπῇ.

συνδικασίῳ αἰτῶσιν, ἢ ἄλλοι π^A
 ἢ εἰς τὰς δίκας τεινόντων διὰ κα-
 τὰς τοῦ τοῦ παρασιβυάξιν γίνεσθαι
 φανεράν. ὅτι τούτω γὰρ δὴ καὶ μό-
 νῳ πλὴν τῆς θείας ἀρχῆς φου κελύ-
 σεως μνήμῳ γίνεσθαι συγχωροῦ-
 μεν.

κ'. Αὕτη ἡ διάταξις βεβαίῳ τὰ B
 νόμιμα οἷσι Ρώμῃ κέχρηται. Ἐν δὲ
 πᾶσαν πόλιν τῇ σωτηρίᾳ τῇ Ρώμης
 ἀκολουθεῖν, ἐκ αὐτῶν τῆς ἄλλαις
 πόλεσι. Ρώμῃ γὰρ νοτῶν οὐ μόνον
 πλὴν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ καὶ ἡμετέ-
 ραν βασιλίδαν. ἥτις θεοῦ προνοίας
 μὴ κρήνην ἐλπίδων ἀκοδομηται.
 κελύξῃ γὰρ μὴ διὰ σιγῶν καὶ ὕψος
 νόμου γράφεσθαι, δι' ὧν ἀνιπνο- C
 μίαι πολλὰ εἰσάγονται. εἰ δὲ τις
 πλῆθος τοιοῦτον ποιῇ, τῷ τῆς
 πλαστογραφίας ἐκλήματι ὑποκει-
 ται, καὶ τὸ τοιοῦτον ἔργον ἀχρεώ-
 δήσεται.

κα'. Αὕτη ἡ διάταξις κυροῖ καὶ
 τὰ δέγματα καὶ τὰ ἰνστιτούτα.

κβ'. Θεοπίστοις δὲ κείνου τὰς ἡ-
 μετέρας διατάξεις τὰς ὑπὲρ διαθηκῶν, D
 κρατεῖν δὲ ὅπου κατὰ φανείας ἐν κοι-
 νῷ γέγονασι, καὶ τὸ γέγονον ἐκείθεν αὐ-
 τῆς λογίζεσθαι. Τούτῃ ἐνταῦθα μὲν
 δὲ ὅπου πᾶσι κατέστησαν, ἢ γέγονα-
 σι φανερά. ἐν τῆς ἐκείνης δὲ,
 δὲ ὅπου πεμφθεῖσαι κατὰ δόλῳ τῆς
 μητροπόλεως γέγονασι, ἢ καὶ ὕπερ
 γένωνται. ἵνα μὴ τῇ τῶν νόμων

Basil. Tom. I.

collegam. ei adiungi postu-
 lant, aut quid aliud eorum,
 quæ ad lites spectant recte
 per depositionem relatio-
 nemve insinuent, & notam
 faciant. In hoc enim tantum
 casu diuinæ iussionis, quæ sine
 scripto facta fuerit, mentio-
 nem fieri concedimus.

XX. Hæc constitutio con- L. 1. §.
 firmat iura quibus Roma uti- 10. &
 tur: namque omnes ciuitates l. 2. §.
 consuetudinem Romæ sequi; 22. C.
 non ipsam alias ciuitates. Ro- de vet.
 mam autem intelligendam, iur.
 non solum veterem, sed etiam enucl.
 regiam nostram, quæ Dei pro-
 uidentia melioribus condita
 est auguriis. Iubet autem ne
 per sigla contextus legum
 conscribatur, quæ multas
 ἀντινομίας, seu leges contrarias
 induxerunt. Si quis verò hoc
 facere præsumperit, falsita-
 tis reus constituetur, & vo-
 lumen eiusmodi cassum &
 inutile erit.

XXI. Hæc constitutio con- d. 1. §.
 firmat Digesta, & Institutio- §. 23.

XXII. Sancimus, ut consti- Nou.
 tutiones nostræ, quæ de te- 66. c. 1.
 stamentis latæ sunt, ab inti-
 matione earum teneant, &
 tempus exinde ipsis cedat.
 hoc est, heic quidem ex quo
 ad omnium notitiam perue-
 nerunt: in prouinciis verò
 ex quo transmissæ in Metro-
 poli propositæ & insinuatæ
 sunt, vel postea fuerint: ne,
 prout dudum obtinuit, hi

K

qui testamenta postea ordinauerint, legum ignorantia videantur in legem committere. Vt autem res apertius declaratur, sancimus, ut si quæ huiusmodi conscribatur lex, post duos menses quàm insinuata fuerit, quod tempus ei præstitutum est, vim obtineat, tam in hac felici urbe, quàm in prouinciis, hoc tempore omnibus ad eius notitiam suffecturo: tam tabellionibus vim eius discentibus, quàm subditis cognoscentibus, legemque seruaturis: sic enim nullus penitus excusabitur, quin legem nostram custodiat.

Nov. XXIII. Sancimus, ut dum
113. cap. 1. lis disceptatur, siue in pecuniariis, siue in criminalibus, siue aliis quibuscumque emergentibus causis apud iudices, siue heic, siue in prouinciis, neque pragmatica sanctio, neque aliud rescriptum, neque diuina aliqua iussio nostra ex scripto, vel sine scripto, aut depositio in hac regia ciuitate à spectabilibus nostris referendariis, aut alio quolibet, quæ formam rei iudicandæ præscribat, iudicibus insinuetur, aut insinuata valeat: sed secundum generales leges nostras causa disceptetur, & definiatur: quod enim ex legum auctoritate iudicatur, id aliqua extrinse-

A ἀγνοία, καὶ τὸ πρὸς τὸν κεκρατηκὸς, τὰς διαθήκας, ἀνδραποὶ πολιτευόμενοι, δόξαιεν παραβαίνειν τὸν νόμον. ὅπως δὲ ἀνὸς σαφέστερον τὸ πρὸς τὸ ἀγνῶμα δηλωθείη, θεασαμένους εἰς γραφεῖν τοιοῦτος νόμος, ἔπον μὲν μὲν δὲ οὐδὲντος αὐτῷ χρόνου κρατεῖν, καὶ πολιτεύεσθαι· εἴτε ἐπὶ ταύτης τῆς δαίμονος πόλεως, εἴτε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, μὲν πᾶσι ἐμφανίσιν· δευκοῦτος τοῦτου τῆς χρόνου φανερόν αὐτὸν πᾶσι καταστήσιν. τῷ τε συμβολαιογράφῳ πᾶσι αὐτῷ μανδανόντων δυνάμιν, ἔτε ἐπὶ τῶν κωδων διαγνωσκόντων, καὶ τῷ νόμον τῆρουμένων· οὕτω γὰρ οὐδὲν πᾶντελῶς ἔσται παρὰ τοῖς μὴ τῷ ἡμέτερον φυλάττειν νόμον.

C καὶ θεασαμένους ὥστε δικῆς ἐξετάζουσης, εἴτε ἐπὶ χρηματικαῖς, ἢ ἐκκλησιαστικαῖς, ἢ ἐπὶ οἰκιστικῶν ἀναφυομένων αἰτιάς, ἢ ἀδικασίας, εἴτε ἐν ταῦτα, εἴτε ἐν ἐπαρχίαις, μήτε πρὸς μακρὸν τύπον, μήτε ἐπὶ ἀντιγραφῶν, μήτε θέαν ἡμῶν ἢ ἄλλου ἐγγράφον, ἢ ἀγγράφον κέλδουσιν, ἢ καταδίδουσιν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλείᾳ πολλὰ παρὰ τῶν πρὸς ἐλέπιν ἡμῶν ῥεφενδάρων, ἢ ἐπὶ τῶν διατυποῦσιν αὐτοῖς, ὅπως δέοι τῶν δεχθεῖν ἐξετάζειν, ἢ κρίνειν ὑποδίδουν, καταφανῆ γενέσθαι τοῖς δικάζουσιν, ἢ καταφανῆ χρυσομένῳ κρατεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς χρυσοῖς ἡμῶν νόμοις τὰς δικῆς ἐξετάζειν, καὶ τὸ ἐπὶ τῇ τῶν νόμων κρίσει μὲν ἐξοισία, ἐκ δὲ δεῖν.

θείη ἱανὸς ἐξωθεν διατυπώσεως. Εἰ γὰρ τις εἰς ἡμᾶς ὑποθέσις ἔλθοι, ἢ παρὰ δικαστῆν ἢ δὴ λεγομένη, ἢ πρὸς ταύτῃ παροίμιον λαβεῖν, καὶ συνιδόμεν ταύτῃ ἡμεῖς δὲ οἰκείας ἡμῶν κρίσεως διατυπώσαι καὶ τεμεῖν, τὸ ἐκείνῃ τῆς ἡμετέρας δικαστοῦ δέ ἐστι κρίσεως: τὰ γὰρ ὅσα ἡμῶν διὰ θείας, ὡς εἴρηται, κρίσεως διατυπώματα, οὐ παρὸς δέεται τὸ ἐτέρων ἐξετάσεως, ἢ κρίσεως, ἢ ἀναψηλαφήσεως ἱανὸς. ἡμεῖς γὰρ οἷς ὁ θεὸς καὶ τὸ νόμοθετεῖν ἐξουσίαν ἐδώρησατο, εἴ τινα κρίσιν ἔπι ἱανὶ ὑποθέσας παροισενέγκωμεν, οὐχ ἑτέρω δικαστῇ ταύτῃ ἔπιτρέπομεν, εἴτε διὰ τύπων, εἴτε διὰ κατὰ θέσεων ἢ πρὸς ἀντιθέσεων ἡμῶν ῥεφερένδεων, ἢ ἐτέρου ἱανὸς, ὅπως δέοι τὴν ταύτῃ ὑποθέσιν ἐξετάζεσθαι, ἢ κρίνεσθαι, οἷα ὅσα ἡμῶν ἀπαξ κεκριμένη, ἢ ἀναψηλαφῶσθαι ὅσα οὐδενὸς διωκόμενα. Τύπων δὲ δυνάμει κρατούτων, ὅταν ἐξ ἁφῶς τοιαύτης ἡμῶν παρὸς ἔλθοι κρίσις. εἰ μὲν ποιεῖς ἀμφισβήτησις τῷ δικαστῇ πρὸς τὸν ἡμέτερον νόμον, μὴνύτω πρὸς τὸ ἡμέτερον κράτος, καὶ τὸ ἐξ ἡμῶν ἐκδέχεσθαι τὸ πρᾶγμα, τὸς ἐπὶ τὸν σαφῆς εἶναι, ἢ ἐρμηνείαν, καὶ κατ' αὐτὴν τεμένεω πῶς εἶναι.

καδ'. Εἰ δὲ δυνάμει λεγομένης, ἢ παρὰ δικαστῆν ἡμῶν πῶς, ἢ κατὰ θέσιν ἢ πρὸς ἀντιθέσεων ἡμῶν ῥεφερένδεων, ἢ ἐτέρου ἱανὸς, ἢ ἄλλο πῶς εἰρημύων

Basil. Tom. I.

cus forma & prescripto minime indiget: si qua enim causa ad nos vel iam apud iudicem ventilata, vel antequam initium sumeret, peruenerit, visumq; nobis erit nostra sententia eam definire, & dirimere, hoc iniquaquam alterius eget iudicio: quæ enim sacro, sicut dictum est, iudicio dirimuntur, ea non egent aliorum discussione, vel sententia, vel retractatione aliqua: Nos enim quibus Deus legum etiam condendarum potestatem dedit, si quam litem decreto nostro finiri velimus, alij iudici per formas, aut depositiones spectabilium, referendariorum nostrorum, aut alterius cuiuslibet, non præscribimus, quomodo hanc disceptari, aut iudicari oporteat, ut pote quod à nobis iam iudicata sit, nec ab ullo retractari possit. His videlicet obtinentibus cum scripto comprehensa nostra procedit sententia: Si tamen iudex de iure dubitet, referat ad Serenitatem nostram, & à nobis expectet in literas relatum rei dilucidorem expositionem, aut interpretationem, & secundum eam litem dirimat.

XXIV. Si verò dum lis agitur, vel pragmatica nostra sanctio, vel depositio spectabilium nostrorum referendariorum, aut alterius cuiuslibet, vel aliud quidquam eorum omnium, quæ

K ij

dicta sunt, iudici insinuatum fuerit, quod rei iudicandæ formam præscribat, iubemus, ut iudex rationem eorum non habeat, sed his insuper habitis, & nullam penitus vim habentibus secundum generales leges nostras causam examinet, & legitimum ei finem imponat. quod si iudex hæc non observauerit, decem librarum auri poenæ subiaceat, & insuper maiorem etiam indignationem nostram experietur: eidem poenæ subdendo & eo, qui talem aliquam formam dictare præsumpserit, & qui eis ministerium præbuerint, & huiusmodi aliquam depositionem facientibus spectabilibus nostris referendariis. Et hæc dicimus siue ex sacro nostro oraculo iudicare quis iussus est, siue iussu magistratus, siue apud compromissarios arbitros causa disceptetur: siue scriptura interueniat, siue non. Sed etsi quis iudicium salutis suæ contemptor, ex aliquo horum sententiam proferre ausus fuerit, hanc ita irritam esse volumus, ut nec appellatione indigeat, neque ex compromisso poena peti possit: volumus enim ut omnes iudices secundum generales leges nostras lites disceptent, & sententias ferant. Illud sane in confesso est, quod neque iussio aliqua magistra-

^A πάντων τῶν δικάζοντι ἐμφανιδείη διατάξιν ἢ αὐτῶν ἐξέτασιν, ἢ κρίσιν, κελεύσιν ἢ δικαστὴν τοῖς παντελὺς μὴ προσέχον, ἀλλὰ τοῦτων δρογῶτων, ἰσὺ καὶ τοῦ γηνοῦς ἡμῶν νόμοις, τὸ πρᾶγμα ἐξετάζον τε καὶ νομίμως πέραν παραδιδόναι. εἰ δὲ ταῦτα μὴ παραφυλάξῃ ὁ δικαστής, δέκα λίτρας χρυσοῦ αὐτὸν ^B ὑποκειῖσθαι ποινῇ· καὶ ἑτέρας ἡμῶν μείζοντος ἀνανακτήσεως πειράσθαι. τῇ αὐτῇ ποινῇ ὑποκειμένου καὶ τοῦ τολμῶντος τοιοῦτον ἵνα ὑπαγορεύσῃ τύπον, ὃ τῷ ὑπουργῶτων αὐτῷ, καὶ τῷ τῷ αὐτῷ ἵνα κατὰ θεσιν ποιουμένων περὶ βλάπλων ἡμῶν ῥεφερενδαιῶν. καὶ ταῦτα φάρμακον, εἴτε ἐκ θεοῦ ἡμῶν δασιόματα ^C δικάζειν πῶς ἐπαχθῇ εἴτε ἐκ προστάξεως δρογῆς, εἴτε καὶ πῶς τῷ αἰρετῷ, ἢ τῷ δικαστῶν τῶν ἀναδεξαμένων διαγνωμένων γῆμα τῆς ζητήσεως ἀκρατῆ· εἴτε ἐπὶ φάσας, εἴτε γραμμάτων χειρὶς. ἀλλὰ καὶ εἴπῃ τῷ δικαστῶν τῆς ἰδίας περὶ φρονῶν σωτηρίας, ἐκ τῶν τοιοῦτου τολμήματος τολμήσας ψῆφον ἐνεκῶν, ^D πάντων οὕτως ἀκυρον εἶναι βουλόμεθα, ὥς μηδὲ ἐκλήτου προσδεῖσθαι, μηδὲ ἢ ἐκ τῆς κομπρομίσσων ἐπαχθῇ ποινῇ. ἡμεῖς γὰρ ἅπαντας τοῦ δικαστῆς, καὶ τοῦ γηνοῦς ἡμῶν νόμοις, τὰς τε ἐξέτασας, τὰς τε κρίσας ποιεῖσθαι βεβλήμεθα. ἐκείνο δὲ τῷ ὁμολογούμενων ὅτιν, ὥς οὐδὲ δρογῆς πῶς κρατῇ

οὐ κέλευσις πῦρ ἂν διατεταγμένον
πῶδε ἡμῶν τῷ νόμῳ.

κέ. Πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ κείνῳ τοῦ
δικάζοντα εἶδέναι χρεὼν, ὡς παρ-
οῦκόν ἐστιν αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐπὶ ἐνὶ κί-
νυρμας ζητήσας, καὶ τοῦ χηρικοῦ ἡ-
μῶν τέμνειν νόμοις, καὶ εἴπερ ἤδη δεῖον
ἐφθάσε πολεσάμενος διαπιστομα, δια-
τάσσοντι τὸ δικαστὸν ἐξέτασιν, ἢ κρί-
σιν. (C) ὅς τοι δὲ πόντι πολεσάμενος
ἤδη, ψήφου αὐτοτελοῦς, οὐ πῶ τε-
τυχηκότα, οὐδὲν ἐκ τῶ αὐτῷ πεπο-
λειμένων ὠφελείᾳ βουλόμεθα
εἰς ἅπαντας ἐφθάσε ψήφῳ αὐτο-
τελοῦς δοδεῖσαι, οὐδὰμῶς ταῦτε
ἐκ τῶδε ἡμῶν πολυπραγμονεῖσθαι
τῶ νόμου κελύμενος, καὶ ἢ ἐκκλη-
σιᾷ ἐπικολοῦσθαι, ἢ ἐν ἀναψι-
λαφῆσιν ὅστις ἐλπίς καὶ τῆς ψή-
φου. πῶ δὲ μὴ τυποδοῦν μὲν τὸ δι-
κάζοντα, ἢ δικάζειν μέλλοντα κέ-
λευσιν, ὅπως θεοὶ πῶ ζήτησιν
ποιεῖσθαι ἢ κρίσιν ἐπαγγίλῃ, πῶ δὲ
δικῶν σπουδῇ παραδοθῆναι νομί-
μῳ βουλομένῳ, ἢ πῶ τῶν πεπρα-
γμένων ἐπιγρῶσαν ἐκδοσιν, ἢ (C)
δικαστὴν ἀναγκάζουσιν νόμιμον ἐνελ-
κεῖν ψήφον, ἢ σὺν δικαστῇ καὶ τοῦ ἡ-
μετέρους παρεχόμενον νόμοις, γίνε-
σθαι τε ἐκ κρατεῖν ἐγχεάφως τε καὶ
ἀγχεάφως οὐ κελύμενος.

κα. Ὡς δὲ πάντας τοῦ ἡμετέρους
ὑποκόους, καὶ μάλιστα τοῦ δικασ-
τοῦ τελομένων, πῶ ἡμετέραν ὑπὲρ
αὐτῶν εἶδέναι πρὸ νομοῦ, ἐκ μὴδὲνα
πόνδε ἡμῶν (C) δεῖον ὡραῖον.

Basil. Tom. I.

A tuum præualebit aduersus
ea, quæ hac nostra constitu-
tione sancita sunt.

XXV. Ad hoc, & illud iu-
dices scire necesse est; ad of-
ficiū eorum pertinere, ut
lites adhuc pendentes, vel
postea mouendas secundum
generales leges nostras diri-
mant, tametsi quis sacrum
iam oraculum impetrauerit;
quod rei iudicandæ formam
præscribat: cum enim qui
iam aliquid eiusmodi impe-
trauerit, sententiæque de-
finitiuam nondum prome-
ruerit, nullam ex impetratis
utilitatem percipere volu-
mus: nam si semel lis termi-
nata sit, nullo modo ipsam ex
hac cōstitutione nostra refri-
cari volumus, quamvis ap-
pellatio subsequuta sit, vel
contra sententiā speretur
retractatio. Iussionem autem,
quæ iudicanti, vel iudicatu-
ro formam rei iudicandæ
non præscribit, sed liti iubet
legitimam adhiberi diligen-
tiam, vel acta litigatoribus
edi, vel sententiā legibus
consentaneam proferri, vel
litem cum alio iudicari, fie-
ri, & valere scriptura inter-
ueniente, vel sine scriptura
non prohibemus.

XXVI. Ut autem omnes
subditi nostri, & maxime
qui litibus atteruntur, no-
stram pro ipsis prouidentiam
nouerint, & nullus sacram
hanc legem nostram ad se

K iij

pertinere inficietur, aut ignorantiam in ea prætendat: Sancimus ut in singulis litibus initio ante ipsam personarum confirmationem ea inscribatur, & actis inferatur.

Nou.
114.
cap. 1.

XXVII. Omnis diuina iussio Quæstoris subscriptionem^f habeat, qua contineatur inter quos, & ad quem iudicem directa sit.

SCHOLIA.

^a *Princeps.*] Princeps quidem legibus solutus est, & necessitate, quæ ipsæ constringunt. Augusta autem licet legibus soluta non sit, princeps tamen priuilegia sua ei tribuit. Quæritur. 17. Institut. 2. & Nouell. 32.

^b *Imperialia rescripta.*] Rescriptum principis promulgatum ex relatione personale dicitur, nec ad similia trahitur: Principis enim sententia inter aliquos prolata, aduersus similes non trahitur.

^c *Constitutio.*] Illas constitutiones nostras ab omnibus hominibus ut generales obseruari sancimus, quæ ad sacrum Senatuum facta oratione missæ sunt, & quibus Edicti nomen insertum est.

^d *Nihil.*] Legum sententiam magis, quam verba eorum spectamus. Et nota, ea quæ contra vim legum geruntur, inutilia ac irrita esse.

^e *Imperialis.*] Quod princeps inter duos decreuerit, aut in lege interpretanda senserit, lex esse intelligitur.

^f *Quæstoris subscriptionem.*] THEODORI. Nec tibi contrarium videatur quod dicitur, omne principis rescriptum manu principis omnino subnotari debere: hæc enim constitutio non abrogat quod in Codice dictum est, sed addit quod heic constituitur: videlicet; quæ à principe subnotari non oporteat.

A ποιήσασθαι νόμον, μηδὲ ἀγνοῖαν ἐπὶ αὐτῷ προτείνεσθαι. θεασίζομεν, ἐφ' ἐκείνης ὑποδείσεως δεχθῶν ὥστε δικαστὴν λαμβανούσης, ἐκ προοιμίων αὐτοῦς ἐπὶ αὐτῆς τῆς τ' προσωπῶν βεβαιώσεως ἐντέλλεσθαι τε αὐτὸν ἐπὶ ὑπομνημάτων γίνεσθαι μέρεθ.

B κζ'. Πᾶσα δὲ αὖτε κέλυσις ὑπογραφήν ἔχτω τῆ κοιαισορῶ, ἢ δηλοῦτω πρὸς τῶν ἐξεφωνήθη, ἢ ὅτι ποῖον δίδωσι δικαστὴν.

ΣΧΟΛΙΑ.

C Οὐ μὲν βασιλεὺς ἐλθὼντος ἔστι τῶν νόμων, ἐπὶ τῆς ἐκ πούτων ἀνάγκης· ἡ δὲ Αὐτοῦσα, εἰ καὶ μὴ ἔστιν ἀπολελυμένη τῶν νόμων, ὅμως βασιλεὺς τὰ οἰκεία προνόμια πρὸς αὐτῇ. ζητῶν ἥτις. ιζ'. τ' ε'. τῶν ἐνστ. καὶ νεαρ. λβ'.

Η βασιλικὴ ἀντηγραφὴ ἐκφερομένη ἀπὸ ἀναφορῆς προσωπῶν καλεῖται, καὶ οὐχ ἑλκεται κατὰ τῶν ὁμοίων· ἡ γὰρ βασιλικὴ ψήφος μετὰ ξυζήτων ἐκφωνηθεῖσα, κατὰ τῶν ὁμοίων ἔχ' ἕλκεται.

Εκεῖνας τὰς ἀφ' αὐτῆς ἡμῶν πρὸς αὐτῶν ἀνδερόπων ὡς γνηίας φυλάττεισθαι θεασίζομεν, αἱ πρὸς πλὴν ἱερῶν σύγκλητον ὁρατήτως γνησιότητος κατεπέμφθησαν, καὶ ὅσα ἐδίκτου μηνύμεν ἐν αὐτοῖς ἔχουσιν.

Τῇ ἐννοίᾳ μᾶλλον καὶ οὐ τοῖς ῥήμασιν τῶ νόμου προτείνεσθαι. καὶ σημείωσαι ὅτι πρὸς γινόμενον πρὸς πλὴν διώκειν τῶ νόμου ἀρχήσων ἔστιν.

Εἴ τι ὁμοίως, ἢ νομίσῃ ὁ βασιλεὺς μετὰ ξυζήτων, νόμος νοσῇται.

Θεοδώρου. Μὴ ἐναντιωθῇ σοι, καὶ ἐκλύθῃ πᾶσιν βασιλικῶ ἀντηγραφῶν ὁφείλῃ πρὸς τῶ βασιλέως ὑπογράφεσθαι· ἡ γὰρ πρὸς αὐτῆς ἀφ' αὐτῆς ἐκ αἰαμρῶς ὁ λεγόμεν ἐν τῶ κώδικι, ἀλλὰ προσηγορίᾳ τῶ ἐν τῶ θεασίζομεν. δηλονότι τὰς μὴ ἀφ' αὐτοῦ ὑπογράφεσθαι ὑπὸ τῶ βασιλέως.

ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ

BIBLION TRITON

ΤΙΤΛΟΣ Α.

Περὶ Ἐπισκοπῶν, καὶ κληρικῶν, καὶ χρηστονίας, καὶ θεωνομιῶν αὐτῶν.

ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ

LIBER TERTIVS

TITVLVS I.

De Episcopis, & Clericis, & ordinatione, & privilegiis eorum.

α. ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ἀπὸ

συνόδου καθαιρέσει,
καὶ ποιήσας τὴν σαιῶδες
διὰ τὸ πάλιν τὴν Ἐπι-

σκοπίῳ ἀναλαβεῖν, ἀπὸ ἐματὸν
μιλίῳν ἧς ὄξεβλήθη πόλεως οἰκεί-
τω μηδὲ βασιλεῖ θεωσιῶν, καὶ
τύχη ἀντηγάφων, ἀρχεῖται ἔσω.
καὶ ὁ ὑπερεκδικῶν αὐτὸν, ἀγανα-
κτεῖσθαι.

EPISCOPVS ἀ

Synodo depōsi-
tus, & seditio-
nem concitans

ad episcopatum recipien-
dum, procul ab vrbe vnde
eiectus est, centum millibus
habitet: & adeundi principis
facultas ei denegetur, ac re-
scripta, quæ impetrauerit,
nullum robur habeant, illo
quoque, qui eum defendit, in-
dignationem subituro.

β. Ο συκοφαντήσας ἐκκλησιαστικῶς
Ἐπισκοπον, βιάκοντα χειρὶς λίθρας
πρὸς τιμᾶσθαι τῷ δημοσίῳ. βεβαιού-
σθαι ὅτι τὰ ἐκκλησιαστικὰ πάντα προ-

II. Qui per calumniam
Episcopum criminaliter ac-
cusat, triginta auri libras fi-
sco pendat. §. 1. Confirmen-
tur omnia ecclesiastica privi-

K iiij

legia. §. 2. Prætereà iubemus, ut omnes Clerici, & monachi, qui de suis ciuitatibus in hanc almam urbem ecclesiastici negotij, vel religionis causa veniunt, literis Episcopi, cui vnusquisque eorum iter faciens obsequitur, muniti adueniant: scituri quòd si citra hoc præsidium accefferint, suspicionem iniicient, quòd neque Clerici, neque monachi sint.

L. 35. & 36. III. Qui auferet ciuitati dudum conditæ, vel quæ nunc exstruitur, proprii episcopatus ius, vel quod aliud priuilegium, etiamsi ex principis rescripto, vel permissu id fiat, hac constitutione infamiâ notatur, & publicatur, & conatus eius in irritum constituitur: excipit autem Scythiæ prouincias, & Leontopolim Isauriæ.

L. 13. C. de episc. aud. IV. Priuatos carceres constitutio tollit, Episcopis permittens, ut inclusos dimittant.

L. 25. V. Constitutio Episcoporum sollicitudini committit, ut prohibeatur alea, siue cotus, iubetque animaduersione dignos per eos, quorum ipsa meminit, coërceri.

L. 29. VI. Potest quis apud Patriarcham statim ab initio accusationem instituire, ac petere per literas eius dari sibi iudicem aliquem ex loci Episcopis, de cuius sententia

νόμα. Τὸ λοιπὸν κελεύομεν ἵνα πάντες (α) κληρικοὶ (β) μοναχοὶ, (γ) ἐκ τῶν ἰδίων πρὸς ταύτην πλὴν λαμπρὰν πόλιν διὰ ἐκκλησιαστικὰ πρᾶγματα, ἢ πίστεως ἕνεκα ἐκδημόσιν, γραμμασι τῆς Ὀπισκοποῦ ἐνὸς ἐκαστοῦ, οὕτως (δ) πλὴν πορείαν ποιοῦσιν ὠχυρομένοι, πρὸς ἐλθέτωσαν. εἰδότες ὅτι ἐὰν ἐκ τῶν ταύτης τῆς ἀσφαλείας πρὸς ἐλθέτωσιν, ἐαυτοὺς ὑπονοείτωσαν, ὅτι οὐτε κληρικοὶ ἢ μοναχοὶ εἰσιν.

γ. Τὸν ἀφαιρούμενον πόλεως οἰας δὴ ποτε πάλαι οὐσης, ἢ πολιτείας, τῆς ἰδικῆς Ὀπισκοπῆς δίκαιον, ἢ ἐπὶ τὸν πρὸς νόμον, καὶ ἀπὸ βασιλικῆς ἀντὶγραφῆς ἢ Ὀπισκοπῆς, ἀπμοῖ καὶ δημεύει ἢ διάταξις, ἀκυροῦσα (ε) πλὴν ἐγχείρησιν. ὡς εἰρηρεῖ δὲ πᾶς ἐν Σκυθίᾳ ἐπαρχίας, καὶ Λεόντοπολιν τῆς Ἰσαυρίας.

δ. Τὰς ἰδιωτικὰς φυλακὰς ἢ διάταξις ἀναιρεῖ; τοῖς Ὀπισκοποῖς Ὀπιστρέπουσα, ὅτι οὕτως ἐμβληθέντας ἐκβάλλειν.

ε. Τὸ κεκωλύσθαι τὸν κύβον, ἢ τοῦ κόπην, τῇ παραφυλακῇ τῆς Ὀπισκοπῶν ὡς ἀδίδωσιν ἢ διάταξις. καὶ διὰ τῆς εἰρημνύων αὐτῇ πρὸς ὧν, οὐκ ἀνὰ δέησιν, σωφρονήζαν κελεύσασα.

ς. Διωτὸν καὶ ὡς τῶν πατριαρχῶν πρὸς αἰπάσασθαι, καὶ αἰτεῖν διὰ γραμμάτων αὐτῶν δοθῆναι ἵνα δικασθῇ τῶν καὶ τῶν Ὀπισκοπῶν, ἢ ὡς αἰτιθεῖ-

σης τῆς ψήφου, πάλιν ὁ πατριάρχης δικασθῇ.

ζ. Ο ἀναβατήσιος ἐπίσκοπος τῆς ἱεροσωμῆς ἐμβαλλέσθω.

η. Θεοσίδορον ὁσάνης ἡγεῖα γνήσιον ἐπίσκοπον χρροτονηθῆναι, συνέναι τῶν κληρικοῦ καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῆς πόλεως, ἧς μέλλει ἐπίσκοπος χρροτονεῖσθαι.

καὶ περκαμένων τῶν ἀγίων ἀγγελίων. ἐπὶ τοῖς πρεσβυτέροις

ψήφισματα ποιεῖν, καὶ ἕκαστον αὐτῶν ὁμνυῖαι καὶ τῶν θεῶν λόγων,

καὶ ἐλθεῖν ἐν αὐτοῖς ὅπ' οὔτε διὰ δόσιν, οὔτε δι' ὑπόχρεσιν,

ἢ φιλίαν, ἢ χάριν, ἢ ἄλλω οἰκονομῶντι περκαῖσθαι.

ἀλλ' εἰδότες αὐτῶν τῆς ὁρθῆς καὶ καθολικῆς πίστεως,

καὶ σεμνοῦ βίου, καὶ ὑπὲρ τὸν περκασθὲν ἔπος εἶναι,

καὶ ὅπ' οὔτε γαμετῶν ἔχον, ἢ παλλακῶν,

ἢ παῖδας φισκοῖς γνώσκοισιν αὐτῶν ἐγκρίναί,

ἢ ἔχον. ἀλλ' εἰ καὶ περκαθὼν πρὸς αὐτῶν γαμετῶν εἶχε

καὶ αὐτῶν μίαν, καὶ οὔδ' ἐχέον, οὔδ' ἀνδρὸς ἀποζευχθεῖσαν,

οὔδ' τοῖς νόμοις, οὔδ' τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἀπηγορευμένῳ,

ἀλλ' οὔδ' βουλομένῳ ἢ ταξιώτῳ ἵνα τῶν ψήφισματων εἰ γνώσκοισι πάλιν εἰ

μὴ ἐν μοναστείῳ οὐχ ἡπτόν δεκαπέντε ἐνιαυτῶν μοναχικὸν ὁ πολιτοδόμηται,

ἢ ταξιώτης, βίον

A si conquærat, rursus Patriarcha iudicabit.

VII. Episcopus qui rebaptizat eundem, sacerdotio eiiciatur.

VIII. Sancimus, ut quoties necesse fuerit Episcopum ordinari, conveniant Clerici,

& primates civitatis, cui Episcopus ordinandus est: ac

propositis sanctis euangelis, in tribus personis decreta

faciant, & quisque eorum iuret per sacra eloquia, idque

in ipsis decretis inscribant, quod neque per largitionem,

neque pollicitationem aliquam aut amicitiam, aut gratiam,

aut alium quemcumque affectum hos elegerunt, sed quod scierint ipsos,

rectæ & Catholicæ fidei, & honestæ vitæ esse, quodque

eum non minorem annis XXX. esse compertum habuerint:

& quod neque uxorem, neque concubinam, aut liberos naturales

noverint eos habuisse, aut habere. Sed etsi quis ex eis uxorem

habuit, eam unicam fuisse, eamque nec viduam, neque

à viro separatam, neque legibus, neque sacris canonibus reprobata-

curialem, aut officialem esse aliquem ex his cognoverint,

qui decretis eorum electus est: præterquam si curialis, aut officialis in

monasterio per annos quindecim monasticam conversationem citra

L. i.
C. ne
sanct.
bapt.
iter.
Nov.
123. c. 1.

omnem calumniam impleuerit. obseruatione videlicet quæ à nobis prædicta est, de tribus personis decreto electis, & in his personis custodienda, vt melior ordinetur, electione, & iudicio ordinantis. Exigatur autem prius ab eo, qui ordinatur, libellus sua manu subscriptus; qui contineat capita rectæ eius fidei: proferat autem is sacram etiam oblationem, quæ fit in sancta cõmunione, & cum cæteris precibus eas quoque quæ in sancto baptismo proferuntur. Sed & is, qui ordinatur, præstet iusiurandum per sanctas scripturas, quòd neque per se, neque per alium quidquam deriderit, aut promiserit, neque postea daturus sit ordinanti ipsum, aut his, qui pro ipso decreta fecerunt, aut cuiquam alij ordinationis nomine. Si quis aduersus supradictam obseruationem Episcopus ordinatus fuerit, iubemus ram ipsum omnibus modis episcopatu deiici, quàm eum, qui aduersus hæc ordinare præsumpserit.

Cap. 2. - Si verò quis accusationem
d. No. instituat quacumque de causa aduersus eum, qui Episcopus ordinandus est, aut presbyter, aut diaconus, aut alius Clericus, aut etiam Hegumenus, differatur eiusmodi ordinatio, & ante omnia examinetur accusatio præsentē

A ἀδιαβλήτως ἔξετελεσεν. δηλαδὴ τῆς ἐμπροσθεν ἡμῖν εἰρημνύσης ᾧρα-
τηρήσεως. καὶ ἐπὶ τούτων τῶν πορ-
σώπων ἐν τοῖς γινομένοις κατὰ αὐ-
τῶν ψηφισμοῦν τελῶν πορσώ-
πων, ὁ βελήων χρηροτονηθῇ τῇ ἐπιλο-
γῇ. ἔ τῷ κρίματι τῆς χρηροτονοῦντος.
ἀπατεῖσθαι δὲ πορσῶν ᾧρα τῇ χρη-
ροτονοῦντος, λίβελλον μὲν ὑπογρα-
φῆς ἰδίας κατέχοντα τὰ κατὰ τὸ ὄρ-
θῆς αὐτῶν πῆσως. ἀπαγγέλλειν δὲ τὸ
πὺν ἔ πῶν δεικνύει πορσκομὲν πῶν
ἐπὶ τῇ ἀγίᾳ κοινωνίᾳ γινομένην,
καὶ πῶν ἐπὶ τῷ ἀγίῳ βαπτίσματι δι-
χῶν, καὶ τὰς λοιπὰς διχαί. ὅρκον δὲ
ὑπέχων καὶ αὐτὸν (C) χρηροτονοῦμενον
καὶ τῶν δεικνύων γραφῶν ὡς οὔτε δι-
ἐαυτῆ, οὔτε δι' ἐτέρου πορσώπου,
D δέδωκεν, ἢ ὑπέχετο, οὔτε μὲν ταῦ-
τα δώσῃ, ἢ αὐτῶν τῶν χρηροτονοῦν
αὐτὸν, ἢ τοῖς κατὰ ψηφίσματα εἰς
αὐτὸν ποιησαμένοις. ἢ ἐτέρῳ τῶν
ποιῶν ἑνὶ, ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν χρη-
σομνύσης χρηροτονίας. εἰ δὲ πῆς ᾧρα τῇ
μνημονοῦσιν ᾧρα φυλακὴν ἐπι-
σκοπος χρηροτονηθῇ, καλδύομεν ἔ αὐ-
τὸν πᾶσι τῶν τοῖς ἐπισκοπῆς ἐκβάλλ-
λεσθαι. ἔ τῇ ᾧρα ταῦτα πορμῆσαν-
τα χρηροτονεῖν.

Εἰ δὲ πῆς κατηγορέαν ἑνὰ ποιή-
σῃ καὶ ἑμῶντος χρηροτονείας ἐπι-
σκοπού, ἢ πρεσβυτέρου, ἢ διακόνου, ἢ
ἄλλου κληρικοῦ, ἢ ἡγουμένου, ἐφ'
οἷα δὴ ποτε αἰτία, ἀναβαλλέσθω ἢ
τοιαύτη χρηροτονία, καὶ γινέσθω πορ-
σῶν ἔξετασις τῇ κατηγορίας, ᾧρόν-

πος ἐπεὶ κατηγόρου, καὶ ἐπεξιόντος
 τοῖς ἀντὶ αὐτοῦ ποροσάγγχεϊσιν. εἰ δὲ
 ἀπολιμπανοίτο, ἢ ἀναβάλλοιτο ὁ κα-
 τήγορος, ἐ οὕτως ὁ πλὴν χροτο-
 νία μὴ μὲν ποιεῖσθαι, ζήτησιν ἀκρι-
 βεστάτην ποιεῖσθαι μὴ μὲν εἰσώτεραν.
 ἐ εἰ μὲν ὑποβύθιω (ϖ) ὅροι (ϖ) πλὴν
 κατηγορίαν ὑπομείναντα, εἴτε καὶ
 τοῦ θεοῦ κανόνας, εἴτε καὶ τοῦ ἡμε-
 ρίου νόμους, καλύπτει ἢ χροτο-
 νία. εἰ δὲ ἀνδύθιω (ϖ) φωνεῖ, εἴτε
 ὡρόντος (ϖ) κατηγόρου, ἢ καὶ ἀπόν-
 τος, γινέσθαι ἢ χροτονία. ὁ δὲ κατῆ-
 γορος εἴτε ὡρόν-μὴ ἀποδείξει,
 εἴτε ἀποφύγοι, εἰ μὲν κληρικὸς
 εἴη, ἐξωδείσθαι τε οἰκείου βαθμοῦ.
 εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, (ϖ) προσήκον-
 τα σωφρονισμὸν ὑπομείνω. εἰ
 δὲ πῶς πορὶ ἐξετάσεως (ϖ) κατῆ-
 γορηθέντα χροτονήσῃ, ὅτε χρο-
 τονήσας, καὶ ὁ χροτονήδης τῆς ιε-
 ροσύνης ἐξωδείσθαι.

θ. Πρὸ δὲ πάντων ἐκεῖνο φυλα-
 χτέον διατάξομεν, ἵνα μηδεὶς
 διὰ δόσεως χρυσίου, ἢ ἄλλων
 πραγμάτων, ἐπίσκοπος χροτονή-
 ται. εἰ δὲ πῶς οὐδὲν ἀμάρτυρῃ, αὐ-
 τοὶ ἑαυτοῦ (ϖ) δίδοντες, ἐ (ϖ) λαμ-
 βάνοντες, ἐ (ϖ) μέσοι αὐτῶν, καὶ παρὰ
 θείας γραφάς, καὶ τοῦ ἱεροῦ κα-
 νόνας, κατὰ κρίσιν ὑποβάλλοισι
 καὶ διὰ τῆς καὶ ὁ δίδους, καὶ
 ὁ λαμβάνων, καὶ ὁ μέσος γι-
 νόμενος, τῆς ιερουσύνης, ἢ τῆς
 τῆς κλήρου τιμῆς ἀποκινείσθαι. ὅ

A accusatore, & exequente de-
 lationem suam: si verò ab-
 fuerit, vel moretur & fru-
 stretur accusator; Episcopus
 qui consecraturus erit, intra
 menses tres diligentissimè in-
 quirat: & si quidem eum;
 qui accusatur, siue secun-
 dùm sacros canones, siue se-
 cundùm leges nostras obno-
 xium esse cõpererit, inhibea-
 tur ordinatio. Si verò inno-
 xius & nullis criminibus im-
 plicitus apparuerit, siue præ-
 sens, siue absens accusator
 sit, celebretur ordinatio. ac-
 cusator verò siue præsens
 non probauerit, siue accusa-
 tionem deseruerit, si quidem
 Clericus sit, proprio gradu
 pellatur. Si, verò laicus sit;
 competentem cõercitionem
 sustineat. Si quis autem accu-
 satum ante causæ disceptatio-
 nem ordinauerit, tam qui or-
 dinauit, quàm qui ordinatus
 est, sacerdotio pellatur.

TX. Ante omnia verò illud ^{s. r.} ^{d. No.}
 obseruari sancimus, vt nul-
 lus sub præstatione auri, vel
 alterius rei Episcopus or-
 dinetur. quòd si tale aliquid
 admissum fuerit, ipsi semet-
 ipsos, & qui pecunias præ-
 stant, & qui accipiunt, &
 mediatores eorum secundùm
 diuinas scripturas, & sacros
 canones damnationi subi-
 ciunt: ac per hoc & qui dat,
 & qui accipit, & qui media-
 tor factus est, sacerdotio vel
 clericatu remoueat: quod

autem pro ea causa datum est, ecclesiæ illi vindicetur, cuius voluit sacerdotium redimere. Sin autem laicus erit, qui pro hac causa aliquid accepit, vel mediator rei factus est, ea quæ data sunt in duplum ab eo exigimus ecclesiæ vindicanda. Non solum autem quæ hoc modo data sunt vindicari præcipimus, sed & omnem cautionem pro hoc quolibet modo expositam, & pignorum, aut fideiussoris obligationem, & omnem aliam qualemcumque actionem cessare sancimus. atque insuper qui promissionem accepit non solum cautionem reddat, sed & aliud tantum, quantum cautio continet, exigatur, quod ipsum dari debet ecclesiæ.

Cap. 3
d. N. Si quis tamen vel ante consecrationem suam, vel postea voluerit res proprias, vel partem earum ecclesiæ offerre, cuius sacerdotium suscepit, non solum id non prohibemus, & omni eum condemnatione, & poena præsentis legis liberum esse sancimus, sed & ipsum omni laudedignum censemus, quoniam hac nundinatio non est, sed oblatio, pro consuetudinibus verò illa solum præstari concedimus ab ordinatis Episcopis, quæ deinceps præsentis lege continentur.

A δὲ ὑπὲρ πάντης τῆς αἰτίας δοθὲν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκείνῃ ἐκδικεῖσθαι, ἥς ἡ βουλήσῃ πλὴν ἱεροσυνέλλου ὠνήσασθαι. εἰ δὲ κοσμικὸς εἴη ὁ ὑπὲρ πάντης τῆς αἰτίας ἢ λαμβάνων, ἢ μέσος τῶν πραγμάτων γινόμενος, τὰ δοθέντα πράγματα ἐν διπλῇ αὐτὸν ἀπαγγέλλει κελύμενος, τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκδικηθῆσθαι. οὐ μόνον γὰρ τὰ κτ' ἔχοντες δεδομένους, ἀλλὰ ὅσους ἐκδικεῖσθαι πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ ἐπὶ πάντων ἀσφάλειαν ὑπὲρ τούτου καὶ οἰονδήποτε ἔχοντες ἐκτεθεῖσιν, καὶ πλὴν τῶν ἐνεχόντων, ἢ πλὴν τῶν ἐγγυητῶν ἐνοχλῶν, ἐπὶ πάντων ἄλλων οἰονδήποτε ἀγωγῶν διεκδύμενος. καὶ πρὸς τοῦτοις ὁ ὑποχρεῖται λαμβάνων, μὴ μόνον πλὴν ὁμολογίᾳ ἀποδιδόναι, ἀλλὰ ἐπὶ ἄλλο τὸσούτον, ὅσον ἡ ὁμολογία πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλει, ὁφείλοντες τῇ ἐκκλησίᾳ δοθῆναι. Εἴ τις μὲν τοις ἐκ τῆς ἡσυχίας, εἴτε πρὸς τῇ ἰδίᾳ χρηρονομίας, εἴτε κτ' ἢ χρηρονομίᾳ βεβλητῇ τὰ ἴδια πράγματα, ἢ μέρος ἐξ αὐτῶν προσαγαγεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥς πλὴν ἱεροσυνέλλου λαμβάνει, οὐ μόνον οὐ κωλύμενος, καὶ πάσης κατὰ δίκης καὶ ποινῆς ἔσθ' ὁρῶντος νόμου ἢ βούλευτον αὐτὸν. εἴ δὲ διεκδύμενος, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἐπαίνου ἄξιον κρίνομενος. ὅτι ἔστιν ἀγροασία, ἀλλὰ προσφορὰ. ὑπὲρ σωτηριῶν γὰρ ἐκείνα μόνον, συγχωρεῖται πρὸς ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς χρηρονομίας τῆς ἡσυχίας, ἀτινα ἐφεξῆς τῶν ὁρῶντων νόμων ἐμφέρει.

Κελύομεν τὸν αὐτὸν μὲν μα-
καριώτατοις ἑπισκοποῖς καὶ
πατριάρχαις, τὰς ἐπὶ τῆς πρεσβυ-
τέρας Ρώμης, καὶ Κωνσταντινουπόλεως,
καὶ Αλεξανδρείας, καὶ Θεουπόλεως,
καὶ Ιεροσολύμων, εἰ μὲν ἡ συνήθεια
ἔχει, ἑπισκοποῖς, ἢ κληρικοῖς ἐν τῇ
αὐτῶν χάροτονία ἐλάττω, ἢ ὑπὲρ ἐκεί-
νοι χρεῖστος λιτρῶν δίδοται, ταῦτα
μόνα ὡρεῖται ἂν ἡ συνήθεια γινώ-
σκει. εἰ δὲ πλέον πρὸς τοῦτον τὸ νόμον
ὡρεῖται, μηδὲν ὑπὲρ τὰς ἐκ χρεῖστος
λίτρας δίδοται, καὶ ταῦτα μὲν
ὑπὲρ τῆς τῶν ἑπισκοπῶν χάροτονίας
εἴρηται.

ια. Μετὰ δὲ πλεονάζουσαν καὶ
δουλικήν, καὶ ἐναποχρεῖται τῆς
αὐτῆς ἑπισκοποῖς ἐλάττω, καὶ
Κελύομεν, εἰ μὴ τῆς ἐξέως ὡρεῖται
προειρημένῳ παράτηρησιν χάρο-
τονίας. αὐτὸν δὲ τοιοῦτοις τῆς ἑπι-
σκοπίας ἀποκινῶμεν, τῇ ἐξέως ἀπο-
καθίσταται Κελύομεν, ἵνα μὴ ἐκ τῆς
τοιαύτης τύχης, τῇ ἱεροσυνῇ ὕβρις
γῆται. εἰ δὲ σύμβηται χάροτον-
οῦμεν ἑπισκοπὴν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ γο-
νέως ἐξοισίαν, ἐξ αὐτῆς δὲ χάρο-
τονίας αὐτεξούσιον.

Τοῖς δὲ θεοφιλεστάτοις ἑπισκοποῖς
καὶ μοναχοῖς ἐκ μηδενὸς νόμου ἑπι-
σκοπίας, ἢ κληρικός οἷς δὴ ποτε πρὸς ὁσὶν
γίνεσθαι συγχωρεῖται. Τοῖς δὲ πρεσβυτέ-
ροις καὶ διακόνοις, καὶ ὑποδιακόνοις τῶν
δικαίων καὶ μόνων τῶν συγχωρεῖται εἰς ἑπι-
σκοπὴν ἢ κουρεῖται καλῶς, καὶ
τοιαύτην λατρεῖαν ὑποδέχεται συ-

Basil. Tom. I.

X. Iubeinus igitur, ut bea-
tissimi Archiepiscopi, & Pa-
triarchæ, hoc est senioris Ro-
mæ, Constantinopolis, Ale-
xandriæ, Theopolis, & Hier-
osolymorum, si quidem con-
suetudo sit Episcopis, aut cle-
ricis in eorum consecratio-
nem minus quam viginti li-
bras auri præstari, ea sola
B dent, quæ consuetudo agno-
scit: quod si plus sit, quod an-
te hanc legem dabatur, ne
quid ultra viginti libras auri
deinceps præstetur. Atque
hæc quidem de Episcoporum
ordinatione dicta sunt. Post
ordinationem verò
Episcopos tam servili, quam
adscriptitiae conditione libe-
ros esse iubemus: nisi curia-
lis, aut officialis contra prædi-
ctam observationem ordina-
tur: illos enim ab episcopatu
remotos officio restitui iube-
mus, ne ex eiusmodi condi-
tione sacerdotio iniuria fiat.
si verò contigerit ut ordina-
tus Episcopus in patetis po-
testate sit, ex ipsa ordina-
tionis suæ potestatis efficiatur.

D Dei autem amantissimos
Episcopos & monachos ex
nulla lege tutores, aut cura-
tores cuiuscumque personæ
fieri permittimus. Presbyte-
ros verò, Diaconos, & Sub-
diaconos iure tantum co-
gnationis ad tutelam vel cu-
rationem vocatos, munus ad-
ministrationis suscipere con-

L

cedimus: si tamen intra quatuor menses, numerandos ex quo vocati sunt, apud competentem iudicem scripto declarent, id se munus suum sponte recepisse. & si quis eorum ut decuit, hoc obseruauerit; nullum ex eo circa aliam tutelam, vel curationem praedictum iudicium patiatur.

c. 6. Sed neque exceptorem, neque exactorem publicarum functionum; neque conductorem vectigalium; vel alienarum possessionum, vel curatorem domus, aut procuratorem litis, aut fideiussorem in talibus causis Episcopum, vel oeconomum, vel alium clericum cuiuscumque gradus, vel monachum esse sinimus suo, aut Ecclesiae, aut monasterij nomine: ne ex hac occasione, & sacris aedibus damnum inferatur, & diuina ministeria impendantur.

XII. Si tamen ecclesiis, aut monasteriis possessiones quaedam confines inueniantur, & voluerint administratores earundem venerabilium aedium in conductionem, aut emphyteusim eas suscipere, tunc clericis omnibus & monachis pro his causis, vel in ipso instrumento, vel in publicis monumentis consentientibus, & certum facientibus, pro utilitate venerabilium aedium hoc fieri, eiusmodi conductionem & emphyteusim procedere concedimus.

A χωρέμεν· εἰ μὲντοι εἴσω τεσσάρων μηνῶν ἀριθμουμένων, ὃς οὐ ἐκλήθησαν ὡς τῷ ἀρμοδίῳ δικαστῇ ἐγχεάφως· φανεροῦσι τὸ τοιοῦτον λειτουργημα οἰκεία παραισέστατα δεῖξασθαι. καὶ εἴπῃ ὡς εἰκὸς αὐτῷ τῷ ποιοήσῃ, μηδὲν ἐκ τούτου πλεῖν ἄλλῳ. Ἐπιβλέπων ἢ κουρατωρεῖται πᾶν ἔγκλημα ὑπομνήτω.

B Ἀλλ' οὐδὲ ἐκκλησίᾳ, ἢ ἀπατηλῶ δημοσίων σωτελῶν, ἢ μιᾶς τῶν τελῶν, ἢ ἀλλοτελῶν κτήσεων, ἢ κουράτωρα οἴκου, ἢ ἐντολέα δικῆς, ἢ ἐγγυητὴν ὑπὲρ τούτων τῶν αἰμάτων, Ἐπίσκοπον, ἢ οἰκονόμον, ἢ ἄλλον κληρικόν οἵουδήποτε βαθμοῦ, ἢ μοναχὸν ἰδίῳ ὀνόματι, ἢ τῆς ἐκκλησίας, ἢ τῆς μοναστηρίου, ὑπακούειν· συγχωροδύην, ἵνα μὴ διαταύτης τῆς παροφάσεως, καὶ τοῖς ἀγίοις οἰκοῖς ζημίαι γίνηται, ἃ αἱ δεῖαι ὑποηρεῖσαι ἐμποδίζονται.

16. Εἰ μὲντοι ἐκκλησίαις, ἢ μοναστηρίοις κτήσεις τινὲς ὡρακείμεναι ὑρεθεῖεν, καὶ βουλευθεῖεν ὁ διοικητὴς τῇ αὐτῇ διαγῶν οἴκων εἰς μίσθωσιν, ἢ ἐμφύτευσιν ταύτας λαβεῖν, πτωχεύοντα πάντων τῶν κληρικῶν ἃ τῶν μοναχῶν ὑπὲρ τῶν τοιούτων αἰμάτων, ἢ ἐν αὐτῇ τῷ συμβολαίῳ, ἢ ἐπὶ παρόξενος ὑπομνημάτων, καὶ σωαινοιώντων καὶ φανεροῦντων ὑπὲρ τῆς συμφέροντος τοῖς διαγῶν οἰκοῖς τῷ ποιοῦντι πλεονεκτήματα μίσθωσιν ἢ ἐμφύτευσιν παρῆναι συγχωροδύην.